

Riksdagens protokoll 2000/01:32

Torsdagen den 23 november

Kl. 12.00 – 18.02
19.00 – 22.36

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 17 november.

2 § Meddelande om aktuell debatt

Förste vice talmannen meddelade att aktuell debatt om den nya fattigdomen och vägarna till en ökad social rörlighet skulle äga rum *onsdagen den 29 november kl. 09.00*.

Meddelandet hade delats ut till kammarens ledamöter.

Från regeringen skulle socialminister Lars Engqvist delta.

Skrivelsen hade följande lydelse:

Till talmannen

Sverige framstår i allt större utsträckning som ett delat samhälle. Flera rapporter har visat på ökade klyftor och sämre förutsättningar för social rörlighet. Den senaste illustrationen lämnades i veckan genom rapportboken *Den glömda krisen*.

Sammantaget ger de redovisade rapporterna bilden av ett Sverige där det blivit allt svårare för människor att komma till sin rätt och att genom egna ansträngningar förbättra levnadsvillkoren. Många drabbas av vad som bäst kan beskrivas som social inlåsning.

Att så många människor är fattiga och utan egentlig möjlighet att göra något åt det beror på många sammanhängande orsaker. Hur utanförskapet skall kunna brytas förtjänar analys, eftertanke och en konstruktiv debatt.

Moderata samlingspartiets riksdagsgrupp begär mot den här bakgrunden en aktuell debatt om den nya fattigdomen och om vägarna till en ökad social rörlighet.

Stockholm den 16 november 2000

Per Unckel

Gruppledare

3 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2000/01:43 till lagutskottet

Motioner
2000/01:So29–So34 till socialutskottet
2000/01:Ju1 och Ju2 till justitieutskottet
2000/01:MJ1–MJ4 till miljö- och jordbruksutskottet
2000/01:Fi8 till finansutskottet
2000/01:L3 och L4 till lagutskottet
2000/01:A9–A11 till arbetsmarknadsutskottet

4 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Socialutskottets betänkande 2000/01:SoU5

5 § Lagstiftningsprocessen

Föredrogs
konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU5
Lagstiftningsprocessen (skr. 1999/2000:103).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 10 §.)

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

6 § Maxtaxa och allmän förskola m.m.

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2000/01:UbU5
Maxtaxa och allmän förskola m.m. (prop. 1999/2000:129)

Anf. 1 CHRIS HEISTER (m):

Herr talman! Låt mig först yrka bifall till reservation 5 under mom. 7, så är det gjort.

Jag vill också säga inledningsvis att jag i mitt anförande kommer att uppehålla mig vid förslaget om maxtaxa i barnomsorgen. Anders Sjölund kommer senare i debatten att redogöra för våra ståndpunkter när det gäller övriga delar i betänkandet.

Herr talman! Många föräldrar gör allt vad de kan för att försöka pussla ihop arbete och familjeliv så att de kan få mer tid för barnen. Vi vet att många känner stressen av att inte rätta till. Makten över den egna vardagen har i alltför många fall tagits ur människors egna händer. Det har inte minst drabbat småbarnsföräldrar.

I stället för att underlätta för föräldrarna att få livet att gå ihop lägger nu Socialdemokraterna ett förslag som ytterligare kommer att låsa in barnfamiljerna i en enda barnomsorgslösning vare sig de vill det eller inte. Och är det inte fantastiskt att samtidigt som de förenade vänsterpartierna talar om behovet av kortare arbetstid för barnens skull, är de beredda att rösta igenom ett förslag som i praktiken kommer att innebära att barnen kommer att vara längre tid på dagis.

Herr talman! Moderna familjer kan se ut på många olika sätt. Yrkeslivet tar sig också alltmer skiftande uttryck, och karriärvägarna har blivit fler. Det ställer krav på flexibla lösningar så att man kan klara av att både ta ansvar för barnen och delta aktivt i yrkeslivet. En del har behov av barnomsorg på kvällar och helger och andra ställer krav på viss pedagogik eller vill själva aktivt medverka i föräldrakooperativ.

För exempelvis de som bor i glesbygd kan det vara bättre med en barnflicka i hemmet än med kommunal barnomsorg på långt avstånd. Och så vet vi att det finns de som, om de kunde, skulle vilja stanna hemma längre tillsammans med barnen än vad föräldraförsäkringen medger. Det måste finnas en mångfald av lösningar för att barnomsorgen ska kunna passa alla.

Det är mot denna bakgrund som vi vill reformera familjepolitiken. Makten över vardagsbesluten ska ligga hos den enskilde, i det här fallet hos föräldrarna.

För att man ska kunna räkna till och hitta lösningar som passar ens behov och önskemål, krävs att det finns en mångfald av olika barnomsorgsformer och andra lösningar. Mångfald och valfrihet ska vara ledstjärnor för en familjepolitik som passar alla. Offentligt stöd ska följa barnfamiljerna och deras önskemål. På så vis tillgodoses barnens och föräldrarnas behov bäst.

Tillsammans med övriga borgerliga partier har vi moderater lagt ett förslag för barnomsorgen som är ett viktigt steg i denna riktning. Det är ett förslag som till skillnad från maxtaxan riktar sig direkt till föräldrarna i stället för till kommunen.

Förslaget består av tre delar, nämligen

- för det första ett barnomsorgskonto som omfattar alla barn och ger föräldrarna möjlighet att välja barnomsorg, minska sin arbetstid eller stanna hemma en del av barnens uppväxt,
- för det andra en avdragsrätt för styrkta barntillsynskostnader som garanterar valfriheten och gör att man också kan använda sig av kompletterande barnomsorg, vilket ger den flexibilitet som många barnfamiljer i dag saknar,
- för det tredje en återinförd fri etableringsrätt för barnomsorg så att privata och kooperativa lösningar ersätts på samma villkor som kommunal barnomsorg, vilket innebär att alla kan välja barnomsorg oavsett i vilken kommun man bor.

Herr talman! Vårt förslag omfattar alla barn. Socialdemokraterna säger ofta i debatten att deras politik är för alla och inte bara för några. Här lägger Socialdemokraterna fram ett förslag som innebär att man har en

politik för några barn men inte för alla barn. Vårt förslag omfattar alla barn.

För dem som har kommunal barnomsorg sänks avgifterna med en tredjedel. Det betyder mycket för barnfamiljerna, framför allt för dem med låga och normala inkomster. Även den som väljer annan barnomsorg än den kommunalt finansierade får en långtgående valfrihet med våra förslag. För t.ex. en egen kostnad av 15 000 kr per barn och år kan man betala barnomsorg för 50 000 kr.

Jag ser gärna en fortsatt reformering av familjepolitiken i denna riktning. I stället för att binda stödet till barnfamiljerna i barnomsorg och förskoleverksamhet i kommunal regi, borde pengarna gå direkt till föräldrarna. På så sätt ökar vi möjligheterna till flexibla och individanpassade lösningar.

Också vår politik på andra områden kommer barn och föräldrar till del. Det gäller inte minst våra förslag om sänkta skatter och minskat bidragsberoende.

Föräldraskapet innebär en stor ekonomisk påfrestning. Den påfrestningen ska inte förvärras genom att föräldrar betalar världens högsta skatter, framför allt på låga och normala inkomster. Höga skatter skapar ett beroende som kan utnyttjas för att styra familjerna. Det är precis det som Socialdemokraterna vill göra. Det är ju tanken bakom det villkorade stödet till pappamånaden i föräldraförsäkringen som nu snart kommer och den ensidiga subventionen av kommunal barnomsorg som vi diskuterar i dag.

Sänkta skatter gör i stället att föräldrar kan söka sina egna lösningar utan att be politiker om tillåtelse. Föräldrar ges möjlighet att minska sin arbetstid eller köpa hushållsnära tjänster när arbetsbördan blir för stor. På så sätt kan de få mera tid för barnen. Dörrarna öppnas för nya lösningar och stängs för politisk centralstyrning. Därför är skattesänkningar den kanske allra viktigaste sociala reformen även på familjeområdet.

Mitt mål är att den som betalar skatt inte ska vara beroende av bidrag och den som är beroende av bidrag inte ska betala skatt.

Socialdemokraterna vill i stället cementera centralstyret och enhetslösningar. Den s.k. maxtaxan är ett lågt satt tak för avgifterna i barnomsorgen, och det kan ju låta bra. Men dessvärre innebär det även att regeringen sätter ett lågt tak för föräldrarnas valmöjligheter. Genom att ensidigt stödja en enda barnomsorgsform, den kommunala, inskränks föräldrarnas ekonomiska möjligheter att välja något annat.

Inga föräldrar kommer undan världens högsta skatter. Men de pengar som går tillbaka till barnfamiljerna genom maxtaxeförslaget går bara till de föräldrar som valt att ha barnen i kommunalt finansierad barnomsorg. Det innebär att det är bara de som lyder Socialdemokraterna som får del av det offentliga stödet. Det är djupt orättvist. Och det är uttryck för en förmyndarattityd som omyndigförklarar föräldrarna och tar besluten ifrån dem.

Herr talman! Enligt Kommunförbundet är maxtaxeförslaget underfinansierat. Regeringen räknar med att maxtaxeförslaget kostar 3,4 miljarder kronor. Kommunförbundet säger att det fattas mellan 1 ½ och 2 miljarder kronor. Det innebär att kvaliteten i barnomsorgen riskerar att försämrans, att andra delar av den kommunala verksamheten som t.ex. äldre-

omsorg eller skola drabbas eller att kommunerna tvingas att höja skatten och ytterligare dra åt marginalerna för många barnfamiljer.

Barnrika förortskommuner i storstäderna, som ofta är borgerligt styrda, drabbas, som av en händelse, särskilt hårt. De förlorar tiotals miljoner kronor. För en normalfamilj motsvarar det en skattehöjning på i storleksordningen 2 500 kr per år.

Maxtaxan är ännu ett i raden av alla förslag från regeringen som inskränker det kommunala självstyret. Kommunerna får nu inte ens bestämma avgifterna i sin egen verksamhet, utan det ska vi ledamöter här i Sveriges riksdag göra.

Maxtaxan har försvarats med att den skulle förstärka jämställdheten. Det bygger på en matematisk jämställdhetstanke, där kvinnor och män ska vara lika många och likadana – på papperet. Det kan bara uppnås genom att enskilda människor tas ifrån sin rätt att bestämma själva.

För mig är jämställdhet att kvinnor såväl som män ses som kapabla att fatta sina egna upplysta beslut om vad vi vill göra i livet – och att vi möter respekt för våra val också då de är banbrytande och okonventionella.

Både kvinnor och män ska ha friheten att bestämma över sina egna liv, även om majoriteten skulle tycka att vi gör fel. Hellre en frihet som resulterar i olika levnadsval än jämlik underkastelse under staten.

Herr talman! Låt mig till slut ställa en enda fråga till statsrådet Ingegerd Wärnersson:

Varför vågar ni socialdemokrater inte ha den respekten för era medmänniskor att ni låter dem själva välja barnomsorg för sina barn? Den frågan skulle jag vilja att statsrådet svarar på.

(Applåder)

Anf. 2 INGER DAVIDSON (kd):

Herr talman! Att få barn i Sverige förväntas inte leda till någon omställning av de vanor man hade innan barnet föddes, varken för mamman eller för pappan. Det ska man klara av med vänster hand genom att placera in barnet i ett givet mönster. T.o.m. tiden för förlossningen anser man ibland behöver planeras så att den inte stör rytmen på något sätt. Men barn låter sig inte enkelt placeras in i ett mönster. De är små personer redan från början som kräver utrymme och omsorg i stort sett dygnet runt. De är underbara, men de är krävande och framför allt ställer de oftast all planering på huvudet. Det måste vi som föräldrar rätta oss efter. Om det kommer som en chock ställer det till problem redan från början.

De orealistiska förväntningarna på barns anpasslighet är kanske den viktigaste orsaken till att de flesta som skiljer sig i dag gör det när det första barnet nyss har anlänt. Därför tror jag att attityderna är det första som behöver förändras för att vi ska få ett mer barntillvänt samhälle, ett samhälle där ”att få barn” ses som den viktiga och avgörande händelse i livet som det faktiskt är. Att sätta ett barn till världen ger oss både förmånen och skyldigheten att så långt det står i vår makt också ge det omsorg, trygghet och ett så bra liv vi någonsin kan. Det gäller förstås både mamman och pappan. För att göra det krävs att man har ett visst handlingsutrymme så att man kan hitta balansen mellan den tid man avsätter för förvärvsarbete och den tid man ägnar åt barnen. I dag finns inte det utrymmet.

Moderna småbarnsföräldrars vardagar är fyllda av motstridiga krav som är väldigt svåra att förena. Blodtrycket stiger redan på morgonen när ett eller flera barn ska lirkas genom frukost och påklädning på alldeles för kort tid. Buss och tåg ska passas, avskedsceremonin på dagis måste få ta sin tid och så nästa buss till jobbet. Väl där gäller det att snabbt släppa tanken på varför Pelle grät i dag när pappa gick och i stället koncentrera sig helhjärtat på dagens uppgifter. Det gäller ju att visa arbetsgivaren att småbarnsföräldrar minsann inte gör ett sämre jobb än någon annan.

Ett plötsligt insatt extra sammanträde när hämtningstiden på dagis närmar sig får adrenalinet att stiga. Telefonsamtal till Pelles mamma: Kan hon möjligen gå tidigare än planerat? Konflikten är ett faktum. Vems jobb är egentligen viktigast? En får ge sig och så är det hämtning, handling, matlagning, tvätt, sagostund, i bästa fall, och nattning. För många också förberedelser inför viktiga möten på jobbet nästa dag. Kan någon egentligen vara förvånad över att stressrelaterade sjukdomar och psykisk ohälsa har blivit ett av vår tids stora folkhälsoproblem, eller över att det inte föds fler barn?

Och hur påverkas barnen? Vilken självbild får de av att så sällan vara den som all uppmärksamhet kretsar omkring? Hur uppfattar de att mamma och pappa aldrig har tid just nu, bara sedan, på lördag eller någon gång ännu längre fram?

Rapport efter rapport visar att den psykiska ohälsan bland barn och unga ökar markant. Många barn känner ångest och oro och drabbas av övergivenhetsdepressioner. Det är ord som över huvud taget inte borde behöva kopplas ihop med barn. Det finns naturligtvis inte bara en faktor som förklarar hela det fenomenet, men att tidsbrist är en mycket viktig faktor är nog de flesta överens om därför att relationer kräver tid tillsammans för att överleva. Det gäller både för barn och för vuxna.

Föräldrarna brottas ofta med dåligt samvete, och det finns verkligen ingen anledning att lägga sten på deras börda. Det är de politiker som byggt upp systemlösningar som inte ger utrymme för någon som helst variation som borde sova dåligt på nätterna.

Vad gör då regeringen för att förbättra situationen för föräldrarna? Jo, erbjuder dem att arbeta ännu mer. Det är nämligen tanken bakom maxtaxan. Billigare kommunal barnomsorg så att småbarnsföräldrarna ska gå upp i arbetstid om de inte redan jobbar heltid. Det är svårt att förstå logiken.

Vilka vinner ekonomiskt på maxtaxan? Jo, självklart i första hand familjer med två föräldrar med goda inkomster. De får en inkomstökning på ett par tusen i månaden eller mer. Föreställ er att det hade varit fråga om en skattesänkning som utformades på det sättet. De småbarnsföräldrar som tjänar mest får en rejäl skattesänkning. De som har låg inkomst får ingenting alls. Dessutom är man tvungen att bete sig på ett visst sätt för att komma i åtnjutande av skattesänkningen. Det skulle leda till ett ramaskri. Men det är just så den här s.k. reformen är konstruerad.

En ensamstående mamma som lever på socialbidrag och redan i dag betalar en blygsam summa eller ingenting alls för barnomsorgen tjänar ingenting på reformen. Om hon får höjd lön stiger också omkostnaderna för barnomsorgen, visserligen upp till ett lägre tak men det är ingen stor förbättring för henne. Föräldrar som inte kan eller inte vill utnyttja kommunal barnomsorg får fortfarande betala skatt och därmed finansiera

maxtaxan men får själva inte ett öre av alla de nya miljarder som satsas, trots att de också har barn i förskoleåldern. Sådant brukar normalt benämnas orättvist.

Men framför allt: Barn och föräldrar behöver och vill ha mer tid tillsammans – inte mindre. Vi politiker måste ge dem den möjligheten. Varför är det så svårt att inse att det betyder att föräldrarna måste få mer att säga till om när det gäller hur pengarna till barnomsorgen ska styras? Tänk om alla de här 5 600 miljonerna, som det kostar att införa maxtaxa och de övriga delarna av förslaget, i stället fördelades till alla småbarnsföräldrar. Det skulle räcka till 40 000 kr till varje barn som fyller ett år – pengar som föräldrarna kunde välja att använda som de själva vill. Det skulle dessutom räcka till ett skatteavdrag på maximalt 50 000 kr per barn och år för pengar som använts till att betala barnomsorgen. Om det är morfar, grannfrun, det kommunala eller privata dagiset som står för omsorgen ska vi politiker inte lägga oss i. Föräldrar är kapabla att göra sina egna val och bedöma vad som är bäst för barnen och dem själva. Barnens behov varierar och måste få göra det.

Nästan alla familjer, inklusive ensamstående med mycket låga inkomster, skulle tjäna rent ekonomiskt på en sådan modell både i förhållande till hur det ser ut i dag och i förhållande till maxtaxeförslaget. Men den stora förtjänsten med modellen är att den ger föräldrarna större möjligheter att styra över sina egna liv. Att man känner att man kan påverka sin egen vardag är en av de viktigaste faktorerna när det gäller att minska känslan av stress.

Kristdemokraterna har tillsammans med Moderaterna, Folkpartiet och Centerpartiet lagt fram ett förslag om barnomsorgskonto som alternativ till maxtaxan. Det består av just de tre inslag som jag nämnde: 40 000 till varje barn som fyller ett år, avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader upp till 50 000 kr per barn och år och rätt att välja vilken barnomsorg man vill på lika villkor.

Kostnaden för staten är exakt densamma som för maxtaxan trots att pengarna i vårt alternativ fördelas också till de över 100 000 barn som inte finns i kommunal barnomsorg i dag. Regeringen vill ju gärna styra in de barnen också till samma omsorgsform genom att göra den billigare för familjerna.

Vad ska föräldrarna välja? Alternativet är ju att stå för hela kostnaden själv, och hur många klarar det? Därför är alla bedömare överens om att förslaget om maxtaxa, om den genomförs, innebär en styrning mot kommunala daghem, oavsett vad föräldrarna helst vill. Familjedaghem, öppna förskolor och privata alternativ riskerar att svältas ut. Den merkostnad som maxtaxan kommer att leda till överlåter regeringen nämligen med varm hand till kommunerna, eftersom hela reformen är underfinansierad.

Risken är stor att barngrupperna blir ännu större och att arbetsbördan ökar för den redan slitna personalen. Pengar för kvalitetsutveckling utbetalas bara till kommuner som lovar att införa maxtaxa, så kommunerna har heller inget val om de hellre skulle vilja satsa på kvalitetshöjning.

Staten på kommunen och kommunen på föräldrarna. Gör som vi säger, annars blir det inga pengar. Maxtaxan ska genomföras till varje pris.

Eftersom både Vänsterpartiet och, mer förvånande, Miljöpartiet följer husse i spåren kommer förslaget att gå igenom i riksdagen och tvingas på

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

kommunerna och föräldrarna. Så långt går allt enligt beräkningarna. Om barn och föräldrar kommer att må bättre och om det kommer att födas fler barn återstår däremot att se. Tillåt mig tvivla, herr talman.

Jag yrkar bifall till reservation 5 under mom. 7 och 8.
(Applåder)

Anf. 3 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att också yrka bifall till reservation 5 under mom. 7 och 8. Jag kommer att koncentrera mig på maxtaxeförslaget. Min kollega Sofia Jonsson kommer att beröra övriga delar i betänkandet senare under debatten.

Herr talman! Dagens debatt handlar om likriktning eller mångfald. Den handlar om ifall bara vissa eller alla familjer ska få del av samhällets subventioner till barnomsorg, om stödet ska riktas till familjer med höga inkomster eller om alla ska få del av stödet.

Maxtaxan kontra barnomsorgskontot handlar om skilda uppfattningar i förtroendet till föräldrarna. Här klargörs en ideologisk skillnad, antingen socialistisk barnomsorgspolitik där staten och kommunerna, inte föräldrarna, styr över barnens omsorg, eller den syn som Centerpartiet står för som innebär att samhället stöder föräldraskapet, att familjen själv styr över sin tid och valet av barnomsorgsform.

Vi centerpartister vill lägga makten i familjens händer och låta alla barn omfattas av det offentliga stödet.

Maxtaxan har verkligen många svagheter. För det första omfattar inte maxtaxan alla barn. Familjer som väljer en annan barnomsorgsform får inte del av det ekonomiska stödet. Maxtaxan saknar den flexibilitet som många barnfamiljer efterfrågar. Många familjer söker möjligheter att förkorta sin arbetstid eller välja alternativa barnomsorgsformer. Maxtaxan ger inte det valet till familjerna. De ekonomiska resurser som det hade varit möjligt att frigöra för t.ex. kortare arbetsdag, blir nu i ännu högre grad uppbundna i ersättning till kommunerna.

Maxtaxan är dessutom en dyr reform, men den löser inte problemen för dem som önskar barnomsorg under andra tider eller under andra former än de som kommunen kan erbjuda. Familjebildningar, arbetstider, tid för eget engagemang i barnomsorgen m.m. varierar. Förutsättningarna är olika och familjerna har olika önskemål om lösningar för barnens omsorg.

I en tid när det är svårt att kombinera familjebildning med ett aktivt yrkesliv behövs inte fler varianter av den gamla lösningen, utan nya möjligheter för familjen att hitta kombinationsmöjligheter.

Centerpartiet är och har varit pådrivande för en annan familjepolitik. Vi har nu tillsammans med Folkpartiet, Kristdemokraterna och Moderaterna utformat ett familjepolitiskt stöd anpassat för den moderna familjen. Föräldrarna styr över sin egen tid. För samma pengar som vänstermajoriteten satsar på maxtaxan skulle vi kunna få ett barnomsorgskonto med 40 000 kr per barn som familjen kan använda efter sina egna behov. Pengarna räcker dessutom till att ge ett skatteavdrag för barnomsorgskostnader.

Vårt alternativ till maxtaxan – barnomsorgskonto, avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader och etableringsfrihet – ger sänkta barnomsorgskostnader med cirka en tredjedel. Det ger möjlighet till kortare

arbetstid och möjlighet att vara hemma längre än vad föräldraförsäkringen medger. Det ger möjlighet till ökad mångfald. Det stimulerar alternativ och kombinationsmöjligheter. Dessutom, och inte minst, har den en klar jämställdhetsprofil mellan män och kvinnor.

Centerpartiet har, tillsammans med övriga nämnda partier, i god tid före valet nu presenterat ett alternativ som gynnar jämställdheten, ger valfrihet, mångfald, flexibilitet och ökad rättvisa och som dessutom är ett ekonomiskt lyft – för att citera en morgontidning från i somras – för alla barnfamiljer.

Låt mig ge ett exempel ur verkligheten.

Magnus och Malin och sönerna Oskar och Hjalmar är en ganska vanlig familj som bor i västra Sverige. Pappa Magnus har ett relativt nystartat företag, och mamma Malin har ett springvikariat inom äldreomsorgen. Magnus och Malin jobbar mycket. Ofta blir det både helger och nätter, men det ger inte särskilt höga inkomster.

Oskar och Hjalmar älskar sin förskola och sina lärare, så som de flesta barn gör. Men dagiset har inte öppet jämt och ständigt. Eftersom Magnus och Malin jobbar oregelbundna tider är det stressigt och ett ständigt pusslande för att hämta och för att fixa så att någon ser till barnen.

För Magnus och Malin sänks dagisavgiften med ca 600 kr, icke att förringa. En höginkomsttagarfamilj i samma kommun får en sänkt avgift med drygt 2 000 kr. Det är i en kommun med ganska normala taxor.

Men för Magnus och Malin finns det en annan viktig skillnad mellan Socialdemokraternas, Vänsterpartiets och Miljöpartiets förslag och vårt förslag eftersom de har behov av flexibla lösningar. Det får de i vårt förslag. Det får de inte i majoritetens förslag.

Vårt förslag ger möjlighet även för familjer som inte badar i pengar att ta hjälp utifrån när tiden inte räcker till. Det finns många familjer som är i samma situation som den här familjen.

Herr talman! Socialdemokraternas maxtaxa som alltså stöds av Vänsterpartiet, och otroligt nog även av Miljöpartiet, utgår från industrisamhället där staten skulle styra över produktionsmedlen och enskilda människors liv. Alla familjer skulle formas efter samma mall. De familjer som valde andra lösningar eller helt enkelt inte hade möjlighet att använda den kommunala omsorgen skulle inte få något stöd.

Majoriteten fortsätter på den gamla vägen. Ni verkar inte märka att dagens familjer är i behov av nya lösningar och att de har vilja, lust och förmåga att själva ta besluten.

Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Ingegerd Wärnersson: Varför är ni så rädda för att överlåta till föräldrarna att forma sin egen barnomsorg och att låta dem bestämma över sina egna barn?

Miljöpartiets piruetter i den här frågan är anmärkningsvärda. Miljöpartiet säger sig vilja sänka arbetstiden. Vi har ett förslag som vi här har redovisat som ett alternativ till maxtaxan vilket ger ekonomiska möjligheter för de föräldrar som så vill att sänka arbetstiden och förutsättningar för mer tid tillsammans med barnen. Det säger Miljöpartiet nej till. Man väljer i stället Socialdemokraternas maxtaxa och skriver fast att föräldrar i praktiken ska jobba mer och få mindre tid med barnen.

Hur i all sin dar kan Miljöpartiet mot bakgrund av vad man programmässigt uttalar göra på detta vis?

Till sist: Majoriteten säger att det ska tillföras kvalitetspengar till förskolan. Det som majoriteten ofta glömmer att säga är att de bara går till de kommuner som inför maxtaxa. Om regeringen menar att kvaliteten inom barnomsorgen ska höjas vore det enligt min mening lämpligt att alla kommuner skulle få del av statsbidraget för kvalitetssäkrande åtgärder. Vi har här återigen ett exempel på att statliga pekpinnar ska styra så att alla kommuner verkligen gör så som Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet anser att kommunerna ska göra.

Vi har på senare tid blivit vana vid att se en hel del övertramp när det gäller den kommunala självstyrelsen. Jag och Centerpartiet, som tror på den lokala demokratin och vill främja den, tycker att detta är en förfärlig utveckling.

Herr talman! Sammanfattningsvis vill jag från Centerpartiet säga nej till maxtaxan och ja till en familjepolitik som omfattar alla barn och som ger valfrihet, är rättvis och gynnar jämställdheten mellan män och kvinnor, innebär ett ekonomiskt lyft för barnfamiljerna och ger förutsättningar för mer tid med barnen.

(Applåder)

Anf. 4 KARIN PILSÄTER (fp):

Herr talman! Jag tänker börja med en liten interiör från en barnfamilj en helt vanlig torsdagsmorgon i november.

Sexåringen ska i väg till sin första idrottsdag, så det ska packas matsäck. Också tioåringen ska i väg till idrottsdag på ett annat ställe och med en helt annan matsäck.

Regnet öser ned. Småbarnspappan säger: Jag skjutsar er till skolan. Mamman säger: Det går bra. Jag kan vänta hemma så länge. Jag kan ta nästa tåg.

Tio minuter senare tar man bilen till den pedagogiska förskola som föräldrarna själva har valt åt tvååringen.

Det är en helt vanlig morgon hemma hos familjen Pilsäter. Vi är två föräldrar som har flexibla arbetstider och höga inkomster och som dessutom i en socialdemokratiskt styrd kommun lyckats kämpa sig till att få vara med om att driva en föräldrakooperativ förskola.

Varför säger jag det här? Jag tycker att det är en väldigt bra illustration till hur det kan gå till när man ska försöka kombinera ansvar för barn och tunga jobb om man har de ekonomiska möjligheterna och har jobb där man själv har stor makt. Det ser inte ut så här i de flesta småbarnsfamiljer. De flesta småbarnsfamiljer har inte de möjligheter som jag som höginkomsttagare har, med ett jobb där jag själv styr väldigt mycket över tiden.

Jag vill ändra på dessa förhållanden. Jag vill att många fler småbarnsmammor ska kunna få den vardagsmakt som jag har, och det är därför som jag och vi i Folkpartiet tillsammans med de övriga borgerliga partierna har lagt fram ett gemensamt förslag till hur man ska kunna öka den ekonomiska vardagsmakten för småbarnsfamiljerna.

Betänkandet har rubriken *Maxtaxa och allmän förskola m.m.* Jag vill passa på att nämna att Folkpartiet är en väldigt varm förespråkare för en allmän förskola. Vi har drivit den linjen i många år och är glada för att regeringen och dess stödpartier nu har plockat upp idén. Ulf Nilsson kommer senare för vår del att redogöra lite mer för vilka ytterligare krav

som vi tycker att man kan ställa på en sådan pedagogisk förskola. Vi tycker bl.a. att det pedagogiska lite för mycket har hamnat på undantag.

Herr talman! Det här förslaget stöds av vänsterblocket, och det utgörs av personer som ofta vet hur allting ska vara och hur man ska göra. Vi har en ganska likartad inställning till vad som är bäst för de egna barnen och till vad som är rätt för en själv som mamma. Det som skiljer våra inställningar åt är att jag inte tycker att jag vet vad som är bäst för alla andras barn och att jag inte tycker att jag ska bestämma hur alla andra mammor ska bete sig – hur de ska jobba, när de ska jobba och vad som är den lagom avvägda arbetstiden och den lagom avvägda föräldraledigheten.

Jämställdhet, lika villkor och möjligheter för kvinnor och män, handlar i grunden om makt. Det handlar inte om det färdiga resultatet, hur allting ska vara när det är färdigt, utan det handlar om att ha lika möjligheter att själv bestämma hur man ska forma sitt liv och sin vardag. Kvinnor har mindre makt än män, och det är det som vi vill ändra på.

Det är i dag år 2000 fortfarande inte bara så att kvinnorna föder och ammar barnen, utan det är också så att kvinnorna i många år tar det största ansvaret för barnen. Det är därför som det är svårast för kvinnor att kombinera aktivt deltagande på arbetsmarknaden med ansvaret för barnen. Det vill vi ändra på.

Det är naturligtvis också så att i takt med att familjelivet blir mer och mer jämställt uppstår även för männen de svårigheter som kvinnor i alla år har haft. Det är inte så, som man verkar tro inom vänsterblocket, att bara man delar på ansvaret för barnen försvinner problematiken. Den blir bara lite mer utspridd, men det är precis samma antal dammråttor som ska jagas, och barn ska hämtas på dagis precis lika många eftermiddagar. Man har precis samma svårigheter att få ekvationen att gå ihop, men uppgifterna delas lite jämnare.

Detta är naturligtvis en mycket stor fördel inte minst för barnen, men problemen med att hantera tiden försvinner inte.

Den tid när man har små barn är väldigt rolig. Det är en väldigt viktig tid i ens liv och i barnens liv, men den är också kämpig rent praktiskt. Det är mycket svårt att få ekvationen och ambitionerna att gå ihop. Jag tycker att det rimliga vore att politiken ska underlätta för folk att själva lösa ekvationen på det sätt som man själv tycker är bäst.

Vi vet i dag, herr talman, att det på väldigt många arbetsplatser förekommer oerhört mycket av stress, press och slit. Många människor blir slitna, arbetsskadade och t.o.m. långtidssjukskrivna. Siffrorna över detta ökar, och det gäller särskilt kvinnor och särskilt inom den offentliga sektorn. Det gäller också för dem som jobbar deltid.

Det finns alltså inte något klart samband mellan hur lång arbetstid man har och hur sliten man blir på jobbet. Det är ganska uppenbart att det är i hela den kombinerade livssituationen som man slits, från alla håll och kanter. Man sitter i väldigt många fall på ett jobb där man har oerhört lite inflytande över hur och när man ska jobba och hur uppgifterna ska skötas. Det är problem som ligger vid sidan av, men de gäller i hög utsträckning den barnomsorgspersonal som omtalas i betänkandet och även i många andra kvinnodominerade yrken med höga utbildningskrav i den offentliga sektorn. Det skulle vara mycket vunnnet om det gick att avreglera värden och skolan, ge folk mer makt över arbetstiden, ge folk mer

makt över sin arbetsmiljö, införa hushållstjänster som vanligt folk har råd med osv. Det är förslag som vi för fram i andra sammanhang men som hänger ihop med hela situationen.

Jag talade förut om vilka som har och framför allt inte har ekonomisk vardagsmakt. Det kom en utredning från LO häromdagen som bekräftar mycket av det som vi alla kan se med våra egna ögon. Barnfamiljerna har det svårast ekonomiskt, och de är mest ekonomiskt pressade – särskilt ensamföräldrarna. Det är de som har svårast att förändra sin ekonomiska situation. Det är småbarnsföräldrarna och särskilt de ensamförsörjande som sitter fast i fattigdomsfällor och marginaleffekter. Det är svårt att vara fattig, men det är värre att inte kunna göra någonting åt det. Därför har vi lagt fram förslag som innebär sänkta marginal- och tröskeleffekter för dem som har de största marginal- och tröskeleffekterna. Det är de som har de lägsta inkomsterna. Det är därför vi i Folkpartiet säger att staten ska koncentrera sig på att göra någonting åt de marginal- och tröskeleffekter som staten har hand om – det är skatterna och bostadsbidragen. Där har vi förslag på att växla det konsumtionsstyrande och inkomstprövade bostadsbidraget mot generella barnbidrag, som inte ändras om man ökar sin inkomst och som man inte måste köpa en viss sak för, nämligen boende.

Folkpartiet har sedan jag var liten drivit frågan om enhetstaxa på dagis. Det är jättebra, men vi tycker att det är en kommunal fråga. Det måste inte vara så att allt man själv tycker är riktigt ska bestämmas där man själv är. Rätt sak på rätt plats. Det är inte alltid den plats där just jag är. Vi i Folkpartiet är helt överens med våra kommunalpolitiker om att det här är en kommunal fråga, och de driver frågan om enhetstaxa i kommunerna. Det beslutet måste fattas i det sammanhang där alla andra beslut fattas om barnomsorg, köer, kvalitetsproblem. Detta får vägas ihop till ett samlat beslut.

Herr talman! Det borgerliga förslaget handlar i stället om att återinföra den etableringsfrihet som fanns under den borgerliga tiden. Jag kanske ska påminna om att rätten för alla att få barnomsorg infördes under den borgerliga regeringen efter åratal av socialdemokratiskt målsättande osv. Det var först med en borgerlig regering som vi med barn fick en rätt till barnomsorg. Man skulle inte vara utlämnad åt kommunens godtycke om det skulle finnas en barnomsorgsplats eller inte. Det är ett mycket viktigt steg.

Det räcker inte med att det finns en barnomsorgsplats. Det måste vara en plats som man själv trivs med, som man själv tror på och som man tycker fungerar för ens eget barns behov. Den etableringsfrihet som infördes då tycker vi ska återinföras. Det är mycket viktigt. Det kommunala stödet till barnomsorg ska följa med till den barnomsorg man själv har valt. Det är viktigt inte bara för föräldrarna utan också för personalen. Det är en otrolig skillnad för dem som jobbar på en förskola eller som dagmammor att veta att de barn som finns där är där för att föräldrarna vill att de ska vara där, inte för att de är anvisade dit. Det inflytande som föräldrar kan få över barnens barnomsorg är beroende av att de som har hand om barnomsorgen vet att föräldrarna kan välja någonting annat om den inte passar.

Vi föreslår återinförd etableringsfrihet och valfrihet genom att stödet följer med. Det är en mycket viktig fråga för vanliga barnfamiljer.

Vi föreslår en avdragsrätt. Det gör att barnomsorgen blir billigare – som vi redan har påpekat. Det innebär faktiskt att det blir minskade tröskeleffekter för att gå ut i jobb. Om barnomsorgsavgiften sjunker gement i dag minskar det tröskeleffekten att välja mellan den ekonomiska situationen om jag stannar hemma och den ekonomiska situationen om jag jobbar. Det är ett viktigt förslag för att stärka kvinnors etablering på arbetsmarknaden.

Men båda förslagen hänger också ihop med att det ska vara en sådan barnomsorg som man själv behöver när man behöver den på det sätt man behöver den. Avdragsrätt kombinerat med barnomsorgskonto – 40 000 kr i kontanter – innebär att barntillsyn i helt andra former än vad som kan erbjudas på den vanliga barnomsorgsmarknaden kan bli ekonomiskt överkomligt. Det kan vara att ha en helt vanlig vit barnvakt en vanlig eftermiddag eller kväll när man ska jobba över eller gå på ett möte. Då kan man skaffa sig något annat än bara ett val mellan egen ledig tid eller barnomsorg, vilket är det enda man kan välja med socialdemokraternas förslag, dvs. att välja ett annat sätt att köpa sig tid.

Jag vet inte om ni kommer ihåg det, men Miljöpartiet hade en valaffisch där det stod ”Kortare arbetstid!”. Den hade man illustrerat med en kvinna, en mamma, med ett barn som satt i en barnstol på en cykel och två matkassar över styret. Så stod det ”Kortare arbetstid!”. Men herregud, den kvinnan vill väl inte ha kortare arbetstid, hon vill väl ha en liten bil så att hon slipper vingla med matkassarna. Även där måste vi acceptera att kvinnor faktiskt inte alltid vill stöpas in i ett mönster som har bestämts av någon överhöghet, t.ex. att man ska vingla med matkassar på cyklar och ha kortare arbetstid. Folk kan väl få köpa sig tid på olika sätt. Alla förverkligar inte sig själva genom att själva sköta dammsugaren. En del kanske tycker att det är bättre att göra en eller två timmar till på jobbet och kunna köpa sig lite service för att bättre hinna med sina egna barn. Jag kan försäkra er att det inte är alltid ungarna tycker att det är så jättekul när mamma och pappa säger: ”Jag ska bara tvätta, jag ska bara städa, jag ska bara ... jag ska bara ...” De kanske vill vara lite mer med föräldrarna.

Herr talman! Vårt förslag handlar om vardagsmakt, ekonomiskt och praktiskt. Det handlar också om jämställdhet. Det handlar om att ge kvinnor mer makt över sina egna liv. Jämställdhet handlar om makt.

Herr talman! Jag kan garantera att vi liberaler kommer att fortsätta att föra den kampen i polemik med er som tror att vägen till jämställdhet går genom mer makt till staten.

Jag yrkar bifall till reservation nr 5.
(Applåder)

Anf. 5 EVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Vi har nu hört om så mycket elände med dammråttor, stress osv., så jag började fundera över om jag hade kommit till rätt debatt.

Vår utgångspunkt för debatten är att vi vill skapa en ännu bättre förskola som är ännu bättre på att se till barnens behov. Det är deras egna behov som ska tillgodoseas, och det är det debatten handlar om.

Jag har tyckt mig finna en stor enighet om att vi ska använda barnens egen nyfikenhet även i förskoleåldern för att börja det livslånga lärandet.

Men jag hör också många farhågor om att en alltför tidig introduktion av den pedagogik som fortfarande är förhärskande i många skolor kan kväva den nyfikenheten och lusten. Barnen måste få vara barn.

Den svenska förskolan har lovsjungits av bl.a. OECD för att den möter barnen med respekt, tillåter dem att utvecklas på barns sätt i stället för att träna dem i att vara vuxna. Tonvikten ligger på frihet och en tro på att barn vill lära sig och en tro på att barn vill utvecklas som personer. Det är ett mycket högt betyg för den svenska förskolan, och det är ett mycket stort erkännande av den kompetens som förskolans personal besitter. Det är kompetens om barn och barns utveckling, och den ska vi vara rädda om.

Vi har tidigare beslutat i kammaren om flera förstärkningar av förskolans roll. Den egna läroplanen och sexårsverksamheten som övergick till att bli förskoleklass var markeringar av den vikt vi lägger vid en bra förskoleverksamhet. Nu vill vi ta nästa steg.

Den här debatten handlar om flera olika förslag som vart och ett för sig ytterligare stärker våra gemensamma insatser för att ge alla barn en bra start i livet och det livslånga lärandet. Jag ämnar prata om förslagen sammantaget, inte styckevis och delat.

Herr talman! Vi vill först och främst införa en allmän förskola för 4–5-åringar. Den ska vara frivillig för barnen, men det ska vara obligatoriskt för kommunerna att erbjuda alla barnen plats. Den ska vara avgiftsfri. Ingen ska behöva avstå från en plats beroende på att man inte har råd. Det är återigen barnens behov som står i fokus.

De flesta barn mår bra av och tycker att det är kul att leka, lära och arbeta i grupp. Äntligen kan vi finansiera ett sådant erbjudande för alla 4–5-åringar.

Det här beskriver moderaterna och kristdemokraterna som förmynderi och tvång.

Jag vill ställa en fråga till er. Jag vill testa vad det egentligen handlar om för er del. Ni kan väl använda någon minut av er repliktid för att svara.

Hur tänker ni om grundskolan, i konsekvens med hur ni uppenbarligen uppfattar den allmänna förskolan för alla barn? I grundskolan finns ju ett reellt tvång – skolplikten. På den punkten skiljer sig förhållandena. På alla andra ser det likadant ut.

Den allmänna förskolan riktar sig till alla barn, och den är avgiftsfri. Där finns utrymme för olika huvudmän och olika sätt att arbeta för att nå målen. Det är inte alls så att detta bara riktar sig till den kommunala förskolan. Ramarna är alltså desamma. Vilken etikett sätter ni på grundskolan? Är den också samhällets tvång och förmynderi? Eller gäller sådant bara de yngre barnen och deras tillgång till den resurs som förskolan omvittnat är? Vad är den principiella skillnaden?

Jag är väldigt glad att Centerpartiet och Folkpartiet ställer upp för den allmänna förskolan. Det är bra att det finns några som ser längre än till blockgränsen, som ser till barnens bästa i det här avseendet.

Den andra delen i förslaget innebär att också barn till arbetslösa eller föräldralediga föräldrar har rätt till förskoleverksamhet – om familjen vill. Det är ett erbjudande om att slippa bli utkastad från sin barngrupp, från sina kompisar och vuxna som man tycker om att vara med, på grund av förändringar i familjen som ju barnet inte råar över.

I alldeles för många kommuner sker detta i dag. Och det sker ofta i en situation som för de enskilda barnen är jobbig nog ändå. Arbetslöshet innebär en oerhörd påfrestning i många familjer, inte bara ekonomiskt utan också på annat sätt. Att få vara kvar i förskolan kan vara ett bra stöd för barnen just i den situationen. Dessutom bidrar det till att föräldrarna bättre kan ägna sig åt att söka ett nytt arbete och förbereda sig för det.

Att få ett nytt syskon är nog den största omvälvning och kanske den största glädje som finns i ett barns liv. Men för den skull är man inte beredd att förlora rätten till sin egen tillvaro med kompisar och den stimulans som förskolan ger. Självklart är familjen viktig för alla barn. Men barn behöver också andra nära relationer, och när de har fått sådana är det oerhört viktigt att så långt som möjligt undvika att de bryts abrupt. Vårt förslag medverkar till att sådana påtvingade skilsmässor minskar.

Rätten att ha kvar sin förskoleplats ska inte var beroende av vilken kommun barnen bor i. Vi anser att det ska vara lika över landet. Även här är vi oeniga med moderaterna och kristdemokraterna.

Den tredje delen i vårt förslag gäller taxorna för förskoleverksamheten. Problemet vi vill lösa ligger i att taxorna har ökat kraftigt i många kommuner och hotar att utestänga barn från förskolan, barn som annars skulle vilja vara där eller har behov av att vara där, för sin egen skull eller därför att föräldrarna arbetar eller studerar.

Det är stora skillnader mellan kommunerna både när det gäller avgifternas storlek och taxans konstruktion. Det finns nu ganska många kommuner som infört timtaxa, ett slags stämpelklocka för barnen och deras föräldrar. Tala om stress! Det finns exempel där man månader i förväg kräver besked av föräldrarna om när barnen ska vistas på dagis. Det här blir en alldeles orimlig situation för barnen, för föräldrarna och för den personal som ska planera en vettig verksamhet för barngruppen.

Förslaget om maxtaxa är ett sätt att hitta lösningar på dessa problem. Vi får en låg och jämn taxa. Föräldrarna kommer att veta vad som ska betalas, och man slipper jaga varje timme. Det underlättar det pedagogiska arbetet i barngruppen. Den som flyttar från en kommun till en annan behöver inte bekymra sig om taxans höjd och konstruktion.

I kommuner som inför maxtaxa blir avgiften högst 3 % av hushållets inkomst per månad eller 1 140 kr för det första barnet. Sedan blir det lägre summor, 2 % respektive 1 %, för andra och tredje barnet. För det fjärde barnet osv. utgår ingen avgift alls. På motsvarande sätt blir det en högsta taxa för skolbarnsomsorgen. Det här gör det lättare att planera familjeekonomi.

Hur familjerna kommer att reagera på detta – det har ju mina meddebattörer uppehållit sig en del vid – vet vi inte ännu. Vi vet att många vill kunna förena förvärvsarbete med ett ansvarsfullt föräldraskap. Vi vet att föräldrarna i hög grad ser förskolan som ett stöd i detta. Men om den som nu får en fast och lägre dagisavgift går upp i arbetstid därför att den ekonomiska tröskeln blir lägre, använder utrymmet för att gå ned i arbetstid och få mer tid för barnen eller kanske vill göra något helt annat, det vet vi inte ännu. Det är ett avgörande som ligger hos varje familj, och så ska det vara. Om ett par år kanske vi ser de allra första tecknen på hur det här kommer att slå.

Jag ser det här som första steget mot en avgiftsfri förskola. Det kommer sannolikt att ta lång tid innan vi kommer dit, men det viktiga är att vi

nu satt principen om att förskolan är till för barnen och deras behov i sjön. Sen går det att bygga på när och om ekonomin tillåter. Jag har svårt att se några principiella skillnader mellan skolan och förskolan i det här avseendet.

Förskolan har en oerhört stor betydelse för hur barnen senare lyckas i sitt skolarbete. För mig betyder det att den måste erbjudas till alla barn, på villkor som gör att ingen tvingas tacka nej av ekonomiska skäl. Och vem skulle komma på tanken att återinföra avgifter i grundskolan av de skäl ni här har redovisat för avgifter i förskolan – eller i gymnasieskolan, för att nu välja en frivillig skolform? Så länge förskolan enbart sågs som en verksamhet som skulle göra det möjligt för föräldrarna att arbeta, och så länge det rått brist på platser, har det varit befogat med avgifter. Nu är det dags att byta perspektiv. Jag skulle vilja hälsa er välkomna till detta perspektivbyte, för ni står kvar i det gamla sättet att se på förskolans roll.

Jag är också lite förvånad över att det samlade borgerliga alternativet i så hög grad bär moderaternas prägel. Det säger en hel del om hur det samarbetet går till, och det är väl bakgrunden till att det inte finns så många gemensamma drag i övrigt i er utbildningspolitik – och inte i övrigt heller.

Kommunerna kommer att kompenseras för uteblivna inkomster. Ersättningssystemet införs successivt under två år för att varje kommun ska kunna anpassa sin ekonomi efter de förändringar som kan uppstå. De ska inte behöva drabbas av hastiga och stora inkomstbortfall.

Apropå det fick jag ett underligt brev häromdagen. Vi brukar ju redovisa brev vi får här. Jag nämner det här eftersom jag tror att det inte är helt uteslutet att det har varit i säck innan det kom i påse. Brevet kom från tio moderata kommunpolitiker i Stockholms län – jag är ju därifrån – och de ber mig rösta emot det här förslaget. Jag ska meddela att det kommer jag inte att göra.

Om dessa moderater vill motarbeta maxtaxan i sina kommuner är det fritt fram för dem. Det är frivilligt att införa maxtaxan. De kan avgöra det själva. Men om de vill göra det får de faktiskt ta ansvar för det själva. Någon hjälp av mig kan de inte räkna med.

Jag förstår att de skulle tycka att det vore himla bekvämt om riksdagen sade nej. För vad de annars måste tala om för sina medborgare är följande:

Ordföranden i Segeltorps kommunalnämnd i Huddinge, som var en av dem som skrev, skulle få lov att berätta för en ensamstående förälder som tjänar 14 500 kr i månaden att han eller hon ska fortsätta att betala 411 kr mer än nödvändigt i dagistaxa för sitt barn. Skolstyrelsens ordförande i Tyresö skulle få lov att säga att det blir 660 kr dyrare. I Nacka skulle barnomsorgs- och utbildningsnämndens ordförande tvingas berätta att det rör sig om 1 395 kr. I Danderyd skulle barn- och utbildningsnämndens ordförande lämna beskedet att det handlar om 1 531 kr per månad. I Järfälla skulle beskedet bli 663 kr per månad.

Det är klart att de helst skulle vilja slippa berätta om det här, men det får de nog göra i alla fall och göra det själva.

Det finns en utväg för dem, och det är naturligtvis att anta erbjudandet om maxtaxa. Det skulle inte minst deras kommuninnevånare tycka om.

De borgerliga partierna hävdar i sin reservation att erbjudandet om maxtaxa är ett ingrepp i den kommunala självstyrelsen och att det äventyrar andra kommunala verksamheter. Jag vill granska det påståendet genom att jämföra det med ert eget förslag i samma reservation, nämligen fri etableringsrätt för förskoleverksamhet.

När kommunerna tillförs sammanlagt 5,6 miljarder kronor för att finansiera en delvis frivillig reform som beslutats av riksdagen kallar ni det för ett brott mot den kommunala självstyrelsen.

När ni själva föreslår att vem som helst ska kunna starta en förskoleverksamhet och sedan skicka räkningen till kommunen kallas det, ja, vad? Det frågar jag er.

Omsorgen om den kommunala självstyrelsen är tydligen inte djupare rotad än att den får stryka på foten när det gäller att jämna marken för AB Pysslungen och andra privata företag som vill etablera sig och skicka räkningen till skattebetalarna.

Man kan mycket väl tycka att det ska vara så, att kommunen bara ska ha rollen som kassaförvaltare i de här frågorna. Men argumenten i en och samma reservation måste ändå hänga ihop.

Ni skriver också i er reservation att maxtaxan äventyrar andra verksamheter inom kommunen. Vad är det för verksamheter?

Reformen är ansvarsfullt finansierad, inte bara genom att man ersätter inkomstbortfallet, utan också genom de extra 500 miljoner som tillförs för kvalitetssäkring. Inom parentes kan man väl också nämna de 5 miljarder kronor som under några år ska tillföras skolan, som självklart också kommer att öka kommunernas utrymme för en bra verksamhet på det här området.

Varför skulle någon enda kommunpolitiker vilja försämra skolan eller barnomsorgen bara för att man får möjlighet att införa en av staten finansierad maxtaxa? Det finns inga skäl för det.

Nej, se det så här i stället! Nu har vi äntligen en ekonomisk tillväxt i Sverige som tillåter att vi genomför en länge efterlängtd reform, en reform som ger alla barn chansen till en bättre start på det livslånga lärandet, en investering i bättre kunskaper och ökad trygghet. Vi socialdemokrater vill hellre göra det än sänka skatten. För det är det utrymmet som det i själva verket handlar om. Det är ärligare att säga det i stället för att skrämja med sämre skola och äldreomsorg.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till hemställan i utbildningsutskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Anf. 6 CHRIS HEISTER (m) replik:

Herr talman! Det är inte ofta man hör ett sådant osammanhängande och ologiskt resonemang i riksdagens talarstol. Men det var precis vad vi hörde alldeles nyss.

Om jag nu förstår Eva Johansson rätt, och det är inte alls säkert, har hon här i talarstolen pläderat för att vi inte bara ska ha skolplikt i grundskolan i Sverige, vi ska också införa en dagisplikt. Hon för nu ett resonemang om att vi inte har någon avgift i grundskolan och eftersom det finns avgifter i barnomsorgen skulle det innebära att de borgerliga partierna skulle vara för att införa avgift i grundskolan. Detta är ju snurr.

Vad det här handlar om är att skapa möjligheter för barnen och deras familjer att själva kunna bestämma över det som är viktigt för dem. Men

Eva Johansson tycker att alla barn ska gå i förskolan. Det bästa sättet att genomföra det är att tvinga dem in i förskolan och på dagis. Det gör man genom att först införa någon form av maxtaxa, och sedan ska man ha avgiftsfrihet i barnomsorgen.

Det innebär att den som vill göra annorlunda inte kommer att ha några ekonomiska möjligheter att göra det. Det är precis det som jag sade i mitt anförande. Barnfamiljerna har i dag en enormt svår ekonomisk situation. Det enda sättet för dem att få näsan över vattenytan är att göra precis som ni vill. Det här är ett bra sätt, från era utgångspunkter, att genomföra det som Alva Myrdal sade för ett antal decennier sedan.

Sedan talas det om frivillighet. Med det förslag som ni nu har lagt fram är det inte mycket till frivillighet för kommunerna. Med den situation som barnfamiljer har kommer de att tvingas att genomföra detta. De har inget alternativ, därför att ni inte kan rösta på det förslag som är mycket bättre än maxtaxeförslaget, dvs. det borgerliga förslaget, som omfattar alla barn, ger valfrihet och på det sättet skapar utrymme för en barnomsorg till lägre kostnad än i dag.

Anf. 7 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag får tacka för recensionen.

Jo, det är frivilligt för kommunerna. Jag kan garantera det, och det ska jag också tala om för de moderata kommunpolitikerna. De kan tacka nej till maxtaxan och tala om det för sina invånare. Men de ska berätta om hela paketet i så fall. De ska inte be mig om hjälp att berätta för sina medborgare att de har tackat nej till någonting som är riktigt bra.

Det tvång som ligger i det här, Chris Heister, är faktiskt att folk tycker att det är riktigt bra. Man ser fram emot att få en fast och låg avgift som gör att man bättre kan planera sin familjeekonomi. Men framför allt ser man fram emot att förskolans verksamhet mer och mer bedrivs utifrån barnens behov och inte enbart ses som en möjlighet att lösa barntillsynsproblem i familjen när föräldrarna arbetar. Ni är kvar i den där gammalmodiga synen.

Det är ingen som tvingar in några barn i förskolan. Det är frivilligt för föräldrar att välja. Men så väldigt många vill att barnen ska få del av den förmån som det är.

Jag ville bara ha reda på hur ni såg på skillnaden mellan förskola och grundskola och för den delen gymnasieskola i det här avseendet, eftersom ni driver så väldigt olika slags politik. Varför är det inte så viktigt att alla barn får tillgång till förskolan? Den allmänna förskolan för fyra-fem-åringar pratar jag nu om. Den har ni sagt nej till. Men ni tycker att det är väldigt viktigt att man sedan har tillgång till grundskolan och gymnasiet, och ni pratar er varma för den högre delen av vårt utbildningsväsende. Vad är det för avgörande skillnader? Gillar ni inte tanken på att också de yngre barnen ska kunna börja sitt livslånga lärande när de är i en mycket nyfiken fas i sitt liv?

Anf. 8 CHRIS HEISTER (m) replik:

Herr talman! Jo, Eva Johansson, vi tycker att det är så viktigt att ge barnen möjlighet att gå i förskola, att den får ett ordentligt pedagogiskt innehåll, att vi har lagt fram ett förslag om att stärka den genom en barnskola. Det förslaget kan Eva Johansson ta del av i det betänkande som i

dag ligger på riksdagens bord. Just för att det är så viktigt också för fyra- fem-åringar tycker inte vi att det förslag till förskola som socialdemokraterna har lagt fram duger.

Eva Johansson talar så vackert om barnens behov. Det är märkligt att Eva Johansson vet vilka behov alla barn i Sverige har. Alla barns behov känner hon till. Hon vet att det är allra bäst för alla barn att gå i den kommunala barnomsorgen, allra helst på dagis.

Det är precis det som den här reformen kommer att leda till och som gör att vi kritiserar den så djupt. Vi anser att föräldrarna själva ska bestämma vad som är bäst för deras barn. Vi är övertygade om att de vet det bättre än Eva Johansson, Ingegerd Wärnersson och alla andra här i dag som företräder majoriteten. Det är föräldrarna som bäst känner sina barn och som kan fatta de bästa besluten. Då ska det också finnas möjlighet till det.

Eva Johansson talar om frivillighet. Det finns ingen frivillighet i det här förslaget. Det är så finurligt uträknat att det inte finns någon kommun som kommer att kunna tacka nej till detta förslag, eftersom ni bara ger pengar till de kommuner som genomför förslaget. Vi vill att resurserna ska gå till familjerna direkt. Det är det som är skillnaden, Eva Johansson.

Varför är ni så in i nordens rädda för föräldramakten? Jag tror att Eva Johansson och alla andra vill bestämma vad som är bäst för barnen. Ni är helt enkelt rädda för föräldrarna, för att de ska välja någonting annat än det ni tycker är bra.

För min del är det viktiga att föräldrarna känner tryggheten i att kunna få en barnomsorg som är bra för deras barn, att de kan gå ned i arbetstid om de så vill och på det sättet känna att de får livet att gå ihop och att de får makt över sin vardag.

Anf. 9 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har läst om barnskolan. Det gör mig faktiskt inte särskilt klokare om vad det är för någonting och i vilket avseende den skiljer sig från den allmänna förskolan.

Ni har nu sagt nej till den allmänna förskolan. Den här debatten blir lite konstig, eftersom ni har delat upp paketet i delar. Det känns lite märkligt. Det är ett paket och hänger ihop. Framför allt är det ett perspektivbyte som ni uppenbarligen inte har mäktat med. Det tycker jag är synd.

Den allmänna förskolan är frivillig för barnen men obligatorisk för kommunerna. Däremot sägs det inte någonstans att den enbart ska drivas i kommunal regi. Precis som i all annan förskoleverksamhet kan också andra huvudmän driva den allmänna förskolan.

Det är ett erbjudande till alla barn, och inte bara i de kommuner som till äventyrs skulle rösta för den. Den delen, den frivilligheten, gäller maxtaxan. Det vet naturligtvis också Chris Heister. Där finns frivilligheten. Det finns inget tvång för vare sig barn eller familjer, och det finns inget tvång för kommunerna.

Det enda tvånget kanske ligger i, precis som jag sade, att opinionen bland föräldrar och kommuninnevånare tvingar också de mest obstinata moderata kommunpolitiker att ändra uppfattning. Om inte annat kanske vi ute i kommunerna kan få hjälp av andra borgerliga politiker som begriper bättre.

Anf. 10 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Vänsterblockets syn på de här frågorna beskrevs målade alldeles nyss av Eva Johansson: Det här är ett paket som vi har satt ihop, och vi kan inte förstå hur ni kan dela upp frågorna på ett annat sätt. Man kan inte ens acceptera att vi vill debattera frågan på ett annat sätt än vad ni har bestämt att den ska debatteras i för ordning. Inte ens så mycket olikhet kan vi tillåta oss i den här frågan. Det är ganska fascinerande.

Eva Johansson talar om att det är för barnens egen skull. Det är självklart så att den pedagogiska förskolan är till för barnen och inte för deras föräldrar. Men varför är ni så enkelspåriga att ni måste koppla ihop den allmänna pedagogiska förskolan, som vi förvisso har synpunkter på, med behovet av barnomsorg och barntillsyn? Det är inte så att man ska ha antingen eller. Man behöver oftast både–och. De behoven kanske inte helt och hållet sammanfaller, t.ex. inte tidsmässigt.

Vad har Eva Johansson för svar till den ensamförsörjande sjuksköterska som jobbar natt? Allmän förskola. Det är inget svar på hennes fråga. Hon behöver kunna betala – vilket kanske inte hennes usla sjuksköterskelön räcker till i dag – att någon kommer hem och är med barnen på natten när hon jobbar. Sedan vill hon kanske ändå att barnen ska gå på den pedagogiska förskolan.

I er värld måste hon byta jobb, byta arbetstid eller på något annat sätt byta för att passa in i er åtta-till-fem-modell. Det är där vi invänder. Man måste kunna få forma barnomsorgsbehovet efter vad man tror är bäst för sina egna barn och vilken faktisk arbetssituation man har. Det är där vårt förslag ger föräldrarna själva den makten och den möjligheten.

Anf. 11 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det hänger ihop. Ett av de problem som vi vill lösa är – som jag sade i min inledning – att taxorna i en del kommuner tenderar att bli så höga och så krångliga på grund av de timrelaterade taxorna att många föräldrar inte längre har råd att efterfråga den förskoleverksamhet för sina barn som de tycker att barnen ska ha och som barnen också skulle må väl av.

Det säger inte att jag vet allting om hur varje barn ska ha det. Det är en sak för föräldrar och den personal på förskolan som tar emot barnen att se till att deras behov blir uppfyllda. Vi vill skapa förutsättningar för att varje familj kan göra de valen. Taxorna är ett reellt problem. Det kan Karin Pilsäter inte komma ifrån.

Jag önskar att den nattarbetande sjuksköterskan kan få en flexibel lösning på sina barntillsynsproblem som hon har på natten. Det är klart att en allmän förskola inte ska bedrivas om nätterna. Varken Karin Pilsäter eller jag är så korkade att vi tror att debatten handlar om det. Det handlar om att någon ska se till att det här barnet kan vara tryggt också på natten.

Detta förekommer i väldigt många kommuner. Jag tycker att kraven på en barnomsorg för alla uppfylls i och med det. Jag förstår inte riktigt vad Karin Pilsäter bråkar om, uppriktigt sagt.

Anf. 12 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Herr talman! Jag förstår att inte Eva Johansson förstår det. Men jag tror att alla de som jobbar kväll eller natt, börjar väldigt tidigt på morg-

narna eller som har barn som inte trivs på det kommunala dagis som ligger närmast och som de är anvisade förstår precis vad jag talar om.

Vad detta illustrerar är just det faktum som jag talade om innan. Ni sätter ihop det till ett paket. Alla ska stöpas i samma form. Har man kommit på en idé – nämligen att det är bra med pedagogisk förskola – ska man köra den i botten som en enda lösning på allting. Det ska lösa alla upptänkliga problem. De som inte får in sina liv och sin vardag i den problemlösningen får väl byta liv. Det är vad det handlar om.

Herr talman! Nu har jag visserligen ingen ytterligare replik, men jag skulle vilja ställa ännu en fråga till Eva Johansson. Det gäller arbetsutbudet. Nu sade Eva Johansson att det inte alls handlar om att människor ska jobba mer eller mindre, utan att vi får se hur människor gör. Det låter jättebra, men läs budgetpropositionen!

Läs de rapporter som Sverige skickar in till EU om hur man vill uppfylla överenskommelserna i sysselsättningspakten. Det enda man nämner för att öka arbetsutbudet och för att klara de kommande demografiska utmaningarna är maxtaxan. Det har vi haft massor med debatter om inom den ekonomiska politiken. Varför ska alla i det här landet jobba mindre utom just småbarnsmammorna, som med hjälp av maxtaxan ska jobba mer?

Om detta är en debatt som bara förs i de ekonomiska sammanhangen medan ni som håller på med skolfrågor tycker att det är helt irrelevant vore det bra om Eva Johansson här kunde klargöra att det som regeringen och finansministern för fram inte alls gäller och inte alls står för socialdemokratisk politik. Eller Eva Johansson kan kanske på något annat sätt redogöra för er otroligt kluvna inställning till vilka som ska arbeta mer.

Anf. 13 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Nu är det så lyckligt att varken finansministern, Karin Pilsäter, jag eller någon annan vet hur familjerna kommer att reagera på detta erbjudande och på den här reformen.

Vi ska hålla oss fast vid frågan om barnomsorg på obekvämtid. Nu har inte Karin Pilsäter någon mer replik, men Ulf Nilsson kanske kan svara senare. Vill ni att vi ska lagstifta om att kommunerna ska tillhandahålla barnomsorg på några speciella villkor om nätterna? Är det en sådan specifik lagstiftning ni är ute efter?

Vi tycker att det räcker med att lagen nu säger klart och tydligt att barn vars föräldrar arbetar eller studerar – och då sägs det ingenting om att det handlar om dagtid – ska ha tillgång till barnomsorg. Det gäller också på nätterna. I många kommuner är det på det sättet.

Tycker ni inte att lagen är tillräckligt stark på den här punkten så säg då till. Det inkräktar kanske på det kommunala självstyret i ännu större utsträckning. Det vet jag inte. Det beror på hur ni vill utforma det. För oss räcker det att lagen ställer det här kravet.

Vi är angelägna om att alla barn oavsett hur deras föräldrar arbetar, nätter eller dagar, ska känna att de är trygga. Då handlar det naturligtvis inte om en forskoleverksamhet som den allmänna förskolan, utan då ska barnen sova.

Anf. 14 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Det är oerhört bra att det blir så tydligt var skillnaderna går i den här debatten. Jag tycker att det sällan är så klargörande.

Eva Johansson talar inte ett ord om barnens behov av sina föräldrar, utan det handlar om barnens behov av sitt dagis. Det livslånga lärandet börjar i Eva Johanssons liv den dagen som barnet kliver in på dagis eller i förskolan. Då börjar det livslånga lärandet.

Jag har inbillat mig att det livslånga lärandet började för mina barn när de föddes och när de var i kontakt med mig och med andra vuxna i sin närhet. Då pågick ständigt det livslånga lärandet.

Sedan säger Eva Johansson att det inte finns någon principiell skillnad mellan förskola och grundskola. Har Eva Johansson aldrig hört talas om att barn har olika behov vid olika tidpunkter? En ettåring har inte samma behov som en fyra- och femåring eller en sjuåring, utan det växlar enormt. Den allra första tiden är det ju bara trygghet, närhet och kontinuitet som barnet behöver, och sedan behöver det en massa andra saker ju äldre det blir. Att jämföra detta är helt absurt för mig.

Får jag tillägga när det gäller allmän förskola att vi inte alls har sagt nej till den men att vi tycker att kommunerna ska sköta den delen. Det ser nämligen väldigt olika ut i olika kommuner. Familjedaghemmet kanske är beläget på ett sådant sätt att man inte kan ta sig till allmän förskola. Det här måste lösas på olika sätt. Därför tycker vi att det inte ska slås fast exakt hur det ska se ut och var den allmänna förskolan ska förläggas, utan det får kommunerna ordna. Det är en desinformation från Eva Johansson.

Jag har en fråga som gäller ansvarsfull finansiering. Jag har för mig att Ilmar Reepalu är ordförande i Kommunförbundet, och han är socialdemokrat. Kommunförbundet anser absolut inte att det här är en ansvarsfullt finansierad reform. Vad svarar Eva Johansson Kommunförbundet och Ilmar Reepalu?

Anf. 15 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill ge Inger Davidson helt rätt i ett avseende. Det livslånga lärandet börjar när vi föds, och familjen har naturligtvis den allra viktigaste funktionen för ett litet barn. Jag sade också det i min inledning. Inger Davidson var kanske någon annanstans i tankarna just då och hörde det inte, för hon brukar inte fara med osanning.

Våra gemensamma insatser för barnens lärande startar ofta med förskolan och för en del barn när de kommer till skolan när det är skolplikt. Det är de insatserna vi pratar om här och nu.

Jag tyckte inte att jag gjorde mycket annat än att prata om att vi ska utgå från barnens behov. Däremot pratar Inger Davidson och en del andra debattörer väldigt mycket om föräldrarnas behov av barntillsyn när föräldrarna ska jobba eller studera. Det är detta andra perspektiv som jag vill att vi ska lägga på förskolan, att det är barnens egna behov som gör att vi ska ha en allmän förskola. Det ska inte vara beroende av vad mamma och pappa gör om barnet har möjlighet att få plats där. Det är därför vi nu vill lagstifta om en allmän förskola för fyra- och femåringar.

Kommunerna ska sköta den allmänna förskolan, säger Inger Davidson, Javisst – vem skulle annars göra det? Jag tycker att det är en utmärkt tanke, även om jag också är beredd att säga att andra huvudmän kan

komma in i verksamheten – precis som det är nu. Det är inget konstigt med det. Vi säger inte hur allt detta ska gå till på varje plats, utan det ska vara precis som det är i förskolan och i skolan i dag. Vi anger målen, och vi överlåter med stort förtroende till kommunerna att bestämma hur målen ska nås.

Prot. 2000/01:32
23 november

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Anf. 16 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Herr talman! Jag lovar att läsa snabbprotokollet för att se om Eva Johansson sade att föräldrarna har den största betydelsen. Jag måste ha missat det; jag hörde så mycket annat.

Alla barn har inte samma behov, Eva Johansson. Alla barn som får ett syskon reagerar inte likadant. Alla barn som har arbetslösa föräldrar reagerar inte likadant. Och föräldrarna reagerar inte heller likadant i den situationen. Det finns fall där man har tyckt att det enda positiva när man var arbetslös var att man fick vara mer tillsammans med sina barn. Men ni vill lagstifta om allt sådant här, så att alla gör precis likadant oavsett hur behoven ser ut.

Jag sade naturligtvis inte att bara kommunen och inte andra huvudmän skulle kunna ansvara för den allmänna förskolan. Jag menar att ansvaret att besluta om allmän förskola ska ligga på kommunen. Det är det vi har sagt.

I dag står 100 000 barn utanför det system som finns med dagis och förskola. Ytterligare 35 000 säger att de skulle vilja komma ut ur systemet. De här siffrorna har jag hämtat ur regeringens egen proposition. De skulle vilja göra någonting annat och hitta en egen variant av barnomsorg, som kan handla om t.ex. nattetid. Det kanske är i glesbygden – det finns ingenting. De föräldrarna betalar skatt i dag, och de kommer att betala ännu mer skatt för att kunna betala till den nya reform som kommer. Men de får inte ett öre. Det är de föräldrarna som vi vill ska få någonting, och det är därför vi har föreslagit vårt barnomsorgskonto.

Vad säger Eva Johansson till glesbygdsfamiljer som får reda på att vissa barn i storstäderna och i tätorterna nu får massor med pengar – och höginkomsttagarna får mest – och att de själva får noll?

Anf. 17 EVA JOHANSSON (s) replik:

Herr talman! Det kanske är just de barnen som har en oerhörd nytta av en lagstiftning där kommunen görs skyldig att anordna allmän förskola för alla fyra- och femåringar oavsett var de bor.

Nu är jag beredd att ompröva det jag sade om att Inger Davidson inte brukar fara med osanning, därför att hon började dra i väg. Det är mot bättre vetande när hon säger att Socialdemokraterna vill lagstifta om att alla ska göra likadant och hon vill göra gällande att vi säger att alla barn måste vara i förskolan när deras föräldrar blir föräldralediga eller arbetslösa. Nej, där går gränsen för hur mycket man får förvanska vad folk säger i den här talarstolen – i varje fall om de sitter bakom och hör på; då är det farligt.

Det är självklart att familjen själv ska avgöra det här. Men man ska inte vara tvingad av att kommunen slänger ut barnen. Det är ju det som händer i dag. Problemet är inte att kommunerna säger att de får vara kvar om de vill, utan problemet är att så många kommuner säger att de inte får vara kvar. Det här upplevs som ett svårt trauma för många barn som blir

utkastade från tillhörigheten i en barngrupp, tillsammans med vuxna som de har lärt sig lita på, och där de har känt att de får vara med. Det är svårt att förstå varför de inte får vara kvar, för det finns inga goda skäl. Vi tycker inte att det här ska avgöras av om man bor på den ena eller andra sidan av en kommungräns. Så är det i verkligheten.

Anf. 18 LENNART GUSTAVSSON (v):

Herr talman! I dag tar vi ett stort och viktigt steg mot att göra förskolan till en del av den generella välfärden. Jag kommer för Vänsterpartiets räkning att tala om hela reformen, eftersom vi från vårt parti tycker att det är en sammanhållen och bra reform.

I utskottsbetänkandet sägs bl.a. följande: "Förskolan gör att barnen kommer bättre rustade till skolan, genom att de får ett tidigt stöd i språkutvecklingen och genom tidiga insatser för barn i behov av särskilt stöd. På detta sätt tydliggörs förskolans roll i kunskapssamhället och i det livslånga lärandet. Utskottet delar regeringens uppfattning att i och med förslagen närmar sig förskolan den princip som knappast någon ifrågasatt för skolan – att verksamheten skall vara avgiftsfri samt tillgänglig och likvärdig för alla."

Vänsterpartiet har under lång tid pekat på det orimliga i att förskolan faktiskt stänger ute många av de barn som kanske bäst skulle behöva förskolan. Därför är det naturligtvis med glädje som vi från Vänsterpartiet kan konstatera att steg nu tas för att göra förskolan till en förskola för alla.

Moderater och kristdemokrater förenas i sitt motstånd mot den allmänna förskolan. En allmän förskola tillgänglig för alla ligger tydligen inte i dessa partiers intresse. Moderaterna hamnar i sin retorik i ett resomang om förskolan som institution. Båda partierna avvisar dessutom tanken på att ge barn till arbetslösa och föräldralediga rätt till förskoleverksamhet trots att erfarenheten visar på behovet av lagreglering för att ge denna utsatta grupp av barn rätt till förskola. Ur ett barnperspektiv ska barn till en arbetslös eller föräldraledig ha samma rätt oavsett i vilken kommun de bor.

Kristdemokraterna hänvisar bl.a. till den kommunala självbestämmanderätten. För att förskolan ska kunna bli en del av den generella välfärden är det, menar jag som vänsterpartist, rätt att ha en tydlig nationell inriktning. Inte ens Kristdemokraterna skulle drömma om att grundskolan ska vara en renodlat kommunal angelägenhet. Här visar sig en syn som präglar bl.a. Kristdemokraterna, nämligen att förskolan i jämförelse med skolan har en sekundär, underordnad, roll. En kristdemokratisk syn på förskolan som barnpassningsinstitution är lätt att skönja.

Vänsterpartiet menar i stället att förskolan har en viktig roll i det livslånga lärandet. För att redan nu förbereda kristdemokraten på en eventuell replik vill jag säga att naturligtvis ser vi vänsterpartister också föräldrarnas stora roll och huvudsakliga ansvar. Införandet av den allmänna förskolan för fyra- och femåringar är ett alldeles utomordentligt förslag.

Folkpartiet – det framgår när jag läser deras reservationer – fullföljer sin ambition om att det är viktigt att mäta, värdera och sätta på papper omdömen om barn och unga. Någon annan tolkning gör i alla fall inte jag när jag läser reservation nr 3 från Folkpartiet. Införandet av "mål att uppnå", som Folkpartiet föreslår, leder lätt vidare mot införandet av be-

tygslika omdömen i förskolan. Men förskolan får inte drabbas av samma fyrkantiga kunskaps- och utvecklingssyn som fortfarande återfinns på många håll i skolan. Det är inte mer av skola som behövs i förskolan!

Förskolan och dess pedagogik står för oss vänsterpartister för en helhetssyn på människan som står i kontrast till den folkpartistiska synen på kunskap. När jag ändå diskuterar Folkpartiet och de reservationerna måste jag få be om en förklaring till hur man tänker och räknar. En sådan förklaring skulle jag också vilja ha från Centerpartiet. Inget av de här partierna avvisar, såvitt jag förstår, tanken på den allmänna förskolan och inte heller, såvitt jag förstår, de förslag som rör arbetslösa eller föräldraledigas barn. Detta är bra, samtidigt som det visar på en åsiktsskillnad inom borgerligheten. Här finns det inga tveksamheter så jag säger: Heja Folkpartiet och heja Centerpartiet!

Men snälla ni, förklara för mig hur ni ska få råd med detta, samtidigt som ni i den andra delen av reformen – maxtaxan – går hand i hand med moderater och kristdemokrater! Ni avvisar maxtaxan och ska tillsammans med moderater och kristdemokrater använda ca 5 miljarder till barnomsorgskonto och avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader. Detta ”vårdnadsbidrag *light*” ska ni folkpartister och centerpartister införa; detta samtidigt som ni vill ha allmän förskola och rätt till förskola för arbetslösa och föräldraledigas barn. När jag räknar fattas det 1,1 miljarder i förhållande till de pengar som vi i majoriteten har avsatt.

Inte någonstans har jag utläst – men jag ska ärligt erkänna att jag inte har hunnit läsa allting – på vilket sätt ni tillför ytterligare resurser till reformer på förskolans område, utöver de pengar som vi i majoriteten har avsatt. Hur har ni tänkt finansiera er satsning på barnomsorgskonto och avdragsrätt jämte den allmänna förskolan och detta med rätten för arbetslösa och föräldraledigas barn?

Herr talman! För det första handlar införandet av maxtaxan om att ge förskolan den betydelse som den förtjänar i svensk välfärds- och utbildningspolitik. Det handlar om att ge barn god omsorg och om att stimulera deras utveckling och lärande. Det handlar också om förskolans sociala betydelse genom att den bidrar till att utjämna skillnader i uppväxtvillkor och skapa mötesplatser för barn med olika etnisk, kulturell och social tillhörighet. Förskoleverksamheten har också stor betydelse för barnfamiljernas ekonomi och för jämställdheten mellan kvinnor och män. En verksamhet med en sådan betydelse är en viktig välfärdsinriktning, och viktiga välfärdsinriktningar ska inte ha höga avgifter. I stället måste målsättningen vara att ha så låga avgifter som möjligt – på sikt avgiftsfritt. Därför är maxtaxan bra!

För det andra handlar det om ekonomi. Barnfamiljerna som grupp har burit en stor ekonomisk börda under 90-talet. Därför är en kraftfull satsning på barnfamiljerna välkommen.

I dag tjänar många småbarnsföräldrar, ofta kvinnor, inget på att gå upp i arbetstid. Inkomstökningarna äts upp av bl.a höjda barnomsorgsavgifter. Maxtaxan angriper *en* del av problemet med de här marginaleffekterna. Ibland låter det som om vissa tycker att det är bra att vissa inte kan öka sin inkomst hur mycket de än försöker – alltså att det är bra om småbarnsmammor stannar hemma. Är det så?

Vi i Vänsterpartiet menar att det är bra att underlätta för människor att arbeta. Därför är maxtaxan bra!

För det tredje handlar det om att stärka den generella välfärden. Vänsterpartiet menar att generella lösningar klart är att föredra. Det nu framlagda förslaget innebär en förstärkning av den generella välfärden – ett synsätt som tydligt avvisas av den samlade borgerligheten. Det är individuella lösningar som ska gälla. I sin kritik av maxtaxan lyfter man fram ett enat förslag om ett barnkonto – 40 000 kr per barn i förskoleåldern – och avdragsrätt för styrkta barnomsorgskostnader upp till 50 000 kr per år och barn. Förslaget lanseras som en valfrihetsreform.

”Låt föräldrarna bestämma i stället” är vad som framgår av det gemensamma borgerliga förslaget. Man är orolig för att kommunerna inte ska ha råd, för att kvaliteten ska försummas, för att den kommunala självstyrelsen hotas m.m. Men glömmar man inte bort barnen i sammanhanget – de barn som i och med förslaget slipper olika typer av tidsrelaterade taxor som många gånger försvårar en bra verksamhet? Och förklara för mig vad det är för fel på låga kostnader inom förskoleverksamheten! Tycker ni i den samlade borgerligheten att låga, kanske på sikt inga, avgifter inom förskoleverksamheten är dumt?

Vi i Vänsterpartiet vill stärka den generella välfärden – en välfärd som är till för alla, som är billig eller gratis och som finansieras via skatter. Därför är maxtaxan bra! Men här handlar det i grunden, som någon tidigare sagt, om olika synsätt, om olika ideologiska utgångspunkter.

Herr talman! Till sist vill jag säga att jag hoppas att de partier som i samverkan har arbetat fram det här förslaget ska fortsätta arbetet med att utveckla en för barnen så viktig verksamhet som förskolan. Kom ihåg mina inledande ord! Vi tar alltså steg i riktning mot ett av Vänsterpartiets mål: en avgiftsfri förskola, tillgänglig och likvärdig för alla.

Jag yrkar bifall till hemställan i utbildningsutskottets betänkande.

Anf. 19 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! En rak fråga kräver ett rakt svar. Hur har vi alltså finansierat vårt alternativ? Ja, självklart är det så att vi inte lägger fram någonting – så är det ju om man nu känner ansvar för det arbete som man är satt att utföra – utan att ha på fötterna. Vi har fullt ut finansierat vårt förslag. Det betyder att barnomsorgskontot ligger på ca 3,4 miljarder och att den kostnad som det innebär att införa avdragsrätt för styrkta barntillsynskostnader med ett tak på 50 000 kr motsvarar ca 1,5 miljarder. Sammanlagt blir det 4,9 miljarder. Det är just det belopp som finns i budgeten från oss fyra partier på området och det är precis utbytbar med det belopp som finns anvisat för maxtaxeförslaget.

Vad Vänsterpartiets representant kanske inte tänkt på är att vi icke har en extra pappamånad med i vårt förslag. Vi tycker att vi i första hand ska se till att pappor utnyttjar de möjligheter som i dag finns; detta i stället för att införa ytterligare saker. På det sättet har vi finansierat vårt förslag.

Det är bara att konstatera, och även instämma i, vad Vänsterpartiets representant sade, nämligen att det finns en ideologisk skillnad i dessa frågor: Ni står för en socialistisk barnomsorgspolitik och vi vill ha en familjepolitik som bygger på valfrihet och rättvisa och på en tilltro till att föräldrarna faktiskt är barnens bästa experter.

Anf. 20 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! En socialistisk barnomsorgspolitik kan också vara mycket bra och innehålla mycket av det som Kenneth Johansson också vill att en barnomsorgspolitik ska stå för.

Det är bra att Kenneth Johansson ställer sig upp i talarstolen och försöker förklara Centerpartiets finansiering i den här frågan. Men jag blev inte klok på det här. Och inte blev jag klokare när han blandade in pappamånaden.

Vad vi diskuterar nu är ett förslag som handlar om maxtaxa och allmän förskola. Majoriteten har avsatt 3,4 miljarder till maxtaxan och en halv miljard till kvalitetssäkrande åtgärder. Kostnaden för den allmänna förskolan är 1,2 miljarder. Kostnaden för att ge barn till föräldralediga föräldrar rätt att gå i förskola är 200 miljoner. Kostnaden för förskoleverksamhet för barn till arbetslösa föräldrar är 300 miljoner.

Totalt är kostnaden för de verksamheter som vi menar att Centerpartiet inte har visat på någon finansiering av 1,7 miljarder. Det kvarstår för Centerpartiet och Folkpartiet att visa hur man har finansierat detta.

Anf. 21 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Herr talman! Jag får göra ett nytt försök. Och nu önskar jag att Vänsterpartiets representant lyssnar väldigt noga. Det här är alltså det budgetalternativ som vi redovisar från Centerpartiet.

Av kostnaden för maxtaxan på 3,4 miljarder använder vi till vårt paket 0,5 miljarder till kvalitetshöjande åtgärder. 1,0 miljarder som är avsatta till den extra pappamånaden använder vi till vårt paket. Så har vi finansierat det.

Det är fullt ut finansierat, och det till skillnad mot vad regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet har gjort. Som har sagts tidigare: Om Kommunförbundets beräkningar är korrekta – och det finns ingenting som pekar på motsatsen – är det förslag ni presenterar definitivt underfinansierat. Som har sagts förut blir effekten av det att det är annat i kommunerna som får stå åt sidan för att klara ut detta.

Jag tycker att det här är ett klart besked.

Anf. 22 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Herr talman! Jag blev inte riktigt klok på det här, men det kan ju bero på min egen fattningsförmåga. Summerar man svaret från Centerpartiet innebär det att för att kunna finansiera en allmän förskola och rätt för barn till arbetslösa föräldrar liksom barn till föräldralediga föräldrar att ta del av förskolans verksamhet låter Centerpartiet pappamånaden få stryka på foten. Det är pappamånaden som ska få finansiera rätten för våra barn att ha tillgång till förskola. Det var också svar på tal.

(forts. 8 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.43 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 14.00 då frågestunden skulle börja.

Frågestund

7 § Frågestund

Anf. 23 TALMANNEN:

Följande statsråd kommer i dag att svara på frågor: Vice statsminister Lena Hjelm-Wallén, statsrådet Maj-Inger Klingvall, utbildningsminister Thomas Östros, statsrådet Ingegerd Wärnersson och statsrådet Lars-Erik Lövdén.

Vice statsministern besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt ansvarsområde. Frågor till övriga statsråd förutsätts beröra deras respektive ansvarsområde.

Jag lämnar ordet fritt.

Beslutsregler vid utförsäljning av kommunal egendom

Anf. 24 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag har en fråga till Lena Hjelm-Wallén, som ju numera också handlägger grundlagsfrågor.

Den s.k. ALLBO-kommittén om bostäderna och regeringens eget förslag om förbud mot s.k. vinstdrivande akutsjukhus har öppnat en ny diskussion i vårt land om folkstyret. Socialdemokratin förefaller nu slå in på en väg där vissa röster ska räknas som tyngre än andra. Två tredjedels majoritet ska det krävas, lär vi oss i fullmäktige, för beslut om vissa speciella frågeställningar.

Socialdemokratin förnekar frenetiskt att detta skulle ha någonting att göra med att man i sak ogillar de beslut som fullmäktigeförsamlingarna annars skulle komma att fatta. Jag ber att mot denna bakgrund få fråga statsrådet Lena Hjelm-Wallén följande: Kan Lena Hjelm-Wallén ge mig ett exempel på ett viktigt socialdemokratiskt krav som statsrådet anser skulle kräva två tredjedels majoritet i fullmäktige?

Anf. 25 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är naturligtvis så att all omröstning som inte sker med normal majoritet är mycket ovanligt. Vi tillämpar det vid väldigt speciella tillfällen.

Vad debatten har gällt nu är när kommunal egendom säljs ut på ett sätt så att man kan uppleva det som att kommunal egendom förskingras. Det är mycket allvarligt, och det är inte en sådan fråga som en majoritet kan ändra när en annan majoritet har genomfört det. Det är därför det har funnits en stoppregel för utförsäljningen av allmännyttan, som nu bör ersättas av någonting annat, och då får vi se vad det kan bli.

Det är därför som vi har reagerat på utförsäljningarna av akutsjukhus. Låt oss diskutera dessa frågor i sig, men jag förstår att man från den borgerliga oppositionens sida enbart vill uppehålla sig vid det formella beslutsfattandet.

Anf. 26 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Vi får ju hålla oss till det som vi har någon kunskap om, och det som vi har någon kunskap om är att Socialdemokraterna planerar att införa regler om två tredjedels majoritet för borgerliga kommuner vid genomförandet av borgerlig politik.

Jag upprepar min fråga: Kan statsrådet ge ett exempel på ett socialdemokratiskt krav där denna nya demokratiskt tvivelaktiga beslutsprincip som man nu vill introducera skulle kunna tänkas appliceras? Än så länge har statsrådet inte svarat på frågan. Jag ber därför att få upprepa den. Eller gäller denna regel bara borgerliga förslag såsom det hittills har framgått?

Anf. 27 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag trodde att herr Unckel hade förstått att det handlar om utförsäljningar av akutsjukhus. Dessa är vi emot därför att vi menar att det kan innebära att vården kommersialiseras på ett sätt som vi tycker är olyckligt.

Det gäller också utförsäljning av allmännyttan, därför att det handlar om att vi då förmenar framför allt ungdomar här i Stockholm att så småningom kunna hyra lägenhet och tvingar dem att köpa lägenhet.

Det är dessa fall som har varit omdiskuterade, och det är här vi funderar på särskilda regler för att förhindra att kommunal egendom säljs ut.

Anf. 28 PER UNCKEL (m):

Fru talman! Jag upprepar frågan igen: Finns det något socialdemokratiskt förslag som skulle komma att omfattas av en så oerhört epokgörande förändring av de kommunala beslutsreglerna som Socialdemokraterna nu överväger att införa?

Jag är väl medveten om att Lena Hjelm-Wallén hatar akutsjukhuset Sankt Görans eller att man får rätt att köpa sina bostäder. Det är borgerliga förslag som har fått borgerligt stöd och som Socialdemokraterna vill förhindra genomförandet av genom en spektakulär förändring av beslutsreglerna. Men eftersom detta beskrivs som en grundläggande och viktig förändring av det sätt på vilket vår demokrati ska fungera, ställer jag frågan för tredje gången: Kan Lena Hjelm-Wallén ge ett exempel på en socialdemokratisk fråga som skulle komma att omfattas av samma typ av beslutsregler? Eller är det bara borgerlig politik som ska stoppas på detta sätt?

Anf. 29 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag kan tala om för Per Unckel att jag inte alls hatar Sankt Görans sjukhus. Vad jag tycker illa om är om man kommersialiserar rätten till vård.

Vi tycker inte alls illa om bostadsrätter, självklart inte. Däremot måste det finnas en variation med både hyresrätter och bostadsrätter i Stockholm, inte minst för ungdomars skull.

Det handlar inte om huruvida det är borgerliga eller socialdemokrater som föreslår de här konstiga sakerna, utan vad det handlar om är att vi vill slå vakt om allmännyttan och om en sjukvård för alla.

Anf. 30 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Ingegerd Wärnersson.

Rapporter om många fall av allvarlig mobbning i skolan har nått oss de senaste veckorna. Samtidigt har vi blivit varse att vuxenvärlden alltför ofta skjuter frågan ifrån sig. Man säger sig inte veta, att man inte ser. I värsta fall kanske man inte heller vill veta. Polisanmälningar har gjorts utan någon åtgärd från de ansvariga. Anmälningarna till Skolverket leder i många fall inte ens till någon utredning. Den mobbade och dennes familj lämnas ensamma.

Min fråga till statsrådet blir: Vilka åtgärder avser statsrådet att vidta för att skolan och Skolverket ska bli mer aktiva när det gäller att komma till rätta med mobbningsproblematiken?

Anf. 31 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Sedan jag tillträdde som skolminister har vi tagit upp värderingsfrågorna som ett av de områden som vi tycker är oerhört viktigt att prioritera i skolans vardag. Det handlar om förhållningssätt, attityder och respekten för varandra. Det genomsyrade också det år som kallades för värdegrundsåret.

Vi har sett över den lagstiftning som ska skydda våra elever och också ge dem en rättighet när de känner sig kränkta. Vi har vår skollag där det i portalparagrafen klart och tydligt anges att alla som finns i skolan är skyldiga att uppmärksamma när en elev blir utsatt för mobbning och också att aktivt handla. Rektor har som ansvar att upprätta en mobbningsplan. Detta har tyvärr inte räckt.

Regeringen beslöt därför för en vecka sedan att det s.k. åtgärdsprogrammet nu ska ge en möjlighet för den enskilde eleven eller dennes förälder att kräva ett sådant program. Tidigare har det varit upp till skolan själv att besluta om detta. Elever och föräldrar ska också ges möjlighet till upprättande av ett åtgärdsprogram.

Det betyder konkret att ingen elev ska bli nekad att bli lyssnad till när eleven känner sig mobbad. Man ska gå till sin rektor, och rektor har skyldigheter.

Anf. 32 ERLING WÄLIVAARA (kd):

Fru talman! Mobbning förekommer ju inte enbart i skolan och bland ungdomar utan också på många av våra arbetsplatser i vuxenvärlden.

Det faktum att mobbning förekommer och i viss mån tolereras visar att det finns brister i vår värdegrund, precis som statsrådet påpekade.

Är statsrådet och regeringen beredda att ta initiativ till en riksomfattande kampanj mot mobbning – en kampanj vars syfte är att aktivera och engagera hela svenska folket till att ge tydliga signaler om att mobbning är ett brott som inte hör hemma i en demokrati?

Anf. 33 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Precis som Erling Wälivaara känner jag en djup olust och oro när vi ständigt möts av rapporter om mobbning på arbetsplatser där

det enbart finns vuxna, men givetvis kanske allra mest när det gäller barn, för de är mest utsatta.

Jag har därför när jag har mött representanter för våra elevorganisationer diskuterat hur vi kan gå vidare. Vi kommer till riksdagen att lämna en proposition som handlar om elevhälsa. Vi kommer alltså återigen att sätta fokus på mobbningsituationen. Det vi pratar med elevorganisationen om när det gäller hur vi kan gå vidare är just en form av kampanj. Det som gjorde mig väldigt glad var att det var från eleverna det kom att den här kampanjen i så fall måste gälla utanför skolans värld. Den måste finnas på alla arbetsplatser. Kom gärna in med tankar om hur den kunde läggas upp. Jag kommer att möta elevorganisationerna, och någon gång under våren kommer vi förhoppningsvis att ge besked om hur den kommer att se ut.

Flyktingbarn

Anf. 34 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag har en fråga till statsrådet Maj-Inger Klingvall om barnkonventionen. Barnkonventionens tredje artikel säger att barnets bästa ska komma i främsta rummet. När man sedan ser hanteringen av barn i asylsökande familjer, i gömda flyktingfamiljer, upplever jag att barnets bästa inte kommer i främsta rummet. Där kommer det politiska bästa någonstans betydligt före.

Man hör talas om barn som slår sig själva, gör sig själva illa och river i operationsärr för att tillfoga sig själva smärta och skada. Det beror på att situationen hemma är så pressad för att föräldrarna inte får uppehållstillstånd i Sverige trots att det finns ganska stor släkt och anknytning på det sättet. Var kommer barnets bästa in i det fallet? Och hur tänker statsrådet Klingvall hantera denna situation för att vi i det här landet ska följa FN:s barnkonvention?

Anf. 35 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Margareta Andersson tar upp en väldigt viktig fråga, nämligen barnens situation, vare sig de finns här i Sverige stadigvarande eller om de är här som asylsökande. Det som händer, det vet säkert Margareta Andersson, var ju att barnets bästa fördes in i utlänningslagen 1997. Det har betytt väldigt mycket för utvecklingsarbetet när det gäller att just ta hänsyn till barnets bästa i alla led i asylprocessen.

Samtidigt är det så att vi vet att familjer som kommer hit och söker asyl har svåra upplevelser bakom sig. De har varit med om händelser som sätter sina spår hos både de vuxna och barnen. Därför är det väldigt viktigt att det hela tiden pågår ett utvecklingsarbete när det gäller hur vi tar hand om de asylsökande barnen och att de ges ett individuellt stöd utifrån barnets eget behov.

Anf. 36 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! De här frågorna är väldigt viktiga. Jag hoppas att det här arbetet går snabbt. Vad jag kan förstå kommer barnets bästa inte i särskilt stor utsträckning in i den totala bedömningen när man beviljar asyl eller avslår en asylansökan. Där upplever jag också att det behöver hända

saker och ting ganska snabbt. En avvisning av ett barn kan ju i sig innebära väldigt stora påfrestningar. Där upplever jag att man inte tar hänsyn till barnets bästa och inte utgår från den lilla individ som ska få stanna eller inte få stanna i Sverige.

Anf. 37 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Låt mig bara tillägga till det jag svarade senast att den förändring som gjordes i lagstiftningen bl.a. innebar att barnets bästa alltid ska vägas in i den slutliga bedömningen inför beslut.

Minoritetsspråk

Anf. 38 PAAVO VALLIUS (s):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsminister Thomas Östros. Sveriges riksdag beslutade den 2 december förra året enhälligt om en samlad svensk minoritetspolitik för de fem nationella minoriteterna och minoritetsspråken i Sverige. I regeringens proposition *Nationella minoriteter i Sverige* konstaterades att det är viktigt att universitetsutbildning och forskning om minoritetsspråk och de nationella minoriteterna kan fortsätta och utvecklas vid de universitet som bedriver högre utbildning och forskning om samiska, finska och meänkieli i dag.

Trots detta fattade styrelsen för Lunds universitet den 15 september ett beslut angående finsk-ugriska institutionens framtid som innebär ett kraftigt ingrepp i institutionens ekonomiska och organisatoriska ställning och därmed för möjligheten att i framtiden bedriva forskning och utbildning på finska.

Min fråga till utbildningsministern är: Hur stämmer beslutet av Lunds universitets styrelse med de intentioner som anges i riksdagens minoritetspolitiska beslut beträffande forskning och utbildning om minoritetsspråk?

Anf. 39 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Låt mig börja med att säga till Paavo Vallius att finskan är ett väldigt viktigt språk i Sverige. Det ingår i vårt kulturarv och vår historia, och det är en mycket stor andel av vår befolkning som har en relation till finskan som modersmål eller på annat sätt. Det är också ett viktigt språk i svenskt universitetsväsende. Vi bedriver finskundervisning och forskning vid flera av våra universitet; Lund, Stockholm, Uppsala, Umeå och Luleå. Så finskan är inte på väg bort från svenska universitet.

Däremot måste universiteten ha frihet att själva organisera sin verksamhet. Det man har gjort i Lund är att man har lagt ned en institution och lagt samman institutioner. För mig är det inte det som är det viktiga, alltså hur institutionerna byggs upp. Det ska regeringen aldrig lägga sig i. Det viktiga är att finskan finns kvar vid våra universitet.

Anf. 40 PAAVO VALLIUS (s):

Fru talman! Riksdagsbeslutet innebär att Sverige genom att under-teckna och ratificera Europarådets ramkonvention för minoritetsspråken har åtagit sig att stärka de nationella minoriteterna och ge deras språk det stöd som behövs för att de ska hållas levande. Europarådets konventioner

är till sin karaktär mellanstatliga avtal som Europarådets medlemsstater blir folkrättsligt bundna av.

Medlemsstaterna som ratificerar konventionen åtar sig vidare att avhålla sig från handlingar som skulle omintetgöra konventionens ändamål och syfte. Då är min följdfråga till utbildningsministern: Vilka åtgärder tänker regeringen vidta för att på lång sikt säkerställa forskning och undervisning i minoritetsspråk i framtiden?

Anf. 41 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Regeringen är mycket tydlig i fråga om att det är viktigt med finska vid våra universitet. Men universiteten måste också vara fria att själva organisera sin verksamhet. Det är viktigt framöver att man också aktivt engagerar studenter för att läsa finska. Det är den viktigaste grunden för att ha aktiv finskundervisning vid våra universitet; att studenterna vill läsa och anmäler sig till kurserna. Det är ett viktigt arbete framöver.

65-årsgräns

Anf. 42 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Jag har en fråga till utbildningsministern. Vi har ju i Sverige tre vetenskapliga råd, och ett av dem svarar Socialstyrelsen för. De har 200 experter som arbetar i det här rådet. I höst har 23 av dem "sagts upp" för att de har råkat fylla 65 år. Med anledning av det, utbildningsministern, har jag några frågor.

Den första är: Menar utbildningsministern att vederbörande råd har förlorat sin kompetens och sina erfarenheter i och med att de fyller 65 år? Kan det inte tvärtom vara så att de har erfarenheter och att de när de fyller 65 år och lämnar en del av sina tjänster får ännu mer tid att verka som vetenskapliga råd? Den andra frågan är: Kan inte det här vara ett exempel på svensk åldersnoja? Vi är många som anser det.

Anf. 43 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Får jag trots min egen ålder ansluta mig till Elisabeth Fleetwoods frågande inställning till hur man tar till vara erfarenhet. Jag tycker att det är självklart, och det bör vara självklart i forskningsråd och vid universitet och högskolor, att erfarenhet är av mycket stor vikt. Det är särskilt betydelsefullt när vi ser att vi har ett enormt generationsskifte framför oss för att locka nya unga människor till forskning och vetenskapliga råd. Vi behöver all erfarenhet vi har för att skola in en ny ung generation.

Jag delar alltså Elisabeth Fleetwoods inställning, och jag hoppas att inte jag på något sätt eller med något beslut har bidragit till att förstärka den här tendensen.

Anf. 44 ELISABETH FLEETWOOD (m):

Fru talman! Beträffande den sista förhoppningen så kan jag instämma med Thomas Östros. Men låt mig säga att här i riksdagen är vi ganska många som har fyllt 65 år. Och här accepteras vi, hoppas jag, både för

kompetens och för erfarenhet. Men i Socialstyrelsens bestämmelser gör man det inte.

Då vill jag fråga: Ställer vi lägre krav på Sveriges riksdag än vad vi gör på Socialstyrelsens vetenskapliga råd? Detta är en fråga för Socialstyrelsen att verkligen fundera över.

Anf. 45 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Låt mig instämma. Och med tanke på hur vår riksdag faktiskt ser ut och hur väl den fungerar så skulle det kanske vara en kvalitetshöjning också i övrig verksamhet om man insåg att erfarenhet och ålder kan vara en stor tillgång.

Koncernbidrag

Anf. 46 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Lövdén.

För att säkerställa att det ska bli likvärdiga möjligheter till vård, skola, äldreomsorg osv. runt om i våra kommuner har vi ju ett utjämningsystem för att utjämna för sådant som kommunerna själva inte kan påverka, och vi har statsbidrag för att hjälpa till med finansieringen.

Det finns också ett annat annorlunda sätt för kommunerna att kunna öka dessa statsbidrag så att säga utom tävlan, nämligen genom att bedriva vinstdrivande företagande och sedan föra in vinsterna i en koncernbildning.

Jag har ett exempel från Jämtkraft, där man genomför en ganska anmärkningsvärd skentransaktion för att förändra ägarförhållandena enbart i syfte att kunna lämna koncernbidrag till Östersunds kommun, det som annars skulle ha gått in i statlig skatt.

Jag skulle därför vilja fråga statsrådet Lövdén om han är beredd att göra någonting åt att kommunerna ägnar sig åt kommunal skatteplanering.

Anf. 47 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! När det gäller möjligheterna att ge koncernbidrag är det ju likvärdiga regler för den kommunala verksamheten som för den privata verksamheten. Och regeringen har inga planer på att förändra det regelverk som gäller för de kommunala företagen som bildar verksamhet i koncern.

Svaret är alltså att det inte finns några planer i regeringen på att göra en sådan förändring.

Anf. 48 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag tror att många svenskar uppfattar det som lite märkligt att regeringen inte är beredd att göra någonting åt att de företag som kommuner är med och äger ska slippa betala skatt och att dessa pengar i stället ska kunna gå direkt in i kommunal verksamhet i just den kommunen. Vi har ju ändå ett system för hur staten ska kunna fördela de ekonomiska resurserna mellan kommunerna. Vi kan i och för sig ha olika synpunkter på hur väl avvägt detta system är. Jag skulle vilja råda Lars-Erik Lövdén att samråda lite grann med Thomas Östros. När han var

skatteminister framgick det nämligen att han tyckte att det var ett problem att vissa kommuner – både borgerliga och socialdemokratiska, så man behöver alltså inte ta någon sådan hänsyn – enbart i syfte att slippa betala statlig skatt genomför olika transaktioner och koncernbildningar.

I detta fall med Jämtkraft och Östersund så framgår det av kommunstyrelsehandlingar att det uppenbarligen är fråga om en ren skentransaktion när det gäller ägandeförhållandena för att en viss specifik kommun ska komma åt pengar som annars skulle ha gått in i form av statlig skatt och som vi på demokratiska grunder sedan hade kunnat bestämma hur de skulle användas.

Jag vill verkligen uppmana Lars-Erik Lövdén och regeringen att tänka om i den frågan.

Anf. 49 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Folkpartiet och Socialdemokraterna har olika uppfattningar om kommunala bolag över huvud taget. Om jag förstår saken rätt så vill ju Folkpartiet förbjuda kommunerna att bedriva verksamhet i bolagsform. Det är inte Socialdemokraternas och regeringens uppfattning. Om man ska tillåta kommuner att driva verksamhet i bolagsform så bör de rimligtvis få göra det på samma villkor som gäller inom den privata företagsamheten. Det är grunden för mitt avvisande besked. Regeringen planerar inga ändringar i detta avseende.

Anf. 50 KARIN PILSÄTER (fp):

Fru talman! Jag tror inte att jag är ensam om att tycka att det är en väldigt udda linje från en socialdemokratisk regering att tycka att det är helt rimligt att kommuner rent kommersiellt och vinstdrivande ska kunna bedriva företagande och sedan, i stället för att betala skatt, flytta vinsterna in i annan kommunalt driven verksamhet, som kommunerna också driver i bolagsform med alla de problem som det innebär i fråga om insyn och demokratisk kontroll, för att komma undan den statliga skatten. Jag tycker verkligen att det finns all anledning för regeringen att tänka om i den frågan.

Anf. 51 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Än en gång vill jag säga att vi har olika syn, i alla fall programmässigt, när det gäller möjligheterna för kommunerna att bedriva verksamhet i bolagsform.

Jag konstaterar att Folkpartiet i praktisk handling ibland kan tänka sig att bedriva verksamhet i bolagsform. Som exempel kan jag nämna diskussionen om akutsjukhusen i Stockholm.

Om man ska tillåta kommunerna att bedriva verksamhet i bolagsform så bör ju samma regelverk gälla för kommunerna som för den privata företagsamheten.

Rekrytering av utländska läkare

Anf. 52 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga till statsrådet Maj-Inger Klingvall. Västra Götalandsregionen har brist på läkare och rekryterar

därför läkare från Spanien och Tyskland. Det handlar om läkare inom områdena psykiatri, radiologi, urologi, gynekologi och för ögonsjukdomar. Och för utländska läkare finns det ett särskilt utbildningsprogram.

I Skaraborg finns det en gynekolog från Armenien som med sina två pojkar har flytt till Sverige. Hon har tillträde till detta utbildningsprogram, och hon talar svenska, men hon kan inte delta därför att hon inte har fått uppehållstillstånd.

Jag läste en artikel av Maj-Inger Klingvall den 21 juli med rubriken Idrottsstjärnor öppnar ny invandring. Men Maj-Inger Klingvall säger där att god förankring kan räcka som skäl även för andra grupper att komma hit och få uppehållstillstånd.

Jag undrar om det finns några möjligheter för denna läkare att få stanna och få börja arbeta.

Anf. 53 TALMANNEN:

Säkert kommer både ledamoten och statsrådet ihåg att vi inte diskuterar enskilda fall här utan principer.

Anf. 54 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Låt mig först säga att det inte är jag som har satt rubriken. Och jag tror knappast heller att det fanns någon täckning i själva artikeln för denna rubrik. Så den kanske vi kan bortse från.

Men låt mig bara allmänt säga att vi i dag har brist på arbetskraft inom vissa yrkeskategorier. Den kan inte tillgodoses i Sverige, och den kan inte heller tillgodoses bland EU:s medlemsländer. Det gör att alltför personer faktiskt får arbetstillstånd. En del får permanenta arbetstillstånd, även om de inte är så många. Men framför allt får många temporära arbetstillstånd.

Grundregeln för att få ett sådant arbetstillstånd är ju att man söker det i det land som man kommer från. Sedan vet vi att det finns möjligheter i den svenska lagstiftningen att där det finns särskilda skäl göra undantag från den regeln. Men jag vill ändå understryka att huvudregeln är att arbetstillstånd ska sökas i det land som man kommer från.

Anf. 55 ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill vidare hänvisa till en proposition från 1983/84, som skrevs av Anita Gradin. Hon säger:

Om sålunda arbetskraftsinvandringen i normalfallet inte längre bör tillåtas bör undantag dock kunna ske främst beträffande nyckelfunktioner inom industrin och näringslivet i övrigt samt inom vissa andra samhällsområden.

Sedan fortsätter hon:

Även andra undantag bör under särskilda förhållanden vara möjliga, inte minst i fall då arbetstagare med den utbildning och erfarenhet som behövs i ett viss fall inte finns att tillgå i Sverige. Det får liksom hittills ankomma på AMS att i samråd med arbetsmarknadens parter genom praxis klarlägga i vilka fall undantag kan ske.

År 1999 hade en tredjedel av de läkare som fick svensk legitimation utländsk bakgrund. Man tycker att det är väldigt ologiskt att rekrytera läkare från andra länder när det samtidigt finns läkare som går och väntar på att kunna träda i tjänst och som har en tioårig erfarenhet.

Anf. 56 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Ulla-Britt Hagström har mycket väl reda på den lagstiftning som vi har i dag och hur den gäller och att det också finns möjligheter i den nuvarande lagstiftningen till undantag i särskilda fall.

Men det som vi ser framför oss nu är att det blir allt större brist bl.a. på läkare. Samtidigt känner jag också till att när det gäller dem som har kommit hit och fått uppehållstillstånd och har en utbildning inom ett sådant område där vi verkligen efterfrågar arbetskraft så finns det i dag mycket goda möjligheter att få arbete och att kunna komma in i de yrken som man tidigare har arbetat inom.

Den erfarenhet jag har från mitt eget hemlandsting Östergötland är att man har tagit till vara alla utländska läkare som har kommit hit och fått stanna.

Östrogenforskning

Anf. 57 SIW WITTGREN-AHL (s):

Fru talman! Jag vill ställa min fråga till utbildningsminister Thomas Östros. Frågan om östrogenbehandling är en vardagsfråga för många av oss kvinnor. I dag behandlas miljontals kvinnor världen över med östrogen. I Sverige använder ca hälften av alla kvinnor i klimakteriet östrogen. Andelen kvinnor liksom längden på östrogenbehandlingen ökar dramatiskt utan att vi känner till de långsiktiga hälsoeffekterna. Summan av riskerna och nyttan hos den enskilde är okänd.

Vad som är värre är att vi i dag saknar vetenskapligt underlag för att informera om hur östrogenbehandlingen påverkar risken för att utveckla cancer m.m. Vi kvinnor utsätts för medicinska fullskaleförsök utan de krav på kontroll, uppföljning och utvärdering som adekvat forskning innebär.

Min fråga till utbildningsministern är: Varför sker inte adekvat forskning på detta så viktiga område för oss kvinnor?

Anf. 58 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Siw Wittgren-Ahl tar upp ett viktigt forskningsområde. Jag känner till att man har arbetat med det här området på Karolinska Institutet. Men det är säkert som Siw Wittgren-Ahl säger, att det är alldeles för lite forskning som är inriktad på det här området. Regeringen går naturligtvis inte in och detaljstyr enskilda forskningsinriktningar, men jag delar helt uppfattningen om att detta är ett viktigt område.

I ett bredare perspektiv tror jag också att detta belyser jämställdhetsfrågornas vikt i hela vårt högskoleväsende. Så länge vi inte har en jämställd högskola kommer vi också att se det i form av att viktiga frågeställningar kanske inte beforskas på det sätt som de skulle ha gjort om vi hade haft en mer jämställd högskola. Därför blir det också viktigt att fortsätta arbetet med att stärka jämställdheten i det svenska forskarsamhället och på våra högskolor.

Anf. 59 SIW WITTGREN-AHL (s):

Fru talman! Det utbildningsministern säger låter lovande. I dag har ju Sverige register. I kombination med våra personnummer ger det oss

unika förutsättningar att klarlägga hälsoeffekterna av östrogenbehandling. Vi har byggt upp dessa system med motiveringen att möjliggöra forskningsinsatser. Jag tycker att det förpliktar. Det är bra att utbildningsministern delar våra synpunkter att det är en viktig kvinnofråga, men det är också en viktig fråga för hela samhället.

Anf. 60 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag delar Siw Wittgren-Ahls bedömning. Man kan inte utesluta att en debatt om de här frågorna också väcker intresset bland forskare för ett så här centralt område. Det välkomnar jag verkligen.

Beslutsregler vid nedläggning eller försäljning av sjukhus

Anf. 61 CHRIS HEISTER (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Lena Hjelm-Wallén. Jag har nu förstått att statsrådet tycker att sjukvård är viktigt. Mot bakgrund av den diskussion som har förts på senare tid om den graderade rösträtten skulle jag vilja ställa en fråga till statsrådet.

Det är uppenbarligen så att när ett socialdemokratiskt styrt landsting vill lägga ned ett sjukhus räcker det med enkel majoritet, enligt statsrådets resonemang. Men när samma landsting skulle vilja rädda verksamheten och bygga ut den genom att överlämna ansvaret för driften till ett företag som går med vinst ska det krävas graderad rösträtt, dvs. kvalificerad majoritet i landstinget, för att göra detta. Jag skulle vilja veta logiken bakom ett sådant resonemang från statsrådets sida.

Anf. 62 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag tycker, med förlov sagt, att detta är ett ganska ologiskt resonemang av Chris Heister. Det handlar om att försöka rädda de sjukhus som faktiskt finns från att säljas ut till det kommersiella och därmed kommersialisera vården.

En annan sak är vad man behöver göra därför att vårdutvecklingen är som den är. Man kan centralisera en hel del av vården för att effektivisera. Man kan hitta andra modeller för vårdcentraler osv. Det gör man ju i alla landsting, vare sig de är socialdemokratiskt eller borgerligt styrda.

Anf. 63 CHRIS HEISTER (m):

Fru talman! I de landsting där man lämnat över driften av ett sjukhus till ett företag lever de efter samma lagar och regler som landstingets egna sjukhus. Det kostar lika mycket att gå till det sjukhuset som det gör att gå till landstingets sjukhus.

Jag vill bara veta hur logiken ser ut hos statsrådet. Det krävs alltså enbart enkel majoritet för socialdemokrater att lägga ned ett sjukhus i ett landsting. Men skulle ett landsting vilja rädda verksamheten genom att överlämna driften till ett företag, för att få sjukhuset att leva vidare och därmed se till att man får en bra sjukvård för invånarna i landstinget, ska det plötsligt krävas kvalificerad majoritet. Var finns logiken bakom detta, statsrådet? Det krävs enkel majoritet för att lägga ned sjukhus, men för att rädda sjukhuset ska det krävas kvalificerad majoritet.

Anf. 64 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är ju inte så att de börsnoterade företag som vi talar om här står på kö för att ta över de nedläggningshotade sjukhusen i glesbygden. Här är det fråga om någonting helt annat. Landstingspolitikerna agerar utifrån den ekonomiska och vårdpolitiska utveckling de kan se. Det är smärtsamt att lägga ned sjukhus, men ibland måste det ske.

Det kommersiella övertagandet av akutsjukhus i storstadsområden är någonting helt annat. Det är någonting som vi vill motverka. Vi tror inte att det är bra på sikt för de vårdbehövande.

Inkomstskillnader

Anf. 65 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Jag har en fråga till Lena Hjelm-Wallén. I förra veckan kom en rapportbok, *Den glömda krisen*. I en kommentar till den skriver den förre LO-utredaren Ingemar Lindberg: ”Inkomstskillnaderna i Sverige ökar mycket mer än i andra länder. Bara England är värre. I andra västländer som Frankrike, Kanada och Tyskland är förändringarna mycket små eller inga alls ... I Sverige har hushåll med gifta högre tjänstemän med barn under 90-talet fått en marginal som är tio gånger större än ensamstående arbetarhushåll med barn. --- Regeringen måste nu ta den dramatiska förändringen på allvar och formulera konkreta mål för en förändring.”

Min fråga blir då: Väcker detta tankar och idéer inför kommande budgetarbeten?

Anf. 66 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är alldeles självklart. Jag uppskattar den här debattboken mycket. Jag tycker att det är riktigt man sätter fokus på det 90-tal som förvisso inte har inneburit någon utjämning av klasskillnader utan snarare tvärtom. I det ligger naturligtvis en hel del självkritik, men vi var tvingade att vidta väldigt många av de här åtgärderna.

Nu har utvecklingen vänt. Nu kan vi igen bedriva en politik som är mer för rättvisa. Det gäller naturligtvis framför allt att människor nu har jobb på ett helt annat sätt än tidigare. Vi kommer att fortsätta att driva kampen mot arbetslösheten. Men det handlar också om att barnfamiljer får ökade resurser och om att vi har en mer rättvis sjukförsäkring, arbetsmarknadsförsäkring osv. Vi ska självfallet gå vidare på de här områdena för att göra vad vi kan för ett mer rättvist och jämlikt Sverige.

Anf. 67 OWE HELLBERG (v):

Fru talman! Synen på jobben delar vi naturligtvis. Det är det allra viktigaste, men vi vet också att alla inte kan leva på sin lön på grund av de villkor som råder.

Jag ska ge ett exempel. Finansministern har uttalat sig om att vi nog har råd med skattesänkningar på 5–10 miljarder på inkomster. Samtidigt säger socialministern att han är upprörd över allt som har kommit fram när det gäller tandvården och att man hamnar hos kronofogden därför att man inte klarar dessa räkningar. Socialministern säger att vi inte har råd med att få in detta som en del i högkostnadsskyddet i sjukvården. Den

här reformen motsvarar ungefär de sänkningar av skatter som man gör. Jag får inte detta att gå ihop riktigt. Vi har råd med en skattesänkning men inte med en reform som bevisligen handlar om hur man ser på detta med klassklyftor.

Anf. 68 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Just därför att vi har sanerat statens finanser har vi nu så pass mycket ordning på ekonomin att vi kan göra reformer, t.ex. på tandhälsområdet. Under några år nu kommer vi att lägga ytterligare 500 miljoner på det området.

Samtidigt kan vi underlätta för låg- och medelinkomsttagarna vad gäller deras totala inkomster genom att sänka skatten på det sättet att det kompenserar för de egenavgifter som vi tidigare under krisåren tog ut. Det går alltså att göra både-och, tack vare att vi har varit så pass hårdföra under de väldigt besvärliga ekonomiska åren.

Återvändande kosovoalbaner

Anf. 69 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Min fråga är egentligen en följdfråga till en skriftlig fråga som jag har ställt till statsrådet Maj-Inger Klingvall tidigare. Bl.a. frågade jag om statsrådet avsåg att verka för att kosovoalbanerna skulle få stanna i Sverige över vintern. När jag fick svaret hade regeringen redan bestämt att de skulle få stanna. I svaret kunde man bl.a. läsa: "I arbetet med återvändande tillämpar Migrationsverket ett individuellt perspektiv där man haft som inriktning att återvändande i första hand ska ske med samtycke."

Nu frågar jag här i salen för många räkning, för det är många som har sett läskiga reportage i TV och läst i tidningar om hur utvisningarna har gått till: Hur kunde Migrationsverket, Utlänningsnämnden och till syvende och sist regeringen vänta så länge som ända till den 2 november med att bestämma att kosovoalbanerna skulle få vara kvar över vintern? Många hann bli tillbakaskickade.

Statsrådet sade i en intervju att humanitet var ledstjärnan i svensk flyktingpolitik. Hur stämmer det? Hur kunde regeringen vänta ända tills Utlänningsnämnden lade två ärenden på regeringens bord med att låta flyktingarna stanna?

Anf. 70 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Återvändandet till Kosovo har byggt på att vi satsar väldigt mycket på återvändandet, väldigt mycket på dels ett individuellt omhändertagande, dels återuppbyggnadsinsatser i Kosovo. Det är naturligtvis därför att vi upplever att vi har väldigt goda skäl att vara aktiva i våra insatser där nere för att skapa en bättre framtid för Kosovo och för människorna där. Det har varit ledstjärnan för oss att på alla sätt stödja ett gott återvändande för kosovoalbanerna.

Anf. 71 KERSTIN-MARIA STALIN (mp):

Fru talman! Då ska jag fråga apropå återuppbyggnaden: Hur ser det ut i Kosovo nu? Hur är det med bostäder och sjukvård? Vad är det som

skiljer förhållandena före den 2 november och efter? Hur ser det ut för dem som tvingades i väg, som skickades tillbaka? Är det uppkollat hur det gick för dem?

Prot. 2000/01:32
23 november

Frågestund

Anf. 72 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s):

Fru talman! Det som har varit viktigt i Migrationsverkets arbete med återvändande är naturligtvis att se till att alla har kunnat återvända och fått tak över huvudet och kunnat återvända på ett rimligt sätt – därav också att vi dels haft en person nere i Kosovo från Migrationsverket som tagit hand om dem som har kommit dit, dels gett ett stort stöd till återuppbyggnad.

Jag var själv i Kosovo i juni och hade möjlighet att se en del av det arbete som vi bedriver. Jag träffade också återvändare från bl.a. flyktingförläggningen i Hallstahammar och hade möjlighet att tala med familjer därifrån. Det gav mig en bild av ett i många stycken förstört land, ett förstört område i det gamla Jugoslavien, men också av en väldig kraft att vilja vara med och ta ansvar för en återuppbyggnad. Trots alla bekymmer var ändå människor som hade längtat tillbaka nu tillbaka i Kosovo.

Skoluniform

Anf. 73 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Mobbing och dess verkan och orsak är ett ämne som kommit att debatteras mycket, med rätta och verkligen på god tid. I mina kontakter med elever, oavsett ålder, får jag ofta höra att kläder, det jag har på mig, kan vara orsak till att jag blir mobbad.

Med anledning av detta skulle jag vilja fråga statsrådet Wärnersson om ministern har funderat över att göra en översyn av skoluniform, om det skulle kunna vara någonting för skolorna?

Anf. 74 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Jag brukar då och då få den frågan även från eleverna. Det svar som jag ger och det som jag har gett till dem är: Jag tänker inte på nationell nivå säga att vi ska ha en gemensam skoluniform över hela Sverige.

Jag tycker däremot att det är positivt om föräldrar och elever på varje enskild skola diskuterar hur man eventuellt ska kunna motverka precis det som frågeställaren tar upp. För att nu titta tillbaka på historien har det ibland förekommit att man infört en skoltröja eller en T-shirt med skolans emblem på som alla elever på skolan burit. Det är ett sätt att motverka mobbing – men inte någon form av nationell uniform som alla elever i hela Sverige ska bära.

Anf. 75 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Fru talman! Min uppfattning är inte heller den att den skoluniform som eleverna diskuterar ska vara den engelska klassiska modellen med plisserade kjolar, kavajer och slips. Men om jag tolkar skolministern rätt skulle det vara fritt fram för de skolor som så önskar att ha någon form av skoluniform – om man nu ska kalla det för uniform.

Jag skulle vilja höra från skolministern vilka för- och nackdelar som hon skulle se med en skoluniform. Skulle det kunna vara en liten, om ändå en ganska viktig, del i att förhindra att man börjar att mobba? Mobbningsområdet är ju ett mycket större område. Finns det några för- och nackdelar med att man faktiskt skulle ha en skoluniform?

Anf. 76 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det finns säkert många både för- och nackdelar. En av fördelarna är att man skapar ett medvetande hos eleverna om vad kläder står för, och man kan också föra in ett ekonomiskt perspektiv. Vem påverkas av reklamen? Vad är vi villiga att lägga våra pengar totalt sett på? Givetvis skulle det uppskattas av föräldrarna om en sådan diskussion skulle föras och också om vad det är som gör att vi börjar angripa någon och utsätta någon för mobbning. Är det verkligen så att kläder i sig är någonting så viktigt för oss att denna enskilda sak kan göra att människor utsätts för ett kränkande beteende?

Nackdelarna kommer alltid att finnas där. Det finns de som säger att var och en ska ha sin egen frihet att själv bestämma. Därför tycker jag att det är viktigt – om man funderar över att titta på några kläder som skulle kunna användas och som de flesta skulle använda på skolan – att det just är elever, föräldrar och personal på skolan som tillsammans ska komma fram till vad som är rimligt. Jag tror aldrig att man kommer att kräva att alla ska bära dem, men jag tror att det kan finnas en bra samsyn.

Diskrimineringslag på universitet och högskolor

Anf. 77 SONJA FRANSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja vända mig till utbildningsminister Thomas Östros.

Det glädde mig djupt i morse när jag hörde på radion där ministern tog upp frågan om en diskrimineringslag bland studenter på högskolan, att införa en liknande lag som i dag finns i arbetslivet också på universitet och högskolor. Jag tycker att det är rimligt och rätt att vi betonar att högskola och universitet ska vara till för alla, att det ska bli en mångfald och att vi inte ska diskriminera människor, studenter på grund av sexuell läggning, funktionshinder eller annat.

Min fråga till ministern är: Kommer den lagen att innefatta också tillgänglighet? Då menar jag den fysiska tillgängligheten, att man faktiskt ska kunna komma in på ett universitet och en högskola för att kunna studera. Det är ändå det som är grunden.

Anf. 78 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Vi har jobbat hårt de senaste åren för att verkligen öppna våra högskolor för nya grupper, för människor som i vanliga fall inte har sökt sig till högskolan. Det är väldigt viktigt för enskilda människor som får den chansen men också för hela vår samhällsutveckling. Då är diskrimineringsfrågorna väldigt viktiga. Därför arbetar vi med en sådan lagstiftning på departementet. Vi är inte klara ännu, så jag kan inte gå in i dess detaljer. Men jag vet att det finns en stark opinion bland studenter

för att få tydligare lagstiftning kring att det faktiskt är förbjudet med diskriminering på högskola.

Många studenter upplever sig som arbetstagare fastän man inte är arbetstagare, man är en student på en högskola. När man är student på en högskola omfattas man inte av arbetsmarknadslagstiftningen. Därför behövs det en särslagstiftning.

Tillgängligheten är viktig både i det här perspektivet och när det gäller resurser och insatser för att konkret öppna upp högskolorna också för människor med olika typer av funktionshinder. Här görs det mycket, men absolut inte tillräckligt. Det ser vi på rekryteringen i dag. Vi har en alldeles för låg andel av människor med funktionshinder som kommer vidare till högskola.

Anf. 79 SONJA FRANSSON (s):

Jag håller fullständigt med ministern om att det är alldeles för få människor med invandrabakgrund och med funktionshinder som går på högskolor och universitet. Därför gläder mig det här initiativet mycket.

Jag tror att både den fysiska tillgängligheten, den pedagogiska tillgängligheten och den sociala tillgängligheten behövs.

Jag jobbar mycket för att vi ska ha en generell diskrimineringslagstiftning som ger ett vidare begrepp i hela samhället att man inte får diskriminera människor i näringsverksamhet eller på övriga ställen. Jag tycker att det här är en god början

Jag är ju ordförande i Sisus. Där har vi kunnat konstatera att vi saknar den kreativitet och anda som blir när människor möts och när man kan gå samman.

Anf. 80 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag delar Sonja Franssons engagemang i de här frågorna.

Vi kan också hämta kraft i det faktum att det händer väldigt mycket. Om vi ser på landets 350 000 studenter finner vi att hälften av dem kommer från hem utan akademisk tradition. Det är åtminstone 150 000 som kommer från hem där föräldrarna inte har akademisk bakgrund.

Det trodde vi nog inte var möjligt för tio–tjugo år sedan. Det händer mycket. Det är tack vare utbyggnaden och tack vare att vi har starka högskolor i varje län. Det har det ju varit stark debatt kring i den här kammaren. Socialdemokraterna och Centerpartiet har varit med och drivit den utvecklingen, medan andra har motsatt sig den starkt.

Det går att förändra verkligheten. Det är en erfarenhet vi har från högskolefrågorna som jag vill fortsätta att arbeta med framöver.

Särskolan

Anf. 81 LENNART GUSTAVSSON (v):

Tack, fru talman! I dagarna presenterade Rädde Barnen sitt bokslut 2000. Temat var diskriminering. Med anledning av en del av det skulle jag vilja rikta mig till statsrådet Ingegerd Wärnersson.

Det rör det faktum att allt fler barn placeras på särskola. Särskolan är en bra skolform för de barn som ska gå där. Men man konstaterar att

antalet barn i särskolan från 1992 1993 till nu har ökat med 50 %. I grundskolan ökade samtidigt antalet elever med bara 20 %.

Ökningen av eleverna i särskolan är störst inom grundsärskolan, 62 %. Elever med koncentrationssvårigheter som placeras i särskolan har blivit fler och fler. Elever med invandrabakgrund är klart överrepresenterade.

Det finns enligt Skolverkets rapport elever i särskolan som inte är utvecklingsstörda och därför egentligen inte hör hemma där.

Jag skulle vilja att statsrådet Wärnersson kommenterar om det är acceptabelt att man använder särskolan som en buffert för omplacering av elever som man inte orkar med i grundskolan.

Anf. 82 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Givetvis ska särskolan användas till den elevgrupp som den är avsedd för.

När vi tittar på den rapport som vi fått från Skolverket måste vi fråga oss vad det beror på att antalet elever har ökat. Det kan delvis bero på de nedskärningar som har varit under 1990-talet. Det kan tyvärr vara så att föräldrarna har valt särskolan för att deras barn ska få den större lärartäthet som finns inom särskolan.

Det kan beror på att särskolan i dag finns inom den kommunala verksamheten så att tillgängligheten är större. Det kan också bero på hur förundersökningarna sett ut när man gjort bedömningen att en elev ska till särskolan.

Det viktiga är nu att ta reda på om barnen är på den rätta skolan. Därför kommer Skolverket att fortsätta sitt arbete. Det är ett stort beslut man fattar när man bestämmer var en elev ska gå. Det är därför viktigt att man har givit de rätta möjligheterna även inom grundskolan.

Anf. 83 LENNART GUSTAVSSON (v):

Fru talman! Bedömer statsrådet Wärnersson att det finns behov av att tydliggöra regelverket för placering i särskolan?

Anf. 84 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Det får Skolverkets vidare undersökningar visa.

Beslutsregler vid utförsäljning av allmännyttan

Anf. 85 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Jag vill ställa en fråga till statsrådet Lars-Erik Lövdén.

I den allmänna debatten om att det i vissa fall ska krävas kvalificerad majoritet för att fatta demokratiska beslut i kommunfullmäktige har företrädare för samtliga partier utom Miljöpartiet varit kritiska eller mycket kritiska; så även statsministern och konstitutionsutskottets socialdemokratiska vice ordförande. Statsrådet Lövdén däremot har snarare försvarat förslaget från ALLBO-kommitténs majoritet om kvalificerad majoritet vid försäljning av kommunala fastigheter och anser att det är för tidigt att avfärda det.

Min fråga måste då bli: När kommer statsrådet att inse att förslaget som är av karaktären försäljning av kommunala fastigheter inte är av

sådan demokratisk tyngd att det någonsin går att försvara att människors röster inte är lika mycket värda, och skrota förslaget?

Prot. 2000/01:32
23 november

Frågestund

Anf. 86 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! I den debatt som har utspunnit sig efter det att ALLBO-kommittén har lagt fram sitt betänkande har jag slagits av en sak, och det är att moderaterna undviker sakfrågan, nämligen det politiska bekymret.

När vi nu ser en utförsäljning av allmännyttan, framför allt i Stockholmsregionen, är det ett allvarligt nationellt bostadspolitiskt problem. Det är det därför att det rubbar förutsättningarna för hyressättningssystemet, och det skapar betydande svårigheter för socialt utsatta hushåll och svaga grupper på bostadsmarknaden att kunna efterfråga en bostad.

Jag tycker att det skulle vara välgörande om moderaterna hade diskuterat det bostadspolitiska bekymmer som följer av den våg av utförsäljningar som sker i Stockholmsregionen.

Om man har läst mina uttalanden efter ALLBO-kommitténs förslag har man sett att jag har sagt så här: Låt oss pröva den här frågan. Vi ska skicka ut betänkandet på remiss, men parallellt med det remissarbetet kommer regeringen att fundera på andra lösningar för att säkra allmännyttans framtid.

Anf. 87 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Fru talman! Jag vet att statsrådet till och från har sagt att vi ska skicka ut det på remiss. Jag tycker att det borde skrotas omedelbart.

Jag skulle vilja ha litet balans i debatten om att man säljer så otroligt mycket kommunala lägenheter i Stockholms stad. Under den här mandatperioden har det sålts ungefär 3 000 kommunala hyreslägenheter till hyresgästbildade bostadsrättsföreningar, satt i relation till att det finns 116 000 hyreslägenheter i Stockholms stad.

Om man ändå tänker införa en sådan paragraf, vore det då inte förenligt med den demokratiska beslutsprincipen att för att driva igenom ett sådant beslut skulle det i denna kammare krävas kvalificerad majoritet?

Anf. 88 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s):

Fru talman! Jag vet inte om jag har läst Moderaternas program fel, men Moderaterna vill ju, som jag har uppfattat det, sälja ut hela allmännyttan i Stockholmsregionen. Kommuner ska inte äga bostäder, som Moderaterna uttrycker det.

Det är ett allvarligt nationellt bostadsproblem som då uppstår. Det uppstår problem när det gäller hyressättningen. Det bortser ni ifrån. Ni vill ju införa marknadshyror. Det uppstår ett problem för socialt svaga hushåll.

Jag vill ha en rejäl diskussion som går ut på: Hur säkrar vi en social bostadspolitik framöver, och vilken roll ska allmännyttan spela i den politiken?

Då är diskussionen kring regelverket för att behålla en allmännytta av viss storlek betydelsefull.

Vi ska remissbehandla ALLBO-kommitténs förslag, och vi jobbar parallellt med alternativa lösningar.

Frågestund

Anf. 89 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Centrala Studiestödsnämnden, CSN, har ju under många år fått stark kritik. Det har varit studenter som märkt att det varit nästan omöjligt att komma fram för att ställa sina frågor. Har man en gång kommit fram för att få svar på ett problem eller om man som student får något studiemedel eller inte, har det ibland tagit veckor att få svar.

Trots den här kritiken har utbildningsministern inte agerat för att hjälpa CSN och framför allt studenterna att få den information som man behöver. Nu har CSN självt föreslagit införande av något som man kallar *front desk*, en serviceenhet för att ge bättre resurser till studenterna. Utbildningsministern har sagt nej till att man ska ge några pengar till detta. Jag vill veta hur utbildningsministern kommer att agera framöver. Kommer utbildningsministern att ge några pengar för att studenterna ska få bättre service?

Anf. 90 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag vet inte riktigt varifrån Sofia Jonsson har fått den budgetdiskussion som hon refererar till. Vi har förstärkt CSN:s resurser med 100 miljoner kronor, vilket gör att CSN får bättre förutsättningar att klara sitt åtagande.

Jag delar helt Sofia Jonssons uppfattning att det måste bli bättre. Tillgängligheten måste bli bättre. Studenterna har naturligtvis rätt att få den information som behövs. CSN arbetar väldigt hårt både med att förstärka möjligheterna att ta emot samtalen och med att använda Internet för att också därigenom kunna ge bättre och tydligare information.

Samtidigt förbereder vi nu ett nytt studiemedelssystem, som kommer att bli enklare för CSN att hantera och som därmed också kommer att ge CSN möjligheter att ytterligare förbättra servicen. Det är väldigt viktigt att människor uppfattar CSN som en myndighet som ger svar på de frågor som man har.

Anf. 91 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Utbildningsministern svarade inte på min fråga. Kommer utbildningsministern för det första att ge sådana resurser till CSN att studenterna kan få en bättre serviceenhet, en *front desk* eller vad det nu kan handla om? Vill utbildningsministern för det andra ta upp studiemedelsfrågan? Det börjar nu höjas röster från studenter och blivande studenter om hur illa regeringens studiemedelsförslag egentligen slår. Ministern har tidigare talat väl om hur den sociala snedrekryteringen ska minskas, men i stället ser tilltänkta blivande studenter att de troligen inte kommer att ha råd att studera på grund av de nya och hårdare regler som socialdemokraterna inför.

Hur går egentligen det nya studiemedelssystemet ihop med de diskussioner som utbildningsministern har fört om att minska den sociala snedrekryteringen?

Anf. 92 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s):

Fru talman! Jag erinrar mig Centerpartiets motion i frågan, som ju innebar en minskning av antalet terminer som man skulle ha rätt att studera. Centerpartiets förslag var, om jag inte minns fel, tio terminer. Det skulle innebära att flera högskoleutbildningar inte skulle kunna få plats i Centerpartiets studiemedelssystem. Vi höjer bidragsnivån, vi fördubblar fribeloppet och vi ser till att studierna blir pensionsgrundande.

Vi har under några dagar haft en diskussion som grundar sig på ett missförstånd, delvis orsakat av CSN genom en brist i informationen. Det har gått ut felaktiga uppgifter, innebärande att inkomsterna inte ska bestämma återbetalningen. Det är alldeles fel. I dag betalar man 4 % av sin inkomst. I det nya systemet betalar man 5 % av sin inkomst, och för den som är över 50 ökar återbetalningen till 7 %, men den är fortfarande inkomstrelaterad. Det är för de allra flesta en ganska marginell höjning. Samtidigt ökar bidragsdelen, studierna blir pensionsgrundande och fribeloppet fördubblas.

Det är en fin reform, men Centerpartiets system skulle ställa till det på våra högskolor.

Anf. 93 TALMANNEN:

Detta var det sista inlägget i veckans frågestund, som därmed är avslutad. Jag tackar regeringens företrädare och kammarens ledamöter för deras medverkan. Lika mycket som jag gläds över antalet villiga frågare beklagar jag att vi tyvärr inte hunnit med alla frågor i dag. Det var ovanligt många denna gång.

8 § (forts. från 6 §) Maxtaxa och allmän förskola m.m. (forts. UbU5)

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Anf. 94 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! För Miljöpartiet står barnen och småbarnsfamiljerna i centrum vad gäller förskolan och barnomsorgen. Vi är för en utbyggd förskola där alla som så vill har möjlighet att sätta sina barn. Vi vill se en förskola med en stor mångfald och olika pedagogiska inriktningar i kommunala såväl som enskilda förskolor. Vi vill se förskolor med ett stort föräldrainflytande och öppna för föräldrakooperativ. Vi vill också se att det ska vara möjligt för alla att välja att stanna hemma med barnen när de är små, oavsett hur mycket pengar man har i plånboken.

Utbyggnaden av förskolan till full behovstäckning, vilket den här propositionen till stor del handlar om, är en process som har pågått under mycket lång tid, faktiskt under 25 år. Utbyggnaden har skett i små steg men under de senaste tio åren i stora steg.

Målet är nästan nått. Några få återstående skamfläckar – jag skulle vilja kalla det så – tas bort genom den här propositionen. Det gäller arbetslösa och föräldraledigas rätt att få plats i förskolan för sina barn och rätt för låginkomsttagare i kommuner med höga avgifter att få plats för sina barn i förskola, även om pengarna för närvarande inte räcker till det.

Jag tror att det är relativt stor enighet kring den allmänna förskolan, dvs. att alla barn får rätt att från fyra års ålder utan avgift gå i förskola.

Bl.a. har två borgerliga partier ställt sig bakom det förslaget. Det är väl inte något större problem med detta, utan vi ser det här som en bra slutpunkt på genomförandet av en förskola med full behovstäckning.

Annorlunda är det med den andra delen i propositionen, den som handlar om maxtaxan och dess utformning. Miljöpartiet har i valrörelsen bestämt tagit avstånd från det förslag som dök upp under den allra sista delen av valrörelsen, då Göran Persson presenterade förslaget om en maxtaxa med ett tak vid 700 kr. Förslaget dök upp hastigt. Det låg inga utredningar bakom det, och vi sade att vi inte kunde acceptera det.

Detta berodde på flera olika saker. Jag ska nu ta upp dessa skäl och lite grann belysa varför vi står bakom förslaget såsom det nu är utformat. Jag ska också bemöta lite av den kritik som har framförts tidigare i debatten kring de här frågorna.

Frågan om finansieringen av avgifterna till förskolan och rätten att få plats i förskolan är viktig dels därför att det gäller rätt mycket pengar – man räknade när förslaget ursprungligen lades fram med 5 miljarder – dels därför att det hänger samman med en rad andra frågor om hur förskola och skola ska fungera i samhället. Detta berördes av Eva Johansson i hennes anförande.

Förhandlingar om detta fördes i samband med de centrala förhandlingarna om budgeten, eftersom detta hänger ihop med många andra frågor. Det tillsattes en arbetsgrupp på departementet vilken tog fram fakta i frågorna, så att vi fick ett bra underlag för den samverkan som vi har haft i Utbildningsdepartementet mellan s, v och mp när det gällt att utforma propositionen.

Många har ställt sig undrande över Miljöpartiets ställningstagande i frågan, och jag vill därför ägna lite tid åt de här punkterna.

Vi ska påminna oss om att när förslaget kom hade vi en valrörelse bakom oss där den stora frågan för Miljöpartiet var de bristande resurserna i skolan. Vi hade sett nedskärningarna i början av 90-talet. Den ekonomiska krisen hade lett till att 20 % av lärare, specialpedagoger, skolpsykologer, kuratorer, skolsköterskor osv. hade avskedats. De som hade fått betala priset var barn i förskolan och elever i skolan som hade behov av särskilt stöd. Det var barn med läs- och skrivsvårigheter, lättare funktionshinder, Asperger, DAMP, barn som behövde hjälp med svanskan, invandrarfamiljernas barn, barn med sociala problem osv. De hade lämnats i sticket. Vi satte som högsta prioritet att få fram resurser till skola och förskola, så att vi snabbt skulle komma upp i den nivå vi tidigare var vana vid att svensk skola och förskola har.

Det var en prioriteringsfråga att i det läget satsa 5 miljarder kronor på en reform som i och för sig gagnade barnfamiljer och sänkte avgifter – vilket vi inte har någonting emot. I det läget tyckte vi att de pengarna kunde användas bättre i förskolan.

Kommunerna har sedan dess fått betydligt bättre ekonomi, och minskad arbetslöshet, och skatteunderlaget växer. Det har också hänt mycket i budgetförhandlingarna under de två år som vi har varit med i samverkan. Vi har fått 500 miljoner kronor till förstärkning av kvaliteten som har gått rakt till förskolan och 200 miljoner kronor för kompetensutveckling av lärare. Perssonpengarna ligger kvar som en förstärkning. I sista budgetförhandlingarna i år har det skett en storsatsning utan motsvarighet på mycket lång tid när det gäller skola och förskola.

Första året, nästa år, blir det 500 miljoner kronor. Därpå blir det 1 miljard kronor per år ytterligare till dess vi är uppe i en förstärkning på 5 miljarder kronor till 2006. Det är 12,5 miljarder som satsas under de närmaste fem åren. Nu är pengarna på väg, och de är där. Dessutom blir det en ny lärarutbildning, som förhoppningsvis lockar fler unga att välja läraryrket. Den kommer att leda till bättre kvalitet. Vi har t.ex. en förstärkning på en termin för förskollärarna. Det handlar inte om att de har dålig kompetens utan om att deras arbetsuppgifter är så viktiga att samhället vill satsa på dem.

Ett annat problem med förslaget var fördelningspolitiken. Vi tyckte att i det läget sätta av så pass mycket pengar som skulle gå direkt till stora sänkningar av avgifterna för höginkomsttagarna inte heller var lämpligt. Det var också en prioriteringsfråga.

Under arbetets gång med utformningen av förslaget – det var alltså inte detaljutformat – har det skett förändringar som gör att det förslaget fördelningspolitiskt inte längre är ett större problem. Vi fick en höjning av taket från 700 kr till 1 140 kr. Avgiften blev inkomstrelaterad. Man betalar alltså 3 % av inkomsten i avgift. Därmed är det problemet inte stort, även om det inte är helt ur världen.

Det tredje problemet vi hade var egentligen ett ideologiskt problem. Maxtaxan motiverades med att få fler föräldrar ut i arbete. Tanken att stimulera föräldrar till mer tid för lönearbete och därmed naturligtvis mindre tid för barn kändes inte särskilt van för Miljöpartiet. Vi brukar resonera precis tvärtom. Vi vill se att man får mer tid för barnen och slipper arbeta så mycket när barnen är små. Ni känner till arbetstidsförkortningen.

Sänkningen av marginaleffekterna från maxtaxan är obetydlig, på gränsen till negligerbar. Det framgår tydligt av flera utredningar, inte minst arbetsgruppens arbete. Karin Pilsäter, som kan frågorna, har påpekat det och har sagt att problemen inte ligger i marginaleffekterna. Det är inte där de ska ligga heller. Bostadsbidrag, skatteskalor, socialbidrag osv. svarar för marginaleffekterna. De berör ju också andra grupper som vi hellre vill ha ut på arbetsmarknaden än småbarnsföräldrarna.

Det fjärde problemet är intrånget i det kommunala självstyret. Där kan man göra olika bedömningar. Jag är beredd att erkänna att det är ett intrång i det kommunala självstyret. Det är inte särskilt stort. Det är regler som ges för hur kommunen ska hantera avgifterna. Det kan i viss mån ursäktas genom att kommunerna har varierat betänkligt när det gäller avgiftssystemen. Det handlar om skillnader mellan 0 kr och 4 300 kr per månad. Om man nu gör en så stor satsning på förskola och skola som staten gör, vill man ha garantier för att pengarna når barnen. I vissa kommuner har skolan och förskolan fått så små anslag att jag är beredd att kalla det för misskötsel. Det bidrar till att man kan gå med på en styrning. Det är ett intrång i det kommunala självbestämmandet. Vi har i Miljöpartiet observerat det. Bland våra medlemmar ses detta som ett litet problem.

Nåväl. Vi står alltså bakom förslaget. Jag tror att den redogörelse jag har gjort förklarar lite grann varför det går ganska lätt för Miljöpartiet att acceptera det.

Jag vet inte om jag möjligen kan säga att Göran Perssons baby har vuxit upp till en ganska duktig ungdom, en flicka som i folkmun kallas

för ”Mixtaxa”, som har en viss förståelse för fördelningspolitik och för betydelsen av en ökad kvalitet i förskolan och skolan. Däremot är hennes inställning till det kommunala självstyret sådant att vi inte förväntar oss att hon blir direkt medlem i Grön ungdom, Miljöpartiets ungdomsgrupp. Men hon är på väg i rätt riktning.

Jag skulle gärna vilja avsluta med att kommentera lite grann det som har nämnts men som propositionen inte handlar om – om talmannen tillåter det, eftersom det snuddar i kanten. Det gäller valmöjligheten för föräldrar att vara hemma med barn när de är små och att valfriheten ska vara ett reellt val, så att samhällets stöd även når den typen av barnomsorg.

Där har Miljöpartiet en klar inställning. Det är viktigt för oss att detta kommer till stånd. Vi har också deklarerat att på den punkten kommer vi att vända oss till de borgerliga partierna för att få en bred samverkan över alla partier så att vi får den delen löst. Det är den som återstår.

Under alla år som jag har varit med i Miljöpartiet har partiet haft förslaget att man ska ha möjlighet att gå in som kommunal dagbarnvårdare för eget barn. Det är en lite tråkig term, men den innehåller ett viktigt budskap, nämligen att den som är hemma med småbarn – 1, 2 och 3 år – ska kunna få en ersättning för det arbetet precis som motsvarande ersättningar går till de familjer som har barn på förskolan. Då ska de ha de rättigheter som man har som anställd i kommunen. En tid framöver kommer det i första hand att vara kvinnor som är hemma med mycket små barn. Självfallet vore det en fördel om de också hade tillgång till socialförsäkringsystemet, pensionspoäng osv. Det är ett bra förslag. Det är lätt att genomföra eftersom kommunala dagbarnvårdare för andras barn redan finns i familjedaghemmen. Det skulle vara en enkel manöver att införa detta.

Frågan var uppe förra veckan. Där finns det skäl att bli allvarlig från vår sida sett. Det visade sig att inget borgerligt parti ställer upp på denna reform. Ingen röstade för den motion där vi föreslog att riksdagen skulle föreslå regeringen att komma med ett förslag på införande av en ändring i kommunallagen så att den möjligheten kan finnas. Det hade öppnat upp för möjligheten för föräldrar att välja alternativet att vara hemma med barnen när de är små om man så vill. Fritt val! Vi hade fått bort den reglering som nu finns, nämligen att man måste ha en ganska bra ekonomi för att klara av det. Det ställde ni inte upp på. Jag tror att det blir svårt för er att förklara för svenska folket hur man i en valrörelse kan föra fram frågan så hårt, och sedan när möjligheten dyker upp i riksdagen, antagligen av partistrategiska skäl, inte tar chansen. Det skulle vara skojigt att höra en förklaring till det.

Anf. 95 CHRIS HEISTER (m) replik:

Fru talman! Det var mycket klargörande att höra hur Miljöpartiet på detta sätt försöker slingra sig ur en mycket pinsam situation. Vi ska inte glömma bort att Birger Schlaug för inte så många månader sedan i sitt veckobrev sade: Socialdemokraterna har valt sida. Vi har valt en annan. Vi står på barnens sida. Det är inte mer tid på dagis barnen behöver utan mer tid tillsammans med sina föräldrar. Vi kan aldrig acceptera förslaget till maxtaxa.

Nu försöker Miljöpartiet slingra sig i riksdagen talarstol med att säga: Vi har nu fått igenom så pass mycket att vi kan ställa oss bakom detta system. Jag kan inte tolka det på annat sätt än att man har vilsefört sina väljare i valrörelsen. Man sade en sak men menade en annan.

Man säger att det kommunala självstyret är viktigt. Man medger att detta är ett intrång i det kommunala självstyret – men det struntar man i. Man försöker argumentera med att säga: Vi har fått så mycket pengar till skola och förskola att vi accepterar att gå med på det här förslaget. Samtidigt har Kommunförbundet redovisat att de extra kostnader som detta förslag innebär ligger någonstans mellan 1 ½ och 2 miljarder per år. Då räcker det inte långt med ½ miljard, eller ens 1 miljard, som Gunnar Goude talar om.

Sedan finns det skäl att påminna om den rapport från ESO som kom häromdagen. Den visade att skolan förlorar 20 miljarder per år och att det finns mycket att göra i skolan för att få en bättre verksamhet för de pengar vi har redan i dag.

Nej, säg som det är, Gunnar Goude! Ni har fått sitta med vid förhandlingsbordet, och där har ni sålt ut barnen. Det är precis det ni har gjort.

Sedan säger ni: Vi hade gärna gjort upp med de borgerliga om att kommunanställda föräldrar så att de ska kunna ta ett rimligt föräldraansvar för sina barn. Det tycker jag är ett märkligt resonemang från Miljöpartiets sida.

Anf. 96 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Det blev väldigt många frågor. Och den politiska vinklingen var ju sådan att man baxnar, när det gäller tolkningen av vad jag sade.

Det handlar inte alls om att Miljöpartiet skulle vara emot sänkningen av avgifter i förskolan. Jag tyckte att jag klargjorde ganska tydligt att det var en prioriteringsfråga. Vi vill i första rummet sätta de barn i förskola och skola som har behov av särskilt stöd. Vi gör en satsning på 12,5 miljarder i den budget som är framtagen i samverkan mellan s, v och mp. Det är klart att det har en betydelse när det gäller prioriteringar.

Nu kan vi också låta barnfamiljerna få den höjning som behövs. Pengarna till skolan kommer, och de kommer i den takt som är möjlig med tillgången till lärare och annat. Där tycker jag knappast att man kan tala om svek eller att vi har anledning att be om ursäkt.

När det gäller våra invändningar mot fördelningspolitiken är ju det problemet borta. Marginaleffekterna finns inte där. Det handlar alltså inte längre om de problem som fanns när förslaget en gång väcktes.

När det sedan gäller frågan om varför Moderaterna inte ställde upp på förslaget har jag inte fått något svar. Jag anar dock av sättet att uttrycka sig att ni inte tycker om det därför att det är kommunalt. Det är kommunen som håller i pengarna, och det gillar ni inte. Ni vill hellre se att de går ut i form av en skolpeng, till halva delen, och en skattesänkning. Det är inte särskilt originellt för att komma från Moderaterna.

Det är naturligtvis djupt odemokratiskt att ge alla en skolpeng att stoppa i fickan och sedan låta dem gå ut på fria marknaden och försöka köpa sig en förskoleplats i den förskola de vill. Jag kan se ert system framför mig, och jag ser det med fasa. Det är lite skillnad på de 20 000 kr man får i fickan i skolpeng och den kostnad som ligger på förskolan. Det

är också skillnad mellan föräldrar som har lite andra pengar i den andra fickan och föräldrar som bara har de 20 000.

Anf. 97 CHRIS HEISTER (m) replik:

Fru talman! Låt mig påminna Gunnar Goude om att det borgerliga förslaget till barnomsorgspolitik innebär att alla får sänkta avgifter med en tredjedel. Det betyder väldigt mycket för många barnfamiljer, framför allt för dem med låga och normala inkomster.

Sedan är det svårt att svara direkt på Gunnar Goudes fråga. Gunnar Goudes valfrihet sträcker sig till att antingen är man hemma med barnen, eller också ska kommunerna bestämma hur barnen ska tas om hand. Min valfrihet sträcker sig lite längre än så. Jag vill nämligen att föräldrarna själva ska bestämma hur de ska ta hand om sina barn, om de vill vara hemma längre, vilken typ av barnomsorg de vill ha eller om de vill sänka sin arbetstid. Det är det som är grunden i det förslag vi lägger fram. Det är ett rättvisare förslag, det omfattar alla barn, Gunnar Goude, och det ger valfrihet.

Gunnar Goude säger: Ja, valfrihet är viktigt. Då finns det ju ett alternativ att rösta på, Gunnar Goude. Han säger: Vi vill att pengarna når till föräldrarna. Ja, det gör de med det borgerliga alternativet. Pengarna går direkt till föräldrarna i stället för till kommunerna.

I grunden är det så att Miljöpartiet har svikit sina väljare i denna viktiga fråga.

Anf. 98 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Chris Heister gör en beskrivning som vi mycket väl kan ställa upp på. Vi tycker också att valfriheten är bra. Vi vill förkorta arbetstiden. Visst, det är bra att ni tycker så också. Men varför i fridens namn ställer ni inte upp på förslaget när det kommer, när vi har motionen liggande? Det var ju bara att rösta för den. Då hade vi haft den situation ni nu så varmt talar för.

Ert förslag däremot, det gemensamma förslaget från de borgerliga partierna, är naturligtvis inte acceptabelt. Det öppnar för ett system vi har sett tidigare – en nedbantning av den kommunala omsorgen i alla dess former, nedskärningar med 20 %, dessutom fullständigt vettlöst genomförda. Och titta på vad som händer i Stockholm nu!

Vi vågar inte släppa loss moderaterna och den fria marknaden när det gäller utvecklingen av svensk förskola. Och det finns goda grunder för vår rädsla. Vi har sett detta i verkligheten. Det förslag till utformning som ni har pekar i en tydlig riktning: Öppna marknadsplatsen, ut på stora torget, ge alla en skolpeng, oavsett vilka ekonomiska resurser man har för övrigt och oavsett skillnader i barnens behov. Ska det utgå en extra skolpeng sedan till barn med läs- och skrivsvårigheter, invandrabarn, barn som behöver stöd, som har sociala problem osv.? Kommer det, utöver de 20 000, en liten skolpeng till dem? Hur stor är den? 10 000? Hur ska den fördelas?

Nej, Chris Heister, det där är ett steg i en riktning som Miljöpartiet inte accepterar.

Anf. 99 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Gunnar Goude är en mycket ärlig man. Därför kommer det nu i snabbprotokollet från den här debatten att väldigt tydligt förklaras hur Miljöpartiet har resonerat när man gjort den här omsvängningen i inställningen till maxtaxa. Gunnar Goude sade att det ideologiskt inte var särskilt vant för Miljöpartiet att börja tala om att man vill att föräldrarna ska arbeta mer i stället för att få mer tid för barnen. Han sade också: Det här med den kommunala självstyrelsen har vi problem med, men vi har ställt upp i alla fall.

Så försöker då Gunnar Goude komma fram till att man vill ha någonting mer. Men man kan inte både ha kakan och äta upp den, Gunnar Goude. Allting kostar pengar, och man måste välja.

När den här debatten kom upp fanns det ett förslag om att man skulle få bli dagbarnvårdare åt sitt eget barn som röstades ned. Varför röstades det ned? Jo, därför att det fanns en annan reservation att rösta på som skulle ge kommunerna möjlighet att gå ut och fråga föräldrarna och rätta sig efter deras val, dvs. en betydligt större möjlighet att ge det som Gunnar Goude efterlyser, utan att snäva in det till en speciell form. Men Miljöpartiet valde att inte rösta på den reservationen. Varför, Gunnar Goude?

Jag tror inte att vi får det svårt i valrörelsen. Vi har följt en linje. Men jag tror att Miljöpartiet kommer att få det väldigt svårt att förklara både att man ställde upp på maxtaxereformen och att man inte röstade för en ändring i kommunallagen som skulle göra det möjligt att fördela kommunens resurser till barnomsorgen på ett rättvist sätt till alla barn.

Anf. 100 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Först kort om att det fanns en annan reservation. Det var en enskild motion, inte ens en partimotion, från kristdemokraterna. Man kastade in ett slarvigt lagförslag som naturligtvis inte alls var förberett och utrett på det sättet att man kunde ställa sig bakom det.

Vi gjorde precis samma bedömning som alla andra partier. Det fanns väl inget parti som hade en tanke på att ställa upp på den reservationen. Det hade varit fullständigt meningslöst för oss att göra det i den situationen, som något slags sista utväg. Den utvägen var mycket oklar. Dessutom var det inget borgerligt parti som ställde upp på den.

Nog om den reservationen.

Det andra förstår jag inte alls. Vi sade att det ursprungliga argumentet för maxtaxa, som Göran Persson framförde i valrörelsen, var något som vi upprördes över. Att maxtaxan skulle införas för att man skulle locka föräldrar ut i lönearbete, mer tid för lönearbete och mindre tid för barnen. Det var det vi var emot.

Nu ser vi ett förslag som inte alls leder i den riktningen. Det är inte alls så att marginaleffektssänkningarna på grund av det här förslaget skulle bli så stora att de skulle locka någon människa åt vare sig det ena eller det andra hållet. Det är precis som Karin Pilsäter, som kan de här frågorna, säger: De effekterna är negligerbara. Det finns ingen drivkraft i den riktningen i det här förslaget som vi bedömer det. Därför kan vi ställa upp på det med gott samvete. På den punkten går det alldeles utmärkt.

Anf. 101 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Jag tackar för betygssättningen från Gunnar Goude. Men jag vill samtidigt rekommendera honom att läsa finansplanen. Där står det fortfarande väldigt tydligt att det handlar om en reform för att sätta fler i arbete. Gå och läs finansplanen! Förslaget har inte förändrats ett dugg.

Ja, vi hade t.o.m. formulerat att särskilt lagförslag angående kommunernas självständighet. Det här är en motion som vi har väckt många gånger tidigare. Vi anser att det ska vara en ändring i kommunallagen som gör det möjligt för kommunerna att också ge bidrag direkt till enskilda, så att man kan tillgodose det som föräldrarna vill.

Jag kan ta ett exempel. I Värnamo har man gått ut med en enkät alldeles nyligen och ställt den enkla frågan: Om ni får välja förskola för era små barn eller ett annat alternativ, vad skulle ni då välja?

Resultatet blev att 40 % av föräldrarna svarade: Vi skulle välja något annat. De preciserade inte och sade att de ville ha just Miljöpartiets förslag, att bli dagbarnvårdare åt sina egna barn. Det tror jag inte att de flesta ens skulle ha kommit på. Men de ville ha något annat. Och det andra skulle kommunen ha haft möjlighet att erbjuda om vår reservation hade gått igenom.

Jag vill fortfarande ha svar av Gunnar Goude: Varför kan man inte rösta på ett förslag där det t.o.m. finns en utformning av hur en enkel ändring i kommunallagen skulle leda till det som Gunnar Goude efterlyser?

Anf. 102 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Antagligen av samma skäl som att inget annat parti röstade för den. Det var ett slarvigt utformat förslag. Det var inte ens så att kristdemokraterna kunde ta det som en partimotion. Det skiljer sig på väsentliga punkter i sin allmänna utformning, såvitt man kan läsa vad det handlar om, från Miljöpartiets.

Vi vill nämligen också se till att de som är hemma med barn av samhället ska värderas på samma sätt som lönearbetare. De kvinnor och män som är hemma med små barn ska ha tillgång till det sociala försäkrings-systemet, ska ha möjlighet att räkna pensionspoäng som de andra. Varför skulle inte det vara ett bättre förslag än att genomföra ett förslag där inte de här fördelarna finns?

Nu kan Inger Davidson inte svara på den frågan. Men jag behöver kanske inget svar på den. Människor borde kunna ta ställning i den frågan ganska enkelt.

Att det skulle kosta mycket pengar är precis vad det handlar om. Vi avsätter mycket stora resurser för förskolan och skolan, enormt stora resurser. De är väl genomtänkta och når barn med behov av särskilt stöd. Det handlar direkt om 500 miljoner per år, ½ miljard, för att öka kvaliteten. De går inte till avgiftssänkningar. De går ut till kommunerna till kvalitetsgarantier för förskolan. Det är jättesatsningar. Under en period av fem år kommer det att göras en historiskt sett enorm satsning på skolan.

Jag kan inte tänka mig någon förändring som har gått så snabbt, om man undantar de borgerligas nedskärningar 1991 och 1992. De var ju rekordsnabba. Men de gick alltså i andra riktningen. 20 % av resurserna

försvann. Det tar längre tid att bygga upp än att rasera, för att uttrycka sig kort.

Prot. 2000/01:32
23 november

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Anf. 103 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att Gunnar Goude på ett aningen krystat sätt höll ett försvarstal för någonting som jag inte tror att Miljöpartiet egentligen känner så mycket för, om jag ska vara ärlig. I program och i tal säger ju Miljöpartiet: "Mer tid för barnen". Tidigare språkrör har uttryckt det på ett sätt som totalt har sågat socialdemokraternas maxtaxeförslag. Det var inte enbart i valrörelsen, det var så sent som under våren. Totalt sågat, med ett språkbruk som jag har dokumenterat här i bänken, men som jag inte vill använda. Så tydligt var det i den delen.

Nu ställer sig Miljöpartiet bakom en reform som ställer många barn utanför samhällets subventioner, ensidigt gynnar en barnomsorgsform och ger mer, det kan Gunnar Goude åtminstone erkänna, till höginkomsttagare. Därmed är det en bakvänd fördelningspolitik.

Då skulle jag för min del vilja ställa frågan: Varför anser Miljöpartiet att ni är bättre på att bestämma hur mycket människor ska arbeta och på vilket sätt som familjer ska utforma sin barnomsorg? Det är innebörden i den politik som ni nu är beredda att driva igenom.

Anf. 104 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag vet inte hur mycket tid Kenneth Johansson har haft för att läsa på förslaget. Men det låter lite konstigt.

Det är alltså så, det är värt att uppmärksamma, att förslaget inte gynnar en barnomsorgsform. Förslaget är utformat så att det har precis samma effekt för alla barnomsorgsformer. Oavsett om det är ett föräldra-kooperativ, en enskild verksamhet med en speciell pedagogisk inriktning – en Waldorfskola eller en Montessoriskola – eller en kommunal förskola så gäller de här fördelarna. Det gäller de 500 miljonerna i kvalitets-säkring. De går även till de andra barnomsorgsformerna och förskolorna. Det gäller avgiftsregleringen osv.

Det blir alltså bättre för föräldrarna och för barnen med det här förslaget. Det är inte alls någon inskränkning i det. Tvärtom är det utmärkt att den biten har bevakats och kommit fram.

Det alternativ som Centerpartiet har fört fram vet jag inte om jag ska ta upp. Det handlar om att stryka pappamånaden, vilket inte precis underlättar för föräldrarna att få vara hemma med sina barn, eller att ta bort kvalitetspengarna till förskolan, som just når samtliga. Ni vill ju ta bort de här 500 miljonerna.

Nej, det förslaget tycker jag inte är så bra. Läs på vad vårt förslag innehåller! Det når alltså samtliga barnomsorgsformer.

Anf. 105 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag är påläst, och jag har redovisat ett alternativ som är betydligt bättre och som på ett betydligt mer träffsäkert sätt når dem som Miljöpartiet talar om i sina program: "Mer tid för barnen", "Möjligheter till en reell valfrihet". Det ska gå till alla barn.

Det som Gunnar Goude företräder är precis tvärtom. Det är ett begränsat antal barn som får samhällets subventioner. Vi säger att alla barn ska ha det. Det tycker jag är en väldigt stor skillnad.

Vi vill med vårt alternativ ge möjligheter för familjerna att sänka arbetstiden, om de så önskar. Vi ger de stimulanserna och möjligheterna. Man ska kunna sänka arbetstiden. Vi ger en reell valfrihet, en vettig, rimlig och rättvis barnomsorgspolitik, en fördelningspolitik som gör att inte höginkomsttagarna gynnas före dem som har smala ekonomiska marginaler.

Sammanfattningsvis tycker jag att Miljöpartiet borde lyssna mycket på den opinion som jag tror finns runt om i det miljöpartistiska Sverige och som säger: Här har ni hamnat i alldeles fel båt.

Anf. 106 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag beklagar att det vimlar av felaktigheter i det Kenneth Johansson säger. Jag har just förklarat att det fördelningspolitiskt inte är det problem som det var i det ursprungliga förslaget. Man måste ha klart för sig vad det är man talar om.

Perssons maxtaxeförslag, det ursprungliga med 700 kr som låg som en fast nivå, var någonting som vi inte kunde acceptera. Perssons baby blir även Birger Schlaug upprörd över. Det är helt klart. Däremot är Fröken Mixtaxa, som ligger som ett förslag som nu kommer att genomföras, någonting helt annat.

När det gäller fördelningspolitiken har vi fått förändringen att taket har höjts. Det är 1 140 kr. Det är ett betydligt högre läge än 700 kr. Dessutom innebär det förslag som vi nu kommer att anta att avgiften kommer att vara inkomstrelaterad. Vi har en avgiftsprofil som tar hänsyn till just det fördelningspolitiska. Det är naturligtvis viktigt.

Sedan till frågan om sänkt arbetstid. Bra! Välkommen i gänget! Det är inte obekant att Miljöpartiet driver frågan om sänkt arbetstid. Det är det vi har varit mest ledsna över att vi inte har fått igenom i budgetförhandlingarna. Vi välkomnar ett stöd från Centern i det sammanhanget, så kanske vi lyckas nästa år. Det är bra!

Anf. 107 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Pengarna finns nu, säger Gunnar Goude. Det är en sanning med en viss modifikation. Pengarna till skolan finns i första hand utanför budgeten, längre fram i framtiden.

Man behöver inte gå längre än till att titta i höstbudgetens tabeller över förändringar från vårbudgeten för att konstatera att utlovade pengar inom budgeten lätt kan flyttas framåt. I tabellen över satsningar på barnen i höstbudgeten är det ett jättestort minus. De pengarna man sade skulle på till de ändamålen i våras har man flyttat framåt. Det är ett stort minus där. Man ska inte riktigt ropa hej förrän man kommit ens i närheten av bäcken.

De 500 miljonerna till kvalitet i förskolan går dessutom bara till de kommuner som anser sig ha råd att införa maxtaxa. De kommuner som kanske anser att de inte har det ekonomiska utrymmet kan heller inte få del av de pengarna.

Fru talman! Det är uppenbart att man inom vänsterblocket är väldigt oense om ifall maxtaxereformen innebär sänkta marginaleffekter eller inte. Det kan vara en intressant diskussion som ni kan föra er emellan. Självklart sänker den marginaleffekterna, men inte så mycket för dem som har de största marginaleffekterna och de minsta marginalerna.

Det är där vårt förslag kommer in. Vi anser att man från statens sida i första hand ska göra någonting åt de riktigt problematiska marginaleffekterna för dem med de låga inkomsterna. Men man ska också ha en viss ordning i arbetet mellan stat och kommun.

Statens hand om transfereringar till barnfamiljerna, och kommunerna har hand om verksamheterna. Det är också där Gunnar Goude har förklaringen till att vi i Folkpartiet varken nu eller någonsin tidigare har velat vara med på förslag om att man ska vara kommunalt anställd för att ta hand om sina barn, lika lite som vi velat att man ska vara statligt anställd genom vårdlöner eller någonting sådan.

Vi tycker att det är ett orimligt tankesätt att man ska vara anställd av stat och kommun för att ta hand om sina egna barn. Genom generella bidrag, obeskattade och klara, som man får använda till vad man vill ger man föräldrarna själva möjlighet att forma sitt liv och sin vardag.

För övrigt kan jag påminna Gunnar Goude, apropå detta med att vara påläst, att man numera efter den nya pensionsreformen faktiskt får pensionspäng när man har små barn.

Anf. 108 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Okej, jag ger mig gärna på den sista punkten.

När det däremot gäller marginaleffekterna av förslaget tror jag att vi kan vara överens om att de jämfört med de andra marginaleffekterna är mycket små. Det tycker jag i ärlighetens namn ska framhållas. Det kommer inte att ge några sänkningar av marginaleffekterna som påverkar i varken den ena eller den andra riktningen jämfört med de stora marginaleffekter vi har i skattesystemet och i systemet för bostadsbidrag, socialbidrag, osv.

Pengarna finns inte nu, säger Karin Pilsäter. Det är klart att om man lägger upp en femårsplan för förstärkning av skolan med 1 miljards ökning per år är det med vårt budgetsysteem så att det räcker tre år framåt. Det är där vi kan fatta beslutet. Jag vet inte vad risken skulle vara att det inte skulle gå att genomföra.

Karin Pilsäter kanske är mer optimistisk än vad jag är pessimistisk när det gäller frågan om Moderaterna ska ta över regeringsmakten. Då blir det naturligtvis en ändring. Men som läget är nu och med den ekonomiska utveckling vi har är underlaget bra för beslutet. De första två satsningarna måste väl Karin Pilsäter också räkna in i budgeten. Det är 500 miljoner nästa år och 1 miljard ytterligare året därpå.

Anf. 109 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Jag är verkligen ingen pessimist om den allmänna utvecklingen. Jag är också ganska optimistisk att vi kan få ett regeringskifte som skulle innebära att vi får en politik där människor själva får bestämma lite mer.

Jag vill bara påpeka att under den regim som vi har just nu, och som ni är en del i, har pengarna försvunnit mellan vår och höst. Det är inte någon garanti förrän klubban har fallit att det verkligen finns några pengar ens i närtid. Det som ligger längre fram har vi inte sett så särskilt mycket av.

Det skulle vara intressant om Gunnar Goude lite kunde kommentera min invändning mot att man måste vara kommunalt anställd för att vara

förälder och hur ni ser på uppdelningen mellan stat och kommun när det gäller transfereringar och verksamheter.

Jag tycker att det är ganska viktigt att kommunerna försöker göra det som är deras huvuduppgift. Där finns många stora brister och många stora utmaningar. Att dessutom föra in en statlig uppgift i den kommunala verksamheten och sedan föra över det kommunala ansvaret för detaljutformning av barnomsorgen till den statliga verksamheten är sannligen inte någon väg att få vare sig verksamheter eller transfereringar att fungera bättre för de enskilda människorna.

Det är en ganska viktig fråga i det här sammanhanget. Vi ser på punkt efter punkt att man från er sida vill att riksdagen ska fatta en lång rad detaljbeslut om sådana frågor som är ett kommunalt ansvar. Där har staten i stället – som i det här fallet med marginaleffekter för låginkomsttagare – ett eget ansvar. Staten borde ta tag i de frågorna och hjälpa alla småbarnsföräldrar med låga inkomster att kunna ta sig ur den fattigdomsfälla som de i dag befinner sig i genom att förändra på den statliga nivån.

Anf. 110 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Först till frågan om det kommunala självbestämmandet. Det är inte så att vi inte vill försvara den kommunala självbestämmanderätten. Det har tydligt framgått att vi där har ett problem.

Vi är naturligtvis beredda att diskutera alternativa förslag som gör det möjligt för föräldrar att vara hemma med barnen när de är små. Vi har deklarerat det. Vi har sagt att vi vill ha en diskussion. Vi har haft inledande samtal på partiledarnivå med de borgerliga partierna om just den frågan. Det vore inte alls särskilt lockande för mig att stänga den dörren. Visst kan vi titta på de förslagen.

Jag ser en risk med det förslag som nu ligger gemensamt från de borgerliga partierna. Det ligger alldeles för nära det moderata förslaget. Jag kan mycket väl tänka mig att det finns möjlighet att komma fram till en lösning när vi nu har tappat chansen att få igenom det som fanns förra veckan. Då hade vi haft en bra början och sedan kunnat fortsätta att diskutera hur det skulle utveckla sig framöver i samhället.

När det gäller frågan om att vara anställd i kommunen är det inte själva anställningen eller kommunens makt som är poängen. Poängen är att man går in i ett system som redan är i fullt bruk. Man kan vara kommunal dagbarnvårdare för andras barn. Man kan också vara kommunal dagbarnvårdare för eget barn om man också har andra barn. Det är alltså ett mycket litet steg. Det innebär klara fördelar i socialförsäkringssystemet för dem som väljer att vara hemma med barnen, även om man får räkna pensionspoäng.

Välkommen! Vi diskuterar gärna förslag också i fortsättningen. Mandatperioden är inte slut än.

Anf. 111 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s):

Fru talman! Vi har många gånger i denna kammare diskuterat kvaliteten och likvärdigheten i det svenska utbildningssystemet. Från samtliga partier har det då förts fram att ju tidigare vi kan möta barnen, desto bättre villkor kommer de sedan att ha under sina framtida studier. De kommer också att ha bättre villkor att kunna klara sina resultat och kunna

nå de mål som vi har satt upp. Riksdagen har i dag en unik möjlighet att verkligen se till att vi ger detta till alla barn.

Vi diskuterar i dag ett mycket viktigt steg i svensk utbildningspolitik, ett steg som innebär att vi ger möjligheten till alla barn från alla familjer att tidigt få en förskola med hög, god pedagogisk kvalitet. Men vi ger också möjligheten till föräldrarna att själva välja när och var de vill ha den här möjligheten.

Låt mig därför få inleda debatten med barnens perspektiv genom att prata om tre olika barn som nu alla är ett år.

Först har vi Oskar. Han har just tagit sina första steg i livet. Han bor i en familj med mamma och pappa. Pappa jobbar som försäkringstjänsteman, och mamma jobbar halvtid inom äldreomsorgen. Han är nu hemma med mamma, men pappa tänker vara hemma i början på året strax innan Oskar börjar i förskolan.

Sedan har vi Zalah. Hon är ett hett efterlängtat barn, med tre äldre bröder. Mamman har varit hemma med barnen sedan de flydde från Bosnien. Pappan är glad eftersom han precis har fått jobb på en elfirma där han kan utnyttja sina kunskaper som han har fått som utbildad elingenjör.

Till sist har vi Klara. Hon föddes sex veckor för tidigt och är liten för sin ålder. Hon bor i en lägenhet med sin unga mamma. Pappan är också ung, och det är redan slut mellan honom och Klaras mamma.

Vad kommer då den proposition som vi just nu diskuterar att betyda för dessa barn? Om vi börjar med Oskar kommer familjen att få en rejäl sänkning av sina daghemsavgifter. Den sänkningen behöver de, för under 90-talet har barnfamiljernas ekonomiska standard generellt sett sjunkit, och samtidigt har avgifterna rusat i höjden. Barnfamiljerna är den grupp som haft den mest negativa inkomstutvecklingen av alla grupper.

En rejäl sänkning av barnomsorgsavgifterna kan också komma att påverka födelsetalen. Enligt Kommittén för välfärdsbokslutet finns det mycket som talar för att barnafödandet alltmer blivit en resursfråga under 90-talet. Det har aldrig i modern tid varit så stora skillnader i barnafödande mellan olika grupper som i dag. Under senare år har det främst varit välutbildade kvinnor med en stark förankring på arbetsmarknaden och med stabila inkomster som har fött barn.

En sänkning av avgifterna skulle för Oskars familj kunna innebära att hans mamma väljer att arbeta mer. Det hon tjänar mer försvinner inte i högre avgifter, och därmed blir det mer lönsamt att arbeta. Men den sänkta avgiften kanske innebär att Oskars pappa inte tackar ja till frivilligt övertidsarbete utan i stället ägnar mer tid åt sin familj. De kanske också planerar att skaffa ytterligare barn.

Vad händer för Zalah? När reformen är fullt utbyggd kommer hennes två bröder att få vara med i förskolans verksamhet trots att mamma är hemma enligt föräldraförsäkringen. Det är viktigt för dem, eftersom de därmed får möjlighet att tidigt lägga grunden för det svenska språket. För Zalah innebär det att hon får mamma för sig själv några timmar om dagen och för mamma tid att fundera på sig själv och sin framtid, att kanske börja jobba eller skaffa sig en utbildning. Det kommer i så fall att både förbättra familjens ekonomi och framför allt öka kontakterna med det omgivande samhället. När reformen är fullt utbyggd kommer två av

barnen att få ytterligare sänkningar av avgiften, eftersom de då omfattas av allmän förskola.

Vad betyder då förslaget för lilla Klara? Klaras mamma tillhör den fjärdedel av de ensamstående som lever under socialbidragsnormen. Hon tillhör den grupp ensamstående med barn som under 90-talet fått en rejäl inkomstförsäkring med 8 %. Nu bor Klara och hennes mamma i en av de kommuner som nekar förskola om barnets föräldrar är arbetslösa. Att Klara utestängs från förskolan begränsar naturligtvis mammas möjlighet att söka jobb. Att vara utestängd från arbetsmarknaden innebär för henne ett socialt utanförskap med väldigt få kontakter med andra vuxna. Det drabbar Klara. Utan jobb lyckas inte heller mamma i framtiden att ge Klara den standard som hon vill ge. Samtidigt skulle ett relativt lågavlönat jobb leda till minskade bidrag men däremot ökade avgifter inom barnomsorgen. Maxtaxan blir därmed ett sätt att undvika att Klaras mamma hamnar i en fattigdomsfälla, där passiviteten blir ett mer lockande alternativ.

Alla tre barnen kommer dessutom, om de bor i kommuner som inför maxtaxa, att möta en förskola där staten har tagit ett visst ansvar för att åstadkomma personalförstärkningar och kompetenshöjning bland personalen.

Låt mig sammanfatta. Det förslag som vi nu diskuterar är bra för alla barn. Det innebär att vi inte längre utestänger barn från förskolans verksamhet. Det innebär att vi reducerar avgifterna, vilket också leder till ökad tillgänglighet. Det innebär att de barn som behöver stöd tidigt i livet får det.

Här måste jag påpeka att flera av de borgerliga företrädarna i debatten har sagt att denna proposition och detta betänkande inte gäller för alla. Man har valt att peka på att de endast gäller för den offentliga och kommunala verksamheten. Men läs då propositionen på s. 21 och s. 28, som är mycket tydlig om att den omfattar alla, även den enskilda verksamheten och olika former av omsorg. Det är verkligen en valfrihet i reformen. Den är offentlig, enskild och omfattar alla former av omsorg.

Är det då bara en politisk nyck att säga att vi ska ha den här förskolan för alla barn? Nej, forskningen visar att barn som tagit del av förskolans verksamhet har varit bättre på verbala prov och mer kompetenta i läsning, skrivning och räkning när de bedömdes av sina lärare i slutet av år 1. Men de har också lättare att anpassa sig till kamrater och skola. De har alltså större förutsättningar att nå skolans mål, men kanske också – vilket är lika viktigt – att må bra som människa och att kunna fungera tillsammans med andra. Såväl deras familj som förskolan har gett dem den här möjligheten.

De förändringar som vi föreslår i denna proposition för också det goda med sig att föräldrarna har möjlighet att flytta utan att behöva fundera på vad det medför när det gäller avgifter inom barnomsorgen. Vi vet i dag att skillnaderna är oerhört stora. Vi ser det också som en förmån för föräldrarna att inte behöva grubbla över om det skulle bli hindret när de står inför möjligheten att kanske få ett nytt arbete eller att byta bostadsort.

Var står då de borgerliga partierna? När jag har lyssnat här har jag fått en splittrad bild, även om de utåt sett vill säga att de är enade.

När jag lyssnar till moderaterna säger de nej till maxtaxa, nej till den allmänna förskolan, nej till att barn vars föräldrar är arbetslösa ska ha rätt till förskola och nej till barn som har fått ett syskon och som vill vara kvar på förskolan.

Kristdemokraterna säger nej till maxtaxan, nej till den allmänna förskolan, nej till möjligheten för barn vars föräldrar är arbetslösa att vara kvar i förskolan och nej om man har fått ett syskon att vara i förskolan.

Med Folkpartiet är det lite annorlunda. Socialdemokraterna och Folkpartiet har alltid stått varandra nära när det gäller barnomsorgens utbyggnad och kvalitet. Reformen har kunnat tas i bred enighet här i riksdagen. Att vi i dag har en barnomsorg som internationellt sett är ett föredöme – vi har dock fått ett högsta betyg av OECD, Konsumentverket har pekat på det, föräldrarna har ett stort förtroende för den och den omfattar 75 % av alla barn – är ju ett resultat av den här politiken.

Karin Pilsäter redovisade sin morgon och hur det såg ut hemma i hennes familj. Jag kan då gå tillbaka till när jag var småbarnsförälder och min Henrik gick på dagis i vår kommun. Det är länge sedan – han är 28 år i dag. Vad var det vi diskuterade på våra föräldramöten? Jo, då diskuterade vi kvaliteten och utvecklingen inom vår förskola. Vi diskuterade däremot inte avgifterna. Då var det många kommuner som hade enhets- taxa, och om man inte hade det var det inte så stora skillnader.

I dag när jag lyssnar till de ungdomar som nu har sina barn på dagis är avgifterna den stora huvudfrågan. Man är bekymrad och ledsen över hur utvecklingen har varit. Man säger att det kostar för mycket pengar och att det har blivit jättestora skillnader.

Här har vi alltså ett 20-årsperspektiv. För 20 år sedan kunde jag aldrig tänka mig att vi skulle behöva diskutera avgifterna inom barnomsorgen i Sveriges riksdag. Då var vi alla överens om att kvalitet givetvis handlade om verksamheten och om personalen där men också om detta med tillgänglighet för alla.

Nu kan vi konstatera – och Skolverket kan konstatera och OECD konstaterar – att den stora bristen i dag egentligen är just att avgifterna skenat i höjden. Dessutom är det stora skillnader mellan kommunerna och mellan vad familjerna ska betala.

Men ska vi då, Karin Pilsäter, stå passiva? Vi har ju nu ett 20-årsperspektiv. Kan vi se någon tendens till att kommunerna kommer att stoppa den här utvecklingen eller ska vi bara låta den fortgå? Jag är inte beredd att låta den fortgå. Här måste det bli ett stopp. Vi måste ge den möjlighet som jag fick för 20 år sedan då min Henrik var på dagis.

En kritik som också har förts fram här från samtliga borgerliga partier gäller det här med tvingandet. Man säger att nu tvingas alla använda den kommunala omsorgen men så är det inte. Intresset för och viljan att ha sina barn inom förskolan fanns ju långt innan vi började diskutera maxtaxan. Vad vi nu gör är helt enkelt att vi reglerar detta med tak. Vi säger hur mycket var och en ska betala. Det är alltså inte en tvingande reform. Den har funnits och folk vill ha den. Man är nöjd.

Sedan säger man att föräldrar vill vara hemma, att man inte vill arbeta. Men nu har vi för första gången en ordentlig nationell studie som Skolverket har genomfört. Man har gått ut och frågat föräldrar om deras syn på barnomsorgen och förskolan. Svaret är att 90 % är nöjda. Av dem som inte var nöjda ville ungefär hälften byta antingen från familjedag-

hem till förskola eller vice versa. Sedan fanns det ett mycket litet fåtal som ville vara hemma med sina barn, faktiskt bara 4 ½ %.

När jag lyssnar på debatten här verkar det vara en mängd föräldrar som säger att de vill vara hemma. De fick alltså möjlighet att svara och de vill inte vara hemma. Däremot vill de givetvis ha rimliga villkor. När de är på jobbet vill de självfallet kunna känna sig trygga. Det vill kunna känna att ungarna har det bra, vare sig de är hos sin dagmamma eller på sin förskola.

När vi gick till val tog vi upp maxtaxan som en oerhört viktig fråga. I dag har vi kommit dithän att riksdagen senare i dag, eller kanske i morgon, ska fatta beslut. Precis som jag inledningsvis sade tycker jag att detta är ett viktigt steg för svensk utbildningspolitik. För mig är detta en utbildningsreform. Vi ger här en möjlighet. Däremot är det upp till varje förälder att själv välja när och var man vill ha sitt barn i förskolan. Ingen ska kunna stängas ute enbart därför att man inte har råd. Därmed har vi tagit ett steg som jag ansett vara så viktigt – något som vi har drivit i många andra debatter. Ju tidigare vi möter barnen, desto bättre villkor kan vi ge dem i deras fortsatta skolgång.

Anf. 112 CHRIS HEISTER (m) replik:

Fru talman! Låt mig först upprepa den fråga som jag i mitt huvudansförande ställde till statsrådet Wärnersson: Varför vågar ni socialdemokrater inte ha den respekten för era medmänniskor att ni låter dem välja barnomsorg för sina barn? Detta är ju det grundläggande som det här handlar om.

Låt mig också inledningsvis, som svar på de frågor som Ingegerd Wärnersson ställde, säga: Ja, vi är *för* en förskola, också för fyra- och femåringar, men vi vill ha tydligare pedagogiska ambitioner än de som regeringen för fram. Det är just därför att utbildning är så viktigt som vi vill ha en utbyggd barnskola. Vi tycker att det är viktigt att arbetslösa och föräldralediga ska få möjlighet att låta sina barn vara kvar i förskoleverksamheten. Dock tycker vi att det är en kommunal fråga som ska lösas på kommunal nivå.

Slutligen gäller det maxtaxan. Ja, Ingegerd Wärnersson, den är vi emot, för den är orättvis. Den omfattar inte alla barn. Enda sättet att omfatta alla barn vad gäller ert förslag är att föräldrarna gör det som ni säger att de ska göra. Det är ju det enda sättet för dem att komma i åtnjutande av det offentliga stödet.

Ingegerd Wärnersson säger att barnfamiljerna har en svår ekonomisk situation. Ja, så är det. Med de skatter som svenska barnfamiljer betalar – världens högsta skatter – är marginalerna väldigt små. Lönen räcker oftast inte månaden ut. Om det är så att man då styr genom att på det här sättet föra över pengar för att sänka avgifterna har inte svenska barnfamiljer särskilt stora valmöjligheter, Ingegerd Wärnersson, utan de får välja det som ni bestämmer och det som ni tycker är bra.

För vår del handlar det om att skapa valfrihet för barnfamiljerna. Vårt förslag omfattar alla och ger alla barnfamiljer möjlighet att välja den barnomsorg som passar barnen bäst – kanske vara hemma, kanske vara på dagis eller kanske någonting annat.

Anf. 113 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Nej, Chris Heister, ert förslag omfattar inte alla barn. Ni säger ju nej till allmän förskola för alla fyra- och femåringar. Ni säger att det är ett kommunalt ansvar och då har ni ju sagt: Åh, vi tycker att det är så bra men någon annan får fatta beslutet.

Ni vågar inte i denna kammare säga att alla fyra- och femåringar ska ha rätt till allmän förskola. Vad Chris Heister påstår är alltså fel. Det är lögn. Vilka barn pratar för övrigt Chris Heister om?

Låt mig redovisa statistik. 11 % av de barn som är hemma är hemma med en föräldraledig förälder. De ges nu en möjlighet att gå till förskolan. 3 % av de barn som är hemma är hemma med en arbetslös förälder. De ges nu möjlighet att gå till förskolan. 3 % av de barn som är hemma är hemma med barnflicka eller släkting. 1 % av de barn som är hemma är hemma med en hemarbetande förälder. Det är alltså 1 % som har valt att *vara hemma*.

Vilka är då alla de där barnen som beskrivs? Det verkar ju vara väldigt många procent som Chris Heister talar om. Och vilka är då alla de barn som ni här vill ge en möjlighet?

Anf. 114 CHRIS HEISTER (m) replik:

Fru talman! Vi har större ambitioner än regeringen när det gäller den pedagogiska verksamheten i förskolan. Det är därför som vi vill se möjligheter för kommunerna att bygga ut till en barnskola med en tydligare pedagogisk profil jämfört med det som regeringen föreslår. Detta är viktigt för oss.

När det gäller detta med alla barn, Ingegerd Wärnersson, måste jag säga att det är helt fantastiskt att höra regeringen försöka så att säga skruva till det och säga att det här omfattar alla barn. Ja, men den enda förutsättningen – som jag tidigare sagt – för att alla barn ska omfattas är att man bestämmer som ni vill. Svara nu, Ingegerd Wärnersson, på följande frågor: Varför vågar ni inte låta föräldrarna själva bestämma hur barnen ska tas om hand? Varför har ni inte den respekten för medmänskorna?

Vi har lagt fram ett förslag som innebär sänkta avgifter för dem som har kommunalt finansierad barnomsorg men vi ger också alla andra möjlighet att få del av det offentliga stödet. Här har det gjorts jämförelser.

I juni gjordes i Dagens Nyheter en jämförelse mellan vårt borgerliga förslag och ert förslag. I praktiskt taget alla kommuner var vårt förslag bättre än regeringens förslag. Vårt förslag gav mer, dvs. lägre kostnader för den kommunala barnomsorgen än som i dag är fallet – också i relation till regeringens maxtaxa.

Privatekonomen Viveka Hirdman-Ryrberg kommenterade de två förslagen och sade att det är svårt att jämföra, för det är olika barnomsorgsavgifter i olika kommuner. I den ena kommunen kan det vara lite bättre med det borgerliga förslaget, i andra med socialdemokraternas. Men oftast är det bättre med vårt.

Sedan säger Viveka Hirdman-Ryrberg: ”Personligen tycker jag att det borgerliga förslaget är mer flexibelt och ger föräldrarna friare möjligheter att ordna olika barnomsorgslösningar.”

Det är precis vad det handlar om. Låt alltså föräldrarna få bestämma om barnomsorgen så att de finner den lösning som passar barnen bäst, för

det vet inte Ingegerd Wärnersson. Hon kan inte vara styvmor till alla svenska förskolebarn. Låt alltså föräldrarna få utöva sitt föräldraskap och ta ansvar för sina egna barn!

Anf. 115 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har absolut inte någon ambition att vara styvmor till alla barn. Min ambition är att lägga fram en proposition som ger en möjlighet för alla barn.

Jag upprepar igen: Läs s. 28 och s. 21 i propositionen. Där står det klart och tydligt att alla föräldrar kan välja precis den form av barnomsorg de vill ha i offentlig verksamhet, i enskild verksamhet. Den kan vara olika utformad. Man har den valfriheten. Jag förstår fortfarande inte vilken valfrihet det är Chris Heister önskar.

Det propositionen handlar om är avgifterna. Det förslag som nu ligger i den gemensamma reservationen är på 40 000 kr. Skulle det läggas ut på fem år har föräldrar ungefär 660 kr i månaden. Men om kommunerna vet att varje förälder har 660 kr mer i månaden, vad kommer man att göra? Kommer man att säga: Det var väl bra, då får ni förvalta det? Nej, det tror jag inte. Då ser man ju en möjlighet igen att låta avgifterna gå upp. Om jag den ena dagen får ett barnkonto kan jag vara säker på att det nästa dag försvinner i en avgiftshöjning. Då befinner sig föräldrarna precis där de står i dag.

Avsikten med den här propositionen är just att se till att det inte ska bli avgiftens nivå som avgör om jag vill ha barnomsorg, oavsett om den är offentlig eller om den drivs i enskild regi.

Anf. 116 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det har upprepats några gånger nu vad kristdemokraterna vill när det gäller allmän förskola och plats i förskola för barn till arbetslösa föräldrar och barn som får syskon. Därför känns det viktigt att jag får tala om att vi inte har sagt nej, som Ingegerd Wärnersson påstår. Vi tycker att det är en kommunal angelägenhet helt enkelt därför att det ser så olika ut. I vissa kommuner bor man nära varandra, man har uppbyggda nätverk. Man har inte samma behov som man kanske har i en förort till en storstad. Därför går det att göra lite olika kommunerna emellan. Men vi har inte sagt nej till detta.

Det var ju tre solskenshistorier om Oskar, Zalah och Klara som skolministern drog fram här. Jag ska hålla mig till Klara som var lite för tidigt född och kanske får lite problem med anledning av det. Mamma kanske tycker att hon behöver vara nära Klara lite längre än man behöver med barn som inte är för tidigt födda. Vårt förslag innebär för mamman, om hon jobbar halvtid, även om hon också skulle ha en fyraåring, att hon får 2 000 kr över i månaden. Med Ingegerd Wärnerssons förslag får hon 240 kr. Det är en väsentlig skillnad.

Sedan drog Ingegerd Wärnersson fram ett antal siffror. Det var väl från Skolverket, om jag inte minns fel. Vi kan naturligtvis slå varandra i huvudet med olika undersökningar. Det finns ju många som man skulle kunna dra fram. Jag skulle gärna vilja gå tillbaka till den lilla korta tid när det fanns någonting som hette vårdnadsbidrag. Det var utformat på ett sätt som jag inte skulle vilja utforma det i dag. Man fick nämligen välja antingen det eller dagisplats. Jag vill ha större frihet. Men det var en

kompromiss. Den var utformad på det sättet. 70 %, Ingegerd Wärnersson, inte bara sade att man ville utan valde att ta ut vårdnadsbidraget i någon form i stället för att välja en dagisplats. Där har vi de rätta siffrorna.

Prot. 2000/01:32
23 november

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Anf. 117 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Inger Davidson beskriver hur det kan se ut i våra olika regioner och att skillnaderna är stora. Det håller jag med om, och det är precis det vi har skrivit i propositionen. Vi har påpekat att det är upp till kommunen att själv bestämma hur man vill hantera den allmänna förskolan för fyra- och femåringar just eftersom det är så olika förutsättningar. Det beror på hur långt det är till förskolan eller hur nära man bor, precis det som Inger Davidson redovisar. Därför har vi inte sagt hur det ska utformas.

Det vi nu gör är att ge möjligheter och pengar till kommunerna att verkligen genomföra förskola för fyra- och femåringar. Men vi säger inte hur.

Det är det som skiljer oss åt. Vi vill ta det nationella ansvaret. Vi vill härifrån, i riksdagen, säga att vi tycker att det är viktigt. Vi säger också att ingen får utestängas.

Det har blivit populärt att läsa brev. Jag tänker bidra med ett, jag också. Det är några rader som jag har fått från en mamma i Kalix. Hon skriver:

Jag vågar inte berätta för min pojke som är fem år att jag kanske blir arbetslös och att han inte får gå på dagis då. Han skulle aldrig förstå. Man skäms inför sina barn.

Nu är vi tydligen överens om att det här är viktigt. Men varför vågar Inger Davidson och hennes parti inte ta ställning till det här och säga att man ser bristerna? Det är många barn som inte har möjlighet, oavsett vad man tycker om kommunalt självstyre. Det är därför jag säger att detta är en utbildningsreform. Jag vet att Inger Davidson har en bra kunskap om elever och elevers situation i skolan. Det har vi diskuterat många gånger. Jag vet också att Inger Davidson också har påpekat vikten av byte för barn så tidigt som möjligt.

Varför är ni inte beredda att ta det ställningstagandet här i riksdagen? I stället säger ni att det är upp till kommunerna att bestämma om den lilla killen och den lilla tjejen får gå hemma när mamma är arbetslös.

Anf. 118 INGER DAVIDSON (kd) replik:

Fru talman! Det beror möjligen på att vi litar på våra kommunala politiker. Man måste väl själv ändå få avgöra det på kommunal nivå.

Jag vill gärna ha en kommentar, Ingegerd Wärnersson, till de siffror som handlar om vårdnadsbidraget. Varför tror Ingegerd Wärnersson att 70 % av föräldrarna valde någonting annat för sina små barn när de fick chansen? Det handlar bara om de minsta barnen nu.

Sedan vill jag ta upp en annan fråga som inte är direkt ideologisk men som jag tog upp med Eva Johansson och inte fick något svar på. Det handlar om finansieringen. Kommunförbundet där Illmar Reepalu, socialdemokrat, sitter som ordförande har gått ut mycket starkt och talat om underfinansiering i beslutet om maxtaxa. Många kommuner kommer att drabbas hårt eftersom de måste räkna med att lägga till ett antal miljoner.

För Stockholms del har man räknat med att det är ungefär 600 miljoner som det kommer att kosta förutom den finansiering som staten står för. Det är naturligtvis stor risk för att det går ut över andra verksamheter.

Vilka verksamheter föreslår Ingegerd Wärnersson här i Stockholm där vi har så många andra behov?

Anf. 119 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Vi kan säkert ha en ständig debatt om var det nationella och det kommunala ansvaret ligger. Eftersom jag själv under många år har varit kommunpolitiker – under fler år än jag har varit i riksdagen eller varit statsråd – vet jag att det här är en svår balansgång. I positionen som statsråd har jag dock – det gäller såväl förskola som skola – att alltid fundera över det hela i ett barnperspektiv. Min inriktning måste vara barnets möjligheter.

Ibland kan den som befinner sig i en kommun känna sig lite stött av att jag sätter barnet före frågan om ifall ansvaret ska ligga på kommunal eller nationell nivå. Här kan vi konstatera att skillnaderna är stora. Och då är vi beredda att göra förändringar. Men fortfarande är det ju så att vi ser till att det finns en möjlighet. Frihet för föräldrar att välja finns det fortfarande.

Så till beräkningar av maxtaxan. Det fanns från början olika beräkningar, de från Kommunförbundet och de som hade presenterats på departementet. I dag när vi tittar på det har vi inte stora skillnader mellan våra beräkningar. Men på s. 41 i propositionen står det tydligt och klart angivet att regeringen är beredd att återkomma om det visar sig att kostnaderna för kommunerna skulle höjas avsevärt. Vi har tagit det ansvaret, och vi kommer att fullfölja det.

En del är de 500 miljoner som nu årligen kommer att avsättas till kommunerna. Det är just för att vi kan se att i vissa kommuner kommer antagligen antalet barn att öka. Då måste vi ha mer personal. Vi måste se till att vi har en god kvalitet, en möjlighet till kompetensutveckling. Och då finns de 500 miljonerna. Men återigen: Vi återkommer om det skulle visa sig att kostnaderna blir avsevärt högre. Det har stått i propositionen. Det är det som vi kommer att fatta beslut om.

Anf. 120 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! I mitt anförande ställde jag frågan till statsrådet Ingegerd Wärnersson om varför ni är så rädda att överlåta åt föräldrar att bestämma över sina egna barn. Jag vill påstå att regeringens förslag centraldirigerar både enskilda familjer och kommuner. Den centraldirigeringen vill vi från Centerpartiet inte ha.

Jag är också övertygad om att det här görs medvetet. Det är en socialistisk barnomsorgspolitik. Jag skulle vilja ha ett tydligt svar på frågan varför regeringen är så rädd för att låta föräldrarna i realiteten bestämma över sina egna barn.

Den andra frågan handlar om jämställdheten. I 30 år har Sverige jobbat med samma modell, att alla ska vara lika värda. Jämställdheten har dock inte blivit så mycket bättre. Då är min fråga: Varför kan inte regeringen lyssna på de argument som talar för att en ökad grad av flexibla lösningar skulle kunna leda till en reellt sett förbättrad jämställdhet?

Anf. 121 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Meddebattörerna väcker samma fråga hela tiden, så då får jag väl upprepa samma svar. Jag kan inte se vad det är i denna proposition som hindrar föräldrarna från att ha en valfrihet. Däremot kan jag klart och tydligt se att 40 000 kr inte innebär någon valfrihet.

Jag har försökt att läsa alla handlingar som finns, och jag undrar: När ska dessa pengar fördelas? Jag har fått det beskrivet att man kanske inte får ta ut 20 000 kr under det första året osv., men om pengarna fördelas över de år som det står om i propositionen handlar det om ca 660 kr i månaden. Vad kan man göra för 660 kr i månaden? Ja, man kan inbjuda kommunerna till att höja avgiften.

Frågan måste alltså gå tillbaka till Centerpartiet. Vad är det då för valfrihet som ni talar om? Valfrihet när det gäller barnomsorgen, att välja på vilket sätt den ska utövas på eller vem som ska vara huvudman, framgår tydligt av propositionen. Eller menar Centerpartiet att tanken är att en pappa – om det nu är en jämställdhetsfråga – för 40 000 kr under fem år kan förändra sin situation på ett påtagligt sätt?

Propositionen öppnar för att man kan arbeta mer, men att man kan också arbeta mindre i förhållande till i vilket skede man befinner sig. Jag förstår inte skillnaden. Min fråga går tillbaka till Centerpartiet: Vad är det då för valfrihet som ni efterlyser?

Anf. 122 KENNETH JOHANSSON (c) replik:

Fru talman! Statsrådet Ingegerd Wärnersson svarade inte på min fråga varför man är rädd för att låta föräldrarna bestämma. Det alternativ som vi från fyra partier har presenterat innebär att det ska införas ett barnomsorgskonto som man som förälder ska kunna använda på det sätt som man finner lämpligt. Vill man använda det för att köpa barnomsorg är det en lösning. Vill man gå ned i arbetstid är det också en lösning. Vill man i praktiken förlänga sin föräldraförsäkring är det en annan lösning.

Vi anser att det är ingen annan än föräldrarna tillsammans med barnen som kan avgöra vilken som är den bästa modellen. Det är så, Ingegerd Wärnersson, att regeringens förslag innebär att man ställer ett antal barnfamiljer utanför samhällets subventioner. De som utnyttjar barnomsorg i någon form får del av dem, större subventioner till dem som har de högsta inkomsterna, mindre till dem som har de lägsta inkomsterna. Men det finns också en inte alltför liten grupp som kommer att stå helt utanför samhällets subventioner. Från min utgångspunkt är det helt otillständigt.

När det gäller jämställdheten är det mycket angeläget att det blir en reell jämställdhet mellan män och kvinnor. Med vårt förslag har vi redovisat flexibla lösningar som möjliggör olika kombinationer och som tar den hänsynen på ett helt annat sätt än det arbete som hittills har bedrivits och som tyvärr inte har gett särskilt mycket resultat.

Anf. 123 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har förstått att andemeningen med det här kontot är att man ska förlänga föräldraförsäkringen med 40 000 kr under fem år. Det betyder att den förlängs med 8 000 kr om året. Var är det för realistisk valfrihet? Hur många föräldrar har med den summan råd att stanna hemma en längre tid med sina barn?

Jag har respekt för att man kan säga nej till maxtaxan som sådan. Men jag tycker inte att det alternativ som de borgerliga partierna har presenterat är hållbart. Jag ser alltså inte någon tydlig valfrihet, för det är en valfrihet i ord som inte kan överföras till konkret verklighet. Pengarna räcker helt enkelt inte. Ni har samma inställning som ni hade när vi en gång diskuterade vårdnadsbidraget.

Jag har full respekt för den förälder som skulle vilja vara hemma i många månader. Därför är det bra att vi i dag kan föra in ytterligare en pappamånad i den totala föräldraförsäkringen. Jag tycker att det är bra, och jag förstår det. Men säg inte att 40 000 kr under fem år innebär en valfrihet, för det håller inte ekonomiskt.

Vi genomför nu den här reformen. Vi kan se skillnaden mellan dem som i dag har en hög inkomst i förhållande till dem som har en låg inkomst. När jag gick 20 år tillbaka i tiden var det precis det jag menade, att då diskuterade vi inte detta. Om reformen får verka ett antal år framöver kommer inte diskussionen att handla om att det var de som tjänade mest som vann på den. Då kommer man att se efter hur det ser ut i det läget och fråga sig vad det är som gäller. Det är precis det som är avsikten med reformen. Vi vill inte ha några galopperande avgifter.

Dessutom kan vi konstatera att kommunerna har höjt avgifterna samtidigt som kvaliteten har försämrats. Vi vet att det i dag är fler barn i barngrupperna och att det är mindre personal. Det är detta som jag vill komma åt. Jag vill att det ska komma in mer personal, att kvaliteten ska bli bättre och detta till en lägre kostnad.

Anf. 124 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Vi är några stycken som har väntat på att regeringen ska komma med ytterligare en nationell handlingsplan, en handlingsplan för ökat barnafödande.

Jag tror att ni är inne på helt fel tankebanor när det gäller vad som kan få vanliga barnfamiljer att känna en trygghet i vardagen, ekonomisk trygghet, praktisk trygghet och självbestämmande som medger att man kan ha så många barn som man själv vill ha, oavsett hur många det är. Jag tycker att det är otroligt allvarligt. Det har blivit en klassfråga att kunna ha många barn.

Problemet med ert förslag är ju att det snarare förstärker klassklyftorna. De som får den kraftiga ekonomiska förbättringen är de som redan har höga löner och är väletablerade på arbetsmarknaden medan Klaras mamma – som statsrådet talade om – får väldigt lite.

Det är jättebra att ni inför en allmän förskola. Vi är helt för det. Vi har i själva verket försökt att driva regeringen framför oss i den frågan. Men vad vi talar om nu gäller ju de ekonomiska frågorna och valfriheten.

Ingegerd Wärnersson talade om hur det var för 28 år sedan. Det är väldigt annorlunda nu. I dag är barnomsorgen väl utbyggd. Jag är säker på att om Ingegerd Wärnersson för 28 år sedan talade med de föräldrar som inte hade någon daghemsplats – vilket ju var merparten – var nog diskussionen en helt annan. I dag är barnomsorgen fullt utbyggd, men vi ser en annan utveckling framför oss än vad ni gör, nämligen att man också ska kunna få den barnomsorg som passar en själv, som man är trygg med, som man tror på och som passar ens barn.

Ingegerd Wärnersson talar här hela tiden om att det är full valfrihet, men det är det inte. Ingegerd Wärnersson talar ju som om det vore valfrihet i barnomsorgen i dag. Den försämras inte med den här reformen, men med vårt förslag förbättras den genom att de kommunala pengarna följer med barnet till den barnomsorg som föräldrarna själva önskar, och det kan vara någonting helt annat.

Jag vill ställa frågan: Varför är ni misstänksamma mot era egna kommunalpolitiker eftersom ni tror att de kommer att höja avgiften? Beror det på att era kommunalpolitiker i dag i många fall stänger barnen ute från allmän förskola när de får syskon eller när föräldrarna blir arbetslösa?

Anf. 125 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Min fråga till Karin Pilsäter var: Var det bättre på den tiden när min Henrik gick på dagis än vad det är i dag? Var det bra att kommunerna då hade enhetstaxor eller taxor som låg på en låg nivå? Det var den frågan som jag ställde.

Att vi i dag för debatten beror ju på att det är en skenande avgiftshöjning. Kan Karin Pilsäter verkligen säga att hon tycker att det är en bra utveckling? När min Henrik gick på dagis hade vi inte så många daghem i Båstads kommun. Men vi hade väldigt många dagmammor. Man kunde få sin omsorg. Jag behövde inte köa på den tiden. Jag behövde inte fundera över vad det skulle kosta att ha min Henrik där. Jag var en ensamstående mamma då. Jag hade inga höga inkomster.

Men när jag ser precis samma mamma i dag så är skillnaderna väldigt stora. Det är ju det vi vill komma åt. Det handlar om att vi har fått en utveckling som inte stämmer med den kvalitet och det innehåll som finns. Jag har inget emot att en avgift höjs oavsett i vilket sammanhang det är om man samtidigt kan visa att skälet är att man vill göra en kvalitetsförbättring, en kvalitetshöjning trots att vi redan ligger på en hög internationell nivå och har ett bra betyg, det måste vi understryka. Men jag vill inte som politiker acceptera att man höjer avgifterna samtidigt som vi vet att barnantalet har ökat i grupperna när vi har haft färre i personalen. Det är inte rimligt för människor. Vi betalar ju för att få något tillbaka. Det är därför som vi vill se till att det blir ett tak så att alla kan känna att man når det goda mål som vi har för förskolan.

Anf. 126 KARIN PILSÄTER (fp) replik:

Fru talman! Jag kan faktiskt inte uttala mig om huruvida det var bättre förr. Vad jag vet är att köerna har varit väldigt långa. Det finns faktiskt fortfarande köer till barnomsorgen. Jag kommer ihåg hur det var på 80-talet. Då var det hundratusentals barn i barnomsorgskön. Det låter väldigt underligt i mina öron att Ingegerd Wärnersson nu på något sätt vill ha det till att barnomsorgen har haft ett gott pedagogiskt innehåll och varit väl utbyggd och att den enda skillnaden i dag mot för 30 år sedan är att taxorna har blivit högre på sina håll.

Om det är så, och det tror jag att det kan vara på enstaka håll, att taxorna är orimligt höga, är det så i den barnomsorgslag som vi borgerliga partier införde, men som Ingegerd Wärnerssons företrädare på 80-talet aldrig mäktade med, att det finns en paragraf som säger att avgifterna ska vara skäliga. Jag är ganska övertygad om att det kunde vara lämpligt att

pröva en och annan kommuns taxor mot den paragrafen. Men det är inte det frågan gäller. Det är inte det ni gör. Det är inte den paragrafen ni riktar in er på; att det finns kommuner som har vissa taxor som är oskäliga. Ni går in över hela systemet. Vad ni inte gör är att ge många fattiga barnfamiljer mer pengar i handen och fler valmöjligheter för egen räkning att kunna forma vardagen efter sina egna liv.

En sak har ju också förändrats över tiden, inte bara när det gäller småbarnsföräldrar utan generellt i samhället. Det är att människor faktiskt har vant sig vid att man kan ställa lite större anspråk på att den service man får ska vara något som man själv gillar. Jag vet att barnomsorgen får väldigt höga kvalitetspoäng. Men varför inte ha lite högre ambitioner och säga att vi ska kunna bli ännu bättre?

Hemma i min kommun, om vi ska prata om sådant, är det jättelång kö till det enda föräldrakooperativa dagis som finns. Den situationen kommer på intet vis att förändras med hjälp av den här propositionen. Det enda som kan ändra den är att det borgerliga förslaget om etableringsfrihet och barnomsorgspong införs. Då kommer alla, inte bara de starka, att kunna välja vilken typ av barnomsorg de tycker passar bäst.

Anf. 127 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att Folkpartiet talar med kluven tunga. Ni har själva lagt fram en motion där ni säger att avgifterna egentligen är för höga. Ni har sagt att nivån bör ligga på 1 200 kr. Det är väldigt liten skillnad mot det förslag som i dag finns i betänkandet. Ni säger att det får vara upp till kommunerna att själva hantera det här. Samtidigt beskriver Karin Pilsäter en situation i sin egen kommun. Hon pekar på en annan brist, där hon tycker att de politiker som sitter och råder stoppar och inte ger möjlighet till en annan verksamhet som jag förstår att Karin Pilsäter vill ha.

Men då är vi där igen. Jag har mina två frågor. Varför, Karin Pilsäter, har ni lagt fram motionen om att kommunerna själva ska få göra det här? Karin Pilsäter säger ju samtidigt att hon inte heller kan lita på kommunpolitikerna och tycka att de är bra. Det är två påståenden som går stick i stäv. Varför då inte ställa upp på det maxtaxeförslag som vi har lagt fram och säga att det är bra och inte säga att det här får varje kommun bestämma själv?

Anf. 128 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Jag tänker koncentrera mitt anförande till förslaget om den allmänna förskolan då Chris Heister ju har pratat om maxtaxan och de ståndpunkter vi har kring den.

Men låt mig ändå få börja med det som skolministern startade med, nämligen påståendet att barnafödandet har att göra med taxor och avgifter. Jag ställer mig tveksam till det. Jag inbillar mig att barnafödande sker när människor känner varandra och älskar varandra. Utifrån kärlek kommer barnen till, inte utifrån avgiften på dagis. Det är min absoluta uppfattning.

Till skillnad från socialdemokratin anser vi moderater att verksamheten i förskolan eller i andra former av skola kan ske på flera olika sätt. Regeringens förslag om allmän förskola får inte vara den enda lösningen. Generellt anser vi att pengarna bör gå till de enskilda familjerna och inte

till kommunen, som sagts här tidigare. Föräldrarna ska sedan kunna lösa frågan om de olika skolformerna på det sätt som de anser bäst.

En modern barnomsorg och förskola eller barnskola borde kunna vara såväl offentlig som privat och ge utrymme för ny pedagogisk utveckling och olika former av tjänster anpassade efter den enskilda familjens behov. Med en mångfald av förskoleformer kan olika verksamheter stimulera varandra och bidra till en utveckling av hela förskoleverksamheten.

Fru talman! Förslaget om allmän förskola kan ses från åtminstone två utgångspunkter. Den ena säger mig att förslaget, som också har påpekats här, måste ses samlat ihop med införandet av maxtaxan och att det i grunden går ut på att forma en barnomsorg, förskola, som hänvisar föräldrarna till *ett* system för barnomsorg. Det handlar om den kommunala eller i vart fall kollektivistiska barnomsorgen med låga avgifter – för höginkomsttagare, märk väl – och tre timmar om dagen för allmän förskola. Det återstår inte många andra alternativ än att placera sina barn i den kommunala förskolan. Andra varianter blir i vart fall väldigt svåra. Regeringen övertar med det här förslaget både kommunens och föräldrarnas val. Staten vet minsann bäst. Och nya potentiella väljargrupper kan möjligen mutas in.

Den andra utgångspunkten kan vara majoritetens uppriktiga vilja att faktiskt förbättra barnens möjligheter inför skolstarten. Problemet med detta är just tanken att enbart mer tid i barnomsorgen och den allmänna förskolan ska lösa grundskolans problem. Så är det naturligtvis inte. Grundskolans problem är långt större än att man kan lita till införande av en allmän förskola som möjligen låter bra till namnet men som innehållsmässigt är mycket tunn. Om regeringen ägnat lika mycket energi åt grundskolans strukturella problem som åt maxtaxa och allmän förskola kanske vi kunde hysa något litet hopp om grundskolan, men tyvärr. Här är regeringen helt handlingsförlamad.

I både regeringens förslag och i betänkandet poängteras att ”den allmänna förskolan inte ska betraktas som ’den pedagogiska delen’ av förskolan medan ambitionerna sänks i övrig förskola när det gäller barns utveckling och lärande”. Förslaget att införa en allmän förskola för alla fyra- och femåringar, frivillig för familjen och avgiftsfri, innehåller inget nytänkande förutom att fyraåringen erbjuds gratis förskola under tre timmar. Något annat kan man i vart fall inte utläsa av vare sig propositionen eller betänkandet.

Både den allmänna förskolan och förskoleverksamheten i övrigt ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn som deltar i den. Leken har stor betydelse liksom barnens lust och nyfikenhet att utforska sin tillvaro. En helhetssyn på barnens förmåga och lust ska prägla tiden i förskolan. Det är utmärkt. Det är självklart att tiden i förskolan ska vara så trygg och bra som möjligt för barnen. För det borgar också den välutbildade personalen i förskolan.

Vad blir då det nya med den allmänna förskolan? Ja, det är svårt att förutse. Betänkandet överlämnar utformningen till kommunerna själva men garanterar en minsta vistelsetid om 525 timmar per år. Det är i stort sett allt. Om kommunerna har högre ambitioner, vilket jag hoppas att de har, så kan man i vart fall inte räkna med några statliga medel som extra dusör. Från ekonomisk utgångspunkt och med vetskapen om att max-

Prot. 2000/01:32
23 november

taxan är kraftigt underfinansierad, som nämnts här, blir det naturligtvis svårt för kommunerna att ytterligare stärka kvaliteten.

Fru talman! Om man ändå för en stund bortser från den ekonomiska verkligheten och bara tittar på den pedagogiska, så blir man inte särskilt mycket klokare av det förslag som föreligger.

Tron är således att de tre timmarna som kallas allmän förskola ska förbättra barnens förutsättningar inför skolstarten. Redan i dag går tre av fyra barn i förskolan. Och för de fyra- och femåringar som gör det, med den pedagogiska personal som finns, blir ju skillnaden helt obefintlig. Jag upprepar: Vad blir det nya pedagogiska innehållet i jämförelse med dagens förskola?

Men majoriteten säger att för barn till arbetslösa och barnlediga blir den allmänna förskolan en verklig injektion. Här får barnen möjlighet att träffa andra barn för lek och trygghet.

Eva Johansson sade i sitt första inlägg, beträffande barn till föräldralediga som var på dagis, att man inte kan kräva att barnen ska uppge sitt eget liv när de får syskon.

Eva Johansson säger alltså att hemmet för barnen är på dagis och inte hemma. Det tycker jag är en märklig utgångspunkt.

Vilka signaler sänder det system som vi nu är på väg att införa egentligen? Jo, att den som är hemmavarande förälder under några korta månader inte förmår stimulera sitt barn och inte duger. Ansvaret för barnens utveckling måste ligga på staten eller på kommunen. Och redan här startar överflyttningen av ansvar från föräldrarna till det allmänna. Till skolstarten är denna förvandling fulländad – föräldrarna ställer krav på skolan för leverans av bra skolresultat och ett bra beteende, skolan klagar uppåt på mer resurser, och skolministern suckar och elevernas resultat försämras.

I betänkandet hävdar majoriteten att den allmänna förskolan ska erbjuda en pedagogisk stimulans och gruppgemenskap som förbättrar barnens möjlighet till lärande och en positiv utveckling.

Det är naturligtvis lovvärt, men varför poängteras då inte den allmänna förskolans pedagogiska nya roll tydligare? Var finns det nya som skiljer sig från dagens förskola?

Om nu inte den allmänna förskolan ska erbjuda något nytt pedagogiskt, vad är det då som säger att eleven som så småningom lämnar grundskolan har uppnått bättre resultat efter att ha gått i detta nya system i förhållande till dagens? Det vore intressant att höra om skolministern har en kommentar till det.

Är det inte så, trots allt, att bara medvetna och fokuserade pedagogiska insatser under hela studietiden kan förbättra resultatet?

Vi moderater avvisar majoritetens förslag därför att vi inser att det inte är någon pedagogisk förändring för merparten av fyra- och femåringarna utan att det bara är ett sätt att göra detta gratis, men också därför att konsekvensen av förslaget, kopplat till maxtaxan, innebär att fler barn tvingas att vara på institution under längre tid än i dag.

Vi är naturligtvis däremot inte motståndare till skolförberedande verksamhet – tvärtom – vi bejakar gärna dem som önskar mer strukturerad verksamhet i linje med förskoleklassen.

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Vi föreslår därför, som framgår av reservationen och motionen, en ny skolform med basen i förskoleklassen. Barnskolan, som vi kallar den, är en frivillig skolform för barn som är fyra–sex år med den pedagogiska verksamheten organiserad samlat och inte som en del av förskolans barnomsorg. Vi ser att många barn tidigt visar intresse och mognad för organiserad inläring. Detta menar vi bör uppmuntras och stimuleras. Olika språkförskolor och Liten lär-skolorna, som vi känner till, är exempel där den organiserade verksamheten uppskattas av både föräldrar och elever.

Fru talman! Frivillighet och pedagogisk mångfald men med struktur och ambitioner att vara direkt skolförberedande under barnens kanske mest mottagliga tid måste vara utgångspunkten för reformer inom vårt utbildningsväsende. Det är svårt att se det anslaget i förslaget till den allmänna förskolan, till skillnad från vårt pedagogiska alternativ Barnskolan.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 under mom. 1.

Anf. 129 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag har lite svårt att följa med i de moderata debattörernas olika inlägg. De har ju valt att föra debatten utifrån två olika ingångar när det gäller en fråga som egentligen är sammanhållen.

Av Chris Heister tror jag mig förstå att moderaterna säger: Allmän förskola, javisst, men beslut på kommunal nivå. Rätt för arbetslösa barn att delta i förskoleverksamhet, ja visst, men beslut på kommunal nivå. Samma sak gäller barn till föräldralediga.

Min fråga blir: Anser moderaterna att det är möjligt att genomföra en allmän förskola likvärdig för alla barn om beslut ska fattas på kommunal nivå?

Anf. 130 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Vårt förslag som jag berättade om bygger ju på att det är frivillighet i detta. Det betyder att det är frivilligt, dvs. att föräldrarna bestämmer om de tycker att detta är något attraktivt eller inte, eller också väljer de att ha en annan variant. Det är upp till dem att bestämma. Någon lagstiftning på detta område som är tvingande vill vi naturligtvis inte ställa oss bakom.

Anf. 131 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tolkar detta svar från Anders Sjölund, moderaterna, som att allmän betyder lite olika saker beroende på var någonstans i landet som man bor. Barn till arbetslösa ska ha rätt till förskola i vissa kommuner men inte i andra. Jag tycker att det är svårt att följa den logiken.

En annan fråga som jag skulle vilja ha svar på handlar om diskussionerna kring en barnskola. Menar moderaterna att mer av s.k. strukturerad verksamhet ska in i förskolan? Innebär det att man ska ha mer av skolliknande aktiviteter i förskolan för våra fyra-, fem- och sexåringar?

Anf. 132 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Det är en bra fråga. Den frågan skulle jag också vilja ställa till Lennart Gustavsson. Vad menar Vänstern med den verksamhet i den allmänna förskolan som ni skriver om? Det framgår verkligen inte. Men från vårt håll menar vi att det ska vara en verksamhet som är direkt skild från barnomsorgen, och den ska vara strukturerad och skolförberedande. Och jag tror att alla förstår vad skolförberedande betyder.

Lennart Gustavsson berättade i sitt inledningsanförande om Väns-terns syn. Det var, som vi vet, intressant. Vi vill ge barnen rätten till sina föräldrar. Det är viktigt för oss. Men för Vänstern är det viktigare att ge barnen rätt till dagis. Vi vill att föräldrarna fortfarande ska äga rätten över sina barn.

Anf. 133 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Anders Sjölund frågade efter det nya pedagogiska innehållet i den allmänna förskolan. Vi ska återkomma till innehållet både i förskolan och i skolan när det arbete som nu pågår med att se över läroplaner, skollag och mycket annat inom skolan är avslutat. Då kan vi återkomma till innehållet.

I detta sammanhang tycker jag att det väsentliga är att fatta ett beslut som gör att alla barn får rätt till världens bästa förskola. Vi har OECD:s ord på att vår förskola håller en mycket hög kvalitet. Det är inte i första hand innehållet som nu är det mest akuta att förändra när vi ligger bäst till i världen, utan det är att se till att alla barn faktiskt får rätt till förskolan.

Det var egentligen inte därför som jag begärde ordet, utan det var därför att det från de borgerliga partierna, och framför allt kanske från de moderata ledamöterna, nu så många gånger har sagts att denna reform bara gör det möjligt att välja en förskola med kommunal drift. Nu vill jag få reda på var någonstans det står. Det är nämligen vår mening att det inte ska vara på det sättet. Det ska finnas samma valfrihet både mellan olika former och mellan olika huvudmän som finns för förskolan i dag. Om det någonstans i denna proposition står ett enda ord om att vi ska inskränka den valfriheten, då tycker jag att Anders Sjölund nu ska ta chansen att peka på det, därför att han då kanske får en och annan med sig.

Anf. 134 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Låt mig ta det sista först. I de kommuner med stora avstånd, t.ex. Gotland, där en stor del av barnen går hos dagmammor innebär detta ett stort bekymmer. Ni sätter ju själva den allmänna förskolan tillsammans med maxtaxan. Man kan ju föreställa sig hur det ser ut när man ska samla ihop 4–5-åringarna på Gotland med buss för dessa tre timmar och skjutsa dem till ett enda lärosäte någonstans på Gotland. Hur går det till egentligen? Jag undrar det. Det måste rimligen bli en ganska stor kostnad. Med det upplägg som finns blir det i realiteten ingen valfrihet för de här familjerna. Man blir mer eller mindre tvingad. Om man vill ha en pedagogisk verksamhet som i och för sig är diffus återstår inget alternativ, utan det blir den kommunala varianten som måste gälla.

Anf. 135 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Nu är jag lugnare. Om det är den där totala nidsbilden som är Anders Sjölund och de andras bevekelsegrund för att säga att det här förslaget tvingar fram kommunal drift, finns det ingen verklighet bakom det. Att säga att man ska köra barn från Fårösund och Burgsvik in till Visby på Gotland för att gå i den allmänna förskolan är långt ifrån vad som är vettigt och vad som finns i tankarna i den här propositionen. Anders Sjölund måste ju också begripa att det inte finns någon vettig människa som skulle föreslå någonting sådant.

Nu är jag lugnare. Nu behöver jag inte rösta på någonting som Anders Sjölund står bakom.

Anf. 136 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Jag hade inte drömt om att Eva Johansson skulle kunna ändra sin rigida inställning till maxtaxan. Det hoppet har ju släckts för länge sedan.

Jag tror inte att jag nämnde någon ort över huvud taget på Gotland. Det här gäller ju generellt i landet där man har stora avstånd och där många av barnen trots allt fortfarande går hos dagmamma. Det var de exemplen jag tog upp.

Anf. 137 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag har en fråga som gäller det här barnomsorgskontot. Propositionen handlar om att göra det möjligt för alla att kunna välja förskola. Det fanns några punkter kvar där. Det gällde möjligheten för barn till arbetslösa och föräldralediga. Det gällde också den grupp som är låginkomsttagare och ensamstående med barn som inte skulle ha ett ekonomiskt hinder när det gällde möjligheten att välja förskola. Där kommer då den avgiftsbegränsning som finns i maxtaxan in.

Ert förslag är att man ska ha ett barnomsorgskonto på 40 000 kr som ska gå till varje familj som har förskolebarn. Man ska få använda dem under förskoletiden. Låt oss säga att det blir 10 000 per år. En kommunal förskoleplats kostar 83 000 kr per år och barn i genomsnitt. Dessa 10 000 kr ska såvitt jag förstår tas ifrån kommunen och sedan komma tillbaka via föräldern som kommer och betalar in dem.

Jag har lite svårt att se vitsen med att göra den här omfördelningen. Jag har väldigt svårt att förstå att ni inte säger någonting om avgifterna. Det handlar ju om avgiftssänkningarna nu.

Min fråga är: Hur kommer avgiftssystemet att se ut? Har ni tänkt att släppa avgifterna fria och göra så som man har gjort nu i vissa kommuner med moderat ledning, dvs. ha mycket höga avgifter? Det skulle ju betydligt försämma just det som vi alla andra är ense om att förbättra. Jag vill gärna ha ett svar på den frågan. Hur tänker ni er att avgifterna ska bli rimliga så att även låginkomsttagare kan välja att låta sina barn gå i en förskola?

Anf. 138 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Barnomsorgskontot är också kopplat till avdragsrätten för styrkta barnomsorgskostnader. Man får lov att se hela paketet. Tanken är att man som familj bestämmer hur man vill disponera de här medlen. Det vore förmätet av mig här att säga hur man ska göra det. Det är upp till var

och en att bestämma hur man disponerar pengarna över tiden, som har beskrivits här i kammaren under eftermiddagen. Det måste varje familj bestämma. Vårt förslag är ju extra gynnsamt för låginkomsttagarna.

Prot. 2000/01:32
23 november

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Anf. 139 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Det sista var ju ett påstående som är helt ofattbart. Det borde bli precis motsatt effekt. Jag vill gärna ha en förklaring till det.

Anders Sjölund nämnde ingenting om avgiftssystemet. Det kan jag kanske förstå. Det ska väl bli så att man i moderatledda kommuner har mycket höga avgifter. Eller är det så att man tänker skära ned på bidragen från de kommunala delarna? Det är ju också en variant som vi har sett.

Jag kan nämna att om man tittar på de borgerliga kommunerna i landet ligger de långt under kostnaderna för barnomsorgen om man jämför med dem som har ett socialdemokratiskt eller blandat styre. Det gäller rakt över. Det handlar alltså om tusentals kronor.

Jag ser med stor oro på systemet att låginkomsttagare ska få 10 000 i fickan och sedan gå och välja bland förskolor som har mycket höga avgifter. Det blir självfallet en försämrad situation för dem, i synnerhet om det är moderatledda kommuner.

Anf. 140 ANDERS SJÖLUND (m):

Fru talman! Till att börja med har vi, till skillnad från Miljöpartiet, en stor respekt för väljarna i respektive kommuner i Sverige. Jag utgår ifrån att man har valt sina representanter i respektive fullmäktige, och då finner man sig också i det. Det verkar inte ni i Miljöpartiet vara beredda att ställa upp på.

Sedan har vi gjort undersökningar som mycket tydligt visar att de allra flesta barnfamiljer i detta land i de allra flesta kommuner tjänar på det borgerliga förslaget med pengar i börsen i förhållande till maxtaxan. På den punkten kan Gunnar Goude vara alldeles trygg. Det kan vara någon enstaka familj som inte gör det, men det kan man möjligen stå ut med.

(forts. 11 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.56 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

BoU3 Hyresrätt, bostadsrätt och ägarlägenheter m.m.

Mom. 1 (bruksvärdessystemet)

1. utskottet
2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:

171 för utskottet
140 för res. 1
38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 38 v, 15 mp

För res. 1: 74 m, 38 kd, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 13 s, 8 m, 5 v, 4 kd, 3 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 2 (dröjsmål med hyran)

1. utskottet
2. res. 2 (v)

Votering:

274 för utskottet
38 för res. 2
37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 74 m, 38 kd, 16 c, 13 fp, 15 mp

För res. 2: 38 v

Frånvarande: 13 s, 8 m, 5 v, 4 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 3 (hyrestiden)

1. utskottet
2. res. 4 (c)

Votering:

220 för utskottet
16 för res. 4
75 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 38 v, 38 kd, 11 fp, 15 mp

För res. 4: 16 c

Avstod: 73 m, 2 fp

Frånvarande: 13 s, 9 m, 5 v, 4 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 4 (vissa andrahandshyresgästers besittningsskydd)

1. utskottet

2. res. 5 (v)

Votering:

274 för utskottet

38 för res. 5

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 74 m, 38 kd, 16 c, 13 fp, 15 mp

För res. 5: 38 v

Frånvarande: 13 s, 8 m, 5 v, 4 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 7 (självförvaltning)

1. utskottet

2. res. 6 (kd, c)

Votering:

258 för utskottet

54 för res. 6

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 74 m, 38 v, 13 fp, 15 mp

För res. 6: 38 kd, 16 c

Frånvarande: 13 s, 8 m, 5 v, 4 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 10 (majoritetskravet vid ombildning till bostadsrätt)

1. utskottet

2. res. 8 (m, kd, c, fp)

Votering:

170 för utskottet

142 för res. 8

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 37 v, 15 mp

För res. 8: 74 m, 1 v, 38 kd, 16 c, 13 fp

Frånvarande: 13 s, 8 m, 5 v, 4 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 18 (ägarlägenheter m.m.)

1. utskottet

2. res. 15 (m, kd, c, fp)

Votering:

169 för utskottet

141 för res. 15

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 116 s, 38 v, 15 mp
För res. 15: 74 m, 38 kd, 16 c, 13 fp
Frånvarande: 15 s, 8 m, 5 v, 4 kd, 2 c, 4 fp, 1 mp
Övriga moment
Kammaren biföll utskottets hemställan.

10 § Beslut om utskottsbetänkande från dagens sammanträde

KU5 Lagstiftningsprocessen

Kammaren biföll utskottets hemställan.

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

11 § (forts. från 8 §) Maxtaxa och allmän förskola m.m. (forts. UbU5)

Anf. 141 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att instämma i det som Inger Davidson tidigare har anfört i detta ärende.

Jag kommer i mitt anförande att hålla mig till den del i betänkandet som rör allmän förskola, dvs. förslaget om en avgiftsfri förskola tillgänglig, som det står i betänkandet och även i propositionen, för alla barn från fyra års ålder. Enligt förslaget ska denna vara obligatorisk för kommunerna att anordna men frivillig för barnen att delta i. Som tidigare har sagts här, och jag vill upprepa det, ser vi detta som ett gravt ingrepp i det kommunala självstyret.

Det kom tidigare från Eva Johansson ett litet stänk av irritation – jag uttrycker mig nu lite mildt – över att vi är några partier som har valt att dela upp debatten i två delar. Det var absolut ingen överraskning för min del att den typen av irritation skulle komma. Varför det då? Jo, som jag har uppfattat det har man hela tiden haft syftet att bunta ihop hela den här stora frågan till ett enda sjok. Så skedde i propositionen inför 1999 års budget, likaså år 2000. Det är naturligtvis ett effektivt sätt att lägga dimridåer och se till att man inte så lätt tränger in i vad frågorna handlar om. Jag ser det som oerhört väsentligt att vi tar tid i riksdagens kammare till att debattera den här frågan och försöker borra så långt det bara går.

Utskottsmajoriteten gör i det betänkande vi i dag behandlar en definition av ordet "barnomsorgsverksamhet". Detta tycker jag är intressant. Definitionen landar i att begreppet inrymmer förskola, familjedaghem och öppen förskola. Vi kristdemokrater ser en rimlighet i den definitionen. Men när sedan Socialdemokraterna tillsammans med stödpartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet är klara med sina argument kring maxtaxan och kommer till den punkt där man vill införa en allmän förskola – då gäller plötsligt inte detta längre. Det är något anmärkningsvärt som inträffar.

I dag vore jag tacksam om Socialdemokraterna, naturligtvis tillsammans med Miljöpartiet och Vänsterpartiet, ville tala om att jag har missförstått det jag har läst, så att vi får en klarhet i de här frågorna. De dimmor som jag tycker ligger över den här frågan har inte lättat med eftermiddagens debatt. Jag ska utveckla mitt resonemang.

Man väljer att fortsättningsvis endast använda begreppet förskola, inte förskoleverksamhet. För den uppmärksamme blir nu en inkonsekvens mycket påtaglig.

Vi kristdemokrater menar – och det är det vi säger i reservationen, ingenting annat som har framförts här i dag – att detta kan få en anmärkningsvärd konsekvens för de barnfamiljer som förväntas komma i åtnjutande av förslaget. Som jag tidigare har sagt kan man inte komma ifrån misstanken att det är en medveten hållning att dribbla med ord och lägga dimridåer över hela reformen.

Utskottsmajoriteten menar att alla barn ska ha rätt till förskola, alltså även de barn som redan deltar i någon form av förskoleverksamhet – och nu kommer det – som t.ex. familjedaghem. Nu får man rätta mig om jag har läst fel, men så här har jag tolkat propositionen och betänkandet. Det är bra om vi får ett klarläggande. Barnen ska alltså lämna familjedaghemmet för att tre timmar per dag delta i, som man säger, den kommunala förskolan. Det är så det står. Man säger också att familjedaghemmet nu är ett komplement till förskolan. Tidigare har man sagt att i förskoleverksamhet ingår alla tre delarna.

Det här måste vi reda ut. Vad är det, fru talman, som gör att dessa tre partier kommer överens om att andra former av förskoleverksamhet inte ska kunna erbjudas inom ramen för den allmänna förskolan? Det skulle jag vilja ha tydliggjort. Vad är det som gör, fru talman, att de barn vars föräldrar på olika grunder har valt annan förskoleverksamhet än förskolan inte ska komma i åtnjutande av reformen allmän förskola annat än om man ser till att barnet kommer till en allmän förskola under de tre timmarna? Det är ju detta vi kristdemokrater vänder oss mot. Det är detta som är huvudorsaken till att vi säger nej till det här förslaget som det är utformat.

Hur kan det komma sig att ett barn i t.ex. ett familjedaghem – där kamraterna finns, där man känner trygghet med den vuxne och mår väl av den lilla gruppen – i Socialdemokraternas, Vänsterns och Miljöpartiets värld inte ska få vara kvar i den verksamheten och samtidigt erbjudas tre timmars avgiftsfri verksamhet utan att flyttas? Eva Johansson har tidigare sagt: Vi vill undvika separationer. Det här kan också bli en form av separation, när barnet ska flyttas fram och tillbaka under en dag. Nej, i stället ska dessa barn transporteras. Det finns situationer där barnet ska färdas med någon kollektiv transport till förskolan, som s, v och mp har bestämt är den enda form som kan ge barnet pedagogisk stimulans och gruppgemenskap.

Låt oss tänka oss en glesbygdskommun – jag vill gå tillbaka till resonemanget om glesbygdskommuner, som Eva Johansson mycket tydligt avfärdade här tidigare – där daghemmet är nedlagt på grund av att det fanns för få barn i bygden. Så har man löst behovet av barnomsorg genom att erbjuda en väl fungerande familjedaghemverksamhet. Vi kan t.o.m. säga att det är en förskollärare som är dagbarnvårdare. Då har vi också den pedagogiska kompetensen där, som jag misstänker att man kommer att åberopa i svaret till mig. Om det alltså bara finns familjedaghem där – det är inte så bara, men i det här sammanhanget nämner jag det ordet –, ska då de 4–5-åringar som bor i det lilla samhället transporteras med bil till närmaste tätort? Det kan ju faktiskt röra sig om flera mil. Jag har exempel på det hemifrån Västerbotten.

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Jag tror att det är angeläget att skolministern, som nu har valt att lämna kammaren, svarar de många föräldrar som undrar. Jag har fått väldigt många frågor om det här, och jag försöker tolka det. Ännu en nivå byggs, och en ny grupp av föräldrar som via skattsedeln är med och finansierar en reform men inte får ta del av de statliga subventionerna uppstår.

I budgetpropositionen s. 38 säger regeringen att den här reformen ska erbjudas alla barn och barnfamiljer. Vi har hört det tidigare i dag. Mitt exempel visar tydligt att så inte alltid blir fallet. Och vem ska betala, ansvara för och organisera de transportbehov som uppstår för att barnet ska kunna komma till förskolan? Vi kan inte krypa undan alla de frågorna i den här debatten.

Ett antal frågor behöver belysas, samtidigt som utskottsmajoriteten pekar med hela handen och bestämmer vilken form som är den optimala för att barnet ska få en så bra förberedelse som möjligt inför skolstarten. Risken är stor att förslaget om en allmän förskola, som det nu är utformat, blir ett mycket effektivt sätt att se till att de familjedaghem som i dag finns kvar runt om i landet kommer att upphöra. En redan begränsad valfrihet stramas då upp ytterligare.

Fru talman! Utskottsmajoriteten talar alltså om barnets behov av att delta i förskolan. Javisst. Det finns sådana behov. Det tycker vi kristdemokrater också. Men låt oss slippa en stelbent byråkratisk organisation, som utgår från att alla behov för exakt varje barn vid varje tillfälle ser precis likadant ut. Det är där skiljelinjen går.

Även vi kristdemokrater menar att barnets behov ska tillgodoses. Javisst. Men vi tror till skillnad från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet att det är den enskilda familjen som bäst känner sitt barns behov. I betänkandet står det att: "Förskolan gör att barnen kommer bättre rustade till skolan." Det är möjligt att det är så för vissa barn, men vi anser samtidigt att detta är en sanning med modifikation. Barnets behov av sökande, upptäckande, forskande, gruppgemenskap och social träning kan tillfredsställas i olika former. Jag går tillbaka till förskolläraren som arbetade som dagbarnvårdare. Jag vill komma tillbaka till den frågan: Hur ser man på det?

Många barn mår bättre, och förbereds därmed bättre för att börja skolan, i små familjedaghem eller hos sina föräldrar. Barn har olika behov, vilket kräver individuella lösningar.

Avslutningsvis, fru talman, vill jag säga att denna reform är ytterligare ett steg in i ett samhälle där föräldrarnas kunskap och vilja inte tas till vara, ett samhälle där det kollektiva synsättet dominerar. Det sker på bekostnad av den enskilda människans alldeles egna behov.

Jag står självfallet, fru talman, bakom samtliga Kristdemokraternas reservationer, men jag vill för tids vinning i kammaren endast yrka bifall till reservation 2 under mom. 1.

Anf. 142 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Gunilla Tjernberg önskade att vi skulle slippa en stelbent byråkratisk organisation. Jag är den första att instämma i detta. Låt oss slippa det!

Jag träffar då och då människor som i våra nationella styrdokument letar efter hur kommunerna ska uppnå målen. Man letar fortfarande efter

det i styrdokumentet för skolan. En och annan letar kanske också efter det i styrdokumentet för förskolan. Men det är betydligt mycket färre, därför att kommunerna har från början haft ett helt annat ansvar för att utforma sin förskoleverksamhet. Det har lett fram till världens bästa förskola.

Just att vi ska slippa de stelbenta byråkratiska organisationerna gör att jag inte vill ge några pekpinnar ut till kommunerna att just så här ska ni göra eller just så här får ni inte göra. Jag begriper inte varför kd är så angeläget om att få ge de pekpinnarna.

När Gunilla Tjernberg kommer in på hur barn ska skjutas – också Anders Sjölund var inne på det nyss, utan att kunna konkretisera sig stort mycket bättre – tycker jag att det är en detaljeringsgrad som vi i den här kammaren inte ska hålla oss på. Vi vill ge uppdraget att uppfylla förskolans mål till kommunerna, men utan dessa pekpinnar. Om detta har vi varit tämligen överens.

Det upprepadet här att detta är ett storkollektivistiskt sätt att få in alla i den kommunala förskolan. Anders Sjölund kunde inte förklara för oss var detta stod. Det var något hjärnsnöke. Kan Gunilla Tjernberg tala om för mig var det står är jag tacksam.

Anf. 143 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Snälla, Eva Johansson, om det är som Eva Johansson beskriver nu, att ni inte vill ha pekpinnar, att ni inte vill säga hur det ska se ut, hur kommer det sig att Socialdemokraterna tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet, så som förslaget är utformat, samtidigt gör en definitionsförändring? Jag har läst förslaget i propositionen, jag har läst betänkandet och jag utgår också från att Eva Johansson har varit med och arbetat med det. Kan Eva Johansson förklara det för mig?

Man talar om förskoleverksamhet. Då är man mycket noga att beskriva tre verksamheter. Man skriver ut dem. Man skriver förskola, man skriver familjedaghem och öppen förskola. Det är bra.

Sedan resonerar man omkring allmän förskola. Då ändras detta ord. Kan Eva Johansson förklara för alla barnfamiljer och riksdagens ledamöter att familjedaghemmen också kommer att kunna omfattas av den allmänna förskolan. I så fall är vi ju överens om den reservation som kristdemokraterna avgett i samband med detta betänkande. Det är det vi säger.

Anf. 144 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vill bara upprepa att vi försöker att undvika alla dessa ”hur” som Gunilla Tjernberg är ute efter igen, för att få oss att från den här kammaren tala om hur kommunerna ska organisera sin verksamhet. Det viktiga är att vi när vi följer upp och utvärderar verksamheten ser att målen nås. Det viktiga kommer inte att bli hur kommunerna har gjort för att nå dit.

Anf. 145 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Ser inte Eva Johansson, som jag uppfattar arbetar seriöst med utbildningsfrågorna, det problem som uppstår när budgetpropositionen, propositionen och betänkandet i sin text väljer att lägga om ordvalet i en sådan principiellt viktig fråga som jag tycker att detta som krist-

demokraterna tar upp är? Det gäller formen och vad som ska rymmas inom ramen för den allmänna förskolan. Det är det som nu går ut till landets kommuner, därför att det här är en obligatorisk reform för kommunerna. Det ser inte Eva Johansson. Det tycker jag är en brist, och jag beklagar detta.

Anf. 146 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! ”Många barn får i dag inte vara kvar på dagis om deras föräldrar mister jobbet eller blir föräldralediga med ett syskon. Ur ett barnperspektiv är det olyckligt när man på så sätt mister kontakten med en invand vardag, kamrater och viktiga vuxenkontakter. Det finns också rapporter om att arbetslösa inte kunnat söka arbete på grund av att de inte längre har barnomsorgen ordnad.”

Vackra ord ur den moderata och kristdemokratiska reservationen.

Min fråga till Gunilla Tjernberg är: Varför vill ni från kristdemokratiskt håll förvägra barn till arbetslösa rätt till förskoleverksamhet? Varför ska det vara upp till den enskilda kommunen att besluta?

Anf. 147 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! När Lennart Gustavsson går i bräsch för det förslag som diskuteras, väljer Vänsterpartiet att föra ut en nidbild av Kristdemokraternas synsätt när det gäller rätten för arbetslösa och rätten för nyblivna föräldrar att ha barnomsorg.

Det finns ingenstans skrivet av kristdemokraterna på det sätt som Lennart Gustavsson försöker göra gällande. Däremot har vi kristdemokrater en mycket tydlig och bestämd uppfattning om vilka nivåer som ska besluta vad.

Kristdemokraterna, fru talman, har uppfattningen att besluten ska ligga hos kommunpolitiker som är valda av folket, som i den kommunen också har rätt att ställa krav på sina kommunpolitiker.

Men jag vill ändå när jag nu har möjlighet och tillfälle ställa en fråga till Lennart Gustavsson. Lennart Gustavsson och jag kommer från samma län. Vi vet hur det ser ut uppe i glesbygden i de samhällen som både Lennart Gustavsson och jag har sett på nära håll. Hur vill Lennart Gustavsson se den allmänna förskolan utformad i ett mindre samhälle, i en kommundel där man har lagt ned förskolan och där det finns familjedaghem? Är Lennart Gustavsson i dag beredd att säga: Ja, familjedaghemmen likställs och ska naturligtvis ingå i denna reform. Är Lennart Gustavsson beredd att göra det?

Anf. 148 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! I tävlan om gleshet kommer jag från betydligt glesare områden än Gunilla Tjernberg. Jag vet att vi har klarat förskoleverksamhet. Jag vet att vi har klarat förskola. Jag vet att vi har klarat den s.k. sexårsverksamheten på ett bra sätt i de glesa delarna av kommunen. Där litar jag på och vet att kommunpolitikerna har en god kunskap.

Åter till de arbetslösas barn. Jag tycker att det är en något märklig, på gränsen till cynisk inställning att vilket regelverk som gäller för mig som barn till en arbetslös ska bero på vilken kommun jag bor i. Är betydelsen av förskolan så stor som faktiskt framgår av den moderata och kristde-

mokratiska reservationen vore det väl rimligt att man från den här nivån sade att barn till arbetslösa ska behandlas lika var än i landet de bor.

Är det så att kristdemokraterna förordar någon form av speciella verksamheter för barn till arbetslösa? Ska man hantera barn till arbetslösa genom några speciella omsorgsverksamheter? Eller ska vi ge dem rätten att delta i förskoleverksamheten?

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Anf. 149 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Fru talman! Jag ska naturligtvis bjuda Lennart Gustavsson på min personliga uppfattning. Den är inte avvikande från Kristdemokraternas.

Jag har ingenting att invända emot och ser positivt på att barn till arbetssökande – som jag väljer att kalla det i den här kammaren, och ingenting annat – har rätt till barnomsorg under den tid av dagen då man behöver möjlighet att söka arbete. Det är heller ingenting annat som Kristdemokraterna säger. Vi har sagt var beslutet ska ligga. Det är därför som vi säger nej till förslaget.

Lennart Gustavsson väljer att använda ordet cynism. Jag är inte beredd att använda exakt det ordet. Man har rätt att ställa frågan hur Vänsterpartiet tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet ser på sina kommunpolitiker och hur det ordet skulle kunna komma in där.

Sedan kan jag konstatera att Lennart Gustavsson är nöjd med barnomsorgen. Han litar på det han har omkring sig i glesbygden. Jag tror att vi ska vara överens om, Lennart Gustavsson, att alternativa former som t.ex. familjedaghemmen urholkas alltmer. Men det bekymrar inte Lennart Gustavsson. Det bekymrar inte Socialdemokraterna, och det bekymrar inte Vänsterpartiet, utifrån de svar jag fått här.

Det ordet är man mycket rädd att lägga i sin mun. Man ser inte familjedaghemmens viktiga uppgift tillsammans med förskolor och andra alternativ. Det beklagar jag.

Anf. 150 SOFIA JONSSON (c):

Fru talman! Till att börja med vill jag instämma i Kenneth Johanssons tidigare anförande och också yrka bifall till reservation nr 5 under mom. 7 och 8.

I det här anförandet vill jag också nämna ett par ord om maxtaxan. Det har varit en väldigt tydlig ideologisk skillnad i dagens debatt. Socialdemokraterna och deras medarbetare å ena sidan tror sig veta bättre om människor än vad människorna själva gör. De vill återigen bestämma över människors vardag.

Socialdemokraterna har valt att föra en ganska tydlig linje. De vill centralisera, och de tar bort valfriheten och makten för individen. Vi har sett det tidigare inte minst i majoritetens skolpolitik. I stället för att ge pengarna direkt till kommuner och skolor väljer man att gå en omväg genom Skolverket. Det är oerhört trist.

Fru talman! Det är konstigt att vi kan se en sådan politik på 2000-talet när människor mycket tydligare än någonsin tidigare visar att de vill vara med och påverka. De vill ha en valfrihet. De är så innerligt trötta på de hierarkiska system som vi har byggt upp i Sverige. De vill vara med och bestämma och besluta själva om sin vardag. Det verkar skrämma majoriteten. Man blir lite rädd och säger: Nu är det bäst att vi tar tag i frågan

och säger hur det ska fungera så att det inte blir några tråkigheter. Man lyssnar inte på rösterna utifrån.

Vi har under den senaste tiden kunnat läsa om maxtaxan i ett antal debattartiklar från socialdemokrater i alla landets tidningar. Där berömmar man så klart sitt eget förslag och menar att Socialdemokraterna i varje fall står för en familjepolitik för alla barn och att barnens bästa är viktigare än partitaktik. Det är klart. Men för mig låter det som att det är ett sista krampaktigt försök att ro ett stelbent och gammaldags projekt i land.

I praktiken är det tvärtom. Maxtaxan är inte en familjepolitik för alla, trots de argument som socialdemokraterna har fört fram här i dag. De familjer som väljer att lösa barnomsorgen på egen hand hamnar utanför systemet. Det är familjer med högst inkomst som bäst gynnas. Jag undrar om majoriteten verkligen anser att det är en sund familjepolitik för år 2000.

Man har också i dessa artiklar slagit sig för bröstet och menat: Vi har världens bästa föräldraförsäkring. Jag skulle vilja se de människor som säger att de har världens bästa system när de har 60 kr om dagen att leva på.

Med dagens förvärvsmönster väljer många att studera. När människor har tillfälliga anställningar, startar eget eller är projektanställda leder det stelbenta regelverket till en stor osäkerhet för många föräldrar. Det måste finnas en grundnivå som är acceptabel och ger en ekonomisk trygghet under barnets första år.

Vi i Centerpartiet vill ha en rejäl höjning som innebär att många familjer kan slippa att vara beroende av socialbidrag och bostadsbidrag. Vi vill nämligen höja garantinivån i föräldrapenningen till 200 kr per dag. Den ökningen ser vi som ett ypperligt tillfälle för familjerna.

Fru talman! Centerpartiet är för den allmänna förskolan. Vi har också varit med och drivit frågan och varit pådrivande för att läroplaner ska in i förskolorna. Men rätt förutsättningar och rätt attityd från det offentliga sida kan förskolan bli en mycket värdefull process i det livslånga lärandet.

Förskoleverksamheten måste också hålla hög kvalitet. Här är det viktigt att poängtera att de resurser regeringen ger till kvalitetsutveckling i skolan enbart ska gå till de kommuner som väljer att införa maxtaxa. Jag tycker att det är en väldigt märklig politik när man samtidigt säger att den allmänna förskolan ska finnas tillgänglig för alla och ha en hög kvalitet.

En mångfald av förskoleformer med olika organisationsformer innebär att de olika förskoleformerna kan stimulera varandra. Det bidrar till en utveckling av hela förskoleverksamheten i Sverige. Driften av förskolan är inte det viktigaste, utan det är den pedagogiska verksamheten. Därför är det viktigt att det finns en etableringsfrihet inom barnomsorgen. Det innebär att olika former som privat eller kooperativ barnomsorg ges lika förutsättningar som den kommunala barnomsorgen.

Som jag ser det är förskolan en viktig del i det livslånga lärandet. Det är viktigt att alla barn har rätt att gå i förskola. Rätten till förskola ska omfatta barn vars föräldrar har arbete, barn vars föräldrar är arbetslösa och barn vars föräldrar är föräldralediga och barn till asylsökande. Jag tycker att det är oerhört viktigt.

Den pedagogiska delen i den allmänna förskolan är också en mycket viktig del. Därför ska det finnas utbildade förskollärare i den delen. Det ska också finnas en bra och god möjlighet till vidareutbildning och kompetensutveckling.

Fru talman! Jag vill därmed yrka bifall till reservation 7 under mom. 12.

Det gör mig lite fundersam att både Kristdemokraterna och Moderaterna har gått emot förslaget om en allmän förskola. Moderaternas främsta argument, som vi tidigare hörde Anders Sjölund framföra, är att det är för lite pedagogik i den föreslagna allmänna förskolan. Vi vill i stället, säger man, införa en barnskola. Kristdemokraterna å andra sidan har i sin reservation pekat på att det kanske är lite för mycket pedagogik. I stället är den fria leken och omsorgen om barnen det viktigaste.

Som så många gånger förut finns sanningen någonstans mittemellan. Det är klart att den allmänna förskolan ska ge barnen möjlighet till alla olika former. Den pedagogiska utvecklingen ska innehålla en typ av lek och nyfikenhet för barnen att lära sig. Den tidiga utvecklingen ger alla barn lika förutsättningar.

Det kan vi bl.a. se i t.ex. Bornholmsprojektet, som i och för sig också gällde barn under senare år. Där gick man på ett tidigt stadium in med olika stödverksamheter och gav barnen möjlighet till pedagogisk utveckling. Barnen kunde under senare skolålder ta åt sig kunskapen på ett helt annat sätt.

Jag tycker att det är väldigt viktigt. Jag är fundersam över Kristdemokraternas och Moderaternas argumentation här.

Fru talman! Centerpartiets barnsyn är präglad av att barnet är en aktiv erövrare av omvärlden och gör nya erövringar varje dag. Barns olikheter ser vi som möjligheter och inte som ett hinder i lärandet. I och med en allmän förskola ges barnet ytterligare möjligheter att finna lusten till lärandet.

Valfriheten ska vara stor. Vi ska visa respekt för att föräldrar tar sitt ansvar, och de ska kunna välja. Föräldrarna ska ha möjlighet att välja den form som de anser passar sin familj och sina barn bäst.

Anf. 151 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Först vill jag gärna instämma i det som Sofia Jonsson säger om behovet av att få ett bra innehåll i förskolans verksamhet. Det arbetet kommer naturligtvis att fortsätta. Det är riktigt att vi inte har fått en speciell läroplan för den allmänna förskolan. Läroplansarbetet står för dörren. Det var relativt nyligen som vi fick en läroplan för förskolan, och det var bra att vi fick den. Men nu är det dags att göra en utvärdering och att, med hänsyn till de förändringar som sker, också få en läroplan som kanske tar hänsyn dels till erfarenheterna under de första åren, dels till den nya form som den allmänna förskolan medför.

Det är två saker som jag undrar över. Det ena är att det nästan lät som om Sofia Jonsson inte hade uppfattat att de medel som avsätts för både avgiftssänkningen och för kvalitetsgarantin till förskolan gäller samtliga skolformer, alltså inte bara de kommunala förskolorna utan också de alternativa. Det är viktigt att det kommer fram och påpekas att mångfalden stöds den vägen också. Där finns det alltså inga begränsningar för de

fristående förskolorna. Jag säger det bara för att det inte ska råda någon missuppfattning på den punkten.

Jag skulle gärna vilja fråga om Sofia Jonsson verkligen delar den åsikt som vi har hört tidigare, att man å ena sidan ska använda pengarna som går till den extra pappamånaden och å andra sidan dra tillbaka det som vi har fått igenom och föreslagit här, nämligen 500 miljoner för kvalitetssäkring i förskolan. Det skulle förvåna mig om det var Centerpartiets ståndpunkt i frågan. Det är lite uppseendeväckande: båda de här sakerna är ju viktiga reformer och bitar som ligger i det nya förslaget.

Anf. 152 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Vad gäller kvalitetspengarna har jag uppfattat Gunnar Goudes förslag rätt. Däremot sade jag att det är till de kommuner som väljer att införa maxtaxa som kvalitetspengarna följer med. Det är där det blir en konstig konflikt. Om man vill höja kvaliteten och se till att det blir fler pedagoger i den allmänna förskolan får man inte ta del av de kvalitetspengarna.

Vad gäller en extra pappamånad tycker jag att det förslaget var mycket märkligt, bl.a. därför att jag var med i en diskussion i den mansgrupp som Margareta Winberg har tillsatt. Där diskuterade vi på de första mötena föräldraledigheten och en extra pappamånad. Alla i den gruppen var överens om att det inte är en extra pappamånad som löser problemet, utan det är framför allt att ge föräldrar goda resurser. Då är de 60 kronorna i föräldraförsäkringen på tok för dåligt. Vi i Centerpartiet säger att vi vill höja grundnivån till 200 kr. Det är en ganska god ökning, och jag tror att det kommer att underlätta för många föräldrar.

Det är också ett problem när man ser hur majoriteten i riksdagen har valt att lägga fram förslag på förslag. För t.ex. en studerande kvinna som blir gravid och får de 60 kronorna innebär det ju att möjligheten till en riktig föräldraledighet inskränks. Samtidigt lägger man också fram förslag på ett, som jag ser det, dåligt nytt studiemedelssystem. Det är sak på sak som förvärrar för de nyblivna föräldrarna.

Anf. 153 GUNNAR GOUDE (mp) replik:

Fru talman! Jag beklagar er inställning när det gäller pappamånaden. De här sakerna står ju inte emot varandra på något sätt. I det här fallet skulle pengarna användas som ett alternativ till själva finansieringen av förskolan.

När det gäller kvalitetspengarna är det fortfarande förvånande att Centerpartiet inte skulle vilja använda de 500 miljonerna för att stärka förskolan. Jag ställer mig undrande till varför ni går emot den delen. Det kan inte vara av det skälet att inte samtliga kommuner skulle ställa upp på maxtaxan. Jag tror inte att det är ett så stort problem, utan vi kommer säkert att se att så gott som alla kommuner ansluter sig till systemet och får del av pengarna för kvalitetshöjningen.

Det är naturligt att det hänger ihop på det här sättet, eftersom det i själva budgeten anslogs en viss summa pengar för genomförandet av maxtaxa. När sedan själva maxtaxan utformades i detaljer, med bl.a. en höjning av taket och progressivitet i inkomstrelaterade avgifter, gick det att frigöra 500 miljoner för ändamålet. Då är det också naturligt att det

går till de kommuner som accepterar maxtaxan. Framför allt ser jag inget skäl att dra in de pengarna.

Prot. 2000/01:32
23 november

Anf. 154 SOFIA JONSSON (c) replik:

Fru talman! Det gör vi inte heller. Vi går in från en annan sida och stärker förskolan. Om man för det första tittar på barnens uppväxt vill vi stärka föräldraförsäkringen. För det andra har vi kommit överens med de andra borgerliga partierna om ett barnomsorgskonto, som ger en mycket större valfrihet för människorna själva att kunna bestämma över sin egen vardag. För det tredje vill vi utveckla kvaliteten i både förskola och skola.

Det syns väldigt tydligt i vår budget, där vi lägger drygt 3 miljarder extra jämfört med majoriteten på just att stärka skolområdet och förskolan. Det kommer bl.a. att gå direkt till kommunerna, så att de kan anställa fler vuxna och mer personal i förskolan och skolan och inrätta t.ex. läs- och skrivprogram eller andra program som ska stärka lusten att lära bland barnen och eleverna.

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Anf. 155 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Den här propositionen innehåller, som vi har sett, två förslag. Det är förslag om maxtaxa och förslag om allmän förskola för barn från fyra års ålder. De här förslagen är skilda till sin karaktär. Maxtaxan har med familjepolitik och avgifter att göra, och allmän förskola har med utbildning att göra.

Som ni har hört tidigare säger Folkpartiet nej till förslaget om maxtaxa, precis som de övriga borgerliga partierna. Maxtaxan innebär en jättelik styrning av hur föräldrarna ska välja barnomsorg, och den minskar valfriheten. För oss som liberaler är det självklart att säga nej till ett sådant förslag.

Den allmänna förskolan är däremot en idé som vi liberaler är positiva till. Folkpartiet har länge arbetat för att en förskola med pedagogisk inriktning ska erbjudas alla barn om föräldrarna så önskar. Vi har också därför i vår budgetbehandling tagit hänsyn till det och säger inte nej till de pengar som man kan urskilja ska gå till den allmänna förskolan.

Det är i och för sig bra att regeringen med denna proposition inför begreppet allmän förskola, men det är dåligt att den allmänna förskolans verksamhet och mål inte beskrivs tillräckligt tydligt, eller knappt alls, i propositionen.

Folkpartiet tycker också att arbetslösa och barnlediga föräldrar ska ha rätt till förskola för sina barn några timmar om dagen, som regeringen föreslår. Att tycka något annat vore enligt vår mening att nedvärdera förskolans uppgift till att bara bestå av barnpassning. Tycker man att förskolan kan vara bra för barnen ska naturligtvis också alla barn erbjudas plats där.

I inställningen till den allmänna förskolan har alltså Folkpartiet en annan åsikt än vad Moderaterna och Kristdemokraterna har. Det har vi också när det gäller rätten för barn till föräldralediga och arbetslösa.

Fru talman! Fyra–fem-årsåldern är en ålder när barnen är oerhört nyfikna och utvecklas oerhört fort. Grunden för en lyckad skolgång kan mycket väl läggas i den åldern. En förskola måste därför vara strukture-

rad med tydliga mål. Samtidigt ska den vara rolig för barnen och stimulera deras nyfikenhet och lust att lära genom lek.

Därför är det viktigt att den nya allmänna förskola som så småningom införs inte bara blir en kostnadsfri barnomsorg utan att staten verkligen kräver att förskolan ska innehålla tydliga mål för verksamheten och att högskoleutbildad personal ska leda verksamheten. Tyvärr innehåller inte regeringens förslag en tillräckligt tydlig beskrivning av vad den nya allmänna förskolan ska innehålla.

Det finns barn som hela skoltiden står utanför eftersom de aldrig fått chansen att komma upp till kamraternas nivå när det gäller att läsa, skriva och räkna. I grundskolan glöms de här barnen ofta bort, om de nu inte bråkar eller utmärker sig på något sätt.

Många barn med problem i skolan hade kunnat slippa sådana här problem om de hade blivit upptäckta tidigare. Därför måste det vara en viktig uppgift för förskolan att upptäcka barn som behöver extra stöd och stimulans. Det är kanske den allmänna förskolans allra viktigaste uppgift. Men för att kunna göra det måste också förskolan sätta upp tydliga mål för vad barnen ska uppnå under åren i förskolan.

Läroplanen för övriga skolan innehåller beskrivningar av vilka mål som man ska uppnå men av någon anledning finns inte sådana mål beskrivna i läroplanen för förskolan. För Folkpartiet är det självklart att en pedagogiskt inriktad allmän förskola ska ha mål för den pedagogiska verksamheten. Den allmänna förskolan måste ha ansvar för att barnen når vissa mål under förskoletiden. Det är viktigt att ha individuella mål för varje barn och att t.ex. halvårsvis utvärdera hur målen har nåtts. Den språkliga utvecklingen är det särskilt viktigt att följa.

Många barn skulle behöva extra stöd och stimulans för att inte komma efter i den språkliga utvecklingen. Jag vet att det på olika håll finns många förskollärare som på ett medvetet sätt vill arbeta med mål för vad barnen ska uppnå. Men så länge de inte har stöd i läroplanen för det blir det inte självklart överallt att arbeta på det sättet.

Ett märkligt förslag i regeringens proposition som nämnts tidigare i debatten är att pengar som delas ut till kommunerna för kvalitetssäkring av förskolan bara ska gå till kommuner som inför maxtaxa. Varför? Är det inte lika viktigt att kommuner utan maxtaxa har en hög kvalitet i förskolan? Jag tycker inte att någon här har gett ett tillfredsställande svar på frågan om varför majoriteten föreslår detta. Jag och Folkpartiet tycker att den allmänna förskolan behöver kvalitetssäkras i alla kommuner.

Fru talman! Fristående skolor får i dagarna höra en hel del hot om begränsningar från skolministern och regeringen och även en hel del kritik. Men ännu har friskolorna i Sverige en ganska stark ställning. Vi i Folkpartiet hoppas att regeringen lyssnar på dem som tycker att det är berikande med mångfald i skolvärlden.

När det gäller den allmänna förskolan har regeringen inte velat ge de nya fristående allmänna förskolorna samma ställning som övriga friskolor i dag har. Folkpartiet tycker inte att fristående förskolor ska ha sämre regler än fristående skolor och föreslår därför att en fristående allmän förskola, efter godkännande av Skolverket, garanteras samma resurser som en kommunal förskola.

I övriga skolan borde, tycker i stort sett alla, utbildade lärare sköta undervisningen – även om det, som alla vet, råder en allt större och också

en skrämmande brist på lärare. För förskolan borde det vara lika självklart med krav på utbildad personal. Folkpartiet har flera gånger i sina förslag sagt att det ska slås fast att högskoleutbildad personal, förskollärare, ska ha ansvaret för den pedagogiska verksamheten i förskolan. Tyvärr har varken regeringen eller flera andra partier velat stärka förskolans roll genom att se till att detta skrivs in i förordningar.

När nu riksdagen tänker införa en rätt till allmän förskola vore det naturligt att också diskutera vilken ambitionshöjning en sådan förskola ska innebära. Tyvärr är det väldigt lite i det här förslaget som pekar på en kvalitetshöjning. Det är också väldigt lite i det här förslaget som handlar om pedagogik och pedagogisk utveckling.

Folkpartiet tycker att en reform om allmän förskola borde hänga samman med en större utbildningspolitisk reform. Skolplikten borde gälla från när barnet är sex år, precis som är fallet i större delen av Europa. I en flexibel grundskola där eleven kan gå i nio eller tio år – beroende på när han eller hon uppfyllt målen – finns det alla möjligheter att möta eleven på elevens egen nivå, alla möjligheter att låta eleven utvecklas i sin egen takt. Om den allmänna förskolan verkligen har en medveten pedagogisk verksamhet kommer många fler elever att få stöd och hjälp tidigt och övergången till skolan att bli mjukare och smärtlindrande.

Fru talman! Jag ser regeringens förslag till allmän förskola som ett steg i rätt riktning, dock ett alldeles för litet steg. Jag hoppas att debatten om förskolan och skolan går vidare och att det så småningom väcker en större förståelse för att också förskolan behöver tydliga mål och en bra utvärdering av hur målen ska nås.

Fru talman! Jag yrkar bifall till Folkpartiets reservation, reservation 3 under mom. 1. Dessutom instämmer jag i Karin Pilsäters yrkande om bifall till reservation 5 under mom. 7 och 8.

Anf. 156 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Helt kort: Nej till maxtaxa. Ja till allmän förskola. Ja till detta med arbetslösa och föräldralediga.

Samtidigt ska man, som man säger, i samverkan med kristdemokrater, moderater och centerpartister finansiera barnomsorgskonto och avdragsrätt – ca 5 miljarder. Allmänna förskolan kostar 1,2 miljarder och insatser för arbetslösa och föräldralediga 0,5 miljarder. Sammantaget blir det 6,7 miljarder.

Majoriteten har avsatt 5,6 miljarder för en samordnad reform. Var tar Folkpartiet pengarna för sin utökade ekonomiska reformram?

Anf. 157 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Som jag sade i mitt anförande har vi i vårt förslag till budget för kommande år inte avstyrkt beträffande den del av regeringens pengar som inte är knuten till maxtaxan. Av reservationerna framgår dessutom att vi inte har samma bindande formuleringar när det gäller kommunernas möjligheter att fastställa taxorna.

Problemet för er är att hela maxtaxereformen, enligt Kommunförbundets beräkningar, verkar gräsligt underfinansierad, så om vi ska diskutera vilka reformer som är finansierade här borde vi kanske börja med att titta

på om Kommunförbundet har rätt när de säger att det här kommer att bli en stor extra kostnad för kommunerna.

Så långt vi kan överblicka har vi utifrån regeringens budget finansierat vår del av förslaget från vår sida.

Anf. 158 LENNART GUSTAVSSON (v) replik:

Fru talman! Var i Folkpartiets motioner kan jag hitta dels en finansiering på 5 miljarder avseende barnkonto och avdragskostnader för havda barnomsorgskostnader, dels en finansiering för den allmänna förskolan och dels en finansiering för de arbetslösa och de föräldralediga? Jag skulle vara tacksam om Ulf Nilsson kunde tala om för mig var i Folkpartiets material som jag kan hitta den finansieringen.

Anf. 159 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Vi ska inte mer gå in på Folkpartiets budget nu men sett till våra yrkanden när det gäller maxtaxa och allmän förskola har Folkpartiet i budgetförslaget inte strukit de pengar som det går att särskilja till annat än kostnader för själva maxtaxereformen. Det är mitt korta svar.

Anf. 160 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Ulf Nilsson, och det är om han har hittat de pengar i regeringens förslag som Karin Pilsäter tidigare i debatten sade hade försvunnit mellan vår- och höstbudget. Vi fick ju ingen klarhet på den punkten då.

Med tanke på att Ulf Nilsson betonade vikten av att det finns tydliga måldokument vill jag påminna om att förskolan har fått sin första läroplan. Det är ett tydligt och bra måldokument. Med hjälp av bl.a. det, men kanske ännu mer med hjälp av en mycket kompetent personal, har vi när det gäller just förskolan uppnått betyget världs bäst. Har alltså Ulf Nilsson hittat nämnda pengar?

Anf. 161 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! När det gäller måldokument skiljer sig läroplanen för förskolan från övriga läroplaner i den meningen att det bara finns inriktningsmål. Man har mål att sträva mot, som det heter, men man har inte uppfyllnadsmål när det gäller utvärdering av hur man lyckats med verksamheten och hur varje barn uppnår uppsatta mål. Det är de målen som vi tycker att även en ny, pedagogiskt inriktad, allmän förskola ska ha. Redan i dag kunde man faktiskt ha beslutat att ge ett uppdrag att formulera sådana mål.

Jag måste erkänna att jag inte riktigt hängde med vad gäller den fråga som Eva Johansson ställde angående vilka pengar som försvunnit. Det är möjligt att jag inte fanns här i kammaren just då det replikskiftet var. Jag får därför be Eva Johansson att upprepa frågan.

Anf. 162 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det var inte jag som ställde frågan, utan det var Ulf Nilssons partikamrat Karin Pilsäter som sade att det hade försvunnit pengar ur regeringens förslag till budget för förskolan mellan vår- och höstbudgeten. Jag vet inte heller vad det är fråga om men jag trodde, utifrån

Karin Pilsäters påstående här, att ni i Folkpartiet hade rätt ut det. Karin Pilsäter är ju expert på sådant här.

Det saknas inte mål för förskolan. Däremot har vi inte samma uppnåendemål som i grundskolan som ju ska vara till för betygssättning. Jag kan väl aldrig tro att Ulf Nilsson vill sätta betyg på de riktigt små barnen i förskolan, på fyra- eller femåringar, som vi nu pratar om. Det är helt orimligt att ha ett slags uppnåendemål för varje barn. Självfallet ska förskolan verka för sådant som barns språkutveckling. Jag har mycket svårt att förstå det Ulf Nilsson sade om att det finns förskollärare eller personal i förskolan som tycker sig hämmade att medverka till en bra språkutveckling för barnen på grund av att det inte finns uppnåendemål för vart och ett av barnen. Jag har aldrig hört någon säga något sådant.

Prot. 2000/01:32
23 november

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Anf. 163 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Jag sade faktiskt inte att förskollärare känt sig hämmade, utan jag sade att många vill arbeta på nämnda sätt och att en förändring av målformuleringarna skulle vara ett stöd för de förskollärarna.

Nej, Eva Johansson, jag vill inte sätta betyg i förskolan. Inte heller vill jag att någon annan ska göra det – och det är kanske tur att inte jag gör det. Däremot vill jag att man ska kunna gå in och få en god uppfattning om hur ett barns språkutveckling, kreativitet och annan utveckling på olika områden fungerar i förhållande till olika uppsatta mål och vad man kanske ska koncentrera sig på när det gäller att hjälpa, träna och jobba med barnet. Man kan alltså ha uppnåendemål utan att betyg sätts. Det har vi i skolan i övrigt, även på de nivåer där betyg inte sätts. Där finns det alltså ingen motsättning.

Jag är övertygad om att väldigt många av de barn som skulle behöva mest stöd och mest extrastimulans skulle vara hjälpta av att förskollärarna tillsammans med föräldrarna med jämna mellanrum diskuterade hur barnen utvecklas utifrån barnens egna förutsättningar och mognadsnivå; det kan ju variera kraftigt.

Jag har inte ägnat mellantiden här åt att leta efter regeringens pengar. Vad Karin Pilsäter där menade är att man inte kan vara säker på att en summa som finns avsatt för ett visst ändamål på ett visst konto i höstbudgeten finns kvar i vårbudgeten.

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 18.02 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

Anf. 164 INGER LUNDBERG (s):

Fru talman! Det måste vara ganska ovanligt att de borgerliga så tydligt redovisar sin oenighet i ett ärende att de väljer att ha två olika debatter i ärendet: en debatt i den del där de är eniga – maxtaxeförslaget – en annan debatt om förskolans utveckling. Nog är det väl något av riksdags-historia.

I morse träffade jag ett häftigt gäng. Det var ungar med ryggsäckar och höstkläder som vandrade i Gamla stan. Jag kunde inte låta bli att fråga om de var ute med dagis. Nej, sade de och blängde lite på mig, vi är ute med förskolan.

Det var glada ungar. Det syntes att de var stolta över sin förskola.

Vi kan också, fru talman, vara stolta över den svenska förskolan. Den är en mötesplats för barn från olika samhällsklasser, från olika etniska grupper och kulturer. Där finns en mångfald av former och inriktningar. Där drivs spännande utvecklingsarbete. Där finns en gedigen föräldramedverkan. Och, framför allt, det handlar om en förskola som sätter det enskilda barnet i centrum.

Utvecklingen av den svenska förskolan har inte kommit av sig själv. Den är inspirerad av pionjärer som tog kindergartentankarna till Sverige, och aldrig sviktade på förskolans pedagogiska roll.

Den kraftiga utvecklingen av förskolan har bottnat i en medveten politisk strategi. Det ska vara möjligt i Sverige att förena föräldraskap och arbete. Barn har rätt till en bra förskola.

Det har varit tuffa strider genom åren mellan högern och socialdemokratin för att nå dit där vi är i dag. Unga föräldrar ska aldrig behöva välja mellan att barnen har det bra och sin uppgift på arbetsmarknad och i samhällsliv.

När förskolan byggdes ut drevs kraven på dagis åt alla av de unga kvinnorna. Kampen stöddes av Socialdemokraterna. Många gånger fick den stöd av Folkpartiet, men högern bromsade. Kristdemokraterna har i alla sammanhang försökt vrida familjepolitiken tillbaka.

Jag blev förvånad, fru talman, när jag lyssnade på Kenneth Johansson i dag. Jag undrar om det inte är dags för riksdagen att instifta ett alldeles speciellt pris: 2000 års törnrosapris. Det ska gå till Kenneth Johansson, möjligen delat med Sofia Jonsson som instämde i yttrandet, när Kenneth Johansson sade att ingenting hänt när det gäller jämställdheten på 30 år. Har han ingenting sett, ingenting hört och ingenting förstått?

Visst känns det trist och dammigt att Moderaterna fortfarande kallar ungarnas dagis och familjedaghem för institutioner i sin partimotion. Vad tror fru talman att förskoleungarna jag träffade i Gamla stan skulle säga om Chris Heister och Anders Sjölund kom fram till dem och frågade: Hur har ni det på institutionen?

Visst känns det torftigt att en partiledare som Alf Svensson kallade den svenska barnomsorgen för sysselsättningsåtgärder för vuxna när han deltog i årets partiledardebatt.

De fyra borgerliga partierna har enats när det gäller synen på maxtaxan. Men på två områden går det en tydlig skiljelinje mellan Centern och Folkpartiet å ena sidan och de två högerpartierna å den andra. Det

handlar om rätten för barn till arbetslösa att få förskoleplats och den allmänna förskolan.

Kristdemokraterna och Moderaterna bygger upp sina reservationer kring frågan om valfrihet, men de vill inte ge de barn som har störst behov möjlighet att välja.

Det är mycket som hände under 1990-talets tuffa sparår som inte var bra. Mycket kan vi reparera när vi har handlingsfrihet i politiken igen. Det handlar om pensioner som förbättrats, om barnbidrag som höjts, om egenavgifter som rättats till eller om nya anslag till skola och forskning.

På andra områden kan vi ha gjort skador som blir svåra att reparera. Det handlar om tiotusentals barn som ställts utanför förskolan bara för att deras föräldrar varit arbetslösa. Många av de barnen har det jobbigare än andra. Flera har utländsk bakgrund. Både de och deras föräldrar frågar efter det stöd som förskolan ger för att barnen ska få ett bra och stabilt språk att bygga vidare på i skola och arbetsliv.

Det finns alldeles för många exempel på att barn vuxit upp i Sverige och inte förrän de är sex år fått chansen att komma in i en miljö där de får använda svenska. Det är allvarligt, fru talman.

Nu använder majoriteten nya pengar till att ge de barnen och deras föräldrar rätt till förskoleplats. Moderaterna och Kristdemokraterna säger nej – samma partier som talar om valfrihet. Det verkar som om valfriheten att ha barnflicka är viktigare för kristdemokrater och moderater än rätten till en förskoleplats för de barn som behöver det allra bäst.

Den 1 juli 2001 kommer alla barn till arbetslösa föräldrar att få rätt till en barnomsorgsplats. Det är en fördelningspolitiskt väldigt viktig reform.

Låt mig ge ett exempel på hur reformen slår.

I min hemkommun Örebro har 27 % av barnen utländsk härkomst. Men det skiljer mycket från kommun till kommun. I en kommun som Axberg med mycket landsbygd och relativt många villaområden är det få barn som har arbetslösa föräldrar och relativt få barn som har utländsk härkomst. Där sade man för ett år sedan att kanske två eller tre barn skulle vara berättigade till barnomsorg på de villkor som anges för arbetslösa.

I miljonprogramsområdet Vivalla bedömde man då att nästan 150 barn skulle vara berättigade till barnomsorgsplats om de fick de möjligheter som rätten till barnomsorg för arbetslösa ger.

Det här är, fru talman, en viktig fördelningspolitisk reform. De barn som behöver förskolan allra mest blir berättigade till förskola från den 1 juli 2001 – i alla kommuner, inte bara i de kommuner som har råd, inte bara i de kommuner där man inte har väldigt många barn med de behoven, inte bara i de kommuner där man gör de politiska prioriteringarna, utan vi ser det som en så stor och viktig fråga att vi är beredda att tillföra nya pengar för att genomföra reformen, och vi är beredda att göra en lagstiftning. Det handlar om de barn som behöver förskolans stöd allra bäst.

Jag är stolt över att vara med och yrka bifall till den reformen. Jag är glad över att den har en bred uppslutning och att Socialdemokraterna, Miljöpartiet, Vänsterpartiet, Folkpartiet och Centerpartiet ställer upp på den. Jag undrar om det inte är dags för Kristdemokraterna och Moderaterna att tänka efter.

Talar vi om att alla barn, inte bara några, ska ha en chans i skolan, måste vi också ge de barn som har de allra största behoven en ordentlig chans till förskola och en bra start på skoljobbet.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 165 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Inger Lundberg tog upp frågan om att vi delat upp debatten.

Betänkandet och den proposition som betänkandet bygger på handlar ju om två helt skilda saker. Det ena är en bred familjepolitisk reform, som vi i Folkpartiet, liksom de andra borgerliga partierna, tycker är väldigt centralstyrande och minskar valfriheten. Det andra, att införa en allmän förskola, är en utbildningsreform.

Vi tycker att det är olyckligt om man blandar ihop de två sakerna. Det är två saker som inte på något sätt behöver ha med varandra att göra.

Ingrid Lundberg tyckte det var roligt att Folkpartiet stöder idén med allmän förskola. Jag tycker att det är roligt att Socialdemokraterna tar upp det.

Som jag sagt tidigare är det tråkigt att Socialdemokraterna inte någonstans i propositionen eller i betänkandet diskuterar någon förnyelse när det gäller en mer pedagogiskt inriktad verksamhet i förskolan.

Därför blir min enkla fråga till Inger Lundberg: Kommer ni socialdemokrater att komma tillbaka i en diskussion med förslag om hur den nya allmänna förskolan ska utvecklas och få tydligare strukturerade pedagogiska mål?

Anf. 166 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Det sker en läroplansöversyn. Det är mycket möjligt att vi kan återkomma. Men det betydelsefulla när det gäller förskolans utveckling är den enastående pedagogiska utveckling som sker i den svenska förskolan och som vi inte ska låsa in i några stelbenta former, några absoluta strikta krav på kunskaper. Vi ska verkligen ge alla barn möjlighet att utvecklas.

Sedan, Ulf Nilsson, vill jag bara säga att det är unikt med den här typen av debatter. Vi har haft många debatter i den här kammaren. Det har varit komplexa diskussioner om olika ting. Vi har samlat dem till kvalificerade utskottsdebatter. Det är anmärkningsvärt. Det är en demonstration av de borgerligas inkompetens att komma överens om den samlade förskolepolitiken som kammaren har tagit del av i dag.

Anf. 167 ULF NILSSON (fp) replik:

Fru talman! Det är sant att vi i de borgerliga partierna har olika syn på den allmänna förskolan. Däremot visar ju den här debatten att det finns ett brett samförstånd mellan de borgerliga partierna när det gäller synen på individen, på familjepolitiken och på den enskilda familjens ställning visavi staten i familjepolitiken. Det tycker jag är en poäng och en slutsats vi kan dra av det vi har hört tidigare i dag.

När det gäller den allmänna förskolan vill jag ändå ställa en konkret fråga till Ingrid Lundberg. När man nu tycker att förskolan verkligen är förskola och inte dagis som Inger Lundberg beskrev, vore det då inte rimligt att säga att det är pedagogiskt utbildad personal som ska ha an-

svar för verksamheten? Det har nämligen Folkpartiet motionerat om och fått avslag på.

Prot. 2000/01:32
23 november

Anf. 168 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Vi har pedagogiskt mycket skicklig personal i den svenska förskolan. Vi har skickliga förskollärare. Vi har skickliga barnskötare. Vi har skickliga barndagvårdare i familjedaghemmen.

Min bedömning är att vi behöver olika typer av kompetens, att vi ska slå vakt om den och att det finns hög pedagogisk kompetens i svensk förskola i dag.

Sedan till frågan om maxtaxan där ni har samlats. Ni är eniga där, och det är väl det enda som möjligen skulle kunna vara bra för er med maxtaxan. Men det är ett märkligt förslag ni lägger fram. Skatteavdrag för barnflickor går före låga dagistaxor. 40 000 kr fördelat på fem år ska kompensera för höga dagis- och fritidstaxor.

Det är knappast ett hedrande förslag, Ulf Nilsson, åtminstone inte för partier som Folkpartiet som i andra sammanhang talar gott om förskolan och inte minst gjort frågan om marginaleffekter till en huvudfråga i sin retorik. Borgerlig front mot maxtaxereformen verkar viktigare för Folkpartiet än politisk logik.

Anf. 169 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Hur vi lägger upp våra debatter, Inger Lundberg, måste väl ändå vara upp till varje enskilt parti att bestämma. Det behöver vi kanske inte diskutera här.

Jag har haft mina fem barn på det kommunala daghemmet. Det har gått alldeles utmärkt. Jag trivs bra med mitt dagis, som jag fortfarande säger. Nu heter det förskola, men jag ser väldigt lite skillnad.

Däremot skiljer vi oss i synen på vilken roll som familjen ska ha, vilken roll som staten och kommunen ska ha. Det är alldeles riktigt. Det är en politisk skillnad oss emellan på det sättet. Vi ser ju att familjen är garanten för en trygg uppväxt. Det kan man aldrig spela bort med den allra bästa förskolan. Familjen kommer ändå alltid att vara det som är den allra viktigaste länken i en utbildningskedja. Det hoppas jag att vi kan vara överens om.

Jag menar att en aldrig så bra förskola men en dålig grundskola, som den är i dag – och som blir allt sämre – kommer aldrig att leda fram till att skolans resultat förbättras. Det borde också vara ett uppdrag som Inger Lundberg kan ta till sig att se till att grundskolan går in på en annan väg.

Så har jag några konkreta frågor som jag har hämtat direkt från betänkandet. Det är ju kommunens ansvar att organisera förskolans verksamhet och den nya allmänna förskolan. Sedan står det på samma sida att det är viktigt att organisationen beslutas utifrån de deltagande barnens behov och att föräldrarnas önskemål beaktas. Det är ju två saker som egentligen inte går samman. Eller ska jag tolka det så att majoriteten är beredd att ge etableringsfrihet till de fristående enheterna, Montessori-verksamhet och annat? Ska jag tolka det så att den etableringsfriheten ändå kan komma till stånd?

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Anf. 170 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Ni får, Anders Sjölund, tolka mina uttalanden precis hur ni vill. Ni får ha vilka debatter ni vill. Men ni kan inte hjälpa att det avslöjar er när ni väljer att föra två debatter. Och vi måste naturligtvis ha rätt att kommentera det.

På en punkt är vi helt överens, Anders Sjölund. Det är att trygga familjer är grunden för en trygg uppväxt för barnen. Därför är det så viktigt, Anders Sjölund, att driva en fördelningspolitik som gör att alla familjer, inte bara några, ska ha det bra, att alla ungar ska ha rätt att växa upp under trygga förhållanden.

Jag är glad över att Anders Sjölund också konstaterar att den svenska förskolan är bra. Men varför då riva ned den? Om Anders Sjölund inte gillar grundskolan, ska han då gå in och försämra en förskola som han de facto tycker är bra?

Sedan till frågan om etableringsfriheten. Vi har en mångfald av alternativ i förskolan. Jag kan inte nu göra uttalanden om hur vi långsiktigt kommer att se på etableringsfriheten och tvånget för kommunen att betala ut pengar till varje förskoleidé i framtiden. Men jag skulle vilja säga till Anders Sjölund att när jag möter kravet är det egentligen bara från borgerligheten här i kammaren och ett antal företag. Jag möter oerhört sällan föräldrar som säger att det inte fungerar bra. Och det må väl kanske ändå vara det viktigaste för oss politiker att ta hänsyn till.

Anf. 171 ANDERS SJÖLUND (m) replik:

Fru talman! Inger Lundberg svävar på målet minsann om detta med etableringsfrihet. Det finns ju kommuner i det här landet som dessbättre har ett stort antal fristående förskolor som drivs på olika sätt, t.o.m. i aktiebolagsform, gubevars, i personalkooperativ eller på annat sätt.

Om man nu ska vara sin egen retorik trogen – vilket jag hoppas att Inger Lundberg är – borde den allmänna förskolan, även om målen står skrivna i luften, och de barn som går på den rimligen få rätt att bedriva den allmänna förskolan enligt det sätt som Lundberg här säger. Enligt likhetsprincipen borde de då rimligen också kunna gå till den allmänna förskolan, dvs. kommunens pengar borde också skickas med till den verksamhet som ska vara avgiftsfri för den tid barnen befinner sig i den allmänna förskolan.

Jag efterlyser fortfarande ett svar på den frågan. Ska de organisationer som i dag har fristående enheter också kunna ha en allmän förskola i fortsättningen?

Anf. 172 INGER LUNDBERG (s) replik:

Fru talman! Jag kommer inte att kunna ge Anders Sjölund något svar på den frågan i dag. Jag ser nämligen inte att detta är ett akut problem i den svenska förskolan. Det är inte så att vi har några fyrkantiga lösningar. Vi har mängder av lösningar: föräldrakooperativ, Waldorf, Montessori etc. Det är möjligt att de företag som skulle vilja tjäna pengar på förskolan inte har fulla möjligheter att göra det. Men det känns inte som om det är ett akut behov.

Jag vet att skolministern är beredd att resonera om de här frågorna. Men gör inte detta till en stor fråga. Den stora frågan, Anders Sjölund, är att vi ska utveckla och stärka den svenska förskolan och att vi ska våga

genomföra de reformer som jag utgår från att kammaren fattar beslut om i morgon.

Prot. 2000/01:32
23 november

Anf. 173 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag vill bara säga att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet tydligen är tråda på samma snöre, eftersom man är enig. Och det är inte Kristdemokraternas målsättning. Vår målsättning är att hitta den barnomsorgspolitik som vi tror på.

Jag instämmer i mina partikamraters tidigare inlägg, men jag skulle vilja lyfta resursperspektivet till ett Stockholmsperspektiv, eftersom jag även är aktiv lokalpolitiskt. Jag tycker att det är oerhört viktigt att se på resurserna till barnomsorgen.

När det gäller Stockholmsperspektivet har jag fått siffror från Stads-
huset, från Stadsledningskontoret. Stockholm kommer att få ca 365 mil-
joner från riksdagen. Men stadens kostnader beräknas till 1 miljard till
följd av både fler inskriva barn och ökat tidsutnyttjande. Man får alltså
inte compensation för alla sina kostnader.

När det gäller övriga förslag, t.ex. att barn till arbetslösa ska ha rätt
till barnomsorg, är detta redan infört i Stockholms stad, en fråga som har
häcklats här i kammaren tyvärr alldeles för ofta.

Barn till föräldrar som är lediga med yngre syskon har också rätt till
barnomsorg i Stockholm. Tre timmars allmän deltidsförskola har vi re-
dan i dag för 4–5-åringar. Många av dessa förslag är redan genomförda i
en av de stora borgerligt styrda kommunerna. Så det är inte detta som är
det stora problemet. Det som jag vill vända mig emot är resurserna, hur
man ska klara av finansieringen.

S-E-Bankens privatekonom Viveka Hirdman-Ryrberg påpekar i en
artikel i Dagens Nyheter den 8 juni i år – jag tror att den har refererats
tidigare här – att inte alla kommuner kommer att kunna räkna med full
kostnadstäckning från staten om maxtaxan införs. Det kan leda till ned-
dragningar och kvalitetsförsämringar i barnomsorgen. Är det detta som
majoritetspartierna vill?

Resultatet av det här förslaget blir att man riskerar neddragningar i
barnomsorgen, vilket gör att förslaget helt enkelt är kontraproduktivt.
Dessutom gynnar förslaget höginkomsttagarna mer än låginkomsttagar-
na. Det har jag också beräkningar på. De borgerliga partiernas förslag är
fördelningspolitiskt bättre för låginkomsttagare.

Min fråga till majoritetspartierna är om man inte ser någon risk med
maxtaxan avseende påverkan på de kommunala ekonomierna. Vilka
garantier får kommunerna när det gäller resurstillskottet? Föräldrarna
bryr sig faktiskt om kvaliteten i barnomsorgen och inte bara om taxorna.
Kommunerna kan tvingas att genomföra en kvalitetssänkning i barnom-
sorgen, om de inte får extra resurser.

Men det finns också ett annat perspektiv, och det är barnens perspek-
tiv. I Expressen från den 31 maj säger en barnskötare att man tror att den
som i dag betalar för 30 timmar kommer att ha barnen på dagis längre
eftersom det inte blir dyrare. Är det det vi vill? Förskolan kommer också
att få mer att göra. Det kan i och för sig vara bra om den har mycket att
göra och om barnen trivs där, men hur ska vi ha råd med maxtaxeförsla-
get? Det är min fråga.

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Anf. 174 EVA JOHANSSON (s):

Fru talman! Till skillnad från det vårdnadsbidrag som flera av Desirée Pethrus Engströms partikamrater tidigare här har talat om och som infördes under den borgerliga regeringen är detta förslag ansvarsfullt finansierat.

Dessutom har regeringen i sin proposition med en mening som man inte brukar hitta i så värst många propositioner av det här slaget: Uppföljningen av de samlade ekonomiska effekterna för kommunerna får utvisa om det föreligger skäl för regeringen att återkomma i frågan om den ekonomiska kompensationen för kommunerna. Närmare ett löfte om ytterligare pengar, om det skulle visa sig att de anslagna pengarna inte räcker, kan man nästan inte komma. Det får vi nöja oss med i dag.

De beräkningar som har gjorts hittills tyder ändå på att finansieringen är mycket ansvarsfull till skillnad från – och det vill jag betona – den reform som Kristdemokraterna var med och drev igenom i en tidigare regering och som då höll på att stjäla landet över ända.

Anf. 175 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Nu diskuterar vi ju inte vårdnadsbidraget. Det förslag om barnomsorgskonto som nu ligger på bordet från de borgerliga partierna är finansierat i våra respektive budgetar. Så den diskussionen tycker jag är ganska onödig.

Eva Johansson säger att uppföljningen får utvisa om det behövs ytterligare resurser till kommunerna. Då kan man undra: Är det garantier som kommunerna får, att de ska få extra resurser?

En annan fråga är hur länge taxan ska gälla. Ska den följa inflationen, ska den vara indexreglerad? Det pratas om att taxan ska gälla i två år. Vad blir taxan sedan? Hur ska de väljare som har trott på det här förslaget veta hur det kommer att se ut i framtiden?

Anf. 176 EVA JOHANSSON (s) replik:

Fru talman! Det är väl så med nästan all sådan här verksamhet att man inte kan ge några garantier långt in i framtiden. Får Socialdemokraterna ha ett fortsatt inflytande över politiken i det här landet kommer kommunerna 2003 att tillföras 5 miljarder 600 miljoner kronor. 2001 får de 150 miljoner kronor för dagisplats åt arbetslösa barn. Redan 2002 finns det 4,4 miljarder kronor. Det här, Desirée Pethrus Engström, är sådant som vi tänker stå fast vid, självfallet. Vi vill inte ha några dagsländor.

Det är självklart angeläget att Sveriges småbarnsföräldrar ska veta vilka villkor som gäller. Det är ju en av grundtankarna bakom reformen med maxtaxan, att man ska veta vilka kostnader som man har. Man ska inte behöva vara beroende av snabba beslut ute i kommunerna. Om man vill flytta över kommungränsen ska det inte heller vara svårt att beräkna hur hög den barnomsorgskostnaden blir.

Vi vill ha en låg och fast taxa för att familjer ska få möjlighet att planera sin ekonomi. Det är den ena sidan av saken.

Den andra sidan av saken är att vi tror att man bättre kan se till att barn som har behov av förskolans mycket fina verksamhet kan få tillgång till den utan att föräldrarna behöver se efter i plånboken om de har råd. Det är en rättighet för alla barn.

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

Anf. 177 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik:

Fru talman! Eva Johansson säger att man inte kan ge några garantier för framtiden. Det förstår vi, att det inte finns några garantier för hur statsbudgeten och de prioriteringar som man tänker göra kommer att se ut. Det stillar naturligtvis inte den oro som man kan känna på det här området.

När det gäller pengarna till allmän förskola osv. är det inget stort problem i t.ex. Stockholm, för det har man i stort sett genomfört. Man har redan dessa kostnader. Det som man kommer att förlora pengar på är ökade kostnader för fler inskrivna barn, ökat tidsutnyttjande och minskade intäkter till följd av lägre taxor. Det finns alltså inte något tydligt förslag i regeringens budget.

Kvalitetspengarna ger ju egentligen väldigt lite. För Sundbybergs kommun skulle det innebära en tredjedels tjänst på 30 kommunala barnstugor. En tredjedels tjänst, är det detta som är kvalitetshöjningen och de stora pengar som man talar om?

Jag tycker att hela förslaget är feltänkt från början till slut. Det är ett förslag som helt enkelt borde kasseras. Staten borde göra andra saker för att hjälpa barnfamiljerna, för det är vi överens om att vi behöver göra. Men att gå in och styra i kommunernas verksamhet på det här sättet och inte veta vad konsekvenserna kommer att bli är mycket oroväckande.

Anf. 178 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Jag tycker inte att det ska få stå opåtalat, det här påståendet om att det borgerliga förslaget till avgiftssystem och finansiering skulle gynna låginkomsttagare jämfört med det förslag som nu är framlagt i propositionen. Det är naturligtvis inte sant. Ett förslag där man ska dela ut ungefär 10 000 kr om året från kommunen, var det väl, och ge till föräldrarna som ska gå och köpa en plats är naturligtvis ingen lösning alls för låginkomsttagarna.

Min fråga gäller egentligen hur ni har tänkt er det här avgiftssystemet. Nu säger Pethrus Engström att kommunerna inte kommer att kunna klara av finansieringen utan kommer att tvingas gå via avgifter. Är det så att man får räkna med att de borgerliga kommunerna kommer att ha lägre kommunala bidrag och högre avgifter? Det är min fråga. Sedan vill jag som sagt säga att beräkningen är felaktig när man säger att låginkomsttagarna skulle gynnas av det borgerliga förslaget. Det är mycket lätt att räkna ut att så inte är fallet.

Anf. 179 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag kan visa Gunnar Goude DN:s beräkningar, och jag tror att DN har någorlunda rätt där, som visar att det blir bättre för en låginkomsttagare än för en höginkomsttagare. En höginkomsttagare får plus och en låginkomsttagare får minus, alltså lägre kostnader.

Jag vet inte var det där med avgifter kommer ifrån. Några höjda avgifter i barnomsorgen har vi inte talat om, men det här maxtaxeförslaget innebär ju att pengar måste tas någonstans ifrån. Ungefär 600 miljoner kronor måste vi i Stockholms kommun vaska fram för att kunna anta det här förslaget. Det är då jag undrar var vi ska ta de pengarna. Ska vi ta dem i äldreomsorgen? Eller ska vi dra ned på förskolorna? För mig går det inte ihop med de här 600 miljonerna som inte är finansierade enligt de beräkningar som finns i stadshuset. Var ska vi ta de pengarna?

Vi hade faktiskt hellre sett en maxtaxa inom äldreomsorgen om man hade fått prioritera. De äldre har drabbats väldigt hårt under en lång tid. Det hade jag sett som en fördel, och det tror jag inte heller hade kostat lika mycket som det här förslaget som, som sagt, gynnar höginkomsttagare.

Anf. 180 GUNNAR GOUDE (mp):

Fru talman! Nu är det ju på det sättet att vi har valt en lämplig tidpunkt för genomförandet av maxtaxan. De stora barnkullar som kom 1990–91 har passerat förskolan. Vi kan räkna med att det är färre barn i förskolan framöver. Det tror jag ger ett gynnsamt läge ur ekonomisk synvinkel för kommunerna.

Men jag har ändå farhågor just när det gäller de borgerliga kommunerna. Om man tittar runtom i landet är det så att man i de borgerliga kommunerna satsar avsevärt mindre på förskolan än man gör i andra kommuner, socialdemokratiskt ledda eller där Miljöpartiet är med. Det där väcker vissa farhågor. Jag har siffrorna framför mig här. Skillnaden är faktiskt ganska stor. När det gäller de kommunala förskolorna ligger man 2 300 kr per barn under genomsnittet i de borgerliga kommunerna. Då ska vi inte tala om de enskilda förskolorna, där skillnaden är så stor som 5 500 kr.

Då är det klart att det finns vissa farhågor. I de här kommunerna kommer man att höja avgifterna. Sedan får den som har fått sina 10 000 kr i fickan köpa sin barnomsorg där avgifterna är betydligt högre än annars. Vilken är den andra lösning som Pethrus Engström tänker på? Jag tycker att farhågan är ganska berättigad.

Anf. 181 DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd):

Fru talman! Jag kan inte svara på den frågan igen, Gunnar Goude. Men om vi får det här maxtaxeförslaget och antar det så *kan* vi ju inte höja avgifter. Om vi däremot genomför maxtaxeförslaget måste vi spara 600 miljoner kronor någonstans. Var ska vi spara dem? Jag skulle gärna vilja att era partier i Stockholms stad kunde ge bra förslag om var dessa pengar ska tas. Det är ett oanständigt förslag, för det tvingar oss till neddragningar i andra verksamheter. Det är väl inte särskilt lyckat att dra ned på äldreomsorgen? Den försöker vi faktiskt prioritera i Stockholms stad.

Dessutom har vi redan lagt pengar. Gunnar Goude pratade om att de borgerliga kommunerna är dåliga, men vi har ju redan genomfört alla de förslag som ni tycker är så fantastiska här i riksdagen i dag. Dem har vi redan genomfört i denna stora borgerliga kommun som ni ofta häcklar.

Den skattesänkning som ofta kommer på tal i kammaren kostar 150 miljoner kronor. Men här är det i ett penndrag 600 miljoner kronor som vi mister. Det ska bli intressant, för det kan vi kontra med när majoritetspartierna drar upp det här med skattesänkningen. Den är alltså värd 150 miljoner, och 600 miljoner är ni beredda att med ett penndrag ta ifrån Stockholms kommun och viktig verksamhet med det här förslaget.

Så det blir väldigt ohållbart för oss att genomföra det här även om vi förstår att många föräldrar vill ha sänkta taxor. Det har vi full förståelse för, för barnfamiljer har det tufft i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 november.)

*Maxtaxa och allmän
förskola m.m.*

12 § Vissa frågor om AP-fonderna

*Vissa frågor om AP-
fonderna*

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2000/01:FiU13
Vissa frågor om AP-fonderna (prop. 2000/01:14).

Anf. 182 GUNNAR AXÉN (m):

Fru talman! Att regeringen och dess stödpartier nostalgiskt blickar bakåt och går baklänges in i framtiden är ingen nyhet. Men jag kan inte förstå hur de fundsocialistiska drömmarna kan leva kvar i det tjugoförsta århundradet.

Det privata sparandet är grunden för näringslivets riskkapitalförsörjning. Det är genom förbättrade förutsättningar för företagande, arbete och sparande som en långsiktigt god riskkapitalförsörjning kan skapas i Sverige. Det är inte statens uppgift att genom ett stort offentligt sparande tillhandahålla riskkapital. Tvärtom riskerar ett stort statligt inslag på riskkapitalmarknaden att skada densamma. Strikta ekonomiska överväganden kan ibland tvingas ge vika för politiska syften och önskemål.

Staten är därmed synnerligen olämplig som ägare av riskkapitalbolag, vilket också all erfarenhet på området visat med stor tydlighet. Eftersom Sjätte AP-fonden inte fyller någon funktion i pensionssystemet finns det därmed inget som på saklig grund motiverar dess existens.

Sjätte fondstyrelsen tillkom 1996 i samband med att den s.k. Avvecklingsstyrelsen efter löntagarfonderna inrättades. Den hade då kvar värden för några hundra miljoner kronor. Den tillfördes sedan ytterligare 10 miljarder kronor från AP-fonden. Det uppgivna syftet var att öka tillgången till riskkapital för mindre, nystartade och onoterade företag. Någon skyldighet att inleverera medel till pensionssystemet föreskrevs ej.

Redan denna uppläggning visar att sjätte fondstyrelsen aldrig haft något i ATP-systemet att göra. Placeringar i små onoterade bolag är förenade med stor risk och låg likviditet och är inte en uppgift att använda skattebetalarnas pengar till. Bristen på samband med pensionssystemet framgår också av att sjätte fondstyrelsen inte har någon skyldighet att bidra till utbetalning av pensioner.

Till en början placerades de drygt tio miljarderna huvudsakligen i räntepapper med förhållandevis låg förräntning. Därefter började Sjätte AP-fonden agera i strid med den tilldelade uppgiften. Med början andra halvåret 1998 omplacerades likviditeten i börsnoterade aktier. Vid det senaste årsskiftet hade detta innehav vuxit till 17 miljarder kronor medan endast 2 miljarder kronor placerats på det vis som Sjätte AP-fondens verksamhet motiverats med. I detta sammanhang fanns inget tal om att fondmedel var avsedda för tillförsel av riskkapital för placeringar i mindre, onoterade bolag.

Sjätte AP-fondens kraftiga avsteg från den tilldelade uppgiften förklaras främst av att uppdraget var feltänkt från första början. Erfarenheterna av statligt företagande, och inte minst statlig riskkapitalverksamhet, är inte goda. Staten ska i en öppen marknadsekonomi inte äga företag.

Verksamheten kan inte heller motiveras av att man tillför något unikt kunnande. Privata riskkapitalbolag är mycket aktiva inom detta marknadssegment, och det kan vara svårt för vad som närmast är en offentlig myndighet i mångmiljardklassen att utveckla den flexibilitet och snabbhet som krävs i branschen. Möjligheten för en sådan bjässe att med framgång placera i små nystartade företag i enlighet med den ursprungligen givna uppgiften är i stort sett obefintlig.

Sjätte AP-fonden hör inte hemma i pensionssystemet. Det finns inte heller något motiv för ett statligt företagande med riskkapital. Fondens tillgångar bör därför i stället ingå i den överföring på 155 miljarder kronor som ska göras till staten år 2001. För att undvika marknadsstörningar kan innehavet av börsnoterade aktier dessförinnan bytas ut mot obligationer. De onoterade aktierna förs sedan till ett riskkapitalbolag under Finansdepartementet, för att sedan snarast möjligt privatiseras på samma sätt som en gång skedde med Atle och Bure. Vi anser att Sjätte AP-fonden är en kvarleva från fondsocialistiska föreställningar om och tron på fördelarna med statligt ägande.

Mot bakgrund av detta vill jag yrka bifall till reservation 1.

Anf. 183 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! Riksdagen beslutade i mars i år om en genomgripande reformering av Allmänna pensionsfonden som en del i reformeringen av ålderspensionssystemet.

Ändringarna av reglerna för AP-fonden innebär dels en omorganisation där första–femte fondstyrelserna ombildats till Första–Fjärde AP-fonderna, dels nya förvaltningsmål och placeringsbestämmelser. Förutvarande sjätte fondstyrelsen berörs inte materiellt av de nya reglerna men byter namn till Sjätte AP-fonden. Omorganisationen trädde i kraft den 1 maj 2000, medan förvaltningsmål och placeringsbestämmelser träder i kraft den 1 januari 2001.

Riksdagen har också beslutat att Första–Fjärde AP-fonderna den 1 januari 2001 ska överföra 155 miljarder kronor till staten.

I detta betänkande behandlar finanssutskottet de lagförslag som är av direkt betydelse för genomförandet av omfördelningen av tillgångar mellan Första–Fjärde AP-fonderna den 1 januari 2001.

Finansutskottet föreslår att riksdagen ska bifalla regeringens förslag att Tredje och Fjärde AP-fondernas innehav av vissa onoterade aktier och fordringsrätter ska förvaltas av Fjärde AP-fonden avskilt från övriga tillgångar. Vi föreslår också bifall till att Första AP-fondens innehav av aktier i Första AP-fonden Renting Aktiebolag ska förvaltas av Första AP-fonden avskilt från övriga tillgångar. De medel som Första respektive Fjärde AP-fonden erhåller för tillgångarna ska varje kvartal fördelas mellan Första–Fjärde AP-fonderna med en fjärdedel vardera. Allt detta ska ske från den 1 januari 2001.

Kring dessa frågor är vi helt överens, och jag yrkar därför bifall till hemställan i utskottets betänkande.

Men, fru talman, jag yrkar också avslag på de motioner från allmänna motionstiden som också behandlas i betänkandet. I en motion föreslår Kristdemokraterna att Sjätte AP-fonden bör få ett s.k. utlandsmandat att placera en mindre del av kapitalet på utländska marknader. Eftersom man funderar på detta inom Finansdepartementet är utskottet inte berett att föreslå någon åtgärd, utan avstyrker motionen.

I motioner från Moderaterna och Folkpartiet föreslås att Sjätte AP-fonden ska avvecklas. Man anser inte att staten ska vara en aktör på detta område.

Vi behandlade denna fråga senast i finansutskottets betänkande 19 i föl med motiveringen: ”Enligt utskottets mening fyller Sjätte AP-fondstyrelsen sin definierade roll i AP-fondsystemet, och det finns ingen anledning att genomgripande förändra, avveckla eller sälja ut verksamheten.”

Utskottet finner denna gång inte att det finns någon anledning att frångå tidigare ställningstagande, utan avstyrker motionerna.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i finansutskottets betänkande 13 och avslag på reservationerna med anledning av motionerna.

Anf. 184 GUNNAR AXÉN (m):

Fru talman! Jag skulle vilja fråga Carin Lundberg vilka möjligheter som hon verkligen tror att en statlig fondbjässe med 20 miljarder kronor i kapital har att på ett framgångsrikt sätt bistå med riskkapital till små nystartade företag. Vi talar om 20 000 miljoner kronor. Hur ska man med framgång kunna uppnå de mål som är satta för Sjätte AP-fonden?

Anf. 185 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! Moderaternas ståndpunkt i dessa frågor är väl kända. Vi har diskuterat dem rätt så ofta i denna kammare. Senast i går diskuterade vi ingående statligt ägande, och då handlade det om insatserna i fråga om OM.

Gunnar Axén säger att detta är en kvarleva från de fondsocialistiska föreställningarna. Det kan jag väl på sätt och vis hålla med om, eftersom detta är pengar som går tillbaka till löntagarfonderna. Men när det sedan gäller resultatet så utvärderas ju Sjätte AP-fonden årligen av regeringen. Och för denna utvärdering så anlitar ju regeringen en utvärderingskonsult som gör en beräkning, och sedan gör regeringen en bedömning och kommenterar bl.a. avkastningsutvecklingen i en skrivelse till riksdagen. Den behandlar vi då också i finansutskottet.

Anf. 186 GUNNAR AXÉN (m):

Fru talman! Jag fick tyvärr inte svar på min fråga. Vid det senaste årsskiftet hade Sjätte AP-fonden i strid mot de mål som är uppsatta för verksamheten placerat 17 000 miljoner kronor i börsnoterade aktier, medan endast 2 000 miljoner kronor hade placerats i nystartade onoterade företag. Hur ska det vara möjligt för en sådan statlig fondbjässe att tillföra riskkapital till små nystartade företag vilkas behov av riskkapital kanske är i storleksordningen 100 000 kr–1 miljon kronor? Det är min första fråga som jag vill ha svar på.

Min andra fråga är: Hyser Carin Lundberg verkligen ingen tilltro till alla de privata riskkapitalbolag som finns på marknaden i dag?

Anf. 187 CARIN LUNDBERG (s):

Fru talman! Det som vi talar om i dag är Sjätte AP-fonden. Det är inte på något sätt något misstroende mot andra pensionsfonder. Men det uppdrag som riksdagen har gett Sjätte AP-fonden och dess förvaltning är att förvalta den här fonden så att bidraget till finansieringen av de allmänna pensionerna blir så stort som möjligt. Det övergripande målet som man har är att maximera tillgångarnas totalavkastning på lång sikt inom ramen för risktagande som följer av placeringsreglerna som vi har fattat beslut om.

Sjätte AP-fonden har beskrivit sitt uppdrag på följande sätt:

Att förvalta allmänna pensionsmedel så att avkastningskravet uppfylls samt att erbjuda riskkapital till svenskt näringsliv, inte minst till mindre och medelstora företag för att främja tillväxt och sysselsättning.

Detta har man gjort på ett sådant sätt att regeringen i sin årliga utvärdering av AP-fonderna faktiskt framförde kritik till Sjätte AP-fondens förvaltning av onoterade innehav. I stort sett var dock regeringen nöjd med förvaltningen. Regeringen pekar på att man i den onoterade portföljen hade en stark koncentration till företag som befann sig i en fas, den s.k. expansionsfasen. Ca 50 % av fondens onoterade innehav var alltså koncentrerat till denna fas.

Som svar på Gunnar Axéns fråga kan jag alltså säga att man sköter sitt uppdrag att stödja små och medelstora företag på ett sådant sätt att det kanske kan vara fråga om att man skulle ägna sig lite mindre åt det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 november.)

13 § Ny insiderstrafflag

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU4
Ny insiderstrafflag (prop. 1999/2000:109).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 24 november.)

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU3
Exportkontroll m.m. av produkter med dubbla användningsområden
(prop. 2000/01:9 och prop. 1999/2000:124).

*Ny lag om produkter
med dubbla använd-
ningsområden*

Anf. 188 MURAD ARTIN (v):

Fru talman! Handel med produkter med dubbla användningsområden handlar om export av produkter som inte bara kan användas för fredliga syften utan även som krigsmateriel. Om Sverige ska leva upp till regeringens påstående om att vi har världens mest restriktiva lagstiftning när det gäller vapenexport krävs största försiktighet när det gäller handeln med produkter med dubbla användningsområden.

Ser man på regeringens politik i detta avseende tycks den dock bestå av en kombination av dogmatiskt fasthållande vid ingångna avtal om följdleveranser av vapen och fagra löften om ett stort inflytande för Sverige på ett framtida EU-samarbete om vapenproduktion och vapenexport. Det sistnämnda är en orealistisk bedömning.

Med detta i åtanke bör man följaktligen vara försiktig när det gäller hanteringen av produkter med dubbla användningsområden. Det gäller såväl exporten som införseln av dem till Sverige.

Regeringen föreslår att § 13 i lagen om strategiska produkter, som handlar om införseln av biologiska och kemiska produkter, ska avskaffas. Vi anser att argumenteringen för detta är svag.

Regeringen säger att lagen i praktiken aldrig tillämpats men säger sig samtidigt veta att den är svår att tillämpa. Man undrar på vilka erfarenheter ett sådant påstående grundas.

Samtidigt förklarar Säkerhetspolisen att en sådan lag genom sin blotta existens fungerar preventivt, dvs. att människor låter bli att i vårt land föra in biologiska och kemiska produkter av betänklig art.

Därför yrkar vi bifall till reservation 2 under mom. 7.

Den typ av frågor som nu avhandlas berör även vår nationella självbestämmanderätt i säkerhetspolitiska frågor. Därför ställer vi oss bakom det särskilda yttrande som föreligger i betänkandet. Det framtida försvarssamarbetet inom EU ökar, och där ingår krigsmaterielproduktionen och krigsmaterielexporten. Självklart medför detta inskränkningar i det svenska självbestämmandet. Det hjälper inte hur mycket Sveriges försvarsminister än försäkrar motsatsen.

I vår motion har vi påpekat begränsningen när det gäller remissinstanser för den här propositionen. Detta har givit till resultat att stora organisationer som Svenska Freds- och Skiljedomsföreningen och Kristna Fredsrörelsen – som har stora kunskaper när det gäller krigsmaterielexport och vapenproduktion – riktat skarp kritik mot regeringens framtida försvarssamarbete inom EU. Man visade i går i en rapport att Sverige i framtiden kan tvingas ingå avtal som innebär vapenexport till bl.a. Colombia, Egypten, Kuwait, Saudiarabien och Turkiet. Enligt Svenska Freds innebär avtalet att Sverige indirekt kan tvingas till export av vapen till en rad nya konfliktområden.

Detta tillsammans med regeringens förslag om generellt tillstånd för export av produkter med dubbla användningsområden till en rad länder

m.m. förvandlar snart de svenska restriktionerna till ett såll med mycket stora hål.

En sådan vapenexport och export av produkter med dubbla användningsområden tror jag inte har den minsta förankring hos det svenska folket. Vi bör hålla den nationella självbestämmanderätten högt i dessa frågor.

Anf. 189 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Det vi nu debatterar, exportkontroll av produkter med dubbla användningsområden, är återigen en fråga där vi kan se hur regeringen befinner sig på ett sluttande plan vad gäller regeln om alliansfrihet och neutralitet. Det som inleddes i och med Amsterdamfördraget och som sedan varit en fortsatt utveckling inom EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik, GUSP, kan vi nu återigen se genom det här förslaget: Regeringen närmar sig i större och större utsträckning EU:s gemensamma utrikes- och säkerhetspolitik och säljer därmed naturligtvis ut våra egna möjligheter både vad gäller alliansfriheten och neutraliteten, som vi i andra sammanhang har värnat om.

Ett av bevisen för detta är den debatt som har uppstått de senaste dagarna. ÖB har ju varit ute och flaggat för att han tycker att detta med alliansfriheten är gammalt och förlegat och ingenting som gäller i dag. Kanske är det så att ÖB i det här fallet vågar vara mer öppen än försvarsministern, som hävdar något annat i den här frågan. Jag skulle önska att det som regeringen hävdar vad gäller möjligheterna till alliansfrihet också är det som kommer att gälla. Tyvärr tycker jag mig kunna se att så icke är fallet.

Vi vet att det om någon vecka kommer en ny proposition i det här ärendet med ännu mer närmande till EU:s gemensamma säkerhetspolitik, nämligen en proposition om LOI-avtalet. Där lägger regeringen fram förslag om att vi ska ha gemensam försvarsindustri med fem andra länder i Europa, bl.a. Frankrike, som ju har en kärnvapenindustri. Det känns både skrämmande och märkligt att Sverige, utan en egentlig demokratisk debatt om synen på de här frågorna, går in i ett sådant här förhållande där man faktiskt blir mycket nära knuten till kärnvapenmakter.

Motiveringen, som jag häromkvällen hörde försvarsministern ge i någon TV-utfrågning, var: Ja, men vi måste ju kunna garantera att vi kan få köpa vapen för våra behov. Det uttalandet tyckte jag var väldigt förvånande. Med tanke på hur vapen säljs i världen i dag vet jag inte vilken vapentillverkare som skulle neka Sverige att köpa vapen. Det är väl snarare så att man gör allt för att vi ska köpa vapen, eftersom det är en industri som är lönsam och Sverige åtminstone tidigare har varit ett land som man mycket väl har kunnat sälja vapen till utan några större betänkligheter. Dock är konsekvensen av detta att man faktiskt öppnar för en marknad med länder som vi tidigare har haft stora betänkligheter inför att sälja vapen till.

I det här betänkandet har vi två reservationer. Jag stöder naturligtvis båda reservationerna, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till reservation 2.

När det gäller denna reservation finns det all anledning att ta sig en funderare över konsekvenserna. Den bestämmelse som regeringen nu vill ta bort då man anser att den inte fyller någon funktion anser Säkerhetspo-

lisen fylla en viktig preventiv funktion. Enligt Säkerhetspolisens förmenande borde den alltså vara kvar för att inte Sverige ska kunna bli en bas för förmedlingsverksamhet av produkter med dubbla användningsområden.

Paragrafen har inte behövt användas, enligt regeringen. Men säkerhetspolisens anser att det innebär en risk att vi blir en bas för de här produkterna om den tas bort. Jag tycker att det är mycket alarmerande. Man kan läsa om det i detta betänkande.

Det finns all anledning för Sverige, tycker jag, att faktiskt försvara möjligheten att ha en restriktiv politik vad gäller att sälja vapen till länder som är i krig, som har stora konflikter inbördes osv. Det finns all anledning för Sverige att gå i tåten för en restriktiv vapenförsäljningspolitik. Det här är definitivt fel väg, som jag ser det.

Anf. 190 CARINA HÄGG (s):

Fru talman! Vi diskuterar här i kväll exportkontroll m.m. av produkter med dubbla användningsområden. Jag tror att många fortfarande har svårt att skilja mellan ren krigsmaterielexport och just produkter med dubbla användningsområden.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på reservationerna. Betänkandet omsluter två reservationer från likaså två partier och därutöver ett särskilt yttrande. Men skillnaden i själva hemställanspunkterna är inte mer omfattande än att vi för tids vinnande kan begränsa denna debatt.

Jag ska ta upp en teknikalitet som har uppkommit under den senare delen av förberedelsen.

Fru talman! Inför denna debatt har det framkommit att det underlag utskottet grundat sitt betänkande UU3 på inte är fullt korrekt från formella utgångspunkter. I proposition 2000/01:9, som utskottet haft att bereda, föreslås bl.a. en ändring i en lag om straff för smuggling som riksdagen på grundval av proposition 1999/2000:124 och justitieutskottets betänkande JuU2 antog i förra veckan. I detta lagförslag är, vad avser lagtextens utformning, hänvisningen i proposition 2000/01:9 till proposition 1999/2000:124 ofullständig i den del som avser den tullag som riksdagen har att ta ställning till i nästa vecka.

Det har i proposition 2000/01:9 inte heller beaktats att det rör sig om en ändring av en författning som ännu inte trätt i kraft.

För att korrigera det fel som på detta sätt uppkommit krävs att hänvisningen till tullagen kompletteras med SFS-nummer och att ikraftträdandebestämmelserna tas bort. En konsekvensändring blir dessutom att lagens rubrik ändras till: Lag om ändring i lagen (2000:000) om straff för smuggling.

Ett förslag med denna innebörd har delats ut till kammarens ledamöter och finns här på bänkarna.

Fru talman! Mot bakgrund av det anförda får jag således yrka att riksdagen med anledning av proposition 2000/01:9, yrkande 1, och utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU3, hemställanspunkt 9 e, antar utdelat förslag till lag om ändring i lagen (2000:000) om straff för smuggling.

Härefter ska jag bara göra en kort tillbakablick. Det tror jag är det enda som ryms.

*Ny lag om produkter
med dubbla användningsområden*

Historien längre tillbaka kan jag inte, men vi kan läsa i betänkandet att det ända sedan 1918 finns ett generellt förbud mot utförelse av krigsmateriel i vår svenska lagstiftning. Vår restriktiva syn har alltså en lång tradition. Numera finns förbudet i lagen om krigsmateriel.

Sverige har sedan lång tid en lagstiftning som reglerar utförelse av krigsmateriel, liksom även varor och teknik med dubbla användningsområden, s.k. strategiska produkter.

För att ytterligare förtydliga begreppet strategiska produkter kan det översättas med produkter som har en etablerad civil användning, men som också kan användas militärt.

När man följer området strategiska produkter inser man att det militära användningsområdet för produkter som vi kan möta i vår vardag är vidare än man vid första anblicken har anledning att tro. Det är ett grannlaga arbete som myndigheter har att hantera.

Som ingång i debatten vill jag slå fast att rådets förordning, EG nr 1334/2000 av den 22 juni 2000 om upprättandet av en gemenskapsförordning för kontroll av export av produkter och teknik redan är i kraft sedan den 28 september i år. Vi har att förhålla oss till att utöver svensk lagstiftning även ha rådets gällande förordning och konventioner. Gemenskapens exporttillstånd, som utgör en del av rådets förordning, är direktverkande och därav juridiskt bindande. Motionärernas föreslagna åtgärder på denna punkt står helt enkelt inte till buds.

Fru talman! Vi ser i betänkandet inte många, men ändå några motioner, som Murad Artin från Vänsterpartiet och Marianne Samuelsson från Miljöpartiet har tagit upp i sina inlägg. Vi ser vidare i betänkandet att några av de frågor som har rests i motionsform har kunnat klaras ut under utskottets beredning.

Men något finns ändå kvar att närmare kommentera i denna debatt, även om mycket som har dykt upp under de tidigare anförandena handlar om sådant som försvarsministern och företrädare för vår försvarsmakt har sagt. De debatterna får ni föra med de personerna. Det finns dessutom anledning att återkomma till de delar som direkt berör krigsmateriel-frågorna och LoI-avtalet.

I motioner från såväl Vänsterpartiet som Miljöpartiet har införelse av vissa kemiska och biologiska produkter tagits upp. Jag förstår väl hur en viss oro har kunnat uppstå på det här området och hur viktigt det är att man verkligen reder ut vad som gäller.

Det här är ett område där vaksamhet ska vara och är påkallad. Men FN:s konvention om kemiska vapen förbjuder allt innehav samt all utveckling, produktion och användning av kemiska vapen och föreskriver att existerande lager av kemiska vapen ska förstöras. Anslutna stater, av vilka Sverige är en, är skyldiga att utöva kontroll också över kemiska utgångsämnen som inte utgör vapen och att verifiera efterlevnaden av konventionen.

Alla EU-länder är anslutna till konventionen. Här finns, som sagt var, uppföljningsmekanismer.

När det gäller biologiska produkter är det mer bekymmersamt, därför att det finns svagheter i den gällande konventionen. Det problemet måste lösas genom fortsatt arbete med att skapa förändringar via konventioner som förhindrar att biologiska produkter kan användas till vapenframställning. Här har kammarens ledamöter ett gemensamt intresse av att få

en starkare konvention i framtiden. Bristen på möjligheter att kontrollera det här förbudet i förhållande till konventionen mot biologiska vapen har blivit och kommer dessvärre antagligen att bli mer påtaglig i framtiden.

De ursprungliga reglerna som diskuteras här tillkom såväl innan Sverige blev medlem i EU som innan Sverige anslöt sig till FN:s konvention om kemiska vapen. Den praktiska funktionen av de här bestämmelserna bedöms därför vara överspelad.

Tyvär kan vi inte säga detsamma om grundfrågan, alltså vikten av att ha en vaksamhet när det gäller kemiska och biologiska vapen. Motionen om övergångsbestämmelser avstyrks därmed.

Fru talman! Jag vill även nämna något kort om kryptering och uppföljning. Vi kanske inte alltid sätter av den tid som det skulle kräva att följa upp tidigare beslut. Utskottet har också tagit sig an den här frågan lite kort. Snarare än att uppmärksamma er som deltar i debatten vill jag att de övriga som engagerat och intresserat följt frågan om kryptering fäster sin uppmärksamhet på texterna i betänkandet.

Det har visat sig vara en oväntad spännvidd av frågor som berörs av den kryptiska beteckningen kryptering. Export av kryptering har med teknikutvecklingen växt i omfattning och som en följd av detta även växt ihop med utrikesutskottets frågor.

Det säkerhetsbetingade intresset finns kvar, men vi ser samtidigt att Sverige både inom EU och i Wassenaar-arrangemanget så långt som möjligt verkat för en liberalisering av handeln med kryptoprodukter.

Utskottet har också erfarit att tidigare begränsningar av nyckellängden på kryptoprodukter är på väg att överges vad avser massmarknadsprodukter. Här har vi kunnat följa ett område där det har varit och är en utmaning att hålla jämna steg med den tekniska utvecklingen.

När vi berört området uppföljning glider vi in på rubriken redovisningsfrågor. Utskottet har uttryckt sin uppfattning att vi vill ta del av alla uppgifter som det inte finns skäl att hemlighålla.

Skäl för hemlighållande ska tolkas snävt. Det ska handla om affärs-hemligheter, utrikessekretess och andra begränsande faktorer. Den uppfattningen vill jag understryka, och den ligger naturligtvis fast.

Med det tackar jag för mig i detta anförande.

Anf. 191 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Förra gången diskuterade vi kryptoprodukter, som också hade dubbla användningsområden, dels civilt, dels som krigsmateriel. Då anklagades Vänsterpartiet av Carina Hägg för att vara oansvarigt. Dessa produkter skulle kanske hamna i diktatoriska länder som Libyen eller Nordkorea, sade Carina Hägg. Ärendet skickades på återremiss på vårt förslag. Sedan ställde sig alla partier bakom betänkandet, och vi kunde komma överens.

Nu vill jag inte anklaga vare sig Socialdemokraterna eller Carina Hägg. Marianne Samuelsson nämnde, och även jag nämnde i mitt anförande, säkerhetspolisens skrivelse. Där skriver man: Ett avskaffande av regeln kan komma att medföra ett icke önskvärt scenario där Sverige blir bas för förmedlingsverksamhet av produkter med dubbla användningsområden.

Tycker inte Carina Hägg att detta är skäl nog för att ha kvar införselregeln? Bekymrar inte denna remissinstans skrivelse Carina Hägg?

Anf. 192 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Jag lyssnar med intresse på Murad Artin när han tar upp dessa delfrågor.

När det gäller den första delen, historieskrivningen om hur krypto-produkterna har hanterats och hur frågorna har väckts i denna kammaren, delar vi inte historieskrivningen. Men vi delar i dag synen att det är en viktig fråga som har bärighet på Wassenaar-arrangemanget. Det är till för att se till att vissa regimer inte tar del av den här typen av produkter. Jag är glad att vi i dag kan ha samma grunduppfattning i den frågan.

När det gäller de andra delarna, som handlar om förändringar i lagstiftningen utifrån säpo:s synpunkter, är det väldigt positivt att säpo engagerar sig och tycker att dessa frågor är viktiga. Man vill från säpos sida förvissa sig om att inte kemiska och biologiska vapen hanteras i Sverige på ett otillfredsställande sätt. Det är viktigt att de frågorna blir belysta och beaktade.

Det är därför vi har varit ganska noga med att gå till botten med den här frågan. Vi har i vår granskning kunnat konstatera att det förslag till lagstiftning som Murad Artin pläderar för ligger lite längre tillbaka i tiden. Sedan dess har det skett en väldigt stor utveckling. Vi har nu annan lagstiftning som täcker upp. Jag tycker att vi ska dela engagemanget och också ha en fortsatt vaksamhet när det gäller dessa frågor. Vi vet aldrig vilka vägar utvecklingen kommer att ta. Jag stannar där.

Anf. 193 MURAD ARTIN (v) replik:

Fru talman! Jag får tacka för det svaret. Jag tror säkert att Carina Hägg kommer att vara vaksam och försiktig mot bakgrund av de uttalanden som gjorts förut och att vi tillsammans ska kunna jobba för just dessa frågor.

Jag tog upp en annan fråga i mitt anförande. I väldigt många propositioner finns folkrörelser med som remissinstanser. Min fråga till Carina Hägg är: Kan Carina Hägg medverka till att de finns med när vi får en proposition om krigsmaterielexport eller krigsmaterielproduktion? Kan Socialdemokraterna tänka sig att ha t.ex. Svenska Freds och Kristna Fredsrörelsen som remissinstanser i framtiden?

Anf. 194 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Murad Artin tar upp en fråga som ligger inom regeringens kompetensområde. Murad Artin kan själv ta upp den frågan med företrädare för regeringen. Det är inte Socialdemokraterna som parti som skickar ut remisser, utan det är regeringen. Det är viktigt att det är tydligt.

Jag har själv tagit upp frågan med NGO:er på området. Jag har upplevt att de alltför länge hade ett för smalt perspektiv. De följde inte med dessa frågor ut i Europa. Jag är glad att man har ett vidare intresse vad gäller *dual use*-frågor i dag än vad man har haft alldeles nyligen.

Jag kan skicka med tipset till dem, om de händelsevis lyssnar, att man mycket väl, även om man inte formellt får sig en remiss tillsänd, kan svara på en remiss och få remissvaret med. Det har jag själv gjort i några sammanhang. Jag vet att det kan vara ett bra sätt.

Anf. 195 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill tillföra något i debatten som Murad Artin har fört om regelsystemet och vad som egentligen förändras.

Jag är lite förundrad över hur man har hanterat regleringen av biologiska och kemiska vapen enligt FN-konventionen. Den lades fram år 1994 för att förhindra spridningen av produkter med dubbla användningsområden, en spridning som kunde resultera i att man gjorde både biologiska och kemiska vapen.

Regeringen skriver: Kravet på införselrestriktioner för biologiska produkter med dubbla användningsområden kan avskaffas i sin helhet eftersom Sverige beträffande dessa produkter inte har ingått några internationella förpliktelser om att kräva sådana tillstånd.

Sedan hänvisar man till att EU nu lättar på trycket när det gäller dessa produkter och tycker att det är viktigt att de behandlas som varor som kan flöda fritt inom EU och man helst inte ska ha några restriktioner. Därför ändrar man på regelsystemet.

Ser inte Carina Hägg att det kan finnas vissa risker med att man går i bräsch för att förändra regelsystemet så, att det blir betydligt enklare för länder att få tag på produkter som sedan kan användas i biologiska och kemiska vapen?

Anf. 196 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Vi har från utskottets sida erfarit att den lagstiftning som vi haft under en tid inte har haft någon som helst praktisk betydelse. Det tycker jag ger en del information. Sedan har det tillkommit en del andra viktiga faktorer som EU-medlemskapet och konventionsundertecknandet därefter.

Jag tycker att det är väldigt viktigt att vi än en gång slår fast att vi fortsätter kampen för nedrustning och minskad vapenexport. Det handlar om att göra världen säkrare vad gäller både biologiska och kemiska vapen. Det arbetet bör stärkas såväl internationellt som inom EU.

Detta är oerhört viktiga frågor. Det är något som vi vill fortsätta att jobba för i en stärkande riktning.

Anf. 197 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik:

Fru talman! När jag läser propositionen tolkar jag inte in samma sak som Carina Hägg uppenbarligen gör.

Det man säger är: Bestämmelsen om tillståndskrav för tillhandahållande av produkter med dubbla användningsområden är mycket svår att kontrollera och tillämpas inte alls i praktiken. Det är därför man ändrar på den. Det är svårt att kontrollera. Men man säger inte att det inte kan medföra problem när det gäller vem som får tag i produkten.

Det är också därför som säpo påpekar: Visserligen är det svårt att kontrollera, men just att regeln finns och att vi har rätten att kontrollera innebär förmodligen att det blir en mer restriktiv handel med dessa produkter.

Nu öppnar regeringen dörren för dessa produkter och säger att vi inte behöver ha något system för att kontrollera detta, eftersom det är svårt att följa efterlevnaden. Det innebär en helt ny handelsmöjlighet. Så uppfattar jag det när jag läser propositionen.

Eftersom Carina Hägg företräder regeringspartiet, som har skrivit propositionen, förutsätter jag att Carina Hägg också står bakom den. Men jag är mycket förundrad. Jag tycker inte att det stämmer med vad som borde vara socialdemokratisk politik, och som ofta är socialdemokratisk politik i t.ex. FN-sammanhang.

Där kämpar man verkligen för att begränsa handeln med vapen. Här öppnar man nu dörren och gör en helt ny vändning.

Anf. 198 CARINA HÄGG (s) replik:

Fru talman! Jag tycker nog när jag lyssnar på Marianne Samuelsson att hon försöker göra en fråga större och dramatiserar den på ett helt annat sätt än vad frågan egentligen är värd. Det har ju hänt mycket sedan vi införde den tidigare lagstiftningen, som jag sade, och i dag finns skyddet via konvention. Jag tycker därför att det känns som att det här är en väl avvägd lagstiftning. Vi kan hänvisa till betänkandets texter om Marianne Samuelsson tycker att formuleringen i propositionen inte är lika tillfredsställande.

Jag tycker att vi ska hjälpas åt att fortsättningsvis bevaka den här frågan, på så sätt att vi försöker få en förstärkning av konventionerna. Det är på så sätt vi kan skapa en ökad trygghet i de här frågorna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 november.)

15 § Finansiering av marknadskontroll av radio- och teleterminalutrustning

Föredrogs
trafikutskottets betänkande 2000/01:TU6
Finansiering av marknadskontroll av radio- och teleterminalutrustning
(prop. 2000/01:10).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 24 november.)

16 § Vissa miljöfrågor

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01: MJU3
Vissa miljöfrågor (skr. 1999/2000:114).

Anf. 199 LARS LINDBLAD (m):

Fru talman! Den svenska miljöpolitiken kan beskrivas vara i väntans tider. Vi går och väntar på att regeringen ska göra konkreta förslag av de olika statliga utredningar som under året presenterats. Det vi ska ta ställning till i dag är alla de frågor som faller utanför dessa väsentliga utredningar, och därför kan dagens betänkande tyckas vara något fattigt på idéer för att förbättra miljösituationen i Sverige.

Det finns dock ett antal mycket viktiga frågor i detta betänkande som jag vill lyfta fram här i dag.

Inledningsvis gäller det de lokala investeringsprogrammen, de s.k. kretsloppsmiljarderna. De har kritiserats mycket. Inte minst Riksrevisionsverket, RRV, har i en utvärdering av de statliga bidragen till lokala investeringsprogram konstaterat att det finns åtskilliga brister när det gäller både hittills uppnådda resultat och det sätt på vilket bidragen har administrerats.

I rapporten menar RRV bl.a.

- att de förväntade miljöeffekterna har grovt överskattats,
- att kommunerna tycks söka bidrag mest för att möjligheten finns, snarare än för att lösa miljöproblem,
- att programmen inte varit anpassade för nytänkande och innovationer samt
- att projektens beräknade sysselsättningseffekter har överstigit det verkliga utfallet.

Det är en ganska tydlig och ganska stark kritik.

Vidare konstaterar man att någon bedömning av om bidragen kan tänkas ha konkurrensnedvridande effekter inte har gjorts och att detta riskerar att störa den marknadsdrivna miljöanpassningen samt att Miljödepartementet kommer att behöva avsätta ytterligare resurser för att kunna hantera programmen i framtiden.

Moderaterna avvisade anslaget till de lokala investeringsprogrammen. Vi befarade att det skulle innebära ökad byråkrati, snedvriden konkurrens, dyra felinvesteringar och allmänt slöseri med skattemedel, till en väldigt liten miljönytta. RRV:s rapport visar att våra farhågor kring de lokala investeringsprogrammen till stor del besannats. Vi anser att stödet till lokala investeringsprogram ska avskaffas och att inga mer bidrag ska beviljas då ansöknings- och uppföljningsrutiner har grundläggande brister.

På grund av detta vill jag härmed yrka bifall till reservation 1 under mom. 2. Givetvis står vi bakom samtliga de reservationer som vi har i betänkandet, men för att spara tid yrkar jag bifall endast till denna reservation.

Allemansrätten, fru talman, är något som många uppskattar. Men det finns problem som vi måste hantera. Det finns exempel i Sverige där enskilda näringsidkare missbrukar allemansrätten i syfte att kringgå äganderätten. Det bedrivs kommersiell verksamhet på privat mark i dag utan att den som äger marken får del av vinsten eller ibland utan dennes medgivande eller vetskap. Vi har hört talas om *rafting*, dvs. gummibåtsåkning i åar, och det finns exempel på kommersiell svamp- och bärplockning m.m.

Detta problem måste vi komma åt. Äganderätten och i detta fall det privata ägandet av mark är den bästa drivkraften för att naturvärden ska skyddas. Det finns oändligt många duktiga privata förvaltare av mark vars rättigheter och skyldigheter i fråga om marken borde ökas. I dag undergräver dessa bieffekter av allemansrätten dessa markägares möjligheter att vårda naturen. Det vore lämpligt att regeringen återkommer till

riksdagen med förslag till åtgärder som leder till en stärkt äganderätt genom att de nämnda näringsidkarna tvingas sluta avtal med markägaren.

En tredje fråga, fru talman, som är värd att kommenteras är det generella strandskyddet.

Det är nog svårt att undgå att se att Sverige har en mycket lång kust och mängder med sjöar. Ändå hanteras dessa vattendrag som om de vore en bristvara. Det generella strandskyddet leder till att vi politiskt betraktar alla sjöar och hela vår kust som skyddsvärd. Man får inte bebygga i närheten om det inte finns synnerliga skäl för att göra det. Miljömotivet för detta är obefintligt.

Vi moderater vill vända på perspektivet. Att bygga och bo strandnära bör vara generellt tillåtet, och endast i undantagsfall ska dessa platser vara skyddade – detta endast då stranden anses vara särskilt skyddsvärd. Då kan vi få trovärdighet för miljöargumenten. Dessutom finns det en äganderättslig dimension av detta. Varför ska vi hindra dem som äger mark i närheten av vatten att bo så att de får se just vatten? Vatten är både rogivande och vackert, och det känns ologiskt att man inte ska få betrakta det vackra från sitt fönster.

Den fjärde frågan, fru talman, är handel med utsläppsrätter, och det är en fråga som jag anser vara något misshandlad. Det är bra att det inom Regeringskansliet arbetas med hur Sverige ska kunna driva handel med utsläppsrätter inom koldioxidområdet på Europanivå. Men detta räcker inte. Alltför många talar om utsläppsrätter som ett sätt för stater att kunna växla miljöinvesteringar med andra stater. Detta är bra i sig.

Men när vi moderater talar om handel med utsläppsrätter talar vi om ett systemskifte inom miljöpolitiken. I stället för miljöskatter vill vi skapa ett system där man inom ett område, en s.k. miljöbubbla, ser till vad miljön tål. Därefter får aktörer, som företag och andra, med marknadsprinciper hantera de utsläppsrättigheter som finns inom området. Statens uppgift är endast att följa upp att ingen bryter mot sina gränsvåer. Detta kan appliceras inte bara på koldioxidutsläpp utan även på kväve, svavel, kolmonoxid och andra utsläpp både i vatten och i luft. Det finns goda exempel att studera såväl i USA som i Storbritannien. Det är bara att beklaga att regeringen inte verkar ha förstått de stora miljövinster som man kan uppnå genom att införa handel med utsläppsrätter på riktigt i en bredare mening.

Detta, fru talman, är några av de förslag som vi har och som vi tror leder till ett större ansvar för enskilda individer. Vi återkommer när regeringen väl lägger några konkreta förslag i samband med den proposition som jag nämnt. Skillnaden mellan oss och vänsterblocket är tydlig även i denna fråga. Medan de har en stor övertro på politiska lösningar med staten som främsta aktör är vår övertygelse att vi måste alltmer blanda in dem som är berörda – alla dem som bor i vårt land. Varje gång enskilda individer tar ökat ansvar för sin del av miljön är det oerhört mycket viktigare än varje lag eller varje beslut som tas i Sveriges riksdag.

Anf. 200 KJELL-ERIK KARLSSON (v):

Fru talman! Detta betänkande behandlar en miljöorienterad produktspolitik samt många olika motioner i miljöfrågor som väckts i riksdagen. Jag ska ta upp några av de frågor som behandlas i betänkandet.

För en miljöorienterad produktpolitik krävs det en helhetssyn – en helhetssyn som ser på produktens hela livscykel. Därför är det viktigt att även de viktiga arbetsmiljöaspekterna utöver andra miljö- och hälsoaspekter vägs in i en produkts livscykel.

Arbetsmiljöaspekterna har, tyvärr, kommit på undantag sett till en produkts livscykel. Vi har nu alltför många produkter med alltför lite information om deras miljöpåverkan. Vi behöver göra ett aktivare miljöval och ställa miljökrav när vi köper en produkt. Vi behöver utökade miljövarudeklarationer samt ett bättre producentansvar. Därför är det positivt att det tillsätts en särskild utredare för en bred översyn av producentansvaret.

Vi har alla ett ansvar för att förbättra vår miljö. För att vi ska uppnå målet om ett ekologiskt hållbart samhälle krävs det vilja och engagemang, inte enbart från människor som arbetar med miljöfrågor på olika sätt utan även från alla oss andra. Genom det val som vi gör som vardagsmänniskor påverkar vi vår framtid mycket mer än vad många av oss tror. Därför gäller det att vi gör rätt val när vi konstruerar, tillverkar och säljer samt köper och förbrukar.

Vad gör vi sedan, när vi har förbrukat produkten? Även här måste vi ha med miljötanken. Återigen är det helhetssynen som måste gälla i produktvalet och i miljöarbetet. Producenter, användare och avfallsaktörer bör komma närmare varandra. Tanken är att varje avfallsslag ska behandlas utifrån inneboende egenskaper och användningsmöjligheter. Även avfall är ju en resurs som kan nyttiggöras på olika sätt.

Just nu oroas vi av den ökning som sker av förbränningen av osorterat avfall. Det gäller också den import av olika typer av mer eller mindre farligt avfall eller sopor som ständigt ökar på grund av att det är ekonomiskt fördelaktigt att förbränna sopor i Sverige.

Ekonomiska styrmedel måste till för att styra avfallsströmmarna i en hållbar utveckling. Därför är det angeläget att följa upp och utvärdera avfallsbeskattningens styreffekt. En fråga som då bör aktualiseras är om skattebasen bör utvidgas till att omfatta även förbränning av avfall.

Vi vill förstärka Naturvårdsverkets miljöansvar. Av instruktionen till Naturvårdsverket framgår att de ska göra avvägningar som är betingade av hänsyn till kostnader och konsekvenser för näringslivet. Givetvis måste den typen av avvägningar göras men frågan är vem som ska göra det. Jag frågar mig om risken finns att verkningsfulla förslag till lösningar av miljöproblemen läggs i byrålådan därför att de kostar för mycket. Sådant som leder till en långsiktigt hållbar utveckling borde vara överordnat annat som Naturvårdsverket åläggs väga in i sina beslut.

Naturvårdsverket behövs som en oförfalskad röst som utgår från naturvetenskapliga fakta. Verket *har*, och *ska ha*, en strategisk roll i det pågående miljömålsarbetet. Därför behöver dess uppgift renodlas.

Att vi behöver gå från ord till handling i miljöfrågorna visar inte minst de översvämningar som även vi i Sverige har drabbats av under den senaste tiden. Detta stämmer kanske till eftertanke hos en del.

De stater som år 1992 deltog i FN:s miljö- och utvecklingskonferens i Rio de Janeiro förpliktade sig, genom att ansluta sig till Agenda 21, att verka för en övergång till en ekonomisk utveckling som är förenlig med de spelregler som finns för upprätthållandet av liv på jorden. Riokonferensen underströk behovet av en mer rättvis fördelning av jordens resur-

ser. Fortfarande, åtta år efteråt, lever en stor andel av våra medmänniskor i yttersta armod. Samtidigt ägnar sig en stor andel av västvärldens politiker åt att sjunga överkonsumtionens lov.

Det är angeläget att Sverige uppfyller sina internationella förpliktelser. Vi behöver få verkningsfulla agendor. Där kan miljömålsarbetet vara ett led i arbetet med att skapa ett handlingsprogram för det tjugoförsta århundradet – en nationell Agenda 21. Men vi behöver även regionala sådana agendor.

Enligt konventionen om biologisk mångfald ska vi arbeta för att det ska finnas livskraftiga stammar av olika slag. I dag lyfter jag gärna fram den i de två nordligaste länen havsvandrande öringen, som tyvärr nästan är utrotningshotad. För att stärka stammen av havsöring krävs det kraftfulla åtgärder.

Kalhyggen, dikningar och avverkningar längs vattendragen är några av de saker som har negativt påverkat, och påverkar, reproduktion och uppväxtområden. För att skydda havsöringsstammen borde en fångstkvot införas.

I lagstiftningen borde man införa en regel om att den som orsakar sådan fiskdöd att allmänna intressen skadas ska ersätta skadan. Eventuella böter borde då tillfalla fiskevården.

I detta betänkande har Moderaterna en reservation som går ut på att älska att äga genom att stänga ute allmänheten från stränder, såvida stränderna inte är *särskilt skyddsvärda*. Vad betyder begreppet särskilt skyddsvärda för Moderaterna?

Fru talman! Vi i Vänsterpartiet har valt att i det här betänkandet inte reservera oss till förmån för motionsyrkanden som berör miljö- respektive klimatmål eftersom det snart kommer att läggas fram propositioner i dessa frågor. I stället redovisar vi i ett särskilt yttrande vår inställning i några specifika frågor som behandlas i betänkandet.

Slutligen yrkar jag bifall till reservationerna 12 samt 27.

Anf. 201 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Det betänkande som vi nu behandlar grundas på en skrivelse om en strategi för miljöorienterad produktpolitik och på 250 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden under de senaste två åren. Det gör att ämnet spretar. Betänkandet omfattar många områden, från makrokosmos till mikrokosmos.

Just nu pågår en konferens i Haag. Vi hoppas alla att en överenskommelse där kan träffas angående regleringen av koldioxidutsläppen.

Här hemma i Norden pågår översvämningar, med stora påfrestningar för det civila. Om växthuseffekten bidrar eller om det enbart är fråga om variationer i det vanliga klimatet tvistar vetenskapen om. Långa observationsperioder behövs för att veta. Men när vi vet kan det vara för sent att göra något. Blotta misstanken föranleder oss därför att vidta åtgärder.

Förra veckan fick Marks kommun ur kungens hand motta pris för sitt miljöarbete. Man har redan använt sig av miljömålen och försökt bryta ned målen på lokal nivå. Basen i det här arbetet är det lokala Agenda 21-arbetet. Där finns vilja och engagemang. Ur global synvinkel betyder Marks koldioxidutsläpp alls ingenting. Men för att få en global effekt krävs det att många människor över hela vår jord gör detsamma. Det förutsätter att många har vilja och engagemang att påverka sin livsstil.

Kristdemokraterna har tidigare kritiserat de lokala investeringsprogrammen – som vi hörde av tidigare talare här. Vi menar att dessa program tar pengar från ordinarie miljöarbete och att programmen inte har haft någon träffsäker miljöeffekt. I en del fall har de faktiskt haft motsatt effekt. En del av projekten skulle i alla fall ha kommit till stånd. Detta har också Riksrevisionsverket anmärkt på, som vi också tidigare här hörde om. Sysselsättningseffekten torde därför vara mindre än den som regeringen uppger. Efter de här anmärkningarna från RRV har regeringen gjort några justeringar.

Vi kristdemokrater har i stället velat satsa på det lokala arbetet med Agenda 21. Vi har länge krävt ett handlingsprogram för våra svenska koldioxidutsläpp. Varken energisektorn eller transportsektorn får tillåtas ökade utsläpp. Ändå ökar för närvarande utsläppen av koldioxid. Till råga på allt vet vi inte hur stora utsläppen är eftersom beräkningarna har visat sig vara felaktiga. Det handlar om utfasning av fossilbränslen såväl i energiproduktionen som inom transportsektorn, begränsningar av metanavgång, åtgärder för att öka kolbindningen samt återvinning och, om möjligt, lagring av koldioxid.

Jag yrkar bifall till reservation 6. Där pekar vi på vissa effekter av miljöbalken vid skogsbruk. Skogsvårdslagen – där miljö- och produktionsmål jämföras – bygger på förvaltaransvar, ansvaret gentemot kommande generationer. Lagen ska ge skydd åt den biologiska mångfalden i skogen, samtidigt som virkesförsörjningen ska vara säkrad för den svenska skogsindustrin.

Lagen har bara gällt några år. Det är för kort tid i skogens omloppstid för att vi ska kunna bedöma effekten.

Miljöbalkens regler förefaller oss dåligt anpassade till skogs- och lantbrukets förutsättningar. Oklarheter i balken kan drabba skogsbruket hårt till nackdel för skogsvården och därmed också för svensk ekonomi.

Exempelvis gäller för en skogsägare, som gör en avverkningsanmälan, att denna anmälan kan komma att prövas av två myndigheter utifrån skilda lagar med olika effekter. Jag tänker då på det s.k. Norafallet, där miljö- och hälsoskyddsförvaltningen bedömde skogsavverkning som miljöfarlig verksamhet som man stoppade.

Vi utgår från att det här tas upp av den parlamentariska kommitté som ser över miljöbalken

Vi är glada att regeringen har börjat arbeta med vårt gamla motionskrav på en miljöjusterad nettonationalprodukt. Sverige behöver ett instrument som på ett samlat sätt mäter ekonomi- och miljöutvecklingen.

De svenska miljöräkenskaperna har alltså nu påbörjats, i enlighet med vad vi har motionerat om förut.

En sådan här miljöjusterad nettonationalprodukt tar hänsyn till förändringen av kapital i form av vårt naturkapital som skog, fisk m.m. men beaktar också det kapital som människan skapar. Vi avser att följa frågan även i fortsättningen, men är glada för att arbetet har påbörjats.

Jag ber att få sluta mitt anförande med att påpeka att jag alltså yrkar bifall till reservation 6.

Anf. 202 ESKIL ERLANDSSON (c):

Fru talman! Grunden för det här betänkandet är som sagt regeringens skrivelse om en miljöorienterad produktpolitik. Jag tycker att det är sym-

tomatiskt för den socialdemokratiska majoriteten att det är skrivelser som man levererar till riksdagen, men ytterligt få propositioner. Att i skrivelser berätta vad man eventuellt har gjort och eventuellt kommer att göra kallar jag knappast för handlingskraft. Samtidigt vet vi, och är säkert helt överens om, att det är handling som behövs för att värna och skydda vår miljö.

Därtill kan sägas att dagens debatt är, och kommer att bli, fragmenterad då det i detta betänkande är stora stycken av rena avslag.

Jag tycker att det är litet synd eftersom det i betänkandet borde finnas plats för att på ett seriöst sätt diskutera viktiga frågor som förtjänar att debatteras och diskuteras och, framför allt, fattas beslut kring. Men så är icke fallet i detta fall.

För övrigt kan man konstatera att det inte bara är dagens debatt som är fragmenterad. Regeringens miljöpolitik i sig är ju det i stora stycken.

Bristen på sammanhållen strategi i det här sammanhanget är tydlig från regeringens sida. Man levererar skrivelser, som sagt, och man petar litet här och där. Det sammanhållna greppet saknas. Det måste bli ändring på det här, fru talman, om man menar allvar med talet om ett ekologiskt hållbart samhälle.

Fru talman! Både i skrivelsen och i betänkandet har man missat en mycket avgörande grundpelare i miljöarbetet, enligt min uppfattning. Vad jag avser är funktionstänkandet. Funktionstänkandet är ett sätt att verkligen ta ett helhetsgrepp på miljöpolitiken. Det klarar regeringen inte av.

I skrivelsen efterlyser regeringen däremot helhetssyn på miljöpolitiken. Trots detta uteblev funktionstänkandet i stort sett helt och hållet i den skrivelse vi debatterar.

Två meningar om funktionsförsäljning var allt regeringen orkade med i en skrivelse som handlar om ett område där funktion i allra högsta grad är det som ska vara utgångspunkten.

Lika illa är det för övrigt i andra dokument från regeringens sida.

Tyvärr måste jag också konstatera att inte heller utskottet har klarat av att tänka i funktioner. Utskottets avslag på Centerpartiets yrkande i denna del är klent utformat, minst sagt, mycket klent utformat. Jag vill med anledning härav yrka bifall till min reservation nr 2.

Fru talman! Att skapa ett ekologiskt, ekonomiskt och uthålligt samhälle är en stor utmaning. Tyvärr verkar det som om regeringens och samarbetspartiernas väg till kretsloppssamhället går genom de lokala investeringsprogrammen. Det är en uppfattning som jag och Centerpartiet inte delar. De lokala investeringsprogrammen har liten miljönytta i relation till de satsade medlen. Bl.a. har ju detta påpekats av Riksrevisionsverket som konstaterat att miljönyttan i programmen många gånger har överskattats.

De lokala investeringsprogrammen verkar mest ha använts av regeringen för arbetsmarknadspolitiska syften. Att klä arbetsmarknadsprojekt i grön skrud gynnar inte miljön.

Centerpartiets uppfattning är emellertid att ingångna avtal ska fullföljas, medan programmet i övrigt bör avslutas. Medlen kan användas på ett för miljön betydligt effektivare sätt. Ett betydligt bättre sätt är att satsa de här pengarna på t.ex. miljöexport som föreslås i den offentliga utredning som Miljöexportutredningen har tagit fram.

Där skulle vi med de här pengarna kunna säkerställa ett jämnt flöde av miljöanpassade företag, lösningar och teknologier som i dag kommer fram, men många gånger alltför sent och alltför sällan.

Fru talman! Så över till allemansrätten. Allemansrätten är en viktig resurs som vi ska och bör värna. Jag tror att allemansrätten i mångt och mycket bidragit till att vi svenskar tillhör de mest miljömedvetna människorna i världen. För att allemansrätten ska värnas är det av största vikt att den inte missbrukas. Missbruk riskerar att undergräva allemansrätten, och det är just den utvecklingen vi inte vill se. Kommersiell verksamhet sker i dag utan att fastighetsägare behöver informeras eller rådfrågas. Enligt mitt förmenande är detta inte någon riktig ordning. Det är rimligt att lagstiftningen ändras så att kommersiellt anordnade verksamheter på annans mark inte får ske utan markägarens tillåtelse.

Det är en viktig åtgärd för att värna allemansrätten, både på kort och på lång sikt. Jag beklagar att utskottsmajoriteten inte har insett detta.

Strandskyddet tillämpas i dag generellt i landet, på ett mycket trubbigt sätt, tycker jag. Det kan inte vara rimligt att regler som behövs för att skydda områden där besöksstrycket är hårt, som det är i Stockholms skärgård t.ex., utgör mall för hela landet. I tätortsnära områden och områden med hårt besöksstryck är ett starkt och hårt strandskydd motiverat. Samtidigt vet vi att det finns jätteområden i vårt land där en uppluckring av strandskyddet är till fördel för den befolkning som bor i området och ger möjligheter till en positiv utveckling i den bygd som kan komma i fråga utan att uppluckringen utgör ett hinder för t.ex. det rörliga friluftslivet.

Lagstiftningen rörande strandskydd bör förändras så att den ger möjlighet till lokal anpassning. Denna anpassning bör kunna utövas av kommunerna i samband med att man upprättar sina kommunala översiktsplaner, självklart efter samråd med centrala myndigheter, som ju de här översiktsplanerna upprättas i.

Att även Moderaterna vill förändra strandskyddet välkomnar jag. Jag blir dock fundersam, fru talman, kring den modell som Moderaterna vill använda.

Den står enligt mitt förmenande i motsats till det kommunala självstyret, ett självstyre moderaterna i retoriken men inte alltid i praktiken är bra på att skydda. En förklaring av hur moderaterna tänker i reservation 8 vore på sin plats.

I reservation 9 står vi i Centerpartiet bakom det kommunala självstyret samtidigt som strandskyddets generella karaktär förändras. Det är en bra ordning, tycker jag. Jag vill därmed, fru talman, yrka bifall till reservation 9.

Anf. 203 HARALD NORDLUND (fp):

Fru talman! Häromdagen ringde mig en miljöengagerad person som pratade klimatfrågor och ville att jag skulle motionera. Jag kunde då berätta att jag har gjort det. Men när det visade sig att han hade synpunkter som faktiskt kunde resultera i ytterligare en motion var jag tvungen att säga att jag inte kan motionera förrän nästa år. Möjligen kan jag göra det om och när regeringen lägger fram sin proposition om miljömålen vid årsskiftet.

Eftersom den propositionen kommer avfärdas nu de flesta av de 250 motionsyrkandena i det betänkande vi nu har att behandla. Det är kanske nödvändigt. Men det är en ordning som inte är acceptabel. Vi i den borgerliga vänstern har ett stort antal yrkanden som vi kommer att upprepa när vi kommer att behandla miljömålen.

Jag vill nu kommentera, fru talman, några av de socialliberala miljö-hjärtefrågorna. I varje miljödebatt sägs från i stort sett alla partier att klimatfrågan är akut och kräver snara och radikala politiska beslut. Som en viktig åtgärd ser vi beslutet om en miniminivå på koldioxidutsläpp inom EU. Våra utsläpp av växthusgaser måste, enligt vår mening, minska med 4 % till 2010. För att nå dit krävs mer kunskap hos både företag och enskilda människor. Rådgivning om effektivare energianvändning och kampanjer för användning av bränslesnålare bilar och ändrade körmöns-ter måste genomföras. Trots att alla partier förespråkar en europeisk miniminivå för koldioxidskatten är Sverige tyvärr en bromskloss mot en sådan utveckling. Skälet till det är ju att socialdemokrater och moderater bildar en ohelig allians som inte vill låta EU:s beslutsregler förändras så att beslut om miljöskatter fattas med majoritet. Eftersom det i dag krävs enighet kommer det medlemsland som har lägst miljöambition att stoppa en rationell klimatpolitik. Sverige måste göra till en huvuduppgift att ge EU möjlighet att fatta beslut om miljöskatter med majoritet. På det sättet skapas förutsättningar för en harmonisering av miljöavgifter och energi-skatter inom EU. Det är ju bara genom ett ökat samarbete som vi kan nå verkliga lösningar på våra gemensamma miljöproblem.

Men en europeisk koldioxidavgift kommer inte att vara nog för att klara utmaningen. Förebilden för EU bör därför vara EMU-samarbetet. Unionen måste skapa en gemensam valuta för växthusgaser – en ekologisk euro i form av utsläpps rättigheter.

Kyotoprotokollet skapar möjligheter för länder att klara sina åtaganden genom att handla med utsläppsrätter. Att fördela utsläppsrätter via marknaden har stora fördelar jämfört med administrativa regleringar, men också jämfört med skatter och subventioner. För det första leder de till det mål som har satts upp – ska vi bara släppa ut 60 ton koldioxid kommer det inte att finnas fler rättigheter att köpa. En skattehöjningseffekt påverkas av faktorer som konjunktur och konsumtionsmönster. För det andra innebär utsläppshandel att det är den som släpper ut växthusgaser som betalar.

Sverige bör införa ett system för handel med utsläppsrätter så snart som möjligt. Det bör kunna införas 2003 eller 2004. Syftet bör vara att skapa en förebild för att införa ett ”ekologiskt EMU”, dvs. en europeisk handel med utsläppsrätter beslutad på EU-nivå.

En annan svår utmaning är att rädda Östersjön från att bli ett dött hav. Det måste bli ett slut på oljeutsläppen. Fartyg kan inte längre tillåtas lämna hamn utan att ha rengjort sina tankar. Utsläppen från industrier och jordbruk är i dag lika stora som för tio år sedan.

Jordbrukspolitiken måste avregleras och kraftigt förändras så att den tar större hänsyn till jordbrukets roll i det naturliga kretsloppet och dess konsekvenser för djur, miljö och biologisk mångfald. Genom ökad importkonkurrens kan livsmedelspriserna omedelbart sänkas. Det tjänar konsumenterna på. En avreglerad jordbrukspolitik innebär också minskade kostnader för unionen som sådan. Det i sin tur innebär att medlems-

länderna kan sänka sina avgifter till EU. Det här är frågor som jag hoppas kommer att stå högst på dagordningen under det svenska EU-ordförandeskapet. Men förutom att regeringen måste fortsätta att vara pådrivande skulle jag vilja se ett större engagemang från högerpartierna för en sådan förändring.

En av Sveriges största insatser för att sprida kunskaper inom detta område är att samordna Östersjöuniversitetet som är ett nätverk för drygt 160 universitet och högskolor runt Östersjön. Genom kurser organiserade av Östersjöuniversitetet har ett mycket stort antal studenter inom t.ex. biologi, teknik, statsvetenskap, ekonomi och lärarutbildningar fått kunskap om frågor som rör Östersjöns miljö ur biologiskt, ekonomiskt och politiskt perspektiv. Östersjöuniversitetet är beroende av finansiellt stöd från andra källor än den akademiska världen, och den största finansiären, Sida, tänker upphöra med stödet av verksamheten. Därför borde Sverige ta sitt utlovade ansvar för Östersjöns natur och miljö och fortsätta att administrera Östersjöuniversitetet, även om det sker på annat sätt än genom Sida.

Det som saknas är en långsiktig plan för bevarandet av den biologiska mångfalden i och kring Östersjön.

Till det kommer att det organiserade Östersjösamarbetet måste effektiviseras. I dag handlar det för mycket om formerna för samarbetet och för lite om direkta åtgärder för att rädda Östersjön.

Slutligen, fru talman: En annan utmaning för oss i den borgerliga vänstern är bevarandet av den biologiska mångfalden. Ett av hoten mot den biologiska mångfalden är försurningen. Både socialdemokraterna och högerpartierna är alltför inriktade på att lappa och laga genom t.ex. kalkning. Inriktningen på att använda ekonomiska styrmedel för att få en långsiktig lösning måste bli tydligare.

Herr talman! Jag vill avslutningsvis yrka bifall till reservationerna 16 och 26.

Anf. 204 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd) replik:

Herr talman! Jag reagerar på Harald Nordlunds uttryckssätt när han säger att man lappar och lagar när man för närvarande vidtar kalkning. Det är ungefär som att jämföra med en sjuk patient. Det är givetvis ett symptom han har, och man ska bota grundsjukdomen. Men ibland är det helt livsnödvärdigt att behandla symtomet.

Jag ser det här med att kalka som en symtombehandling. Man ska sedan givetvis rikta åtgärderna mot grundorsaken. Men jag reagerar mot beskrivningen.

Anf. 205 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Det är precis vad det handlar om. Ibland är det motiverat och nödvändigt, men det som jag tycker att vi från politiskt håll inte borde säga är att man ska fortsätta med generella, omfattande kalkningsåtgärder även inom områden där insatserna bevisligen är till skada.

Det är detta som jag menar med lappa och laga. Här krävs mera långsiktiga åtgärder och mer av ifrågasättande av den typen av insatser som vi vet kan vara skadliga.

Anf. 206 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd) replik:

Herr talman! Jag tackar för de korrigeringar som Harald Nordlund gjorde. Det är självklart att man inte ska kalka där det är direkt skadligt. Men våra inhemska försurande utsläpp har ju minskat. Svavelutsläppen har minskat radikalt. Mycket av det som nu är kvar av den inhemska försurningen är utländskt producerat. Vi måste alltså behandla symtomen ett tag till.

Jag håller med Harald Nordlund om att man ska kalka i de områden där det är mest av nöden. Det har ju diskuterats om man på våren ska kalka i den omfattning som har skett i Norrlandsälvarna och markerna där omkring av det skäl som Harald Nordlund anför.

Anf. 207 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Det finns ett annat exempel som det är viktigt att peka på när man diskuterar den här typen av åtgärder. Det gäller skogsbruket och kalkningen av skogsmark.

Det står alltmer klart och det kommer rapporter. Senast i somras kom forskningsrapporter som visade att skogens inverkan på försurningen fortfarande är mycket stor. Om forskarna säger att skogsbruket fortfarande inte är uthålligt är det tveksamt om man genom den här typen av insatser ska förhindra försurningen. Det kan vara en långsiktigt felaktig väg. Här krävs alltså helt andra insatser, nämligen att åstadkomma ett ännu mer uthålligt skogsbruk.

Anf. 208 GUDRUN LINDVALL (mp):

Herr talman! Detta är ett betänkande som tar upp motionsyrkanden. Miljöpartiet har väckt 29 motioner i vitt skiftande ämnen. Det är naturligtvis omöjligt för mig att prata om allt som vi vill åstadkomma i miljöpolitiken.

Det regnar mycket just nu. Forskarna är överens om att klimatförändringen är här. FN har haft en forskarpanel i PPC. Där har man haft de skarpaste hjärnorna på området, och det har förts en diskussion om vad som sker. Forskarna är helt överens om att klimatförändringarna är här.

Det som databaserna förutspådde skulle ske, sker nu, dvs. det kommer mer regn på norra och södra halvkloten i närheten av polerna. Det kommer fler stormar osv. Det som kanske förskräcker oss som har deltagit i den här debatten sedan lång tid tillbaka är att det tycks ha kommit mycket snabbare än vad forskarna trodde.

Nu har vi haft en debatt här i kammaren om klimatförändringarna. Vi får hoppas att det som sker i Haag och det som kommer att ske i olika länder leder till att man äntligen börjar ta tag i den här problematiken. Det är nog en förutsättning om kommande generationer ska ges möjlighet att leva gott på denna jord.

Vi har även haft en debatt om Östersjön i den här kammaren. Den frågan belystes då, varför jag inte tänker diskutera den nu.

Vi har också diskuterat biologisk mångfald i många olika sammanhang. Inte bara försurningen utan även jord- och skogsbruket påverkar. Vi kan se, inte bara nationellt utan även globalt att det sker en ständig försämring. Vi tappar, inte bara arter utan det försvinner också många individer, vilket gör att alltfler arter blir alltmer hotade.

En problematik där vi kan se att utvecklingen inte heller har vänt till det positiva är användningen av kemikalier. Allt fler kemikalier används. I dag är det fullkomligt omöjligt för en konsument att använda sin konsumentmakt och köpa det rätta. Titta på era fötter! Hur många av er vet vilka kemikalier som finns i skorna, t.ex.? Det är omöjligt i dagens kemikaliserade samhälle att få en sådan information att man som konsument kan utnyttja sin makt. Här måste man tyvärr gå lagstiftningsvägen. Annars lägger man på konsumenten en omöjlig och fullkomligt ohanterlig uppgift.

Är då detta betänkande ett exempel på att regeringen ingenting gör och att man bara väntar? Nja, jag anser inte det. Som deltagare i budgetdiskussioner ett par gånger om året vet jag att det just nu händer mycket på miljöområdet. Jämför man 1998 års budget – det år då Socialdemokraterna och Centern samarbetade om budgeten – kommer det att ske en fördubbling av anslaget till miljöområdet fram till 2003.

I mångt och mycket hade vi kanske velat gå fortare fram, men myndigheterna har inte hunnit med. Därför har det delats upp i trappsteg. Det finns en möjlighet att ta hand om de stora ökningarna av anslaget till skog, biotopskydd, miljöövervakning, sanering, kalkning, miljöforskning osv. Den debatten vill jag inte föregripa eftersom den ska föras här om någon månad.

Det är mycket som tas upp i detta betänkande. Jag vill kort kommentera en del av det som Miljöpartiet står bakom.

Vi är kritiska till det producentansvar som har införts. Det har inte riktigt lett till det som man hade önskat. Bl.a. anser vi att det saknas ett lagstadgat producentansvar inom byggsektorn där det faktiskt skulle behövas ett sådant. Det har vi tagit upp i en reservation som jag önskar att de som är intresserade läser.

Vi har också tagit upp en långsiktig och mycket viktig fråga. Man talar om någonting som kallas för Faktor 10. För att jorden ska kunna klara människan i framtiden måste man effektivisera resursanvändningen rejält. Man anser att 90 % måste tas bort. Vi kan alltså behålla 10 %.

Faktor 10 är någonting som har diskuterats på många olika håll internationellt. Vi från Miljöpartiet anser att det är dags att Sverige utarbetar en strategi för att göra det möjligt att här i landet tillämpa Faktor 10. Man måste försöka att få till stånd ett tiofalt mer effektivt utnyttjande av naturresurser kombinerat med en ny syn på välfärd, men också på kultur, fritid, delaktighet och sociala kvaliteter.

I dag har vi en traditionell materiell tillväxt utan att det för med sig så mycket av det som anses vara gott i livet. Vi i Miljöpartiet vill ju gärna knyta ihop politiken, t.ex. miljöpolitiken med budgetpolitiken. Det är också därför som vi driver frågan om grön skatteväxling. Vi menar att det måste ske en långsiktig omstöpning av samhället för att man ska kunna ge förutsättningar för kommande generationer på jorden. Jag vill yrka bifall till reservation nr 14.

Vi anser också att Sverige måste våga gå före i EU. Det är en fråga som vi har tagit upp många gånger. Ett exempel på att vi kan vara framgångsrika är det som sker med båtbottnfärger i dag. Man har sagt att det finns en borte parentes för båtbottnfärger med metaller i. Tenn är förbjudet, och nu finns det också ett förslag om att man ska ersätta båtbot-

tenfärger med koppar. Och vad sker då? Jo, det sker en förskräcklig massa olika saker.

I dag finns det en handfull alternativ som det forskas om och som kan ersätta dessa bottenfärger som innehåller gifter, alternativ som biologiskt sett är fullkomligt acceptabla. Många gånger krävs det att man vågar fastställa en bortre parentes för en kemikalie för att man ska få i gång en forskningsverksamhet för att få fram alternativ.

Den politik som Sverige tidigare har drivit innebar att man vågade fastställa en bortre parentes för kemikalier som man ansåg inte hörde hemma i ett långsiktigt ekologiskt hållbart samhälle, en politik som man tyvärr har lämnat i och med EU-inträdet. Vi anser att man måste våga återknyta till den här politiken därför att den har visat sig vara framgångsrik.

I kap. 2 i miljöbalken finns både försiktighetsprincipen och produktvalsprincipen inskrivna. Med dem kan man göra det här. Vi menar att Sverige ska våga ta chansen att styra miljöutvecklingen i mer positiv riktning. Kemikalieproblematiken är viktig. Kemikalier är ett av de stora hoten inte bara mot det ekologiska systemet utan också mot människan. Vi kan se att många sjukdomar som man i dag anser beror på att barn utsätts för alltför mycket kemikalier ökar mer och mer. Det gäller t.ex. diabetes och cancer. Det finns alla skäl i världen att försöka skapa en positiv utveckling. Jag vill yrka bifall till reservation 20.

Miljöpartiet tar också upp en fråga som jag tror kommer att bli allt viktigare men som inte diskuteras speciellt mycket i dag. Det gäller ekologiska aspekter på läkemedel. I dag finns det en mängd läkemedel som inte bryts ned i kroppen på människor och djur utan kommer ut i naturen. Det kan t.ex. gälla många läkemedel som är hormonliknande. Men det gäller också maskmedel och antibiotika, som påverkar naturen.

Maskmedel används t.ex. i stor omfattning i jordbruket. Det har till uppgift att ta död på maskar och andra parasiter. Det tar död på djur även när det kommer ut i naturen. Om ni tittar på en komocka så kan ni se att somliga komockor verkar totalt opåverkade. Det är de för att de innehåller maskmedel. Dem kan inga insekter, och inga bakterier heller, ge sig på. De dödas av maskmedel. Vi måste få läkemedelsföretag, och även företag som gör veterinärmedicin, att ta fram läkemedel som bryts ned hos den person eller de djur som använder dem så att vi inte får de här kvardröjande gifteffekterna i naturen. Det här är en ganska ny fråga, men en fråga som jag anser vara mycket viktig och som måste uppmärksammas. I dag kan vi se att många arter av djur som tidigare varit vanliga slås ut. Det här kan också vara ett skäl till att de försvinner.

Miljöpartiet har också en motion där vi skarpt kritiserar den nya svenska valfångstpolitiken. Sverige har tidigare varit en nation som har gått före när det gäller att skapa reservat för valar. Det som har skett alldeles nyligen är att Australien har lagt fram ett förslag om ett globalt valreservat som Sverige inte har stött. Sverige har i stället stött ett förslag om att återigen låta Japan och Norge få börja föra en reglerad kommersiell valjakt, eller valfångst.

Det här kan vi från Miljöpartiets sida absolut inte acceptera. Även Folkpartiet har lagt fram liknande motioner. Jag vill yrka bifall till reservation 29. Jag skulle verkligen vilja uppmana den svenska regeringen att

ompröva sin nya syn på valfångstpolitiken och återgå till den som Sverige hade tidigare, där Sverige var pådrivande.

Vi har i detta betänkande också ett långt särskilt yttrande som tar upp många av de motioner som vi hoppas och tror kommer att behandlas i de kommande propositionerna – dels klimatpropositionen, dels den proposition som handlar om miljömål. Det finns många kemikalier som vi har lagt fram speciella motioner om: nonylfenoletoxylater, isocyanater, bekämpningsmedel, amalgam, azofärgämnen osv. Det här hoppas vi kommer att hanteras i det som handlar om en giftfri miljö i den proposition som kommer att följa på miljömålen.

Vi har också lagt fram en del motioner som handlar om olika biotoper som vi anser bör skyddas, t.ex. sumpskog, vissa våtmarker och vissa myrområden. Här kan vi till vår glädje konstatera att nu när det blir alltmer pengar i den statliga budgeten finns möjlighet till skydd av den här typen av biotoper.

Vi har också haft en motion om att skydda stora träd. Där kan jag med glädje konstatera att jag i den debatt som handlar om budgeten kommer att kunna säga att vi har lyckats. Där finns det pengar. De finns också skrivningar om detta i den budget som vi kommer att hantera.

Vi har också tagit upp vissa speciella djur, som groddjur och myskoxe, där Naturvårdsverket har tagit fram åtgärdsprogram för hur man ska hantera dessa arter. Det hoppas vi också kommer att komma med i propositionerna framöver. I annat fall kommer vi från Miljöpartiets sida givetvis att återkomma till dessa problem.

Naturligtvis står Miljöpartiet bakom alla sina reservationer, men jag har alltså yrkat bifall till reservationerna 14 och 20. Jag vill också yrka bifall till reservationerna 30 och 31.

Anf. 209 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Miljöpartiet brukar vara ett parti som i likhet med Centerpartiet säger sig vilja värna om de små och, också precis som Centerpartiet, värna om hela landet. Då tycker jag att Miljöpartiets retorik klingar lite falskt i det här sammanhanget när det gäller hur Gudrun Lindvall talar och hur hon handlar i praktisk politik. Låt mig ta två exempel.

Först har vi strandskyddet. Varför tillåter inte Miljöpartiet skilda bygder i Sverige att utvecklas? Strandskyddet utgör ett hinder för utveckling i stora delar av Sverige i dag. Varför, Gudrun Lindvall, motverkar Miljöpartiet den utveckling som hade kommit till stånd om vi hade fått en förändring på det här området?

Låt mig också fråga Gudrun Lindvall varför Miljöpartiet inte vill medverka till att stoppa det kommersiella utnyttjandet av den allemansrätt som både Gudrun Lindvall och jag vill värna, dock inte på de grunder som den ibland utövas på i dag.

Anf. 210 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Om vi ska börja med strandskyddet så kan man se att de kommuner som mest aktivt har verkat för att strandskyddet ska luckras upp faktiskt är storstadskommunerna. Värmdö är ett exempel. Där finns de flesta fall. Det här är inte ett glesbygdsproblem. Det är snarare ett storstadsproblem. Det är storstädernas kommuner som har gått in och

givit bygglov trots strandskydd. Den koppling som Eskil Erlandsson försöker framkalla existerar alltså inte.

Vi kan säga att vi anser att strandskyddet som det finns inskrivet med möjligheten till dispenser är fullt tillräckligt. Vi är kritiska till det sätt som man t.ex. i Värmdö har tillämpat strandskyddet på. Vi menar att det måste finnas en restriktivitet eftersom det här är områden som många människor uppskattar. Det kan finnas stora problem för människor som inte råkar äga mark att få tillgång till stränderna. Det är också så att många stränder hyser biotoper som behöver skydd. Det finns alltså skäl till det här. Vi menar att den dispensmöjlighet som finns är fullt tillräcklig.

Allemansrätten och det kommersiella utnyttjandet av allemansrätten har vi diskuterat trehundraftioelva gånger – minst – i denna kammare. Jag kan naturligtvis upprepa den diskussionen att det här inte är någonting som är reglerat i miljöbalken. Centerpartiet har såvitt jag vet inte begärt en översyn av hur det ska regleras.

Vi vet alla att det finns domar som klart reglerar vad som kan anses som kommersiellt utnyttjande och vad som inte kan anses vara det. Det här regleras av annan lagstiftning än den som hanteras av det här utskottet. Därför tycker jag att ni ska återkomma med motioner som kan läggas fram i de utskott som kan påverka det. I det här utskottet hanterar vi bl.a. miljöbalken. Där kan vi inte lägga in något sådant här.

Från Miljöpartiets sida värnar vi allemansrätten, men naturligtvis anser vi inte att det får leda till att man exempelvis skövlar skog. Men reglera allemansrätten med miljöbalken vill vi inte göra.

Anf. 211 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Låt mig konstatera att Gudrun Lindvall inte tror på det kommunala självstyret. Hon tror inte på de demokratiskt valda företrädare som vi har utsett tillsammans i landets kommuner. Hon betror dem inte med att hantera den problematik som strandskyddet utgör både i den stora staden och i den mer glest befolkade kommunen. Jag sätter tilltro till de lokala företrädarna, som är demokratiskt valda. Jag tror dem om att kunna hantera den här problematiken, som i dag är centraliserad till allra högsta nivå i landet.

Låt mig också säga att jag hoppas och förutsätter att Gudrun Lindvall och hennes parti kan hjälpa till att få ordning på problematiken kring det kommersiella utnyttjandet av allemansrätten i den pågående utredningen omkring miljöbalken. Är Gudrun Lindvall beredd att medverka till att vi kan få rätsida på den här problematiken i den pågående utredningen?

Anf. 212 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! För det första kan jag säga att jag och Miljöpartiet verkligen trodde att kommunerna kunde hantera insamlandet av sopor. Det centraliserade Centerpartiet när man införde producentansvar. Man såg till att kommunerna inte fick utveckla den verksamhet som då verkligen började visa olika alternativ.

Ibland centraliserar Centerpartiet rejält. Det var nog den största centraliseringen i miljöpolitiken som vi har haft under det senaste årtiondet. Lite självkritik vore därför på sin plats.

När det gäller strandskyddet kan jag säga att det inte är något glesbygdsproblem. Och det är riktigt att jag tycker att detta ska regleras i en lag som sätter gränserna för vad som är möjligt. Men det ska finnas dispensmöjligheter.

Återigen när det gäller allemansrätten. Snälla rara ni som vill ändra på detta. Försök inte ändra på det i en lagstiftning där det inte kan regleras. Om ni vill ändra på det, se till att ändra det i den lagstiftning där det kan regleras. Nej, Eskil Erlandsson, eftersom detta, enligt alla jurister, inte kan regleras i miljöbalken, så kommer det inte att vara möjligt att reglera det i miljöbalken. Det som man kunde göra i miljöbalken var att titta på allemansrätten kontra naturen, eftersom miljöbalken hanterar förhållanden i naturen. Men i miljöbalken hanteras inte förhållandet till markägare. Det görs i en helt annan lagstiftning, och det vet Eskil Erlandsson mycket väl. Jag tror egentligen inte att Centern vill ha någon förändring, eftersom man driver detta på ett sådant sätt att man vill ändra i en lagstiftning där man vet att detta inte kan ändras.

Eftersom man i dag tvingas anmäla viss kommersiell verksamhet till kommunen, så kommer naturligtvis markägaren då in. Men förutsättningen är då att man kan använda miljöbalken, dvs. att det påverkar naturen. Men för att markägaren ska få ersättning osv., så måste ni ge er på en annan lagstiftning, om ni vill ha en förändring.

Anf. 213 LARS LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det regnar mycket, klimatförändringarna är här, och forskarna är överens, säger Gudrun Lindvall. Vad hon medvetet inte säger, herr talman, är att forskarna entydigt säger att det är växthuseffekten som är orsaken. Detta insinuerar hon endast.

Herr talman! Ingen vinner på att vi skrämmer människor. Miljöpartiet tror att de vinner på att skrämmas. Men detta är inte sakligt.

Jag har i tidigare debatter anklagat bl.a. Gudrun Lindvall för att inte hålla sig helt till vetenskapen, och detta besannas igen.

Klimatförändringen är nog ett faktum. Men vi måste nämna att växthuseffekten är en förklaringsmodell, förvisso en mycket viktig sådan. Solens ökade aktivitet är en annan förklaringsmodell. Naturliga temperaturväxlingar är en tredje. Växthuseffekten är ett allvarligt scenario som måste beaktas med största allvar. Men det är viktigt att vi här inne i kammaren håller oss till vetenskaplighet. Släpp partiretoriken. Jag tror att vi måste vara sakliga i den här debatten och faktiskt säga att forskarna inte är överens om den sista delen som jag nämnde.

Anf. 214 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag vet inte vad jag ska säga. Jag råkar vara naturvetare. När jag hör moderaterna blir jag lite beklämd.

Jag kan naturligtvis börja förklara allt detta. Men tiden räcker inte till för det. Växthuseffekt, ozonskikt och klimatförändringar hänger ihop, Lars Lindblad. Ska vi behöva börja från A? Det frisläpps för mycket koldioxid som gör att den växthuseffekt som vi behöver för att få det så pass varmt på jorden så att vi kan leva här ökar. Det innebär att värmestrålarna studsar och blir kvar här. Då blir det för varmt. Då dunstar det av mer vatten från havsytan. Det måste ta vägen någonstans. Sporererna kommer ned som regn. Vi får en helt annan aktivitet på vindarna. Ozon-

skiktet tunnare ut också på grund av växthuseffekten, eftersom denna värmestrålning behövs uppe i högre luftlager för att det inte ska bli så kallt och så att ozonet börjar brytas ned. Det hänger liksom ihop.

Moderaterna kan i evighet stoppa huvudet i sanden och låtsas som att detta inte existerar. Och man kan naturligtvis säga att man skrämmer människor om man talar om för dem vad som är på gång och vad som händer. Och man kan naturligtvis låtsas att solens ökade aktivitet under 15 år skulle ge 8 år med extremt klimat. Men det är inte möjligt, Lars Lindblad. Och detta är forskarna faktiskt ganska överens om. Men Lars Lindblad kommer alltid att kunna hitta någon forskare i världen som inte riktigt vill tro att detta är möjligt och som kanske råkar vara anställd av någon som inte heller vill tro att det är möjligt.

Och så länge vi inte vågar tala klarspråk och t.ex. tala om att våra barn inte ska gå ute utan kläder på sommaren, därför att vi har ett tunt ozonskikt över Sverige, så tycker vi att det är bättre att de får cancer eller problem när de blir äldre, i stället för att tala om hur det är. I Australien är man inte rädd för att tala om hur verkligheten ser ut, därför att man där är mån om människor. Om man inte är mån om människor så säger man som moderaterna gör här.

Anf. 215 LARS LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Jag konstaterar att detta är en mycket öm tå för Gudrun Lindvall. Jag tror inte heller att hon behöver förklara för mig vad växthuseffekten går ut på. Det är jag nog ganska påläst på.

Vad jag efterlyser är vetenskaplighet. Och det är ett faktum att i princip alla forskare säger att temperaturväxlingen är ett faktum. Men alla forskare säger inte att växthuseffekten automatiskt är grunden till detta. Jag säger att det är troligt. Och Gudrun Lindvall vet likaväl som jag att moderaterna tycker att koldioxidproblematiken är en av våra viktigaste miljöfrågor. Men jag eftersträvar ändå att man tar denna debatt med sans och inte säger att det är endast ett par forskare som hävdar att det skulle vara vetenskapligt ogrundat att detta skulle bero på solens ökade aktivitet.

I EU:s stora panel med solforskare runt jorden som träffades på Kanarieöarna för ett tag sedan kunde bl.a. forskare från NASA, som är väldigt meriterade, visa på scenarier där solens aktivitet ökade i samma utsträckning som medeltemperaturen ökade här. Det finns de som visar att detta kan vara naturliga fluktuationer. Och detta kan man inte bortse från. Ni kan inte skrämman upp människor. Vi måste hävda vetenskaplighet. Även om vi moderater tycker att koldioxidfrågan och frågorna om andra växthusgaser är oerhört viktiga, så måste vi ändå hävda vetenskaplighet.

Anf. 216 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Jag tror att moderaterna har en väldigt underlig uppfattning om när människor blir rädda eller inte rädda. Jag tror inte att svenska folket känner sig förfärat över det som nu sker. Människor känner sig oroade och skulle önska att de kunde se att de politiska partierna vågade fatta beslut och vågade ta ett ansvar som skulle leda åt ett annat håll. Jag tror att människor mycket väl kan ta till sig resonemang av detta slag.

Det som man har gjort i Australien, där man har talat om det uttunnade ozonskiktet, borde i så fall skrämja slag på människor. Människor i Australien hanterar detta på ett mycket bra sätt. De är jättenoga med att inte släppa ut barn utan något på kroppen, därför att de vet att ozonskiktet är tunt. De undersöker alla fläckar som de får på huden, t.o.m. i skolan, därför att de vet att ozonskiktet är tunt.

I Sverige finns det forskare som seriöst menar att vi måste gå ut med samma information här. Men sådana som moderaterna säger att man då skrämmer människor. Men varför i hela friden kan man göra detta i Australien? Vi skrämmer inte människor om vi talar om att det som sker nu faktiskt sker bl.a. på grund av att vi släpper ut för mycket koldioxid.

Om det är exakt den eller den gasen som orsakar problemen är ganska ointressant. Det intressanta är att vi har skapat en miljösituation orsakad av människan som ger oss oerhört stora problem i framtiden, bl.a. genom att vi får extremare väder.

Folksam var ute och diskuterade detta häromdagen och vågade uppenbarligen ta till sig denna information. Och jag skulle verkligen önska att den här debatten hölls på en nivå där vi slapp höra ord som att skrämja upp och där vi slapp höra diskussioner om att det eventuellt beror på solen. Det är möjligt att ett av dessa fem år med extremt klimat orsakas av solen. Men vi kan inte förklara alla fem åren med detta, utan under fyra av åren borde detta inte ske.

Klimatförändringarna är här. Man kan se att detta sker för ofta. Och sluta att stoppa huvudet i busken. Man skrämmer människor mer genom att låtsas att ingenting sker när de ser att det sker.

Anf. 217 INGEMAR JOSEFSSON (s):

Herr talman! Först vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

I dagens betänkande behandlas en skrivelse från regeringen som benämns En miljöorienterad produktspolitik. Den syftar till att förebygga och minska produkters negativa påverkan på människors hälsa eller på vår miljö.

Men betänkandet tar framför allt upp en rad motioner från den allmänna motionstiden 1999 och 2000 och omfattar 250 motionsyrkanden.

Skälet till att vi nu behandlar så många motioner utan anknytning till en proposition är först och främst att motionärerna ska kunna få en redovisning av hur deras frågor ligger till och när de förväntas kunna behandlas i ett större sammanhang. Jag noterade att Harald Nordlund sade att detta var ett oacceptabelt sätt att behandla motionerna. Dock var vi ju överens om den här behandlingsordningen när vi hade den här diskussionen i utskottet. Detta innebär också att när propositionerna sedan kommer kan man lägga fram mer adekvata förslag som överensstämmer med den text som rör motionen. Detta var alltså inte ett försök att bli av med besvärliga motioner utan ett sätt att se till att de motioner som sedan läggs fram är så anpassade till det de ska svara på att vi skulle få ett sådant beslut. Annars hade det naturligtvis varit fullt möjligt att ta upp dem i ett senare sammanhang när propositionerna kom, men detta var den bedömning vi gjorde tillsammans i det avseendet.

Utskottet avstyrker samtliga motioner, många av dem med hänsyn till att riksdagen våren 1999 beslutade om de 15 övergripande nationella miljö kvalitetsmålen. Riksdagen uppdrog då till regeringen att återkomma

till riksdagen med redovisning och förslag också för de delmål som behövs för det fortsatta arbetet med miljö kvalitetsmålen. Detta krav från riksdagen till regeringen innebär att vi själva naturligtvis inte ska lägga fram förslag och yrkanden innan vi får se dessa. Det var ju det som var poängen med riksdagens krav till regeringen.

Aktiviteten på miljöområdet är hög från regeringen. Riksdagen kan vänta sig flera förslag inom de närmaste månaderna. Syftet är att med miljöbalken och miljö kvalitetsmålen som grund successivt arbeta sig ned i detaljeringsgrad.

Tre utredningar har i år avlämnat sina betänkanden – *Förslag till svensk klimatstrategi* i april av Klimatkommittén, *Framtidens miljö – allas vårt ansvar* i juni av Miljömålskommittén, som arbetat med att förbereda det av mig nämnda uppdraget från riksdagen beträffande delmålen, samt *Varor utan faror*, också i juni i år, av Kemikalieutredningen. På samtliga tre utredningar har regeringen aviserat propositioner under den närmaste tiden.

För att komplettera bilden för kammaren har utskottet också redovisat att regeringen i december 1999 tillsatte en ny Miljöbalkskommitté med uppgift att utvärdera tillämpningen av miljöbalken. Kommittén har fått i uppdrag att lämna ett delbetänkande den 31 december 2000 och ett senast den 1 juli 2001, för att sedan redovisa sitt slutbetänkande den 31 december 2003. Regeringen har också utsett en särskild utredare för att utföra en bred översyn av producentansvaret, som ska vara klar till nästa sommar.

Det jag nu redovisat gäller svenskt miljöarbete. Men som bekant måste mycket av miljöarbetet ske internationellt. Jag behöver bara nämna Kyotoprotokollet. Ett ambitiöst svenskt miljöarbete måste för att bli framgångsrikt kopplas samman med ett internationellt miljöarbete i FN, i EU och i alla organ där Sverige deltar. Det är noterbart att 180 nationer nu sitter i Haag och diskuterar vår framtid. Det är 2 500 delegater och 3 500 som rapporterar. På lördag räknar vi med att vi ska få ett svar därifrån. Det har ändå förändrats när nationer på det här sättet kan mötas och diskutera – och inte bara om *en* fråga, för nu diskuterar vi ju hela samhällslivet. Allt som vi människor håller på med är nu möjligt att diskutera för att vi ska klara klimatet.

Flera av de förslag som nu avslås i betänkandet kommer snart att kunna prövas mot regeringens förslag i avlämnade propositioner. För den som då inte blir nöjd finns motionsrätten. Utskottet tror att det blir en bättre hantering med en ny motion där motionären kan ta hänsyn till framlagda förslag och att vi på det sättet skulle kunna få en bättre diskussion än vad det annars skulle ha blivit. Detta är motiven för att vi nu har valt att gå fram med denna mängd av motioner.

Jag går så över till de inlägg som hållits tidigare. Jag börjar med Lars Lindblad. Fler än han har tagit upp de lokala investeringsprogrammen, och jag vill ta dem först.

De lokala investeringsprogrammen har inneburit en väldig aktivitet ute i kommunerna. Jag tittar på Eskil Erlandsson, som för en stund sedan talade om fördelen med de lokala initiativen. Här har de lokala initiativen verkligen fått komma till sin rätt. 125 kommuner har fram till i dag fått 5,2 miljarder att jobba med.

De insatser som gjorts i kommunerna beräknas ha ökat användningen av förnybar energi med ungefär 2,5 terawatt och minskat energianvändningen med 2,1 terawatt per år. Sammantaget betyder detta en minskning av koldioxidutsläppen med 1,6 miljoner ton per år, vilket motsvarar närmare 3 % av Sveriges totala utsläpp. Det är klart att man kan säga att det är negligerbart. Det är klart att det vore bra om det vore mer. Men det är ändå en början, och det är inte alltid man får det resultatet.

Jag vill samtidigt påpeka att det naturligtvis finns brister i den organisation vi har gjort. Detta är ju nytt. Vi har inte jobbat på det här sättet förut. Jag tror själv att en brist kan vara att den vilja som många av kammarens ledamöter har haft, och också regeringen, att försöka lösa så många problem som möjligt kan ha belastat förslaget. Det har gällt att skapa sysselsättning, att klara miljön och att hjälpa glesbygden. Det har blivit för många frågor. Där kanske man skulle ha koncentrerat sig. Det hade kanske varit en poäng. Men att det är ett dåligt förslag att utnyttja de kommunala och lokala resurser som finns, där man vet vad man själv kan göra för insatser, betvivlar jag faktiskt. På det sättet vill jag påstå att detta har varit en bra insats. Det kan dessutom vara så att det man gjort går att föra över till andra kommuner. De plusvärden vi har fått på en del ställen kan nu föras ut till alla 280 kommunerna så att alla kan få de här effekterna. Jag ser alltså detta som en möjlighet, som naturligtvis går att finslipa och få bättre.

Jag vill sedan ta upp allemansrätten. Där oroar mig faktiskt Lars Lindblad lite med en rätt grov beskrivning av hur det ska vara. Det är den som har, den som äger, som allt är givet. Har jag en tomt bestämmer jag helt och hållet; har jag skog bestämmer jag helt och hållet. Den som inte har det har inget att hämta.

Jag noterar att den borgerliga vänstern inte är med på den reservationen, och det noterar jag med glädje. Men jag såg samtidigt att Centern var med i den delen. Jag vet inte om det är de andra tre bakom reservation 7 som är den borgerliga högern, eller hur terminologin är, men så får det väl vara. Den borgerliga högern i reservation 7 vill att vanligt folk inte ska ha möjlighet att komma ut i skogen – för det är vad det innebär om man ger sig på allemansrätten.

Att ströva i skog och mark är en populär fritidssysselsättning bland oss svenskar. Fyra av fem svenskar går i skogen någon gång under ett år. Var tredje vandrar i skog och mark ofta, minst 20 gånger om året. Sannolikheten att man träffar på en pensionär när man strövar i skogen är stor. Med ett växande antal pensionärer kommer också den här aktiviteten i skog och mark att öka. Pensionärerna är stora utnyttjare av allemansrätten.

Det gläder mig ändå att det finns nyanser i diskussionerna. Trots att ni har samma reservation tog också Eskil Erlandsson upp den här frågan. Jag delar hans uppfattning att allemansrätten inte ska utnyttjas kommersiellt. Jag tycker att vi ska säga det så ofta som möjligt, och vi politiker ska backa upp detta. Men det finns också möjligheter via lagen att försvara allemansrätten på det området.

När det gäller strandskyddet har det redan förts en diskussion om det som jag inte tänker kasta mig längre in i. Men jag vet att miljöministern följer den diskussionen för att se om det görs övertramp på den ena eller

andra sidan. Skulle det vara så att han anser att det sker övertramp där vet jag att han tänker återkomma till kammaren om detta.

Det var vad Lars Lindblad tog upp.

Kjell-Erik Karlsson tar upp havsöringen också. På det området håller de finska och svenska myndigheterna på med en inventering, och vi kan förvänta oss ett förslag. Om jag minns rätt ska man faktiskt till nyåret få en redovisning.

Ester Lindstedt-Staaf har fått svar på sina frågor, tror jag.

Eskil Erlandsson tog upp det lokala investeringsprogrammet. Jag anser att jag har gett svar på det han berörde. Han tar också upp miljöexporten. De här sakerna står inte emot varandra. Man kan inte säga att det lokala investeringsprogrammet är någonting som innebär att man inte kan ha miljöexport. De kan komplettera varandra mycket väl. Regeringens vilja är att komplettera de två förslagen med varandra så att man också kan utnyttja miljöexporten i den delen.

Sedan är naturligtvis frågan hur mycket pengar vi vill lägga på detta. Men jag såg inte så mycket pengar i Centerns budget just i den delen.

Harald Nordlund tror jag har fått svar.

Jag måste också få ställa en fråga till Lars Lindblad när det gäller den sista delen, att det kanske inte är växthusgaserna utan någonting annat som påverkar situationen. Varför tar du upp den frågan? Menar du att vi inte ska göra någonting? Vad är motivet till att börja ifrågasätta om vi har en växthuseffekt? Är tanken från Moderata samlingspartiet att vi inte ska åtgärda de här frågorna, eller varför tog Lars Lindblad upp den frågan över huvud taget?

Herr talman! Då tror jag att jag i huvudsak har gått igenom de frågor som var ställda till mig.

Anf. 218 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Jag uttryckte mig möjligen oklart när jag inledningsvis talade om en ordning som inte är acceptabel. Jag syftade mer på den ordning som innebär att vi har låst fast våra möjligheter att motionera till en allmän motionstid. När en person tar upp en fråga med mig som jag vill motionera om, måste jag dröja ett år därför att vi har den ordningen.

Herr talman! Jag tycker också att det som Ingemar Josefsson säger behöver sägas. Visst händer det en hel del i miljöpolitiken. Jag tycker också att det gör det. Men jag har pekat på främst fyra punkter, där vi tycker att man måste göra mer. Det betyder inte att vi inte tycker att det sker någonting. De är: kraftfullare agerande inom EU, klimatfrågorna, Östersjön och biologiska mångfalden.

Herr talman! Det jag vill fråga Ingemar Josefsson gäller strandskyddet. Vi fick veta att miljöministern tittar närmare på den här frågan. Men jag skulle ändå vilja veta här och nu om det är Ingemar Josefssons uppfattning att en översyn möjligen kan syfta till att hitta andra former för att göra avsteg från de generella bestämmelserna. Ska vi tolka det på det sättet?

Den andra frågan jag har handlar om skatt på förbränning av sopor. Kan vi förvänta oss ett förslag inom kort om en sådan skatt?

Anf. 219 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Den första delen om hur motionerna behandlas har vi rätt ut. Det enda man kan säga är att det finns ett interpellations- och frågeinstitut, så det finns en möjlighet för ledamöterna att ta upp frågor även om man inte kan motionera.

När det gäller översynen har det nog närmast varit en del diskussioner om hur kommunerna använder möjligheterna till strandskydd. Det skulle man naturligtvis kunna titta närmare på, vet jag att ministern har sagt vid några tillfällen, för att föra en diskussion och se om den skulle kunna ge någonting. Mer än så har han inte sagt i den delen.

Hela frågan om skatten kommer upp i den avstämning som vi bestämde när vi slog fast hur vi skulle göra med avfallsplanerna. Där finns kontrollstationer inlagda och då kommer det att behandlas.

Anf. 220 HARALD NORDLUND (fp) replik:

Herr talman! Det finns fortfarande en sak som oroar mig när det gäller strandskyddet. Miljöministern har också i samband med rapporten om vilka dispenser som faktiskt har beviljats sagt att det var en mycket omfattande dispensförteckning. Då uttryckte miljöministern oro över detta och sade sig vara beredd att uppdra åt Naturvårdsverket att skärpa kontrollen, om jag har tolkat miljöministerns uttalande riktigt.

Det Ingemar Josefsson nu säger tycker jag tyder på en annan inriktning, nämligen ett övervägande om att ge större möjligheter lokalt att göra avsteg.

Anf. 221 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Det är säkert samma information som vi utgår från. Det är nog samma fråga vi jagar när det gäller detta. Den oron behöver Harald Nordlund inte ha.

Anf. 222 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Tre saker, Ingemar Josefsson. Låt oss först ta frågan om det kommersiella utnyttjandet av allemansrätten. Jag sade att allemansrätten är en omistlig resurs som ska värnas. Det gläder mig att Ingemar Josefsson tycks tycka detsamma.

Ingemar Josefsson tycks också tycka, vilket jag vill ha bekräftat, att vi ska stävja det kommersiella utnyttjandet. Då är min fråga: Varför väljer ni då att avstyrka motionsyrkandet som kräver att vi ska stävja det kommersiella utnyttjandet av allemansrätten? Det innebär ju att vi kanske kan gå miste om den rätt som både Ingemar Josefsson och jag värnar.

För det andra har vi strandskyddet. Jag anser att det är en av de faktorer som kan göra att de mer glest befolkade delarna av landet utvecklas. Om man lokalt finge bestämma vilka delar av en kommun man skulle exploatera, tror jag att det skulle ge utveckling och icke avveckling i de byder jag pratar om.

Jag har en väldig förståelse för att det behövs strandskydd i de här delarna av landet. Men det behövs inte i de delar av landet som jag talar om på det sätt som det är utformat i dag, dvs. med centralstyrda bestämmelser. Jag tycker att vi ska ge de lokalt demokratiskt valda församlingarna, kommunerna, makten över detta också. Allt för att på ett bättre sätt etablera det kommunala självstyret.

För det tredje säger Ingemar Josefsson att det kommer en rad saker i form av propositioner framgent. Det hoppas jag, och jag vet för övrigt att det är så. Men när kommer något förslag med anledning av Miljöexportutredningen? Den utredningen lades fram för ungefär två år sedan och presenterade en rad saker som skulle kunna gynna svenskt näringsliv på det här området.

Anf. 223 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tar den sista frågan först. Där kan jag tala om att jag inte vet ett dugg. Jag vet inte när den kommer.

När det gäller strandrätten gillar jag det lokala inflytandet. Men tyvärr måste jag hålla med Gudrun Lindvall i det fallet. Vi kan se i vårt område här i Stockholm att det inte fungerar. Tyvärr.

Då är vi i den situationen att om man en gång har gett tillstånd kan inte någon annan komma och ta bort det. När man väl har gjort det är det en gång för alla givet. Man kan inte behandla enskilda medborgare så att man säger: Den där mandatperioden fick ni bygga, men nästa fick ni inte. Verkligheten har tyvärr visat att det inte alltid stämmer. Därför måste man nog ibland vara lite restriktiv.

När det gäller allemansrätten är det ofta så, tror jag, att man inte fullföljer det som man skulle göra både propagandamässigt och aktivitetsmässigt från länsstyrelse och andra. Det görs ibland kampanjer där vi talar om vad allemansrätten innehåller. Undersöker man i skolklasser märker man att de flesta vet vad man får och inte får göra. Men alla lever inte efter det. Vi måste även där ha en uppföljning och en tillsyn. Det är egentligen mer det som behövs än någonting annat. Vi måste beivra det som är fel av kommersiella delar. När man missbrukar allemansrätten måste vi alla uppmärksamma den delen.

Anf. 224 ESKIL ERLANDSSON (c) replik:

Herr talman! Jag måste ha missförstått Ingemar Josefsson när det gäller allemansrätten. Jag trodde att Ingemar Josefsson i sitt anförande sade att han likväl som jag ville ta tag i det kommersiella utnyttjandet av allemansrätten och göra någonting åt det.

Vi har reserverat oss mot att ni inte har föreslagit det i betänkandet. Varför har ni inte tillstyrkt vårt motionsyrkande i det avseendet så att vi hade kunnat komma fram till ett tillkännagivande?

Jag vill kommentera frågan om miljöexporten. Jag hoppas för det första att det kommer något förslag. För det andra kan Ingemar Josefsson ta med till ministern att delar av de pengar för lokala investeringsprogram som inte är in-teckande med fördel skulle kunna användas för att tillgodose det medelsbehov som utredningen behöver och vill ha för att kunna göra det utredningen föreslår.

Anf. 225 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Jag sade redan förra gången att dessa två områden inte behöver stå emot varandra. Varför ska vi välja just de två områdena? Eskil Erlandsson skulle kunna ta någonting annat för att klara av export-sidan. Om vi nu kan visa på goda resultat är det väl inte så intelligent att ta de pengarna. Då bör man väl hitta någonting annat.

Varje förslag som hittills kommit fram om hur man ska lagreglera allemansrätten har varit sämre än den allemansrätt som vi har i dag, dvs. att man hittar på nya bestämmelser. Jag tror att den allemansrätt vi har och som har funnits under mycket lång tid kan fungera. Men man kan från samhällets sida hjälpa till med att informera om vad som gäller och beivra det som är övertramp. På det sättet kommer vi också att få en följsamhet från allmänhetens och medborgarnas sida.

Anf. 226 LARS LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att uppmana Ingemar Josefsson att läsa de motioner och de reservationer som moderaterna har lagt fram i samband med det här betänkandet. Det har kommit en hel del lösa antaganden om vad vi tycker och inte tycker i de här frågorna.

Den första frågan som Josefsson tog upp rörde de lokala investeringsprogrammen. Jag vill hävda att det inte går att ignorera Riksrevisionsverkets mycket tydliga kritik på denna punkt.

Vad gäller växthusproblematiken är det också tydligt i våra motioner och reservationer att vi vill göra någonting åt framför allt koldioxidfrågan.

Vad jag efterlyser i debatten är en saklighet och att man inte talar om alla forskare och insinuerar att alla forskare hävdar växthuseffekten som förklaringsmodell för temperaturhöjningarna. Jag undrar om det är Socialdemokraternas syn. Delar ni den något onyanserade syn som Miljöpartiet framför i det här sammanhanget?

Jag tycker också att Ingemar Josefsson insinuerar att moderaterna vill avskaffa allemansrätten. Jag kan bara hänvisa till den reservation som vi har skrivit tillsammans med kd och Centern. Där skriver vi att det är viktigt att värna allemansrätten och att det är avgörande att den inte missbrukas.

Lagstiftningen bör ändras så att det klart framgår att kommersiellt organiserade former av verksamhet i princip inte får ske utan den berörda markägarens medgivande. På den punkten har vi en omvänd uppfattning i förhållande till socialdemokraterna.

Sådan verksamhet sker. Vi kan fortsätta att följa frågan, men det finns många exempel. I nästan alla fall är det en hård rovdrift på de naturresurser som finns i området. Man måste göra någonting åt det. Vad tänker socialdemokraterna göra? Att bara följa det hjälper inte.

Anf. 227 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Jag tar den första frågan först, som handlar om växthuseffekten.

Jag läste i dag på Svenska Dagbladets ledarsida att växthuseffekten ännu är obevisad. Jag har varit med i Klimatkommittén, och jag har följt frågan under många år. Forskarna har alltmer, en efter en, anslutit sig till principen att växthuseffekten finns.

Vi som politiker måste registrera vad forskarna säger. Det var inte någon av Moderata samlingspartiets ledamöter i Klimatkommittén som ifrågasatte det underlag vi fick. Om man nu som Lars Lindblad tar upp den frågan måste det vara något syfte med det.

Vad är syftet? Anser ni att vi går för hårt fram? Är det att ni vill se till att vi inte lägger fram de förslag vi har? Är det att ni vill säga till männi-

skor att de inte behöver vara oroliga? Inom det här området brukar vi annars tala om försiktighetsprincipen. Redan den räcker till för att man ska vidta åtgärder.

Vad är syftet med att ta en diskussion med Gudrun Lindvall om detta om ni inte har andra förslag? Det måste väl vara så att ni har andra förslag på gång.

När det gäller allemansrätten läser jag i KU:s betänkande och i moderaternas reservation: Utgångspunkten bör enligt utskottet vara att ingrepp i äganderätten ska berättiga till full ersättning. Äganderättskyddet bör dessutom uttryckligen omfatta all egendom, osv.

Det är fullständigt klart. Det finns inte längre kvar någon allemansrätt, enligt Moderata samlingspartiet.

Anf. 228 LARS LINDBLAD (m) replik:

Herr talman! Det är oerhört viktig att säga att den text som lästes upp ur konstitutionsutskottets betänkande inte på något vis strider mot vår uppfattning om allemansrätten. Jag vill klart och tydligt sätta ned foten i den frågan. Moderaterna vill värna allemansrätten.

Det är också därför som vi kritiserar de felaktigheter som finns inom ramen för allemansrätten, dvs. att man kommersiellt utnyttjar annans mark. Det var väl inte det som var tanken.

Ingemar Josefsson talade så trevligt om att allemansrätten går ut på att äldre och yngre kan utnyttja skogar och mark. Men det är inte vad jag talar om. Jag talar om att man utnyttjar annans mark till kommersiell verksamhet. Det vore intressant om Ingemar Josefsson svarade. Vad tänker socialdemokraterna rent praktiskt göra i den här frågan?

När det gäller växthuseffekten har jag inget annat syfte än att förklara att moderaterna är delaktiga i att ta tag i problematiken. Vi har väldigt tydliga förslag för koldioxidpolitiken. Vi har betydligt bättre förslag än regeringen och stödpartierna genom t.ex. vår kärnkraftspolitik.

Jag efterlyser att man inte bortser från andra förklaringsmodeller och bensäkert säger här i kammaren: Detta vet vi. Det har man gjort förr. Man har med tvärsäkerhet vetat vad utvecklingen beror på. Det kan innebära ödesdigra misstag.

Jag tycker att vi ska ha en nyanserad debatt där man tar in alla influenser från de olika forskare som finns och att man inte är onyanserad. Det vinner ingen på, mer än möjligtvis Miljöpartiet.

Anf. 229 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Jag delar uppfattningen att man inte ska vara tvärsäker. Jag har också hört många som har varit tvärsäkra. Kärnkraften var säker, och sedan kom Tjernoby!

Det är klart att man ska vara försiktig när man uttalar sig om olika delar. Det vi kan konstatera på det här området är att alltför forskare ansluter sig till uppfattningen om växthuseffekten. Det måste man ändå säga. Följer man utvecklingen under flera år kan man se att skaran som säger att det beror på någonting annat har minskat.

Jag kan inte se att det är ett stort problem med allemansrätten. Jag vill inte ens påstå att det är ett växande problem. Genom den debatt vi för och de synpunkter vi för fram har vi kontroll på den frågan.

Anf. 230 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd) replik:

Herr talman! Jag uppskattar Ingemar Josefssons ord om försiktighet. Jag tycker att den hållningen är riktig.

Beträffande reservation 7 redogjorde Ingemar Josefsson för hur Centern ser på frågan. Jag vill bara påpeka att Kristdemokraterna har samma inställning. Reservationen är inte till för att begränsa allemansrätten för någon. Det kan vara som Gudrun Lindvall säger att man kan ändra en annan lag för att komma till rätta med problemet.

Det är ett problem som har uppstått med kommersiell användning där ägaren inte vetat om det och där det sedan har uppstått skador i naturen. Vem ska man ställa till svars? Det måste finnas något slags förfarande för det. Om inte annat får man utreda den frågan. Något måste man ändå göra. Men allemansrätten ska givetvis vara kvar ograverad som i dag.

Vi får se hur det går att kombinera. Man måste kunna klargöra det på något sätt.

Anf. 231 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Jag hade uppmärksammat att Kristdemokraterna var med. Jag inbegrep partiet i begreppet den borgerliga högern. Det var där jag fängade upp kd i reservationen. Det var med.

Anf. 232 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! För det första sade jag fel tidigare. Den panel som FN har haft heter IPCC, International Panel on Climate Change. Där var forskarna överens om att växthuseffekten och klimatförändringarna finns. Det var det jag sade. Jag refererade alltså vad FN-organets panel hade sagt. Där var forskarna överens. Jag skulle också önska att vi kunde hålla ett seminarium här i riksdagen med bl.a. Bert Bolin för att klara ut en del begrepp.

Till Ingemar Josefsson vill jag ställa en fråga som är lokalt stockholmsk. Det handlar om Lovön. Miljöpartiet har i reservation 31, som bygger på en motion, tagit upp Lovön. Där föreslår vi att den nationalstadspark som Miljöpartiet tog initiativ till och som bildades på Djurgården bör följas upp med en ny sådan, nämligen på Lovön. På Lovön finns det mycket stora värden, både natur- och kulturvärden. Vi kan se att området runt Drottningholms slott är upptaget på FN:s världsarvslista.

Vi vet också att gröna kilar i en alltmer tätbebyggd storstadsregion är mycket viktiga för människor som bor i en sådan region.

Jag tänkte höra om Ingemar Josefsson skulle vara intresserad av att tillsammans med Miljöpartiet och även Vänsterpartiet arbeta för att få till stånd en ny nationalstadspark på Lovön.

Anf. 233 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! När det gäller nationalparker över huvud taget behandlas de via Naturvårdsverket, som för upp dem på den nationalparksplan som man har. Jag tror att det skulle bli svårt om kammaren i varje enskilt fall skulle bedöma dem. Jag är beredd att följa upp frågan, men jag är inte beredd att här från talarstolen säga att detta är det mest lämpade området i Stockholmsregionen.

Jag var själv mycket aktiv tillsammans med Naturvårdsverket när Tyresta-Åva inrättades, som kom att inrättas på Stockholms stads mark, när

vi växlade mark med staten för att där skulle bli en nationalpark. Men jag tror att det är svårt för kammaren att väga olika förslag om nationalparker mot varandra och säga att det ena ska komma före det andra.

Anf. 234 GUDRUN LINDVALL (mp) replik:

Herr talman! Det var en försiktig general som just talade. När vi ser på den förra nationalstadsparken som bildades på norra Djurgården, var det faktiskt ett initiativ i riksdagen som låg till grund för det. Det var en motion från Miljöpartiet som låg till grund när den nationalstadsparken, Sveriges första, inrättades. Det initiativet har i alla fall visat sig vara mycket lyckosamt.

Även om det nu verkar vara byråkratiskt svårt att veta var man ska hantera det hoppas jag att det byråkratiska krånglet inte sätter hinder i vägen. Jag hoppas i alla fall att det finns ett intresse från Socialdemokraterna att på något sätt försöka göra någonting åt det faktum att Lovön i dag inte har något skydd.

Jag skulle vilja ta upp en annan fråga, som inte finns med i det här ärendet men som anknyter till strandskyddet. I dag finns det inget strandskydd alls för älvar, dvs. man får bygga hur nära som helst. Det här har visat sig orsaka enorma problem. Det är massor av människor som har hus som har drabbats av översvämningar. Därför skulle jag vilja höra om Ingemar Josefsson är intresserad av att se över möjligheten att införa några bestämmelser för byggnation i närheten av älvar och rinnande vatten, med anledning av den klimatförändring vi tror oss se.

Anf. 235 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Den frågan vill jag besvara efter att jag har tänkt närmare på den.

Anf. 236 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp):

Herr talman! Jag vill nämna att jag som pensionär ska börja motionera i skogen, på Ingemar Josefssons uppmaning. Jag antar att man har större utbyte av det än att motionera i riksdagen.

Jag lämnade in en motion under förra allmänna motionstiden, och den har benämningen MJ778. Jag vill berätta lite om den.

I december 1998 beslutade riksdagen att de 28 % av Assi Domäns skogsinnehav som omfattar naturområden ska skyddas och värnas på ett speciellt sätt till eftervärlden och att de skulle ingå i statlig ägo. Det innebär att Sveaskog övertog de 1 700 hektar skog som Assi Domän ägde på Omberg. Motionen handlar om att Omberg bör skyddas som nationalpark.

Jag är besviken på betänkandet, där man i ett enda svep bara säger att det finns flera motioner om nationalparker, även om Omberg, och att det inte är fråga om att inrätta några nationalparker som inte finns upptagna i Naturvårdsverkets nationalparksplan, som presenterades 1989. Det är ganska länge sedan, och man borde ha kunnat revidera den planen. Det är en revision på gång, och Omberg måste tas med. Jag hade hoppats att man åtminstone skulle tillgodose detta i betänkandet, men det gör man inte utan avfärdar det hela på bara några rader.

”Omberg utgör en av Sveriges nationalklenoder. Berget har mycket höga naturvärden, men också mycket höga kulturmiljövärden – – –. Om-

berg är ett av landets mest besökta naturobjekt och har stor skönhet. Ombergs mäktiga siluett från såväl land som sjösidan påverkar hela bygden. Utsikten från berget är mångomtalad.

Länsstyrelsen har hos regeringen hemställt att få utreda på vilken form bergets höga värden på bästa sätt kan bevaras, vårdas och göras tillgängliga. Med hänsyn till bergets karaktär av nationalklenod ter sig nationalpark vara en lämplig form – – –.”

Det säger Länsstyrelsen i Östergötland, och jag kan hålla med om det. Jag bor själv i bygden, men jag tycker inte att det är bypolitik, som jag har hört nämnas i andra sammanhang. Omberg är ett av landets mest besökta naturområden, och det är mellan en kvarts och en halv miljon besökare där varje år utan att det märks i någon större utsträckning.

Hela Tåkern–Omberg-området är klassat som riksintresse för natur, kultur och fritid. Tåkern finns upptagen på den s.k. CW-listan över internationellt skyddsvärda våtmarker. Fågelsjön är vidare upptagen på Världsnaturfondens lista över jordens viktigaste naturområden. Omberg är däremot, med undantag för några få mindre naturreservat, oskyddat.

Naturvårdsverket har i en PM presenterat kriterier för nationalparker. Det är IUCN:s – International Union for Conservation of Nature – kriterier. Jag tar upp de här sakerna bara för att vi ska få ett underlag för att Omberg ska vara nationalpark även om det inte står i nationalparksplanen.

Ett av kriterierna är att nationalparker ska utgöras av relativt stora områden. För att upptas på IUCN:s lista över nationalparker krävs en yta av 1 000 hektar landområden. Det uppfylls med råge av Omberg. Som jag sade tidigare är 1 700 hektar av Ombergs ca 2 200 hektar nu i statlig ägo och skulle utan vidare kunna bli nationalpark.

Parkerna ska omfatta ett eller flera ekosystem som ej ändrats genom mänsklig påverkan, och de ska innehålla platser eller biotoper av speciellt vetenskapligt, informativt eller rekreativt intresse eller ett landskap av stor skönhet. Detta att det inte ska ändras så mycket genom mänsklig påverkan har jag hört skulle tala mot Omberg, men i södra Sverige finns det knappast något område som inte är påverkat av mänsklig verksamhet. Söderåsen i Skåne håller nu på att ombildas till nationalpark.

Det finns mycket som talar för att Omberg ska bli nationalpark. Jag ska inte ta upp allt, och om det är någon som vill ha mera upplysningar om detta finns det otroligt mycket litteratur och annat att ta itu med.

Jag har alltså här hänvisat till vad Länsstyrelsen i Östergötland säger. Jag vet att Omberg är väl känt av många. Åtminstone står hela mitt parti bakom mig i den här frågan, från Lund till Skellefteå, från Göteborg till Gävle – alla miljöpartister vet vad Omberg är. Jag hoppas att ni övriga östgötar upplyser era partikamrater om vilken betydelse Omberg har, så att det så småningom kan få bli en nationalpark.

Anf. 237 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill återigen säga att om vi här i kammaren ska ta upp frågorna och själva försöka föra in olika sådana här projekt blir det svårt. Naturvårdsverket måste nog vara de som handskas med den här typen av frågor.

I motionen säger motionären: ”Omberg är idag ett av landets mest välbesökta naturområden med uppskattningsvis 300 000 besökare per

år.” Med min erfarenhet av det som vi hållit på med när det gäller sådana här parker är kanske nationalpark inte det mest intressanta, utan naturreservat är kanske det som man ska ha om det ska vara på det här sättet.

I några av motionerna vill man ha nationalpark därför att det skulle vara en turistattraktion – alltså att själva namnet skulle vara dragande. Men det är inte så man ska använda detta med nationalpark, utan avsikten är att det ska vara orört – och detta betyder *orört*. Det betyder att om man får många besökare kan de olika sakerna kollidera med varandra och då måste det göras speciella insatser.

Någon ville ha en utredning för att ta reda på hur näringarna kolliderar med den verksamhet som skulle bedrivas i parken. Det är alltså inte helt lätt. Jag vet också att det är ett vackert område som det är väl värt att bevara men frågan är om det inte ska vara naturreservat i stället. Det tycker jag att Naturvårdsverket ska få möjlighet att granska; detta i en jämförelse med andra områden som står i kö för att bli park.

Anf. 238 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Herr talman! Det hade vi i så fall kunnat fixa själva i Östergötland eftersom det är länsstyrelsen som har hand om sådant här. Nationalpark har ju det högsta skyddsvärdet och naturreservat finns i Omberg. Anna Lindh var ju där för ungefär två och ett halvt år sedan och invigde Ombergslidens kalkkärr, så det finns. Men det är just klassningen som är viktig.

Jag vill peka på IUCN:s kriterier för nationalparker – jag tog ju inte med alla punkter förut; det finns nämligen fler. T.ex. ska nationalparken på vissa villkor vara öppen för besökare. Kulturella och rekreativa intressen nämns som skäl för besök liksom områdets värde för inspiration och undervisning. Sådana saker är väl företrädda på Omberg. Bl.a. finns Naturum och Sveriges äldsta vandrarhem. Det är en mycket försiktig turism som bedrivs.

Jag tycker inte att man ska exploatera så att det blir de effekter som Ingemar Josefsson nämnde. Det är alltså viktigt att inte exploatera sådana här områden, utan det ska vara precis den typ av natur och friluftsliv som nu finns där.

Jag håller inte på med sådan marknadsföring, utan det handlar om ren och skär omsorg om Omberg och om att det får högsta skyddsklassen.

Anf. 239 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Risken finns att man här ser ett betygssystem och att man tror att man får ett bättre betyg i olika sammanhang.

I övrigt delar jag Helena Hillar Rosenqvists uppfattning när hon säger att det här kan man där nere själv fixa. Om ni är överens där nere – av motionen att döma verkar det vara så – kan ni fixa det här själva, och förmodligen mycket bättre. Därmed inte sagt att ni inte ska fortsätta med ansträngningarna att få området att klassas som nationalpark.

Det finns alltså mycket som man kan göra själv och för det finns det utrymme här.

Anf. 240 HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik:

Herr talman! Tack, Ingemar Josefsson, för de uppmuntrande orden! Vi gör vad vi kan och hoppas på stöd även från er andra.

Anf. 241 BARBRO FELTZING (mp):

Herr talman! Jag ska prata lite om de motioner som jag har väckt och som behandlas i det här betänkandet. Ett av de motionskrav som jag har drivit handlar om förbud beträffande s.k. bromerade flamskyddsmedel som finns i textilier och elektroniska applikationer.

Medlen har, som ordet beskriver, flamskyddande egenskaper och den kemiska strukturen är närbesläktad med PCB. När bromerade flamskyddsmedel förbränns bildas dioxiner och furaner som är mycket giftiga och farliga för miljön.

De nya bromerade medlen, polybromerade difenyletrar, är spridda i stora delar av Sverige. Nivåerna har drastiskt höjts sedan 70-talet. De ackumuleras i människokroppen och återfinns i bröstmjölk. Konstigt nog har det varit en ökning under senare år, också i vårt blod.

För ett par år sedan hittades i Viskan väldigt höga halter av bromerade flamskyddsmedel. Värdena i fisken där var tio gånger högre än i fisk fångad i Nordsjön. Värden har uppmätts i Viskan som är hundra gånger högre än i övriga världen, beroende på att mycket flamskyddsmedel har släppts ut i ån.

Herr talman! Det är viktigt att ett förbud genomförs framför allt avseende de farligaste ämnena, PBDE och PBB. Kemikalieinspektionen har ett uppdrag som beskrivs i betänkandet. Senast den 31 december i år ska man till regeringen lämna en lägesbeskrivning om avvecklingsarbetet, bl.a. när det gäller dessa medel. I EU tar det här alldeles för lång tid, tycker jag och det har jag tyckt i flera år.

Ett alldeles nytt flamskyddsmedel, trifenylfosfat, har upptäckts av svenska forskare i nya datorskärmar. Uppseendeväckande höga halter av trifenylfosfat fanns kvar efter motsvarande två års arbete framför datorskärm. Detta framkom vid en undersökning.

Ämnet är allergiframkallande och partiklarna dras mot ansiktet på grund av det elektriska fältet framför datorn och så andas man in det. Försiktighetsprincipen bör användas och forskarna betonar att trifenylfosfat snarast bör bytas ut.

Herr talman! Jag har också motionerat om hormoner och hormonliknande ämnen. Ett sådant ämne är nonylfenol som under 40 år har ingått i plaster och tvättmedel. Ämnet är giftigt men det används i så små mängder att man har sagt att det inte förväntas påverka levande organismer.

Nonylfenol är kemiskt uppbyggt på precis samma sätt som östrogen. Utsläppen till naturen under så lång tid har gett allvarliga skador. Manliga individers spermieproduktion har minskat med 50 %. Nonylfenol återfinns numera i hela vårt vattensystem, i sjöar och i dricksvatten.

Det sker en samverkan med flera liknande ämnen – t.ex. DDE, som är en nedbrytningsprodukt av DDT. DDE har medverkat till att pojkar föds med missbildade könsorgan.

Ett kemiskt ämne skulle inte få framställas med mindre än att tillverkaren kunde bevisa att det är ofarligt för organismer och att det är viktigt för samhället.

Syntetiska hormoner, östrogen, bryts inte ned i våra reningsverk. 45 gånger högre koncentrationer än normalt har uppmätts i reningsverk i Göteborgsområdet, Umeå och Stockholm. Fisk påverkas. I Storbritannien har man hittat tvåkönade fiskar.

Alldeles nyligen upptäcktes på Svalbard tvåkönade isbjörnar med stort immunsystem. Isbjörnshonor med deformerade manliga könsorgan visar att läget är allvarligt.

När det gäller hormoner och hormonliknande ämnen som sprids i naturen och när vi nu ser de skador som de åstadkommer måste starka krafter sättas in för att avveckla dessa ämnen; detta för att reproduktionen i framtiden ska verka för fortsatt mångfald i naturen.

Att dessa ämnen ger miljöeffekter bör enligt forskare sätta fart på läkemedelsindustrin så att ekologiska aspekter anläggs också på tillverkningen av läkemedel.

Herr talman! Min tredje motion som behandlas i betänkandet rör byggsektorn. Det finns i dag inget lagstadgat producentansvar inom byggsektorn men byggsektorn har själv frivilligt inrättat ett kretsloppsråd. Man säger att det inte är möjligt att lägga ansvaret på en part inom byggsektorn. Men problemet är att det finns så många aktörer. Byggherren anlitar arkitekter, entreprenörer och underentreprenörer med olika miljömedvetenhet, kan man säga, som har ansvaret för de här olika delarna. I dagens läge är det ett säljargument att ett företag tar miljöhänsyn.

Vid en totalentreprenad tar byggentreprenören allt ansvar. Tidigare var det stadsarkitekten som hade det ansvaret men nu åläggs det byggherren.

Han försöker sälja ansvaret i olika delar till konsulter m.m. Det behövs klara riktlinjer för detta. Därför tycker vi att byggherren ska ha det yttersta ansvaret och åläggas producentansvar, så att det inte ramlar mellan stolarna och blir som i fallet med Hallandsåsen, där man skyller på varandra.

Vi tycker att det är viktigt att regeringen tillsätter en utredning så att man tar fram en helhetsansvarig vid en byggnation och utvärderar byggsektorns åtagande.

Jag har under ett par år skrivit en motion om läderhantering och vilken påverkan kemikalier och läder kan ha på oss människor och på vår omgivande miljö.

Läder garvas med en hel del kemikalier. Främst handlar det om 3-värt krom som används i 95 % av allt läder som vi använder. 3-värt krom är allergiframkallande, men vid förbränning omvandlas det till 6-värt krom som är cancerframkallande och allergiframkallande.

På grund av att kromet omvandlas till den farligare sortens krom vid avfallshantering, tycker vi att läderavfall bör klassas som miljöfarligt avfall. Det bränns ju nästan alltid på tippen.

Pentaklorfenol är ett konserveringsmedel som vi nu har begränsningar för i Sverige. Det är jag glad för. Även EU har just infört att det ska bli förbjudet.

Pentaklorfenol används och har använts vid transporter av läder bl.a. för att förhindra att det möglar. Men vi har ännu inget förbud mot pentaklorfenol i det läder som vi importerar, och det är stora mängder.

Regeringen kan dock pröva ett nationellt förbud för pentaklorfenol, vilket jag hoppas att regeringen kommer att göra.

Det används mycket i Indien och Kina med flera länder, och vi importerar stora mängder därifrån.

Militären har också stora mängder av pentaklorfenol i t.ex. maskeringsnät. När man destruerar det och förbränner det bildas dioxiner av pentaklorfenolet. Gamla skor och läderavfall som bränns bildar detta.

Man har sett att pentaklorfenol finns i stor mängd i vårt blod. Man hittar det i blodsystemet hos oss, trots att det är förbjudet, och det kommer att fortsätta att finnas så länge det finns kvar och vi importerar det.

I importerade skor finns azofärgämnen som vi måste förbjuda.

På gamla garveriarbetare har man hittat många sorters cancer. I Italien har man visat att pentaklorfenol har gett cancer.

Det är därför angeläget, herr talman, med ytterligare forskning och att man ser på läder som miljöfarligt avfall, som jag sade tidigare.

Det finns andra sätt att garva läder.

Härmed, herr talman, vill jag yrka bifall till reservation 24 i betänkandet, men jag står givetvis bakom Miljöpartiets övriga reservationer.

Anf. 242 PER LAGER (mp):

Herr talman! Jag tänker ta upp västerhavet i mitt lilla anförande, såsom de motioner som handlar om västerhavet och som jag är pappa till.

Behandlingen kan man väl diskutera. Jag förstår att det har varit problem att ge en behandling som kan vara rättvis för alla motioner. Självklart hänvisas en del till kommande propositioner.

Det jag tänkte ta upp här gäller en motion om västerhavssituationen och hur man ska komma till rätta med de problem vi har där. I betänkandet hänvisas till de fyra nationella miljö kvalitetsmål som beskriver just havssituationen. Det är inte mycket till svar, men jag förmodar att det återkommer senare i den stora propositionen.

Jag vill ändå ta upp det som jag tycker är särskilt viktigt i den motion som jag står bakom. Det handlar om alla de gifter som sammantaget har, om inte än helt förstört så åtminstone hotar att helt förstöra den mynning som vi har i form av Skagerrak och Kattegatt intill Östersjön. Det här är det norra halvklottets kanske viktigaste födoplats för fisk och andra djur i havet.

I Skagerrak och Kattegatt har vi en övergödning som är ganska enorm. Vi har strömmar från kontinenten, från Nordsjön, genom Nordsjön in till Skagerrak och genom luften. Vi har vår egen trafiksituation och vårt eget jordbruk, allt detta som övergöder genom kväve och fosfor. Vi har dessutom radioaktivitet från uppberedningsanläggningen i Sellafeld som nu syns tydligt och klart i tång och räka. Vi har bl.a. polyaromatiska kolväten och andra farliga gifter som sedimenteras och hamnar i djuphålorna i Skagerrak. Vi har dumpat gammalt krigsmateriel som läcker och rostar.

Det finns ett otal problem som vi måste hantera.

För detta har jag föreslagit att vi måste se till att fortsätta med ett stort nordiskt västerhavsprojekt där man samlar forskare för att följa upp det västerhavsprojekt som vi hade mellan 1990 och 1995. Utan en sådan kontinuitet och uppföljning kan man inte få reda på hur havet mår.

Vi vet ju att hur havet mår är resultatet av vad vi gör på land. Det är oerhört viktigt att vi forskar i detta. Därför har jag i den här motionen föreslagit att ett sådant nytt nordiskt västerhavsprojekt måste sättas i sjön – om jag ska använda det uttrycket.

Det handlar kanske om 7–10 års projekt och ungefär 20 miljoner. Då skulle man kunna göra en oerhört stor insats för att kunna vara å jour med läget i västerhavet, som är temperaturen på vår miljö.

Det här finns beskrivet i ett särskilt yttrande. Det tycker jag är helt riktigt. Vi behöver nämna det och återkomma till det. Jag hoppas att det kommer att tas upp i den större propositionen.

Den andra motionen som jag vill ta upp och som jag tycker är lite allvarligare gäller risken för provborringar efter olja och gas i Skagerrak och Kattegatt. Det är flera som står bakom reservationen till följd av motionen. Den behandlas på ett, tycker jag, styvmoderligt sätt i betänkandet, genom att man hänvisar till frågesvar från den 10 november 1999 senast. Det finns också ett från april samma år. Det är alltså över ett år sedan man uppdaterade frågan. Det känns inte riktigt bra när det är ett så allvarligt problem som att starta provborringar i de här känsliga områdena. Det skulle totalt föröda havet. Det är vi i stort sett alla överens om. Miljöministern har själv intygat detta.

Regeringen säger att man inte kommer att tillåta några provborringar. Men man har egentligen inget på fötterna. Det gäller att komma överens med de nordiska länderna.

Det började med Norge som 1994 tillät sådana här provborringar. Som tur var kom inga i gång. Det blev inga koncessioner.

Sverige har krävt miljökonsekvensbeskrivningar och har också fått sådana. Man har senast 1998 skickat en slutrapport vad gäller miljökonsekvenserna på remiss. Jag har inte hört något om rapporten efter det. Det vore intressant att veta om Ingemar Josefsson känner till vad som har hänt med slutrapporten som skickades på remiss.

Sedan har ju också dansk-amerikanska intressen kommit upp på scenen. Danmarks energiverk har gett möjlighet för ett amerikanskt bolag att geologiskt undersöka bottenarna ungefär i samma område mellan Danmark och Norge. Vi vet ännu inte vad som händer med detta. Sverige och miljöministern har sagt att man kräver samråd. Men ännu har inget skett.

Jag menar att vi måste kräva en fredning av Skagerrak och Kattegatt när det gäller just provborringar efter olja och gas, en fredning för gott. Det är ett aktivt arbete man kan kräva av regeringen, inte passivt vänta på att det ska hända någonting. Då slipper man göra någonting. Jag menar att här måste man ta ansvar och stämma i bäcken. Man måste kräva ett samråd, en nordisk överenskommelse som innebär en fredning långt fram i tiden för just borringar efter olja och gas.

Det är vad jag säger i min motion. Flera har nu anslutit sig som också har olika motioner, men kanske inte just i den här skarpere formen. Det är vad jag vill läsa ut av den reservation vi har tillsammans. Det är reservation 19. Jag yrkar alltså bifall till den och hoppas få ett stort stöd i kammaren så att vi kan få regeringen att ta det här initiativet.

Anf. 243 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik:

Herr talman! Vad gäller västerhavet vill jag bara bekräfta att vi har räknat med att det ska komma upp i den proposition med delmål som kommer senare och att det ska kunna behandlas där.

Jag har själv kontrollerat att frågan om provborringar inte är bortglömd på departementet. Man säger att det är en fråga som man bevakar

och följer upp och att det svar man gav för ett år sedan fortfarande är tillämpligt.

Prot. 2000/01:32
23 november

Anf. 244 PER LAGER (mp) replik:

Herr talman! Ingemar Josefsson, jag har ju med en dåres envishet hävdad en fredning av Skagerrak och Kattegatt sedan 1994 när jag kom in i riksdagen. Jag har varje år motionerat och haft olika frågor och interpellationer på det här området.

Jag menar att vi faktiskt måste ligga på regeringen hela tiden för att få fram en nordisk överenskommelse som garanterar en fredning av havet. Vad jag vill ha är lite mer aktivitet från regeringen. Jag säger inte att man inte uppmärksammar frågan. Men varje gång vi för den på tal får man själv ofta datera upp sig, så det är oerhört viktigt att vi aldrig släpper frågan utan manar på och ger regeringen möjlighet att kanske ta initiativ i det här.

Anf. 245 BERNDT SKÖLDESTIG (s):

Herr talman! I motion MJ785 har socialdemokraterna på Östgötabänken yrkat på att Omberg bör skyddas och förvaltas som nationalpark. Tidigare har Helena Hillar Rosenqvist redogjort för de kriterier vi tycker gäller för att det här ska bli verklighet. Vi vill nu fullfölja vår motion genom att yrka bifall till reservation 30.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 24 november.)

17 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Motioner

med anledning av förs. 2000/01:RR8 Riksdagens revisorers förslag angående Sjöfartsinspektionens tillsyn

2000/01:T1 av Per-Richard Molén m.fl. (m)

2000/01:T2 av Karin Svensson Smith m.fl. (v)

2000/01:T3 av Johnny Gylling m.fl. (kd)

2000/01:T4 av Kent Härstedt (s)

18 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 23 november

2000/01:132 av *Anders Sjölund* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Fristående skolor

2000/01:133 av *Birgitta Carlsson* (c) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Idrott och hälsa i skolan

2000/01:134 av *Margareta Andersson* (c) till finansminister Bosse Ringholm
Skattereglerna för ideella ungdoms- och kulturorganisationer

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 28 november.

19 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 20 november

2000/01:267 av *Kia Andreasson* (mp) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Demokratiutbildningen i skolan

den 22 november

2000/01:268 av *Jeppé Johnsson* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Gamla fiskenät

2000/01:269 av *Inger René* (m) till utrikesminister Anna Lindh
Mord med religiösa förtecken

2000/01:270 av *Elizabeth Nyström* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Fastighetsmäklares medverkan vid företagsförsäljningar

2000/01:271 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Bekämpning av gränsöverskridande narkotikahandel

2000/01:272 av *Jeppé Johnsson* (m) till kulturminister Marita Ulvskog
TV-gudstjänster

2000/01:273 av *Holger Gustafsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Vänern

den 23 november

2000/01:274 av *Lennart Degerliden* (fp) till näringsminister Björn Rosengren

Färjetrafiken mellan Vasa och Umeå

2000/01:275 av *Magnus Jacobsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren

Konsortium för snabb utbyggnad av E 6:an

2000/01:276 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Domänverkets nydaning

2000/01:277 av *Stefan Hagfeldt* (m) till justitieminister Thomas Bodström

Anslaget till polisväsendet

2000/01:278 av *Gun Hellsvik* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Förändringar inom åklagarväsendet i Skåne
2000/01:279 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Utländska kvinnors stryktålighet
2000/01:280 av *Ulla Hoffmann* (v) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Halshuggning i Irak

Prot. 2000/01:32
23 november

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 28 november.

20 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 23 november

2000/01:210 av *Magnus Jacobsson* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
Utbyggnaden av E 6:an
2000/01:217 av *Rigmor Stenmark* (c) till näringsminister Björn Rosengren
Säkerheten i svenska tunnlar
2000/01:224 av *Åke Carnerö* (kd) till näringsminister Björn Rosengren
E 6:an genom Bohuslän
2000/01:231 av *Åke Sandström* (c) till näringsminister Björn Rosengren
Elektrifieringen på landsbygden
2000/01:232 av *Per-Richard Molén* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Öresundsbron
2000/01:234 av *Ola Sundell* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Det statliga ägandet av skog
2000/01:235 av *Ola Sundell* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Regionalpolitiken
2000/01:237 av *Sten Tolgfors* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Mobbning
2000/01:238 av *Kalle Larsson* (v) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Gymnasieutbildning på entreprenad
2000/01:245 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Trafikbelysning på det statliga vägnätet
2000/01:246 av *Helena Zakariasén* (s) till statsrådet Mona Sahlin
Ofrivilligt deltidsarbete
2000/01:247 av *Lilian Virgin* (s) till näringsminister Björn Rosengren
Fraktkostnaderna till och från Gotland

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 28 november.

Prot. 2000/01:32
23 november

21 § Kammaren åtskildes kl. 22.36.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl.
13.43,
av talmannen därefter t.o.m. 8 § anf. 111 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 16 § anf. 203 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Barbro Nordström

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om aktuell debatt	1
3 § Hänvisning av ärenden till utskott	2
4 § Förnyad bordläggning	2
5 § Lagstiftningsprocessen	2
Konstitutionsutskottets betänkande 2000/01:KU5	2
(Beslut fattades under 10 §.).....	2
6 § Maxtaxa och allmän förskola m.m.	2
Utbildningsutskottets betänkande 2000/01:UbU5	2
Anf. 1 CHRIS HEISTER (m).....	2
Anf. 2 INGER DAVIDSON (kd)	5
Anf. 3 KENNETH JOHANSSON (c)	8
Anf. 4 KARIN PILSÄTER (fp).....	10
Anf. 5 EVA JOHANSSON (s).....	13
Anf. 6 CHRIS HEISTER (m) replik.....	17
Anf. 7 EVA JOHANSSON (s) replik.....	18
Anf. 8 CHRIS HEISTER (m) replik.....	18
Anf. 9 EVA JOHANSSON (s) replik.....	19
Anf. 10 KARIN PILSÄTER (fp) replik	20
Anf. 11 EVA JOHANSSON (s) replik.....	20
Anf. 12 KARIN PILSÄTER (fp) replik	20
Anf. 13 EVA JOHANSSON (s) replik.....	21
Anf. 14 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	22
Anf. 15 EVA JOHANSSON (s) replik.....	22
Anf. 16 INGER DAVIDSON (kd) replik.....	23
Anf. 17 EVA JOHANSSON (s) replik.....	23
Anf. 18 LENNART GUSTAVSSON (v)	24
Anf. 19 KENNETH JOHANSSON (c) replik	26
Anf. 20 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	27
Anf. 21 KENNETH JOHANSSON (c) replik	27
Anf. 22 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	27
(forts. 8 §).....	27
Ajournering.....	27
Återupptagna förhandlingar	28
7 § Frågestund.....	28
Anf. 23 TALMANNEN.....	28
<i>Beslutsregler vid utförsäljning av kommunal egendom.....</i>	<i>28</i>
Anf. 24 PER UNCKEL (m).....	28
Anf. 25 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	28
Anf. 26 PER UNCKEL (m).....	29
Anf. 27 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	29
Anf. 28 PER UNCKEL (m).....	29
Anf. 29 Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s).....	29
<i>Mobbning.....</i>	<i>30</i>
Anf. 30 ERLING WÄLIVAARA (kd)	30

Anf. 31	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	30
Anf. 32	ERLING WÄLIVAARA (kd)	30
Anf. 33	Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	30
<i>Flyktingbarn</i>		31
Anf. 34	MARGARETA ANDERSSON (c)	31
Anf. 35	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	31
Anf. 36	MARGARETA ANDERSSON (c)	31
Anf. 37	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	32
<i>Minoritetsspråk</i>		32
Anf. 38	PAAVO VALLIUS (s)	32
Anf. 39	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	32
Anf. 40	PAAVO VALLIUS (s)	32
Anf. 41	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	33
<i>65-årsgräns</i>		33
Anf. 42	ELISABETH FLEETWOOD (m)	33
Anf. 43	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	33
Anf. 44	ELISABETH FLEETWOOD (m)	33
Anf. 45	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	34
<i>Koncernbidrag</i>		34
Anf. 46	KARIN PILSÄTER (fp)	34
Anf. 47	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	34
Anf. 48	KARIN PILSÄTER (fp)	34
Anf. 49	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	35
Anf. 50	KARIN PILSÄTER (fp)	35
Anf. 51	Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s)	35
<i>Rekrytering av utländska läkare</i>		35
Anf. 52	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	35
Anf. 53	TALMANNEN	36
Anf. 54	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	36
Anf. 55	ULLA-BRITT HAGSTRÖM (kd)	36
Anf. 56	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	37
<i>Östrogenforskning</i>		37
Anf. 57	SIW WITTGREN-AHL (s)	37
Anf. 58	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	37
Anf. 59	SIW WITTGREN-AHL (s)	37
Anf. 60	Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s)	38
<i>Beslutsregler vid nedläggning eller försäljning av sjukhus</i>		38
Anf. 61	CHRIS HEISTER (m)	38
Anf. 62	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	38
Anf. 63	CHRIS HEISTER (m)	38
Anf. 64	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	39
<i>Inkomstskillnader</i>		39
Anf. 65	OWE HELLBERG (v)	39
Anf. 66	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	39
Anf. 67	OWE HELLBERG (v)	39
Anf. 68	Vice statsminister LENA HJELM-WALLÉN (s)	40
<i>Återvändande kosovoalbaner</i>		40
Anf. 69	KERSTIN-MARIA STALIN (mp)	40
Anf. 70	Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s)	40

Anf. 71 KERSTIN-MARIA STALIN (mp).....	40
Anf. 72 Statsrådet MAJ-INGER KLINGVALL (s).....	41
<i>Skoluniform</i>	41
Anf. 73 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....	41
Anf. 74 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	41
Anf. 75 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....	41
Anf. 76 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	42
<i>Diskrimineringslag på universitet och högskolor</i>	42
Anf. 77 SONJA FRANSSON (s)	42
Anf. 78 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	42
Anf. 79 SONJA FRANSSON (s)	43
Anf. 80 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	43
<i>Särskolan</i>	43
Anf. 81 LENNART GUSTAVSSON (v)	43
Anf. 82 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	44
Anf. 83 LENNART GUSTAVSSON (v)	44
Anf. 84 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	44
<i>Beslutsregler vid utförsäljning av allmännyttan</i>	44
Anf. 85 EWA THALÉN FINNÉ (m)	44
Anf. 86 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	45
Anf. 87 EWA THALÉN FINNÉ (m)	45
Anf. 88 Statsrådet LARS-ERIK LÖVDÉN (s).....	45
<i>CSN</i>	46
Anf. 89 SOFIA JONSSON (c)	46
Anf. 90 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	46
Anf. 91 SOFIA JONSSON (c)	46
Anf. 92 Utbildningsminister THOMAS ÖSTROS (s).....	47
Anf. 93 TALMANNEN.....	47
8 § (forts. från 6 §) Maxtaxa och allmän förskola m.m. (forts.	
UbU5)	47
Anf. 94 GUNNAR GOUDE (mp)	47
Anf. 95 CHRIS HEISTER (m) replik.....	50
Anf. 96 GUNNAR GOUDE (mp) replik	51
Anf. 97 CHRIS HEISTER (m) replik.....	52
Anf. 98 GUNNAR GOUDE (mp) replik	52
Anf. 99 INGER DAVIDSON (kd) replik	53
Anf. 100 GUNNAR GOUDE (mp) replik	53
Anf. 101 INGER DAVIDSON (kd) replik	54
Anf. 102 GUNNAR GOUDE (mp) replik	54
Anf. 103 KENNETH JOHANSSON (c) replik	55
Anf. 104 GUNNAR GOUDE (mp) replik	55
Anf. 105 KENNETH JOHANSSON (c) replik	55
Anf. 106 GUNNAR GOUDE (mp) replik	56
Anf. 107 KARIN PILSÄTER (fp) replik	56
Anf. 108 GUNNAR GOUDE (mp) replik	57
Anf. 109 KARIN PILSÄTER (fp) replik	57
Anf. 110 GUNNAR GOUDE (mp) replik.....	58
Anf. 111 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s)	58
Anf. 112 CHRIS HEISTER (m) replik.....	62

Anf. 113 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	63
Anf. 114 CHRIS HEISTER (m) replik	63
Anf. 115 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	64
Anf. 116 INGER DAVIDSON (kd) replik	64
Anf. 117 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	65
Anf. 118 INGER DAVIDSON (kd) replik	65
Anf. 119 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	66
Anf. 120 KENNETH JOHANSSON (c) replik	66
Anf. 121 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	67
Anf. 122 KENNETH JOHANSSON (c) replik	67
Anf. 123 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	67
Anf. 124 KARIN PILSÄTER (fp) replik	68
Anf. 125 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	69
Anf. 126 KARIN PILSÄTER (fp) replik	69
Anf. 127 Statsrådet INGEGERD WÄRNERSSON (s) replik	70
Anf. 128 ANDERS SJÖLUND (m)	70
Anf. 129 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	74
Anf. 130 ANDERS SJÖLUND (m) replik	74
Anf. 131 LENNART GUSTAVSSON (v) replik	74
Anf. 132 ANDERS SJÖLUND (m) replik	75
Anf. 133 EVA JOHANSSON (s) replik	75
Anf. 134 ANDERS SJÖLUND (m) replik	75
Anf. 135 EVA JOHANSSON (s) replik	76
Anf. 136 ANDERS SJÖLUND (m) replik	76
Anf. 137 GUNNAR GOUDE (mp) replik	76
Anf. 138 ANDERS SJÖLUND (m) replik	76
Anf. 139 GUNNAR GOUDE (mp) replik	77
Anf. 140 ANDERS SJÖLUND (m)	77
(forts. 11 §).....	77
Ajournering	77
Återupptagna förhandlingar	77
9 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats den 22 november	78
BoU3 Hyresrätt, bostadsrätt och ägarlägenheter m.m.	78
10 § Beslut om utskottsbetänkande från dagens sammanträde	80
KU5 Lagstiftningsprocessen	80
11 § (forts. från 8 §) Maxtaxa och allmän förskola m.m. (forts. UbU5)	80
Anf. 141 GUNILLA TJERNBERG (kd).....	80
Anf. 142 EVA JOHANSSON (s) replik.....	82
Anf. 143 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	83

Anf. 144	EVA JOHANSSON (s) replik	83
Anf. 145	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	83
Anf. 146	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	84
Anf. 147	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	84
Anf. 148	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	84
Anf. 149	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	85
Anf. 150	SOFIA JONSSON (c)	85
Anf. 151	GUNNAR GOUDE (mp) replik	87
Anf. 152	SOFIA JONSSON (c) replik	88
Anf. 153	GUNNAR GOUDE (mp) replik	88
Anf. 154	SOFIA JONSSON (c) replik	89
Anf. 155	ULF NILSSON (fp)	89
Anf. 156	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	91
Anf. 157	ULF NILSSON (fp) replik	91
Anf. 158	LENNART GUSTAVSSON (v) replik	92
Anf. 159	ULF NILSSON (fp) replik	92
Anf. 160	EVA JOHANSSON (s) replik	92
Anf. 161	ULF NILSSON (fp) replik	92
Anf. 162	EVA JOHANSSON (s) replik	92
Anf. 163	ULF NILSSON (fp) replik	93
	(forts.)	93
Ajournering		93
Återupptagna förhandlingar		93
11 § (forts.) Maxtaxa och allmän förskola m.m. (forts. UbU5)		94
Anf. 164	INGER LUNDBERG (s)	94
Anf. 165	ULF NILSSON (fp) replik	96
Anf. 166	INGER LUNDBERG (s) replik	96
Anf. 167	ULF NILSSON (fp) replik	96
Anf. 168	INGER LUNDBERG (s) replik	97
Anf. 169	ANDERS SJÖLUND (m) replik	97
Anf. 170	INGER LUNDBERG (s) replik	98
Anf. 171	ANDERS SJÖLUND (m) replik	98
Anf. 172	INGER LUNDBERG (s) replik	98
Anf. 173	DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	99
Anf. 174	EVA JOHANSSON (s)	100
Anf. 175	DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	100
Anf. 176	EVA JOHANSSON (s) replik	100
Anf. 177	DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd) replik	101
Anf. 178	GUNNAR GOUDE (mp)	101
Anf. 179	DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	101
Anf. 180	GUNNAR GOUDE (mp)	102
Anf. 181	DESIRÉE PETHRUS ENGSTRÖM (kd)	102
	(Beslut skulle fattas den 24 november.)	103
12 § Vissa frågor om AP-fonderna		103
	Finansutskottets betänkande 2000/01:FiU13	103
Anf. 182	GUNNAR AXÉN (m)	103
Anf. 183	CARIN LUNDBERG (s)	104
Anf. 184	GUNNAR AXÉN (m)	105
Anf. 185	CARIN LUNDBERG (s)	105

Anf. 186 GUNNAR AXÉN (m).....	106
Anf. 187 CARIN LUNDBERG (s)	106
(Beslut skulle fattas den 24 november.)	106
13 § Ny insiderstrafflag	106
Justitieutskottets betänkande 2000/01:JuU4.....	106
(Beslut skulle fattas den 24 november.)	106
14 § Ny lag om produkter med dubbla användningsområden	107
Utrikesutskottets betänkande 2000/01:UU3	107
Anf. 188 MURAD ARTIN (v).....	107
Anf. 189 MARIANNE SAMUELSSON (mp).....	108
Anf. 190 CARINA HÄGG (s).....	109
Anf. 191 MURAD ARTIN (v) replik.....	111
Anf. 192 CARINA HÄGG (s) replik	112
Anf. 193 MURAD ARTIN (v) replik.....	112
Anf. 194 CARINA HÄGG (s) replik	112
Anf. 195 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	113
Anf. 196 CARINA HÄGG (s) replik	113
Anf. 197 MARIANNE SAMUELSSON (mp) replik.....	113
Anf. 198 CARINA HÄGG (s) replik	114
(Beslut skulle fattas den 24 november.)	114
15 § Finansiering av marknadskontroll av radio- och teleterminalutrustning.....	114
Trafikutskottets betänkande 2000/01:TU6.....	114
(Beslut skulle fattas den 24 november.)	114
16 § Vissa miljöfrågor	114
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2000/01:MJU3	114
Anf. 199 LARS LINDBLAD (m)	114
Anf. 200 KJELL-ERIK KARLSSON (v).....	116
Anf. 201 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd).....	118
Anf. 202 ESKIL ERLANDSSON (c).....	119
Anf. 203 HARALD NORDLUND (fp).....	121
Anf. 204 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd) replik.....	123
Anf. 205 HARALD NORDLUND (fp) replik	123
Anf. 206 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd) replik.....	124
Anf. 207 HARALD NORDLUND (fp) replik	124
Anf. 208 GUDRUN LINDVALL (mp).....	124
Anf. 209 ESKIL ERLANDSSON (c) replik	127
Anf. 210 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	127
Anf. 211 ESKIL ERLANDSSON (c) replik	128
Anf. 212 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	128
Anf. 213 LARS LINDBLAD (m) replik	129
Anf. 214 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	129
Anf. 215 LARS LINDBLAD (m) replik	130
Anf. 216 GUDRUN LINDVALL (mp) replik	130
Anf. 217 INGEMAR JOSEFSSON (s)	131
Anf. 218 HARALD NORDLUND (fp) replik	134
Anf. 219 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	135
Anf. 220 HARALD NORDLUND (fp) replik	135
Anf. 221 INGEMAR JOSEFSSON (s) replik.....	135

Anf. 222	ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	135
Anf. 223	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	136
Anf. 224	ESKIL ERLANDSSON (c) replik.....	136
Anf. 225	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	136
Anf. 226	LARS LINDBLAD (m) replik	137
Anf. 227	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	137
Anf. 228	LARS LINDBLAD (m) replik	138
Anf. 229	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	138
Anf. 230	ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd) replik	139
Anf. 231	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	139
Anf. 232	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	139
Anf. 233	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	139
Anf. 234	GUDRUN LINDVALL (mp) replik.....	140
Anf. 235	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	140
Anf. 236	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp).....	140
Anf. 237	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	141
Anf. 238	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	142
Anf. 239	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	142
Anf. 240	HELENA HILLAR ROSENQVIST (mp) replik.....	142
Anf. 241	BARBRO FELTZING (mp).....	143
Anf. 242	PER LAGER (mp).....	145
Anf. 243	INGEMAR JOSEFSSON (s) replik	146
Anf. 244	PER LAGER (mp) replik	147
Anf. 245	BERNDT SKÖLDESTIG (s)	147
	(Beslut skulle fattas den 24 november.)	147
17 §	Bordläggning.....	147
18 §	Anmälan om interpellationer.....	147
19 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	148
20 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	149
21 §	Kammaren åtskildes kl. 22.36.....	150

Prot. 2000/01:32
23 november

Elanders Gotab, Stockholm 2001